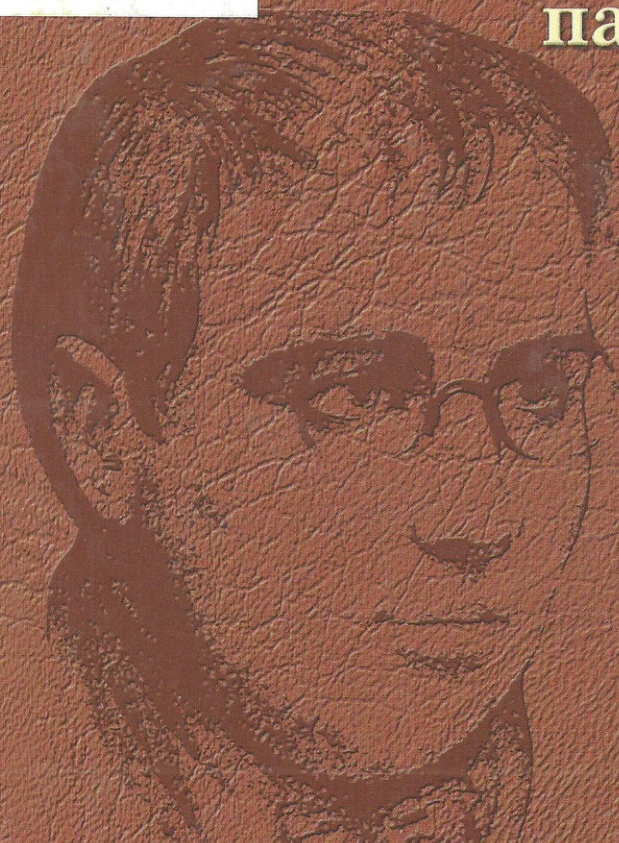

Друкується вперше

821.161.2
П21

Літературні
пам'ятки

АНТІН ПАВЛЮК

Том I
Поезії

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Міжнародна школа україністики НАН України
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України

ЛІТЕРАТУРНІ ПАЛІМПСЕСТИ

АНТІН ПАВЛЮК

Твори у двох томах

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Губерський Л.В., академік НАН України – голова

Дзюба І.М., академік НАН України

Жулинський М.Г., академік НАН України – заступник голови

Радишевський Р.П., член-кор. НАН України – заступник голови

Семенюк Г.Ф., професор

Астаф'єв О.Г., професор

Грицик Л.В., професор

Ковалів Ю.І., професор

Маковська Н.В., кандидат історичних наук

Тарнавський М.О., професор

Ушкалов Л.В., професор

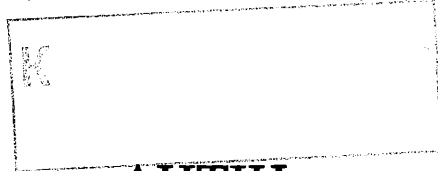
Шевчук В.О., письменник

Яременко В.В., професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Міжнародна школа україністики НАН України
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України

ЛІТЕРАТУРНІ ПАЛІМПСЕСТИ

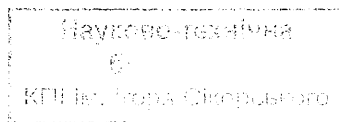
Серію започатковано 2011 року

**АНТІН
ПАВЛЮК**

Том 1

Поезії

УДК 821.161.2 – 2 Павлюк 1
ББК 84-5(4 Укр)61(Павлюк)
А 72

Проект
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
Міжнародної школи україністики НАН України,
Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України

**«Друкується вперше» –
«Літературні палімпсести»**

Серію започатковано 2011 року

А 72 **Антін Павлюк. Твори у двох томах. Том I. Поезії. : – К. :**
Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет»,
2012. – 688 с.

ISBN 978-966-439-565-3 – загальний

ISBN 978-966-439-566-0 – Т. I

Антін Пилипович Павлюк (1899–?, псевдонім А. Явір) — український письменник, перекладач, критик, представник еміграційної літератури. У 1933 р. повернувся до Радянської України, був заарештований і зник безслідно, хоча з'являвся у Києві у 60-х роках.

У його доробку – сотні поезій, прозові твори, літературно-критичні статті та переклади. Ім'я цього письменника, на жаль, лишається відомим лише вузькому колу літературознавців.

Двотомник стане першим повним виданням творів Антона Павлюка і поверне його ім'я до літературного процесу 1920-х років.

Перший том уміщує збірки поетичних творів «Сумна радість», «Життя», «Осінні вири», «Біль», «Лірика», «Ватра», «Полин», які виходили на еміграції малими тиражами, друковані переважно на склографі.

УДК 821.161.2 – 2 Павлюк
ББК 84-5(4 Укр)61(Павлюк)

ISBN 978-966-439-565-3 – загальний

ISBN 978-966-439-566-0 – Т. I

© А. Павлюк. Твори у двох томах, 2012

© Р. Радишевський, передмова, 2012

© Р. Радишевський, А. Артюх, упорядкування і примітки, 2012

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012

Творчість Антона Павлюка: у вирі символізму і футуризму

Початок ХХ століття ознаменувався переломними як суспільно-політичними, так і культурними змінами. Перша світова війна і революція 1917 року спричинилися, з одного боку, до тяжких втрат, а з іншого – до національного піднесення, яке охопило усі верстви населення України. Одним із наслідків революційних подій у країні і падіння УНР стала масова хвиля еміграції, у результаті якої за межами України опинилося чимало представників інтелігенції, письменників, видавців і просто творчої, запаленої національно-визвольними ідеями молоді. Зберігаючи традиції широкої культурної діяльності київських угруповань «Мистецтво» й «Музагет», письменники-емігранти прагнули створити поза Батьківщиною своє мистецьке коло. Першою спробою стало утворення у 1922 році в таборі для інтернованих у Каліші літературно-артистичного товариства «Веселка», яке мало на меті об'єднати роз'єднаних тяжкою емігрантською долею українських митців. За два роки діяльності товариство спромоглося видати 20 чисел літературного щомісячника «Веселка», у якому друкували свої твори Є. Маланюк, М. Селегій, Ф. Крушинський, Ю. Дараган, А. Коршнівський (Олекса Карманюк), А. Падоліст, І. Зубенко, Б. Гомзин.

У Львові в це час Клим Поліщук готував до друку літературний альманах і видавав тижневу газету «Український емігрант», де публікувалися Галина Орлівна, Федір Дудко. Серед авторів цих видань – поет Антін Павлюк, редактор літературного щомісячного журналу «Стерні» у Празі. На той момент він уже видав поетичну збірку «Сумна радість» і прозову «Незнайома», друкувався у київському «Шляху» і був відомий також як перекладач Казімежа Тетмайєра.

Антін Павлюк (псевдонім – А.Явір) народився 21 грудня 1899 року в селі Рясники Острозького повіту Волинської губернії* (територія сучасної Рівненської області). Його батько, Пилип Матвійович, служив конторником, мати була ключницею в поміщика Ушинського. Антон був єдиною дитиною в сім'ї і ріс усамітненим. У 1911 році він вступив до

---

* У слідчій справі наведено дату 6 грудня 1902 року.

Острозької гімназії. З мобілізацією 1914 року батька перевели на службу у Рівне, й Антін з Острозької перейшов до Рівненської гімназії.

У роки війни й тяжкий час революційних змін батько і син Павлюки, за словами Антона, – «у біженцях»: в 1915–1916 роках у Золотоноші Черкаської області, з кінця 1916 до весни 1918 року – в Харкові. Попри постійні переїзди, хлопець все-таки продовжує освіту. Ще в Золотоноші, як він пізніше зізнається на допиті у слідчого, Антін Павлюк підпадає під «націоналістичний» вплив, який стає для нього визначальним після революції 1917 року. В цьому велика роль належить активній участі батька в націоналістичному русі.

Саме в ці роки Антін Павлюк робить спроби писати вірші українською, захоплюється літературою російських символістів Олександра Блока, Андрія Белого та інших.

Із приходом до влади в Україні гетьмана Скоропадського і засиллям німецьких військових у Харкові військовий чиновник Пилип Павлюк повертається до Острога. Тут він долучається до творення національного культурного процесу.

Перед наступом Червоної армії разом із батьком і своїм найближчим оточенням Антін Павлюк тікає з Острога до Рівного, а звідти – в Галичину. У Бродах ненадовго потрапляє у польський полон, але незабаром після звільнення його знову заарештовують і відправляють до таборів.

Наприкінці 1919 року між Україною і Польщею відбувається взаємний обмін полоненими, й Антін із батьком приписуються до націоналістичного військового формування, щоб виїхати з табору. Дорогою на Шепетівку батько й син зіскакують із потяга і повертаються в Остріг, де перебувають під наглядом поліції. Цього ж року Пилип Павлюк, який щиро захоплювався літературою та краєзнавством, ініціював створення приватного видавництва «Будучина», в якому вийшла його книжка «Червона шапочка й інші казки для дітей» та перша збірка поезій Антона Павлюка «Сумна радість», куди увійшли твори, написані в 1916–1918 роках. У 1918 році він робить спробу видати окремою невеличкою збіркою (під назвою «Шляхи») три десятки своїх віршів у серії «Універсальна бібліотека» видавництва «Грунт». Але Михайль Семенко, який тоді редагував цю серію і підбирав до неї авторів, відхилив рукопис із «резолюцією»: «Окремою збіркою для нас, на мою думку, не під-

ходять», пропонуючи водночас подати окремі твори зі збірки в «Універсальний журнал» або повернути збірку авторіві.

Влітку 1920 року Антін Павлюк влаштується на роботу в газету «Известия» на посаду коректора й активно співпрацює з націоналістичною пресою в Польщі, друкує вірші та замітки політичного характеру. В цей час формуються його ідейно-естетичні смаки, переважно під впливом творчості російських поетів Андрія Белого, Олександра Блока, Сергія Єсеніна, Володимира Маяковського. З українських письменників він співпрацює із Климом Поліщуком, захоплюється творами Павла Тичини. У своїх віршах цього періоду Антін Павлюк прагне поєднати символістську естетику й революційні настрої. На цей період припадає знайомство з Євген Маланюком, Юрієм Дараганом, Миколою Чирським, Борисом Гомзином, Галиною Орлівною та іншими.

Рятуючись від призову до польської армії, поет у грудні 1921 року тікає з Острога. У Львові він входить у відоме літературно-мистецьке угруповання «Митуса» на чолі з Василем Бобинським (в альманасі «Митуса» за 1922 рік друкує вірші із циклів «Дні», «Закоханість»). З'являються його оповідання із часів національно-визвольних змагань – у часопису «Український емігрант» («Андрій Ярчук») та літературному альманасі під редакцією Кліма Поліщука «Русалка» («Стоптані квіти»). Свої вірші молодий поет публікує також у журналах «Наш світ», «Наша бесіда».

У 1922 році Павлюк переїздить до Праги і вступає на хімічний факультет політехнічного інституту у Празі.

Разом із Михайлом Мухіним у празькому емігрантському середовищі Антін Павлюк організовує літературний гурток, до якого входять Василь Хмелюк, Слабченко, Герасименко, Костюк та інші, співпрацює із журналом «Нова Україна», де друкує свої поетичні твори. Під редакцією А. Павлюка видається національно-патріотичний журнал «Стерні». Поступово, на початку 1923 року, поет відходить від активної участі в літературному емігрантському житті, дедалі більше схиляючись до українських радянських літературних видань і переймаючись всеохопною в той час революційною романтикою, що панувала в радянській Україні. Українізацію він сприймає як національну форму державності, і це послідовно простежується у його поетичних творах. Павлюк тісно співпрацює

із такими періодичними виданнями, як «Глобус», «Нова громада», «Всесвіт», «Молодняк», «Червоний Шлях».

До цього ж періоду відноситься і заснування при «Спілці» на противагу «празькій школі» Маланюка літературного гуртка «Жовтневе коло» з ініціативи Антона Павлюка, куди входять Василь Хмелюк – поет і пізніше видатний художник, Олександр Варавін (А. Падолист), Тамара Барабаш. Підбірки їхніх творів друкуються в альманасу «Стерні». За свідченням самого поета, ідейною основою гуртка стало превалювання лівої фрази, декларативні заяви на користь радянської літератури. У 1926 р. з думкою про видання при журналі «Спілки» альманасу членів «Жовтневого кола» (яким став журнал «Нове життя») він, як коректор і секретар журналу, дає в набір вірші Хмелюка, А. Падолиста і свої. Згодом частину набору із поемою Павлюка «Польовий Ісус» було знищено.

Пізніше Павлюк співпрацює із прорадянськими журналами «Вікна», «Нові шляхи» (щойого редагував Антон Крушельницький), стає закордонним членом організації пролетарських письменників «Західна Україна», встановлює стосунки із членами організації західноукраїнських пролетарських письменників у Львові «Горно», публікується у виданнях радянської України.

Із 1929 року, після повернення із санаторію, де він тривалий час лікувався від туберкульозу, Антін Павлюк живе у Празі, продовжуючи спілкуватися із колом еміграційних письменників, проте відійшовши від активної творчої діяльності (у своїй збірці поезій «Лірика» він пише: «Перо зломане кінцем 1928, початком 1929...»).

У червні 1933 року, маючи величезне бажання приєднатися до мистецького життя, яке, попри початок репресій проти інтелігенції, було більш динамічним, ніж еміграційне, Павлюк повертається в Україну. Тут його відразу, фактично щойно з поїзда, заарештовують, про що свідчить дата першого допиту – 2 червня 1933 року. Слідчу справу ГПУ УРСР було відкрито за статтями 54-11 та 54-6: в обвинуваченні у шпигунстві та «практичній діяльності, спрямованій на повалення радянської влади і відокремлення України від Радянського Союзу шляхом збройного виступу й інтервенції, з метою встановлення української буржуазно-демократичної республіки». Цікаво, що у слідчій справі засудженого поета як дату народження вказано 6 грудня 1902 року, що

суперечить усім його офіційним документам. Є підстави вважати, що в такий спосіб Антін Павлюк прагнув хоч якось виправдати своє «несвідоме» захоплення націоналістичною боротьбою. Адже, згідно із цією датою, виходить, що на момент революції 1917 року йому було не 18 років, а лише 15, і він цілком міг підпасти під вплив оточення, будучи світоглядно недостатньо зрілим, аби приймати власні рішення.

Слідство у внутрішній в'язниці НКВС у Харкові тривало трохи більше півроку, і все у січні 1934 року було винесено вирок: ув'язнення у концтаборі терміном на 10 років із конфіскацією усього майна. Із цього моменту слід письменника Антона Павлюка губиться. Тривалий час вважалося, що він, повернувшись з еміграції в Україну зник безвісти. Різні джерела подавали суперечливі дані про його повернення і дату смерті. Зокрема зазначався 1932-й як рік повернення і 1937-й як імовірний рік розстрілу. Подейкували навіть, що репресований Павлюк збожеволів і загинув «десь у Саратові». Проте у слідчій справі письменника є подання, датоване 12 вересня 1946 року, в якому лікар лабораторії санітарного відділу Печорбуду МВС Павлюк Антон Пилипович звертається із проханням повернути йому конфісковані під час слідства документи про здобуту середню і вищу освіту та довідку про роботу в Інституті мікробіології і медичної хімії при медичному інституті.

Хай там як, але сьогодні ми маємо змогу відкрити для себе цього письменника й ознайомитися з його творами, які довгі роки зберігалися в архівах і були недоступні широкому загалові. А завдяки розсекреченій слідчій справі з більшою чи меншою точністю відтворити життєвий шлях, сповнений глибокого душевного трагізму людини, жорстоко розчарованої у своїх найкращих сподіваннях і мріях.

Назва першої збірки Антона Павлюка «Сумна радість: Поезії (1916–1918)» (1919) перегукується із Олесевим «З журбою радість обнялась». Чи не кожен вірш супроводжувався епіграфом із творів уже відомих поетів: О. Олесь, О. Кобця, Я. Савченка, К. Поліщука, О. Слісаренка, М. Рильського, М. Шаповала, П. Тичини, Г. Чупринки, М. Філянського та інших. Критика зустріла дебютну збірку молодого поета напрочуд гостро: у жур-

налі «Мистецтво» (1919, № 5–6) з'явилася рецензія А. Хмари із нищівною оцінкою – «поетичне непорозуміння». Автор дорікав Павлюкові «безпорадним переспівуванням всіх поетів»: Г. Чупринки, В. Пачовського, Я. Савченка, О. Слісаренка. Так рядки вірша «З-за туману, як омана» перегукуються зі стилем Чупринки:

*Кинув полум'я світ ран
У туман,
В океан
Світу-шуму.*

«Акорди» відсилають до Пачовського:

Деся дзвонять дзвони вечір-сум...

Не минуло даремно і захоплення поезією Павла Тичини:

*Рано, рано грози грають...
Ми в ланах самі.
(З ночі, з ночі хмуρο сяють
Очі тьми).*

*Хилять квіти урни соні –
Світ і сон...
(З ночі лине в тужні дзвони
Неба грон)...*

Найбільше ж переспівів Хмара помітив із творів Якова Савченка, наводячи зокрема низку схожих образів: «вигуки примар», «жовте око місяця», «сум світів», «крики химер серпа щербатого» тощо. Також критик звинуватив поета у фонетичній незграбності, завершивши свою рецензію висновком: «Шкода паперу!».

Загалом варто зауважити, що перша збірка Павлюка виразно символістична. У ній помітно переважає традиційна для цього напрямку насиченість поезій символами та образами. Практично всі описи природи відображають внутрішній стан ліричного героя:

*То не сльози – тільки роси, ясні зорі.
Не задума – ніжні тіні легких хмар –
В дзвонах чар
У просторі.*

*То не буря, не похмури, чорні сні,
Не огні холодні, мертві –
То – сон смерти
Глибини.*

Більшість творів збірки – саме зразки пейзажної лірики, створеної в елегійному дусі, сповненої смутку, глибоких внутрішніх переживань. Віддаючи належне прискіпливості критиків, варто все-таки підкреслити, що, попри помітні перегуки із творами уже відомих українських поетів, у збірці чимало ретельно виписаних у плані образності та настроєвості віршів: «Розцвітали синії волошки», «Бліднуть ніжні янтари», «Не вкрив обличчя снів примарами», «У мареві надій», «Хай, хай темніють далі сині...», «Я лежу зачарований сном...», «Вечір», «Осінь» та інші.

Наступною спробою підкорити поетичний Олімп стала книжка «Життя», що вийшла у Празі в 1925 році. На думку дослідників, «оформлення самої обкладинки, деякі вірші свідчать про наростання нових, радянофільських настроїв». Павло Филипович, який написав рецензію на цю збірку («Життя й революція», 1926, № 4), відзначив її невелику літературну вартість. Проте помітивши злам поета у бік революційного настрою, він назвав книжку цінним соціологічно-психологічним документом: «Сприймаючи революцію здалека і розумово (цікаве призначення на 53 ст. – «мозок душу опалив»), поет спромігся дати лише загальні, давно переспівані мотиви доби червоної романтики». І знову джерелами натхнення Антона Павлюка стали, як і у першій збірці, В. Еллан, П. Тичина, Я. Савченко, О. Олесь. Закидаючи авторові копіювання манери Олеся, Филипович звертає увагу на те, що у цей період Антін Павлюк «хоче відійти від старих зразків, захоплений, як видно, конструктивізмом», аргументуючи свою думку цитатою:

*...іде новий співець
Конструктор слова, – пісні будівничий.*

І так само – звинувачення в одноманітності побудови речень, синтаксичній бідності. Та попри те, рецензент зауважує, що поет уміє «подати й жанрові малюнки». Автор іншої рецензії на збірку подає протилежну її оцінку: «Ан. Павлюк – поет обдарований і писати вміє, так що з усім своїм обов’язковим життєвим оптимізмом він не став одноманітний. Приємно бачити, що всі поезії книжки старанно оброблено. Стиль поезії Ан. Павлюка єсть якоюсь одміною ідеалістичного стилю і дуже близький до символізму... Виходить од символізму він у напрямку не такому, як більшість наших тутешніх поетів, а в своєму власному, збільшуючи кількість абстрактних слів у поезії».

У цій збірці поряд із революційно піднесеними віршами чимало прикладів інтимної та пейзажної лірики, звернення до образу міста тощо. Загалом, незважаючи на велику кількість зауважень, стало зрозуміло, що «в українську поезію ввійшов поет зі своїм світобаченням, світовідчуттям».

Якщо у збірці «Сумна радість» переважає пейзажна лірика, у якій автор звертається водночас і до тем, традиційних для філософської та пейзажної, то збірку «Життя» відкриває вірш-заклик до дії, що асоціюється із національно-революційною боротьбою:

*До моря йдять! – гудуть вітри солоні!
безмежним вечором ось цілий світ горить!
Ось все набридле, спорохнявіле, старе – на сконі!
– до моря йдять! Серця в простір несуть!*

Поет ніби скидає із себе серпанок зажуреності та елегійності, прагнучи не роздумів, а дій. Очевидно, такі зміни у поетичному мовленні стали наслідком реакції на бурхливі події літературного життя Радянської України, якими Павлюк цікавився і щиро переймався. Не маючи змоги долучитися до поживавленого літературною дискусією культурного процесу, він переносить усі свої почуття та переживання у поезію:

*Піт і кров солоні та терпкі...
їми поені, тяжкі мої слова...
Всі ці дні великі працею та болем, –
коли путь кладеться нова,
коли кожен мусить любити і може
світ тим серцем захистити від згуб! («Шляхи упертих»).*

Ці мотиви наявні у поезіях «Народини світу», «Мандрівники», «Жовтень» тощо. Автор залишається вірним також інтимній ліриці: у «Житті» (порівняно із першою збіркою) з'являється більше віршів на тему кохання. Водночас трапляються твори, в яких зображено новий для поезії Антона Павлюка образ міста – шумного, людного, наповненого вогнями і «блискавками шляхів залізних» («Місто», «Повія», «Вечір на станції»).

Книжка поезій «Осінні вири» (Прага, 1926) засвідчила, що поет komponував її, не надто звертаючи увагу на власні деклараційні установки, викладені у статті «Кілька думок про сучасне мистецтво». Епіграфом до цієї збірки стали рядки із поезії Володимира Маяковського: *«Грядущих лет брызгой / Хожу во мгле, по Сеновой, / Всей нынчести изгой»*, і цим песимістичним настроєм, почуттям зневіри і трагізмом у сприйнятті реальності пройнята вся збірка. Яскраво ілюструють таку настроєвість вірші «Крик», «На смерть Єсеніна», «Осіній вечір», «Осінь», «Осінні лани», цикл «Мозок і серце» та інші. Тодішні рецензенти творчості Павлюка зауважували, що «таке світовідчуття було наслідком тяжких життєвих обставин. Будучи хіміком за фахом, поет змушений заробляти на хліб грою на саксофоні», звідси сум і гірка іронія, що пронизують чи не кожен вірш збірки. Серед традиційних образів і символів – ніч, вогонь, пори року та доби, що відповідають станові душі ліричного героя. У творах «Не почуть», «Мати», «Мрія», «Океанія», «Вечірня», «Магді Б.» та інших пронизливо звучить розпачлива туга за батьківщиною:

*Не вернути туди ніколи,
а з вогню на залізо: - іржа.
Ось тому таким терпким болем
мені нині уста дрижать. («Не почуть»)*

Як і в попередніх збірках, в «Осінніх вирах» трапляються переспіви із творів інших поетів. Зокрема Антін Павлюк звертається до творчості Сергія Єсеніна та Олександра Блока. Відоме Єсенінське *«Не жалею, не зову, не плачу...»* в Павлюка перетворюється на *«Ні жалю, ні суму – не заплачу... / Тільки щільно я уста стулю / і ніхто нічого не побачить, – / не скажу нікому, що гублю...»* («Осінні вири»). А ритміка та окремі рядки віршів «Бар», «В шинку» відсилають до Блока:

*Все, як було і як не хочу.
Ліхтар. Заулок. Тиша. Тьма,
і жовтим, терпким блиском ночі
у тузі далечінь німа... («В шинку»)*

Дедалі звичнішим стає образ міста, набуваючи конкретних виявів: якщо раніше поет звертався до узагальненого міста як символу метушні та стрімкості проминання часу, то тепер він починає оспівувати місто і як культурно-мистецький простір. До ремінісценцій із російських та українських поетів додаються французькі символісти – Верлен та Бодлер:

*Твоя готичная мережа –
ажурні в камені віки...
як города Ейфелева вежа
спів вічно-юний, гомінкий.*

*Бульвари – осінню Верлена...
а ввечері – які вогні!
і музика яка шалена
і біль і радість знов мені.
Прибоєм юрб у серці плюскіт...
прошита золотом імла...
і груди кожні тут з-під блюзки,
як сні Бодлера – цвітом зла... («Париж»)*

Незабаром після «Життя» і «Осінніх вирів» вийшла наступна збірка поезій Антона Павлюка – «Біль», до якої увійшли твори, написані протягом 1919–1926 років. Крім віршів, тут уміщена поема

«Польовий Ісус», уривки з якої друкувалися у періодичних виданнях (зокрема у журналі «Наш світ» та газеті «Українська трибуна», що виходила у Варшаві). Створена упродовж 1919–1921 рр., вона складається із кількох частин: «Заспів», «З частини першої «Mater Dolorosa», «З частини другої «Польовий Ісус», «З частини третьої «Поля». Очевидно, автор замислював розширити цей твір. На це вказує і підзаголовок «Уривки». Крім того, у різних джерелах він поданий по-різному. Окремі частини в «Українській трибуні» вміщені як поетичні твори із циклу «Польовий Ісус» і поділені на рядки та строфи. Натомість у збірці й у журналі «Наш світ» – це суцільний текст. Цікавою є композиційна оформленість: частини кожного із розділів пронумеровані за тим самим принципом, як і в Біблії нумеруються розділи кожної книги. Можна навіть припустити, що автор свідомо вдався до такого компоновання поеми. Тим більше, що й в ідейно-тематичній спрямованості та риториці можна проглядати наближеність до біблійних текстів, зокрема до Давидових Псалмів та Євангелія. У першому випадку маємо прославляння Бога та його діянь, у другому – життєписання. В тексті поеми обидві книги ніби переплітаються, утворюючи одну, в якій поєднується прославляння Польового Ісуса та очікування на його пришествя.

Написана по свіжих слідах революційних подій та у період національної боротьби, поема відображає саме цей час в історії українського народу та загальні настрої, породжені тими роками: піднесене очікування змін, готовність пожертвувати життям в ім'я «блакитної казки» та розчарування. Очевидним є вплив поезії Павла Тичини цього ж періоду – його віршів «Арфами, арфами...», «Одчиняйте двері», поеми «Золотий гомін», а назва частини «Mater Dolorosa» відсилає до циклу «Скорбна мати». Але характерною і водночас відмінною рисою поеми Антона Павлюка є своєрідне медитативне пророкування в очікуванні Месії: *«Чекаю. Давно я чекаю свого, Польового Христа! О, в шумі бульварів – тугу ховає осміяна сталлю мета. Чекаю Месію-Пророка із ночі! З вогніючих в ночі степів, – як пустель, – де в заході світяться шиби, – мов очі, – офірно-з'яслих мужицьких осель... А тут: – у камінні холоднім, на бруках: – безумна, розлучна, шаленая гра!... і ранить, безжально своїх гостра мука... і стати, і стати селянським поря! Чекаю в неволі. О, зглянься! Ісусе! – Прийди громом чар! – Чекаю! Прийде рідний, добрий, селянський: постеле над містом пожар».*

Створюючи образ Ісуса як провідника революції, Павлюк звертається до аналогічного образу Блока у поемі «Дванадцять», де на чолі загону червоноармійців крокує «*В белом венчике из роз – / Впереди – Иисус Христос*». Написана й опублікована на початку 1918 року, поема збурила нечувані дискусії у російських літературних колах і викликала неоднозначні оцінки, зокрема найбільше суперечок спричинив образ Ісуса Христа. Олександр Блок, який на момент написання поеми щиро переймався долею Росії і вірив у революцію як у можливість докорінних суспільних змін, не міг уявити іншого образу провідника світової революції. Символічне число дванадцять (дванадцять апостолів), як і образ Христа, з одного боку, відсилає до біблійного контексту, а з іншого, з погляду читача, – десакралізується, адже зображувані учасники маршу-ходи – типові представники люмпен-пролетаріату: «*В зубах цигарка, примят картуз, на спину б надо бубновы́й туз*». З погляду ж автора – навпаки: несучи високу місію звільнення світу від буржуазних пережитків, брутальні червоноармійці під проводом Ісуса Христа «в белом венчике из роз» ніби піднімаються до його святості.

Очевидно захопившись новим і незвичним для поезії Блока образом та його потрактуванням, Антін Павлюк створив образ свого Польового Ісуса, сказати б, типово українського. Та на відміну від Блока, він інтерпретував його по-своєму: не освятивши ім'ям Христа революційного натовпу, а створивши візію спасенної революції і спасенного пришествя Месії. Відтак картини боротьби і враження від руйнації протиставляються очікуваному прийдешньому, яке зображується через символи Синього Берега, Божого Дому тощо. Поема «Польовий Ісус» – це своєрідне поєднання сповіді і молитви – до Бога та Богородиці, причому звернення до жіночого «ти» часом прочитується неоднозначно: це і Україна, і невідома кохана жінка, і повія, і мати, і Марія – мати Ісуса.

Попри очевидну новизну твору, принаймні для української літератури, і сама поема, і збірка лишилися непоміченими критикою.

У 1931 р. вийшли одразу три поетичні збірки Павлюка – «Лірика. Coloured plates», «Ватра» і «Полин». На їх появу літературні кола відреагували кількома рецензіями. Зокрема щодо книжки «Лірика» двоє рецензентів були цілком одностайні: один назвав її

прикладом «грубо-зміислової еротики, що вироджується в дикунську дегенерацію», оформленим «хоробливо-еротичними малюнками на обгортках»; а інший – Михайло Рудницький – охрестив мазаниною. Не відмовляючи Антону Павлюку в талановитості («має безперечно талант»), він констатував, що підпадання під вплив Бодлера, Рембо і Маяковського не дає поетові цілком самостійно розкритися і висловити власний настрій.

Увагу привертає рукописна передмова до збірки: *«Перо зломане кінцем 1928, початком 1929. Мистецтво, – полярне – раціо. Одно: світорозуміння, друге: світовідчування. Сума дає життя. Нині: – добре – раціо. Чуття, – лише гальма. Діяльно замовчуваний та вигнаний “нашою” “прихильною” “критикою” на суд майбутнього і собі в пригадку лишаю з доробку дещо. Два зошити особистого... Маргариті, якої, на жаль, не було і, на щастя, – не треба. Ще буде пора, коли мною відкриті ліричні Америки оброблятиме плуг... це тобі, Добо!»*. Відтак стає цілком очевидною причина ностальгійних, занепадницьких мотивів, почуття втрати, особистий, глибоко індивідуальний біль, що зображується як характерна риса людського життя. Незрозумілий, невизнаний, наодинці зі своїми переживаннями і почуттями, до того ж хворий на туберкульоз, фактично позбавлений Батьківщини, Антін Павлюк не міг не перейнятися настроями поезії Бодлера та Рембо настільки, що вони проникли у його поетичну свідомість, витворивши власну форму і стилістику. Цей його стан розумів Іван Крушельницькій, «прочитавши» у творах товариша картину спільних, разом пережитих життєвих обставин, студентських буднів: «Ми емігранти, що товклися між Прагою – Віднем, Прагою – Берліном, Прагою – Парижем, – ми були чутливі на такі нюанси з’явищ світу, життя і почувань, повз яких інші проходили, не завважаючи їх. Але й між цими нами були ще одні більш чутливі, інші менше. Одні заплутувалися далі в тому житті, інші рятувалися втечею з нього. Ти не рятувався, зламав, – кажеш, – перо.

Хто вийшов із того життя – знайшов свій шлях. Але всі ми змагалися з ним, усі ми рвалися з нього. Й мені пощастило вирватися на волю, скинути соромне тавро емігранта й забути про все. Але коли ти навідувався до нас із своїми поезіями – пахло те життя, розбарвлювалося й знову з’являлося перед нами його погане обличчя. Але ми знову забували...

Та сьогодні я прочитав усі три твої збірки й вдячний тобі за них. Шматок мого життя, який я, здавалося, загубив по дорозі, віднайшов я у твоїх поезіях, – він з'явився знову переді мною й я ув'язав сучасне з минулим».

У творчому доробку А. Павлюка є чимало поезій, навіяних спогадами про Волинь, рідний Остріг. Образ батьківщини часто постає перед зором поета у циклах «Шляхи та роздоріжжя», «Мозок і серце». В умовах безбарвного еміграційного життя автор знаходить розраду в уявному поверненні до рідного дому, згадуючи Остріг на празьких і паризьких бульварах:

*Моя дідизно! Мій старий Остріг!
Сторіч минулого – важкая твоя клямка.
Кому – воріт у степ? Розкрилася – путям яка –
Твоя покірність, мука літ – невольникам дорога...
О, звістце проклятий – століттями облуд –
За княжу підлоту – сьогодні проклят будь!*

Чи не тому йому часом стає ненависним вдоволене життям місто із його розвагами і безтурботним ситим життям:

*Так голосно сміються тут,
А кожне невеселе око,
Тут світ: збудючено, на показ
У гореч спізнених отрут («В барі»)
Шинками жебрати любови
Вина й любови, ти, Верлене?
Париж отруєний кров'ю
Нічною, дихає – шалений («Уривок»)*

Суттєву частину творчого доробку Антона Павлюка становить проза. Це насамперед збірка «Незнайома» (1922), куди, крім однойменного твору, увійшло також оповідання «Стоптані квіти»; цикл нарисів «Осінь», що друкувалося в «Новій Україні» (1923), а також твори «Жовте сонце» (1924), незавершений «Андрій Ярчук» та незакінчений автобіографічний роман «Пустеля» (розділи 3–5), що зберігся в рукописі.

Варто зауважити, що головною особливістю прози письменника є автобіографічність. Так у «Незнайомій», «Стоптаних квітах», циклі «Осінь», «Жовтому сонці» та в уривках з «Андрія Ярчука» відображено хід національно-визвольних змагань із погляду їх пересічного учасника, члена повстанських загонів Січових стрільців. Будні революції, вибухи, смерть невинних людей тут яскраво дисонують із проголошуваними ідеями національної свободи. «Незнайома» за своєю поетикою продовжує поему «Польовий Ісус»: тут так само наявний образ Польового Ісуса, що на нього очікує головний герой, від імені якого ведеться розповідь. Фактично перший невеликий розділ повторює частину поеми, де передано настрої очікування на прихід Месії. Образ Незнайомої так само, як і в поемі, багатозначний: *«Не знаю шляхів, якими йшла вона, земна, по нашій землі, не знаю ім'я її, але шепочу незвичко сентиментально: Вісниця – Офіра – Люба – Омріяна... Незнайома – Наречена – Ясна... Віра – дав я їй таке ім'я – глибоко-змістовне, ласкаве і обіцяюче»*. На тлі суцільної руйнації і пожеж спалених сел образи Ісуса та Незнайомої сприймаються як уособлення можливості духовного очищення людства й водночас очищення самих ідеалів революції.

До цієї теми в оповіданнях «Стоптані квіти» та циклі нарисів «Осінь» додається ще й мотив кохання – як офіри в ім'я тих самих ідей. Звідси й образ стоптаних квітів. Притаманна Павлюкові елегантність у поетичних творах яскраво проглядається і тут, особливо в описах природи і душевного стану ліричного героя – зважаючи на характер поетики оповідань – своєрідна поезія у прозі, що перемежується «вставками» діалогів і ледь наміченого сюжету.

Події незавершеного роману «Пустеля» відносять читача у Прагу, де письменник опинився, виїхавши з України. Фактично роман можна прочитувати як щоденник, у якому автор фіксує події свого життя, не прагнучи створити якогось сюжету, як у попередніх творах.

Варто відзначити, що прозові твори письменника цікаві не так своєю художністю, як настроями й намаганням осмислити історичний хід подій та проаналізувати, наскільки виправданими є ті засоби, за допомогою яких розбудовується національна свобода України.

Антін Павлюк відомий і своєю перекладацькою діяльністю. Зокрема у його перекладі українською вийшли твори «Посланець»

Анджея Немоевського («Новий шлях», 1918), «Празький прохажий» Аполлінера («Нова Генерація», 1928), «Останній ведмідь на Шумаві» Владислава Ванчури («Червоний шлях»), поезії в прозі Казімежа Тетмаера «За скляною стіною» (видавництво «Шлях», 1918), а також окремі вірші Їржі Волькера, вітезслава Незвала, Ярослава Сейферта, Антоніна Піши, Н. Кручініна. В рукописі зберігся також переклад поем «Андрогіна» й «Над морем» (1918) Станіслава Пшибишевського – відомого польського письменника-модерніста, засновника поетичної «Молодої Польщі», якого польські і європейські критики назвали психофізіологохудожником через зацікавлення найпотаємнішими сферами людського життя, а сучасники сприймали доволі неоднозначно, часом навіть осудливо – саме завдяки сміливому зверненню до тілесності, еротизму.

Зацікавленість Антона Павлюка чеською та французькою літературою, поряд із перекладацтвом, виявилася й у його діяльності як літературознавця і критика. Так у 1927 році вийшли друком дві статті письменника – «Новий роман у французькій літературі» (журнал «Плужанин», № 8) та «Нова чеська поезія» (альманах «Вапліте», № 2, 3).

У першій автор подає власний погляд на явище нового роману в європейській літературі, акцентуючи увагу на французькій. Беручи за основу для аналізу факт взаємодії двох основних течій тогочасної літератури – «індивідуалістично-імажинарної» (яку він пов'язує з іменами Едгара По та Бодлера) та «літературної» (представленої творчістю передусім Віктора Гюго), – Антін Павлюк дає огляд саме першої течії – індивідуалістичної, «що на прапорах своїх має гасла єдиного “найчистішого, найхудожнішого та й найабсолютнішого суб'єктивізму”».

Відправною точкою для аналізу нового роману стає постать французького поета-символіста та літературного критика Едуарда Дюжардена. На думку Павлюка, саме Дюжарденів технічний прийом «монологу інтер'єру» («внутрішнього монологу»), використаний ним у романі «Лаври зрізані», слугував багатьом авторам еталоном для наслідування: «“Монолог інтер'єр” (monologue interieur) – це психологічна самоаналіза, інтроспекція, вершок суб'єктивізму й індивідуалізму. Це максимум докопування в “своє нутро” – змагання безпосередньо засягнути й ухопити отую найінтимнішу частину, вигиб думки, позасвідомі ті хвилювання, рефлексії».

Наступним яскравим представником аналізованого жанру Антін Павлюк називає Марселя Пруста, характеризуючи його творчу манеру як «повільний в своєму розгортанні фільм, що зна одно віддавати на поверхню з глибин душі луни та відрухи з того, що діється в його підсвідомості». Не оминає увагою критик і постаті Гійома Аполлінера, чії твори «досягають шедеврів емоціональної і художньої насиченості», а також називає імена Поля Морана, Трістана Тцара та інших авторів, що засвідчує його обізнаність із тодішньою літературою. Та подаючи такий широкий огляд «індивідуалістичної» течії, Антін Павлюк водночас стверджує (і це видається суперечливим) появу, на противагу цій течії, генерації «нового роману, колективного духа, синтетичного, а не аналітичного, об'єктивного (революційно) й епічного». Власне у цьому чітко проглядаються симпатії Павлюка як літературознавця і критика передусім до роману «прямої форми», роману «без героя, що дав місце чуттю мас, колективу».

У великій розгорнутій статті «Нова чеська поезія» Антін Павлюк подає ширший літературознавчий аналіз, не обмежуючись констатацією фактів і явищ, а заглиблюючись в особливості поезики кожного із названих чеських поетів періоду після 1919 року. Літературну ситуацію критик змальовує так: «Найсильнішою нотою є конструктивістичний тон – сцілити, порятувати й устаткувати життя, розтрощене війною. Замість демонізму нігілістичного “нічавочества” – доба загальнолюдське шукання гармонії, вирівнення». Відзначаючи за основну творчу рису молодих поетів захоплення соціальними тенденціями та «ідейними переворотами», Павлюк зауважує «диференціацію літературних сил», тобто поділ молодого покоління фактично на два табори – «Literarne Skupinu» під проводом Франтішка Геца та «Devetsil» (від назви квітки) під проводом Їржі Волькера. Для першого об'єднання головною творчою настановою було заперечення марксизму («Поезія, що базується на марксизмі, не може бути поезією душевної концентрації хай найбільшого революціонера, бо вся буде розпущена абстрактною водою «загального». Неможливе помноження радості, щастя, веселощів, кохання, коли бути суворим марксистом і на одиницю дивитися як на комашку, розчавлену капіталом») та агітаторства й обстоювання поезії як «вітально визволеної гри і енергії».

Для другого ж визначальним стало «визволення від консервативності старого і прагнення до нового, пролетарського. Відкинути рішуче культ особистості. Злучитися з громадою. Організуватися спільністю думання».

Серед найвидатніших і найяскравіших представників молоді генерації чеської поезії Антін Павлюк називає Їржі Волькера, який «вийшов з експресіонізму». Особливостями поетики творів цього автора критик визначає «рівноважність цільної людини – без подвоєности, внутрішнього трагізму й скепсису» та водночас «етичний підклад, моральна воля, етос, що ...не має якогось метафізичного чи релігійного характеру». Аналізуючи послідовно поезію першої збірки Волькера «Гість в хату» – від першого до останніх віршів, Павлюк констатує поступове «ламання» вітальної радості та гармонії і постання натомість непривабливої картини зубожілого пролетарського життя – «людської біди соціально поневолених клас».

Ставши предтечею розвитку соціальної поезії, Їржі Волькер, на думку Антіна Павлюка, усе-таки не розпочав цієї нової сторінки в чеській літературі, а передав цю місію Ярославу Сейфету – автору визначальної в історії угруповання «Devetsil» збірки «Місто в слюзах» (1920). Добре знайомий із творчістю цього поета як перекладач його віршів українською мовою, Павлюк виокремив такі головні положення доробку Сейфета: «1) цивілізація нічого не варта – вона людину зробила рабом, машиною. Життя такої людини стало страшною й незрозумілою беззмістовністю праці – праці на чуже щастя й утіху, 2) щастя – це соціальна революція, що дасть світ любові, тепла, справедливості, 3) просто містична якась віра у всемогутність пролетаріату». Зберігаючи ці настанови й у другій збірці, «Sama laska», поет поступово відходить від них у третій – «Na vlnach TSF», наближаючись до ліризму й уникаючи порушення будь-якої соціальної проблематики.

У рецепції А. Павлюка зовсім інакшим виглядає Антонін Піша, котрий «чує єдину необхідність в житті – це мучитися, бичуватися. Життя для нього, як ласкавість, спів, сміх, безжурність – не існує. Це важка повинність». Трагізм людського існування, «світовий смуток», ворожість до світу, тяжіння до поетичного пророкування, звернення до містичних образів, перед-

чуття безнадії, усвідомлення ілюзорності мрій і прагнень – такі головні риси творчості цього поета виокремлює дослідник.

Найчистішим ліриком у чеській поезії Антін Павлюк визнає Костянтина Бібла: «Бібль, як Верлен є рабом почуттєвої чи образної сенсації: ті ж півтони, неясні контури, велика музичність – із Верленівського заповіту “L’art poetique”».

Близьким до Бібла є Вітезслав Незвал, який обстоює можливість існування чистої поезії в абсолютній фантазії та абсолютній формі: «Ірраціональне вибирається на поверхню і характерним для Незвала стає фантастичний сон. Поезія стає для нього казкою, повною див і чар, землею абсолютної образності, реальний світ мусить лише відбиватися, переломлюватися в цій казці візуальних парадоксів. Свіжі оригінальні нечувані образи й поривання – перше, що притягає до себе увагу читача в його творах».

Відтак, звертаючись до аналізу творчості молодих чеських поетів, окремі вірші яких Антін Павлюк перекладав українською мовою, він водночас зобразив широке тло чеського літературного процесу, давши характеристику найяскравішим його представникам.

Перебуваючи з 1921 року фактично поза українським літературним процесом, Павлюк продовжує ним активно цікавитися. Постійно друкуючи свої твори в українських виданнях, він підтримує тісні зв’язки з Радянською Україною, стежачи і за літературною дискусією, яка починає розгортатися у 1924 році, і за творчістю письменників, що входять до різних літературних угруповань. Результатом цих спостережень стає спершу чимала розвідка «Нова українська поезія» («Інформаційний нарис, виголошений на засіданні гуртка «Стерні» у Празі» в 1922 р.), а згодом підсумковий огляд «Сучасна українська література».

У першій статті, починаючи з окреслення основних віх розвитку української літератури ХХ ст., автор торкається періоду зародження українського модернізму, діяльності символістських «Білої Студії» та «Музагету», визначаючи передумови подальшої еволюції літпроцесу. Далі він наводить глибокий і всебічний аналіз творів найяскравіших представників української літератури того періоду: Павла Тичини, Якова Савченка, Дмитра Загула, Олекси Слісаренка, Володимира Ярошенка, Миколи Терещенка, Василя Чумака, Михайля Семенка, Кліма Поліщука та інших. Піднесено-

романтично сприймаючи бурхливу творчу діяльність своїх колег (особливо якщо зауважити, що еміграційне життя не було таким насиченим і повнокровним), Павлюк писав: «Молода українська література прийшла, як голос народніх мас, що у святі відродження приєднувались до загальнонародської культури...», «Наша література уперто і болісно тримається ґрунту народження нової національної культури – своєї, і в цім її велике значення для майбутнього, коли вільними стануть шляхи, в цім її велика вага для сумного сучасного, що виховує нас в своїм гарті!». Та попри певне захоплення загальною творчою атмосферою, що панувала в колі радянських українських письменників, Антін Павлюк виявив себе як тонкий аналітик, причому доволі критичний у своїх оцінках.

Так само розширено, але більш сконденсовано й оглядово окреслено особливості тогочасного літпроцесу у статті «Сучасна українська література», надрукованій у празькому журналі «Nové Rusko» (1928, № 7): від кінця ХІХ ст. із притаманним йому «народництвом», від «Української хати» М. Євшана до періоду діяльності «ВАПЛІТЕ», «Марсу», «ВУСПП», «Нової генерації» та видання журналів «Жовтень», «Шляхи мистецтва». Трохи детальніше Павлюк зупинився на творчості символістів І. Савченка, Д. Загула, О. Слісаренка, М. Терещенка, В. Ярошенка, не наводячи, проте аналізу їхньої поезії. Із-поміж інших письменників він виокремлює постать Павла Тичини – «чудового лірика пантеїста», а також називає фактично всі відомі більшою чи меншою мірою імена представників різних угруповань.

У першому номері празького часопису «Нове життя» за 1926 рік вміщено одразу дві публікації Антона Павлюка – «Мнімий господін» і «Кілька думок про сучасне мистецтво». Перша присвячена суперечливій постаті Володимира Винниченка як політика і громадського діяча. Стаття місцями надміру переповнена емоційними й різкими випадками проти діяльності колишнього голови української Директорії та закличками підтримати зусилля радянської влади у «культурно-національному будівництві», що є частиною плану «загально-соціального відродження й переродження життя й суспільства на засадах нової класової пролетарської політики». Та попри це в ній відчувається невпинне зростання і вкорінення віри (навіть щирої переконаності) у всепереможність і провідницьку роль радянської влади, яке поступово набирає характеру деклара-

тивності. Це засвідчує програмова стаття Павлюка «Кілька думок про сучасне мистецтво», яка мала стати своєрідним маніфестом новоствореної літературної організації «Жовтневе коло», навколо якої він прагнув об'єднати мистецькі емігрантські сили. Цікаво, що за своєю стилістикою програма «Жовтневого кола» наближена до програми «Нової генерації», уміщеної в однойменному журналі у жовтні 1927 року, але фактично проголошеної раніше, ще на початку 1920-х із утворенням Асоціації панфутуристів (щоправда, не так декларативно). Та сама категоричність, викличність, заперечення зужитої тенденції «чистого мистецтва», орієнтація на пролетарське функціональне мистецтво. Та водночас, і це важко заперечити, багато в чому програма «Жовтневого кола» наслідує викладені у памфлетах Миколи Хвильового (упродовж 1925 року) ідеї творення «загірних комун», орієнтації на «цивілізаційну» Європу і заперечення її міщанства: «Обстоюючи принципи соціально й економічно доцільного революційного мистецтва ми за технічну досконалість і традицію чину, «роблення Європи», але ми не за Європу jazz band'ів, черевик шиммі, флорид, фокстротів, загальної простигуції й продажництва та духової вихолощеності й пустоти... Наша Європа – це досконала техніка, вміння й чин! вугляні райони, шахти, фабрики, мільйонні міста, утилітарне господарство, моря, доки й пристані повні ритму творення, акції, праці. Європа наша не капіталізм і його душа, а лише вершок людських змагань, ініціативи та людської енергії». В Антона Павлюка наявна поправка – і суттєва, яка більше зближує його із Семенком: «Нашим гаслом, гаслом мистецтва сьогоднішнього дня, є футур-екзактизм, революційне перед майбутнє». Особливо подібними видаються погляди на мистецтво та частини програм, де перераховано усі «проти». Зокрема у Семенка про роль мистецтва: «Мистецтво як емоційна категорія культури відмирає... Раціональні вимоги, поставлені перед мистецтвом сьогодні, переключать його на конструктивний шлях функціональних мистецтв. Функціональні мистецтва відіграють соціально-корисну роль в загальному процесі соціалістичного будівництва...». У програмі «Жовтневого кола» це виглядає так: «Не “чисте мистецтво”, а мистецтво-пізнання, – організатор, конструктор, рупор революційних мас, де дійсність тільки творчий матеріал на будову життя, в цілком наше, відмінне ладом від сучасного, вільне майбутнє. Стара форма мусить уся, як матеріал, піти на сплав, щоб, перетво-

рена новим змістом, дала нам ту художню правду й цілість, за якою шукаємо й тужимо... Нове мистецтво, – це будівник життя визвольного пролетаріату...».

І цілковито подібним до Семенкової позиції видається висування гасел «проти». Так члени «Нової генерації» зорієнтовані «проти національної обмежености; безпринципного упрощенства; буржуазних мод; аморфних мистецьких організацій; провінціалізму; трьохпільного хуторянства; нецтва; еkleктизму». Водночас Антін Павлюк проголошує заперечення «проти тих, – а) що вірять, мов би давнє, вчорашнє, має сили й корисночинне для нашого “сьогодні” й для майбутнього..., б) проти тих, що хочуть мистецтвом-метафізикою, мистецтвом-жрецтвом, мистецтвом як чистим психологізмом... хочуть заглушити революційну діалектику художньої праці як прояву життєвої активності, – ми проти тих, що дивляться на мистецтво, як на прикрашення життя для солодкої мрії й опочинку..., в) ми проти тих, що в мистецтві і мистецтвом бачать лише усякі «вічності», «романтичні сни про майбутнє» та ідеальну «тужну душу», г) ми проти тих, що змагаються за окрему роль мистецтва у житті, за якусь його окрему місію чи функцію..., д) ми проти тих, що революцію в мистецтві беруть окремо, відділяють її від пролетарської революції...».

Очевидно, можна говорити про певну наслідуваність і вторинність ідей, висловлених як частину програми організації «Жовтневе коло», проте варто віддати належне її натхненнику Антону Павлюку, який прагнув у будь-який спосіб розбурхати літературно-громадське життя в еміграції й відчутти атмосферу, якою був наповнений літературний процес у радянській Україні.

Якщо спробувати дати цілісну, узагальнену характеристику постаті Антона Павлюка як письменника, літературознавця і громадського діяча, то доведеться констатувати, що це була доволі суперечлива, хоча й послідовна у своїй діяльності особистість. Попри гостру аналітичність у критичних оглядах та орієнтацію на мало не футуристичну декларативність, як поет і, що особливо прикметно, прозаїк Павлюк максимально наближений до символізму. Тонкий лірик, котрий шляхом використання традиційних символістських засобів передає глибокий трагізм і суперечливе ставлення до дійсності, змальовуючи бурхливі часи революцій-

них перетворень, він водночас розкриває світ власних душевних, навіть інтимних переживань.

Усі критики, що в той чи інший спосіб звертали увагу на твори Павлюка, сходилися в одному: в його доробку поряд із посередніми, часом відверто невірними віршами, траплялися речі напрочуд тонкі, глибокі й довершені у передачі всіх відтінків людських почуттів. Часто буває, що митці не здобувають розуміння своїх сучасників і визнання приходить до них запізно. Далеко не весь доробок Антона Павлюка був оцінений критиками за його життя. Можливо, принаймні зараз це видання творів майже незнамого досі українському читачеві письменника стане свідченням існування в літературному процесі 1920–1930-х років ще однієї непересічної і яскравої особистості.

Вихід цього видання був би неможливий без допомоги директора Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України Маковської Наталії Василівни й директора Центрального державного історичного архіву України у Львові Пельц Діани Іванівни, які люб'язно надали тексти рукописів Антона Павлюка, що зберігаються у цих архівах.

Упорядники також висловлюють глибоку подяку тим науковцям, які долучилися до підготовки двотомовика: к.фіз.-мат.н. Лавренюку Василю Івановичу, к.іст.н. Кагамлик Світлані Романівні, к.філол.н. Дорошко Лідії Савівні.

Ростислав Радишевський

СУМНА РАДІСТЬ

ЦИКЛ «СУМНА РАДІСТЬ»

*Хтось близький, близький приснився,
Хтось приходив уночі;
Хтось ридав і тихо бився
На моїм плечі.*

О. Олесь

З краю Рідного – Святині...

О. Кобець

* * *

Ти – як смерть прекрасна і бліда – як радість.
В далях за тобою – вигуки примар.
І в огні і полум'ї десь за раю брамою
Всесвіт простягнувся в сні – омані чар.

Все шепочеш тихо... Що... Про що?... Не знаю.
Далі розгорнулися зборенії сном.
Знаю. Обіцяеш волю і простори...
Ця мить безнадійна снилася давно.

1918

* * *

О, мріє, сестро запізнена, –
Як я – безумна.
Ти, як я, втомлена,
Як я – безумна.

Хочеш, хочеш буйного щастя...
О, дури себе, запалай, – як я...
У простори сумні безпристрасності
Лине в співах душа моя...

В пелюстках сад зів'ялих...
Я, натомлений, тихо йду...
Одгорів я мріям сталими
У осіннім саду.

1918

НА ШЛЯХУ

Знов стелеться, лине дорога.
Зі мною і радість, і сум.
І в серці, і в серці тривога
У світі химерному дум.

Не знаю. Чи близько. Чи в далях...
Чи ворог, чи брат... Все одно...
Ніч в серці... Ніч в серці печалі,
І в серці – як в ночах темно.

Ніч чорним просторам сказала,
Що в полі я сам і в огні.
І радості блиски зникали
У бурях, в моїм яснім дні.

Сумна радість кида докори
Простір рідний гине, горить...
І тихий, і тихий з простору
Докір чийсь рида і тремтить.

1918

Гориньград

ВЕЧІР

На склі візерунки холоду...
Серце мрії тихо ховає: –
Серце криги і ніч зустріває –
І у небі огні і золото.

Я поринув у тишу і смуток
Розгортаю давнії рани...
Знаю: встану з туману –
До сонця потягнуться руки...

За вікном смуток давнього Лика.
Тихий, тихо ридаю...
Світ молитви у серці ховаю –
Я чекаю зустрічі тихої.

1917

ВОЛЯ

Пам'ятаю час передзахідний
І огонь, і море в далях гір.
І на морі чорні – чорні смуги
І землі далекої простір.

Спів вечірній, тихий спів прощання...
Взавтра море. В далях вмре земля.
Б'ються хвилі співом похорону
У боки, у керму корабля.

Взавтра море – воля й невідоме,
І простір за ґратами тюрми.
Зникне з овиду земля, і в невідоме
Спів вилете мій день і плюскіт хвиль керми.

Я вмираю в час передзахідний
Я ловлю слова... Пісень кошмар.
У простір, у волі співпобідний
Все несу пісень непевний дар.
1918

* * *

На піску, на піску, на шляхах,
Догораючий промінь зорі...
Холод, холод хмурий і жах –
Там покинув – вгорі.

На піску, на шляхах десь твій слід
Загубився, згинув, згорів...
Плину в ніч, у душі перерід –
Тихне спів.

На пісках вже не вірю снам мрій
Дням оман у туманах мети...
Гасне одгук останніх надій, й
Мушу йти, мушу йти...
1918

* * *

Вмира в ланах вітрів ридання.
І тіни линуть за п'ятьмою.
В цю мить не хочемо чекання.
Мені вже досить... Ти зі мною.

Щось лине, йде... Чекай з тремтінням...
Свята хвилина надійшла.
Хай після ніч... Святе горіння
Все буде в нас в казках тепла.
1917
Харків

* * *

Вітер свіжий над ланами...
Умирає час.
На ланами, збитий млою
Сходить місяць –
Жовте око...
Хто покинув нас?

Плине хмарою – лагуною...
Раною горить...
О, ридайте в серці струни,
В бурунах, у злотних рунах –
Час наш це згорить...
1917

* * *

Неба синій, синій світ –
Тужні марева мовчання...
Ніжні зорі шлють привіт –
Блідо-мрійні чари – сянне.

Сіє спокій ночі спів –
(Радість пізня і подвійна)...
Я іду у сум світів
І душа моя спокійна...

У простір, в простір прийшов,
Никнуть образи коханії...
У просторах тут знайшов
Радість хмуру Гефсиманії.

Лине в спокій туга літ –
Гаснуть, тихнуть всі бажання... –
Лину в неба синій світ –
В тужні марева мовчання.

1918

СОНЕТ

І вітру дзвони, і поля,
І смутку тихеє подзвіння,
Замкнули дійсність й сні в склепіння –
Забула марева земля.

І сні, і дзвони і поля...
І сон, і дзвони й далі сині,
Й конає в маревах пустині –
Межею зрізана земля.

І тихо, тихо серце слуха
Як плаче десь в степу струна,
Як завмира, вмира луна –

Пісень сном збореного духа...
І десь в огні, у сні руїн
Чекає, душить тужний плин.

1917

* * *

В колі вічним, в колі ночі знов
Б'ємося бурхливі і завзяті...
Чайка, біла чайка лине в кров,
В неба кров... У смуток неба-брата...

Чайко біла! Нам нема шляхів.
Ми самотні в злотнім волі полі...
Чайко! О чого на крилах кров?
Де твій спів – бажаний одгук волі?...

Чайко біла! В вічному колі знов,
В колі ночі ми безсилі і журливі...
Лине з ран одвічних, вічних кров...
Десь далеко волі рух і зливи.

1917

Київ

* * *

Розцвітали синії волошки –
Розцвітали по ланах казки.
Дайте щастя трошки лише, трошки
В ночі буйні, в зоряні разки.

Розцвітали золоті гвоздики
(Від огню криваві пелюстки!) –
В серці вмерли співи, встали крики,
Буруни, і бурі, й поразки.

Бліда радість піднялась примарою,
Чарами холодними зими.
В бурях я – і небо вкрите хмарою,
Сивий ранок нижче спів п'ятьми.

1918

* * *

Долі іду все на зустріч,
Вперто дивлюсь в далечінь.
Лицар – у вихори – бурі
В полум'я хвилі похмурі
В далі піду – все прийму.
В поле покличеш – піду,
Скажеш свій присуд – схилюся.
Довго чекав... Знаю, впевнений,
Тая ж є мука в тобі.
Струни давно продзвеніли,
Співи в ланах догоріли –
Вірна ти чарам – в журбі.
Бодем і смутком поранений
Лицар самотний стою.
Долю одверто чекаю свою.
Серце востаннє ще встане
В смертнім, останнім бою.

1917

* * *

Темний хтось все дивиться з безодні
І давно у його колі я.
О, невже, невже й сьогодні
Скажеш – що не можу я?...

Я стою під брамою, за брамою,
Я благаю, стукаюсь – пусти!
Присягався вірити... Бажаною
Обіцяв дорогою все йти в простір мети.

В сумі дзвонів завмирає вечір.
Зорі креслять в небі шлях мети...
Я благаю... Ой, чого не йдеш ти з мли просторів
Чи не можеш й сам ти встать, допомогти?..

1918

* * *

*Славлю духа глибочінь,
Шлях до океану.
П. Тичина*

Пішов без проводатиря
В дорогу мли далекою.
І світить серп щербатий,
І йти так вільно, легко.

Чи ще кого зустріну
Веселого і вільного
В блакитній тій країні
Як я, степам прихильного?

Чи стріну долю – згубу
Уперту і завзятую,
Умру під крики любії
Химер серпа щербатого?!

Все йду без проводатиря...
Кругом шляхи привабнії...
Все стеле серп щербатий
Надій стежки єдвабнії...
1918
Харків

* * *

Рано, рано грози грають...
Ми в ланах самі.
(З ночі, з ночі хмуρο сяють
Очі тьми.)

Хилять квіти урни сонні –
Світ і сон...
(З ночі линею в тужні дзвони
Неба грон...)

Гоне море хвилі ніжні
На піски, у сні.
(Дні минули мертво-сніжні
Дні Весни.)

Неба край горить, нещадний,
Ми в ланах самі.
(Хто сховає гасло владне
Очі тьми?...)

Квіти хилять урни сонні...
На пісках – смерть – сон...
Й знову марева і дзвони
Неба грон.)

1917

ЦИКЛ «СЕРЦЕ»

*Сон веде мою душу.
Кр. Май*

*Намучене серце востанне
Риданням, акордами б'є.
Яків Савченко*

* * *

Зоря засяла соромливо...
Далекий тихне моря шум.
І напливає тихий сум
Як світ вечірній, полохливий.

З-за обрію – як грані-гори.
Як грані волі і знаття...
А я – сумний, все каяттям
Ще хочу щось узяти в моря.
1918

* * *

Ти не бійся ночі тьми,
В ніч лети, лети за мною –
У примари снів зими...
Надокучливою грою
Встанем в тиші ми...

Трунку віку пий до дна:
Забуття в них й пристрасть бурі.
В царство мертве, царство сна
Линуть, плинуть тіни хмурі...
Ніч мов день, буйна, сумна,

Ніч – як громи бурі.
Не лякайся сил землі
Сил життя ворожих...
Заховайся в ночі млі...
В буряній тривозі
Кинем марева землі...

Сивий ранок в серце б'є
Радістю тривожно...
Серце далям віддає
Все життя, життя мое
В гімни перемоги.
1918

* * *

Ранок синій, ранок ясний,
В небі дзвони і пісні,
Вірю, вірю... Передчасно
Кинеш квіти ти мені.
В ранок синій, ранок ясний,
В казку квітів і пісні.

Свято згине, в млі розтане.
Владний – в серці холод встане
Жовтий, мертвий неба світ.
Ти над трупом, тиха, станеш,
Квіти злякано в млу глянуть
Кинуть в гній Весни привіт.
1917

* * *

Бліднуть ніжні янтари
Любої зорі.
Плинуть марева Весни
Тихо-струнні сни.

Никне, никне, гасне тїнь.
Днїв вітаю тлїнь.
В прозорї світчад сумних
Спїв затих...

Серце, серце точить кров...
Грає серце знов.
Я в долині тиші снїв
В днях гашу свїй спїв.

Серця владний полон встав...
Серце полон днїв скував.
Знову блїднуть янтарї
Любої зорї.

1918
Харків

* * *

Легкі крила розгорну,
Кїну мури тьми і сну,
Кїну тугу навісну,

Полечу у чари ночі
Днї спалити в них охоче.

В серці ледве б'є тривога,
В серце б'є пересторога,
В серці буря й заметіль –

В небо – зоряна дорога
До бажаного порогу...

І розвіяв я печалі.
В млі.
Кїну погляд в злотні далі
На землі –
Там спалив, ще на причалищі

Кораблі...
Легкі крила розгорну,
Кину мури тьми і сну,
Кину тугу навісну,
Кину в чорні чари ночі
Дні життя мого охоче –
Бо твої палають очі –

Співом щастя навесні
В неба зоряного сні.
1918

* * *

Той тихий жах, і сон, і щастя
Вітаю це в ночі все я.
І їх прийма душа моя
У дні примир'я і причастя.

Зростає бурі шум – і я
Вітаю тихим сумом щастя.
Душа все плине в жах моя
У ніч примир'я і причастя.
1917

СТРУНИ

...Полоняночко, ридай,
В серце дзвонами бий, в бурі,
Од примар огню похмурих
Захист дай.

Я горю, горю в огні...
В серці дзвони, туги крики.
Простягаю в безвість руки:
Захист дай мені!

Полоняночко, ридай.
Серце зранене у бурі
Плин благає владний, хмурий –
Захист дай!

1917
Харків

* * *

В повітрі, в дзвонах прозорі саги
Снігові саги північних дій.
Іду... палаю... когось вітаю
З імли чекаю в огні надій...

Іду... кохаю і забуваю.
(Злотисто – срібний лунає сміх!...)
В прозорих співах казки ридають...
Казки ридають оман... і гріх.

Когось стріваю... Кроки нерівні
І ніжні тіни ясних облич.
Все в'ються саги – габа царівни...
Вітають радість. Вітають ніч.

Іду... Назустріч снігові саги,
Прозорі саги північних дій.
Когось вітаю, когось чекаю
В піснях – оманах, з тремтінням вій.

1916
Золотоноша

* * *

Владний світ колом встав, владним колом засяв...
Сміх – як струн, тихих струн рокогання...
Я конав, я боровся, горів і вітав
Струн ридання.

Плинув в світ... В море сонця жагуче,
У нещадні безодні, прозорі...

Смуток кинув на скелі, на кручі –
І всміхалися зорі.

Мерхли днів, хмурих днів владні шуми...
У простори вечірні пливли...

В тугу мли,
В хвилі суму...

Владний світ колом встав, в колі владному ми
В білім полі...

Струн ридання згасив, лину в море пітьми
В смутку болі.

1918

* * *

Линуть тіни. Вітер віє.
Хвиля плеще в береги.
Підіймається надія –
Згиньте, згиньте вороги.

Без межі і без упину
Рух, і сила, і краса.
Вічність тане, вічність гине
Вічність знов нова коса.

1916

* * *

І небо, і сіре море
Все линуть в безмежність.
Минули радість і горе –
Розсунулись межі.

І іншим і грози, і бурі,
І бурі і хвилі...
З тобою – безмежність безжури
І далі на млі.

Все небо і шарне море,
Все гаснуть покірні.
Минули радість і горе
В тумані примирря...
1917

* * *

Кинув ваш смуток, ваш шум
Лину до моря перлистого...
...Сосен лапятих спів – сум
В дзвонах повітря прозорого, чистого...

Легкі, хмарини – як криги в півсні...
Ліг... Жду... Летіли б од моря перлового,
І шепотіли б все хвилі мені
Казку кохання казкового.
1918

* * *

З кришталевого туману
І нечуваного сну
Образ чийсь... І страшна рана.
(В чаді, в криках ресторану
Отруїв свою весну...)

Лине в ніч життя охоче...
Ой, візьми ж нудьги часи,
І в п'ятьмі осінній, в ночі
Перелякані ці очі
Заховай... і погаси!...
1918
Харків

* * *

У морі, в далях – тільки небо,
Прозоре небо, далі, я...
Над золотистим, чистим небом
Горить зоря моя.

У морі вітер хвилі гоне
І плеще, грає хвилі біг.
На мене мрії ніжні гоне
Простір твій – пелюстковий сніг.

Десь там – крило вітрил забутих,
Давно забутих в царстві сна...
Горить блакить, і ти, забута,
Десь в далях рідня і сумна.

Ловлю простір і рух очима,
Простір і волю – гони миль...
Своїми синіми очима
Знов ти всміхнулась з синіх хвиль.

У морі, в далях – тільки небо,
Прозоре небо, ти і я...
Над золотистим, чистим небом
В огні надій-зоря моя.

1918

* * *

Хай в бурі б'ється, в млі бурун.
Хай темні дні і сон – нехай!
Не погашу шалених струн.
Здушу свій крик – розрив – одчай!

Хай ниви в тінях, ниви в сні.
Вже хмар рожевий, ясний край!
Вже сіють в небі дня пісні
Блакитні далі – далі край.
1917

* * *

З-за туману,
Як омана
Тихо, рано
Там – встає моя зоря.

Кинув полум'я – світ ран
У туман,
В океан
Світу-шуму

Кинув смуток
Кинув жаль,
У печаль
В далі думи...

Йду в простори,
В далечінь,
Височінь –
Жаху – суму.

1918
Харків

* * *

Зелений, жовтий, синій і червоний...
Вся ніч, життя в огні.
Чого ж в просторах серце знов холоне
І знов чекають дні?

Десь там – над далями похмурими
Розсипалися проміні в півсні.
Над снами кволими і грозами, і бурями
Хтось гасла кидає мені.

Зелений, жовтий, синій і червоний...
Вся ніч, життя в огні!
Чого прийшли, нудні? Хай серце це холоне
Вітаючи проміння в даліні.

1918

* * *

Чорні, хмури, босі...
І в холодних росах
Осінь на покосах...

І огонь смутних надій...
Бог і церква, Бог і поле...
Давні, вічні, вічні болі...
Взавтра, взавтра, бій.

Бурі, кров – ясні троянди
І в ланах, в ланах волошки...
Смутком болем в бої вбрані
Щастя візьмемо хоч трошки.

Чорні, хмури, босі...
На свої покоси,
В сиві, сиві роси...

Холод, сльози і квиління
Осінь, мертвий сон.
Взавтра бій, буйне подзвіння
Смутку похорон.

Чорні, хмурі, босі
Радість на покоси
Кинем – ясні роси.

1918
Остріг

ЧАБАНСЬКА

Буйна тирса шелестить
Спів далеко десь горить.
Серце у огні.
Бачу знов тебе в чаду
На свою біду.

Я – не встану, я впаду.
Ой, ду-ду-ду-ду.

Кинув місто, шум і крик...
Щось в просторі жду...
До землі полин приник...
Ти-ж – казала – йду.

Я не встану, я впаду...
Ой, ду-ду-ду-ду.

Ясне все. І зрозуміле.
Далі... Черета.
Ти десь в місті – в шумі милім.
Я – в степу... Біда.
Бачу знов тебе в казках.
Бачу знов – біду.
Ти казала – буду в снах,
У простір прийду...
До землі полин приник...
Я – огонь... Я смуток... Крик.

Я не встану, я впаду...
Ой. ду-ду-ду-ду!...

1918
Гориньград

* * *

Не вкрив обличчя снів примарами
Не загасив вогні святих.
Чекаю все в ночі, за чарами
Тебе з ланів порожніх, мовчазних.

В таємних бився, буйних муках...
У темний храм ніс на олтар
Життя і дні, і бились руки
В чекані тайни, в діях чар.

З'явись, як місяць над ланами,
І присуд вимов, і спали.
Спали в огні... Зрубай шаблями,
Візьми бажання ночі й мли.

Я серця снів не вкрив примарами.
Не загасив вогні святих.
Чекаю все, що ти за чарами
З ланів прилинеш мовчазних.

1918
Остріг

* * *

У мареві надій, в просторі
Вже не лякає більш зима.

Я став сріблястим – як неба зорі,
Їх не торкає ночі пітьма.

Далеко в полі, на роздоллі,
Де мерхне міста буйний шум –

Нижу намисто, намисто долі,
Мрій срібно-ніжних, вечірніх дум.

Поринув в глибочінь. І дві душі повстали.
І пестоців у серці світ –

Нижу все мрії, щоб не ридали
У снах – оманах – у льоті літ.
1918

* * *

То не сльози – тільки роси, ясні зорі.
Не задума – ніжні тіни легких хмар –

В дзвонах чар
У просторі.

То не буря, не похмурі, чорні сні,
Не огні холодні, мертві –

То – сон смерти
Глибини.

1918

ЦИКЛ «ДНІ»

*Тем в долині сліз – шукань,
Вічно мукою прибитий,
Він горить огнем жадань,
Сам зневірою розбитий.*

Клим Поліщук

*Когда вечерним сумраком сменилась бирюза
У них бывали грустные, бездонные глаза.
И руки слабо-белые без жизни и без сил,
И эти руки слабые я трепетно любил.*

В. Гофман

* * *

Не догоріли струн докори
А скрипка знов під смик лягла.
І вітру воля у простори
Знов рокотання понесла.

Десь випав сніг. І хуги й зими,
І дні в холоднім морі хвиль...
І хтось співа останні гімни
Про далі волі в шумі миль.

Над містом знов тумани сині,
Гук знов встаючих з ночі днів....
І знов докір – ридання лине,
Що крик струни упав, згорів.

1918

Іду... і ниви линуть, хиляться
І кличуть далі на шляхи...
І гаснуть образи у коханні,
І радість, й межі і гріхи...

Кохання десь... Сумне і тліюче...
І серце радо в нім горить...
Так небо – шаре, не ясніюче
Зорі враз протинає світ.

1918

МЕРТВІ КОРАБЛІ

Мертві кораблі зустрічаються
Там – в просторах моря Північного.
В бурі снігу коливаються, здіймаються
До простору рвуться бажаного, вічного.

Пливуть на зустріч... Буйний біг.
Удар... І згинули кошмари...
І вітру стогін... Вихор й сніг...
І криг, і холоду, й мли чари...

Мертві кораблі в туманах зачаровані
Уникають хмурої землі...
В далях темних скарби там заховані,
Скарби волі у іскристій млі.

В туман... На полюс... В холод криг...
Там рух святий... Краса і сила...
Там, може, сонця бурі біг –
Бо тут – і сум, і ніч, й несила..

.....

Кораблі в просторах загинули...
Десь на дні поснули, коливаються...
Бурі – пориви у мареві пролинули
Холод, сутінь, криги все здіймаються...

Мертві кораблі туманом зачаровані
Вже давно розтали в шарій млі.
Керми зламані. І скарби всі заховані
Знов на хмурій, буряній землі.

1918

ОСТАННІ СЛОВА

Я пролетів безмежні мли простори,
Топивсь в крові.
Прийняв холодний жах, і радість, і докори,
І твань, і гатки, і рови...

І це все йду – на сходи, сходи сонця...
Душа в огні.
Роздолля радість грає в Віку оці,
Засяяли дні.

Й ти в пекло чорне квітку кинула весняну –
Сміх, сяння і життя;
Контрасти, бурі, дні огню спалили рани
Квиління каяття.

Ти ще колись казала в днях, що ясним Богом,
Що дужим Богом можна бути.
Співав закоханий... Горів простір – Чертогу
Життя Чертогу кликала отрута...

Твій сяє світ крізь млу страждання.
Знов, знов дорога в тихий край...
І плину в сонця сон – у марева кохання.
Палає світла рай. Палаю я... Прощай.

II

В залізних дзвонах вулиць буйно-шумних
Прощаємося в синьому огні.
О, полонянку снів шалених, снів безумних,
Верни прозорі сонця дні!

Йди, йди... І знову в млу прозору
Піду я в сонця злотні сни.
В мої огні, мої простори
І тугу вічної Весни.

1918

* * *

Ми мовчанням скажем, не кволі
Що прийшли на бажаний шлях,
Що прийшли до бажаного кола,
І безумний світ в очах.

Що на межах, в ланах зупинялись.
І гукали, благали мерця...
Й руки тугою часто ламалися,
І палали в оманах серця.

Ми риданням скажем холодним,
Що простори в душах – як сніг,
Що з верховин прийшли у безодні
Зупинити марева біг.

Ми мовчанням скажемо кволі:
Обдурив нас бажаний шлях,
Б'ємось тугою вічною в колі,
І шалений світ – в очах...

1918

Харків

* * *

Хай, хай темніють далі сині...
Не запалю огнів вночі.
Сконав, зірвавсь в безодні нині
І привітали смерть сичі.

Чи я один в просторах кинутий
В шляхах – на стежці до мети;
Чи треба буди встати – линути,
І треба буде йти і йти?..

Рида туман на стернях голих
Чужії сльози все печуть...
Ой, чого кличу хворий, кволий?..
Нещадна мла. Нещадна путь.

1918

* * *

Сонцем серце в небі горить...
Небом ясним сяю давно.
Мрія вітром, вітром летить
У простори, зборені сном.

Кинув марево, сон могили,
Грізним полум'ям зараз здіймусь...
О, в мені грає марево сили –
В світ глибоко і довго дивлюсь...

1918

Остріг

* * *

Віриш в грані і туман?
І огонь казок оман?..
– Біль жадань сховай, спали
У просторах мли.

Заховайся в п'яний чад –
Плине чорний жах з світчад.
– Всі стежки, всі на землі
Повні жаху зла в імлі.

О, не вір у сонця сон,
Золоті озер світчада!
– Свій ховай спів – похорон
В морі жаху, в віку чаді.

Грані встануть і туман –
Плине жах світчад – оман!
– Біль жадань ховай, пали
У просторах мли!

1918

* * *

Холод й холод... Сипле сніг.
Сипле, падає з безодні.
Я добро одкинув й гріх –
Вільний, вільний я сьогодні.

В світі холод, тиша, смерть.
Їми повне серце вщерть.
Серце їми зачароване
В них – провалля є й верховини.

Смуток – холод. Радість – сніг.
Чорне небо – як безодня.
Гине, тоне, лине сміх,
Крик химер мого сьогодні.

Буде ніч і буде смерть.
Днів не хочу і не треба.
Хай хрестини другі – Смерть
Холод дасть, і ніч, і небо.

1918

ЗУСТРІЧ

I

Тобі з безодні тихий крик.
Тобі простір зелений моря.
Тобі і рух і сни простору
І пристрасти шалений крик.

Давно холону в хмурім сні.
Кришталь холодний серце раниць.
Ой, не тобі мої тумани
І не тобі сон глибини.

II

Ти прийшла у ніч мою
Де багато віку – днів.
Я незмінно бивсь, конав,
На тебе чекав.

Рани ятрив, ятрив крук...
Так було багато мук.
Хай же щастя – що було
Схилить знов на нас крило.

1916
Харків

* * *

В імлі конає день туманний
Кругом, кругом як мур, як ніч...
Прийди і кинь огні омани,
Прийди, прийди, в простір поклич!

Хилюсь натомлений безмірно,
Хилюсь під тихий, тихий спів...
Хилюсь у туги спів безмірний,
У вічний смуток блідих слів...

І згук сумний, неясний згук
Несе ніч чорна, полохлива.
Прийди! – в оманах довгих мук
Чекаю сяння я і дива.

1918

* * *

Серце в небо, в сяйво, в море
Одкидаю світ й гріхи.
Серце з волею говоре
Під ехидне мли хи-хи.

Лину в море, у простори
Світ в мені, і в світі я.
Десь далеко днів докори
І нудьга нудна моя.

Гасне день в безодні моря,
В ирій згублено шляхи...
Ждане лине у просторі
Брата Каїна хи-хи.

1917

* * *

Знов в небі світ. Знов небо синє.
Знов в місті квітів, волі сни.
Над містом линуть, в'ються тіни
Десь тихо йдучої Весни.

Знов в серці світ. І серце раде.
Там неба ясний, ясний край!
Нехай мороз, і плин, і зрада...
Весна пливе... Хай ніч... Нехай!...

1917

Тягнувся він – зростав, зростав
Над чорними безоднями.
І одгук бурі, співи мрій
Плетуть брати мої й сьогодні.

Тремтять в безоднях зоряних
Їх мрії смутком зборені...
І одгуки десь бурь –
І кволі, й непотрібні...

І в відповідь далекою, як мрія сну первісного –
Новая Квітка потяглась.
Чи на землі, чи в небі, чи сну імлі зловісного
Химера пронеслась?!...

Свій шлях в простір брати знайшли
У хвилі – в день надзоряний...
Їх перемога – плин імлі
Їх радість – воля зборена...

І кликав хтось.. Насмілився
Порушить сон первісний...
Утік... В тумани втілився
Від гамору зловісного.

Співав – про світ величних дій,
Жадобу... і зненацька
Квилів – що близько сон надій,
Розлогий Шлях Чумацький.

1917

В НОЧІ

Десь в імлі – в безодні духа
Там – де жах б'є похлоливо,
Все сторожко серце слуха
Згуки дивні і вабливі.

Смутку, суму б'є подзвіння,
І біжу, несусь над кручами.
Тут – надземнеє тремтіння,
Там – лани смутні, засмучені.

В серці чорний жах, безокий
Гонить, плодить хвилі суму.
І морга совине око,
Жовто-сіре і безумне.

В серці чорний жах, безокий.
Небо віку тайни слуха.
Все безумне жаху око,
Все живе в безоднях духа.

1918

* * *

Ні, я не хочу волі – милості.
То волі – духа похорон
Кохані нашій все безсилості
То вірш, то мить хвилинний сон.

Я марю – марю – бачу золото,
Все небо в золоті й огні.
Я бачу дужі, творчі молоти,
Я бачу волі сонця дні

Рабів бажаю. З ними сяння.
Рабів і хробаків .. Хай так.
Це ж їх зібрав з пустель конання,
І в царство казки вів Спартак.

1918

Остріг

ЦИКЛ «НІЧ. ОСІНЬ»

*Птахам там на долю синій шлях в небі
В золоту країну моря і сонця...
Кр. Май*

*Не ніч, а птах, як чорний птах.
П. Стах*

*...Що жисмо ніччу безранковою.
О. Слісаренко*

*І в ніч, і полиск, й тугу вій...
Ант. Павлюк*

* * *

Там неба ясний, ясний край
В огні і золоті.
Хтось тужно кличе там – вмирай,
Під туги молотом.

Там в ирій линуть журавлі
Шляхами ясними.
Там гине хтось в степу, в імлі
З риданнями довчасними.

Там осінь стеле смуток – сум
У прозолоть криваву.
Там смерть – як день, як бурі сон –
Ясна, ласкава.

*1918
Остріг*

Я з башти, башти
Свій крик ловлю я...
Я з башти, з башти
В простір лечу я.

Бушує Вітер,
Ридає Вітер,
Кружляє Вітер
Кругом бушує.

Що мить-хвилина?
Вона розтане...
З огню, з руїни
Час владний встане,

З огню, з туману,
Як спів омани
У давні рани
Жагучий, гляне.

Я в бурях лину
На злотні ниви...
Я плину, лину...
Злотисті гриви.

Б'є вітер ниви
І сіє співи.
Огні тужливі,
Огні руїни.

Чийсь спів лунає,
Чийсь спів нудьгує.
Його вітаю,
Назад лечу я

Бушує Вихор,
Ридає Вихор,
Кружляє Вихор –
Мій світ руйнує.

1918

Гориньград

* * *

Твого ім'я не знаю я, не знаю...
І не скажу.
Але в житті з тобою все конаю
В мережку мрій в'яжу.

Святая ти. Свята і грішна.
Ой, пригорнись!
Чи в сні, чи в дійсності колишній
Дні наші пронеслись.

...Беріз ряди... і вітру хвилі...
Степів, снігів простір.
Одвічний шлях у небо, і у милі –
В одвічний Алтаір.

Твого ім'я не знаю я, не знаю.
І не скажу.
О, пригорнись! Хай буде гімн останній
У хмурих днів межу...

1918

СЕРПЕНЬ

I

З-за туману ночі
Встав, встаю, здійсмаюсь
Холодом проміння...
Сію мрії, тугу
Крики зла й наруги
З задуму подзвінням....

II

Молитви тихі і огні
В моїм горять, горять, огні.
В тумані білім встали.
Коротку мить спалю, здіймусь,
І кину крик сурми – хилюсь –
Струїли ночі далі.

1917

НА ГОРИ!

Ну, прощай... Ти так сказала. І прощай, в широкий світ
Понесу нудьгу, і бурю, і бажання міць безкраю...
Хай я сам... У серці світ.
Я верховин ще бажаю.

Так... Прощай... Ти хочеш сну...
Хочеш сну, імлі, конання.
З серця геть! Несу Весну
І весни пісні і сяння...

Я – самотній – в серці – світ
Я верховин ще бажаю.

1917

ОСІНЬ

Золота світ в олтарі.
Щось рідно-любє минуло.
В храм помолитись прийду на зорі.
Серце нудьгою стиснуло.
Серце забуло...

Осінь справляє бенкет.
В ріднім, минулім.
Осінь... Конання...
В храмі квиління – ридання...
Серце усе вже забуло.
Серце забуло.

Холод і ранок. Я в храмі... Не треба.
Смутку приємне і тихе подзвіння...
Хмари і далі... І синєє небо...
Листя спадає з тихим квилінням
Рани у серці од тернів осінніх...
Терну осіннього.

1916
Золотоноша

* * *

Йдучи у світ новий я знаю:
Десь люде є і шара мла.
І всякий шлях йде в далі раю
Всім тим, що йдуть шляхами зла.

Дивіться ви! Це серце раде.
Як камінь небо в вежах хмар!
Хай смерть і осінь, зло і зрада. –
Я світ новий у бурі чар.

1918
Харків

СОНЕТ

Вмира зелена стіна
Що мрій смарагдами світила,
Що вся була краса і сила
Могутньо-пишная Весна.

А серце марить і не зна,
Що смарагдовий сон вона змінила,
У прозолоті серце отруїла –
І це кона в імлі вікна.

Проміння жовтого потоки...
Казки згасають і слова...
Хмарини в сні... Блакить глибока...

І в серці казка знов нова –
Що плине жах, що наплива
Совиним глянуть, жовтим оком.

1918

Остріг

* * *

Я лежу зачарований сном...
Наді мною віків глибина...
Заклик чийсь владний – там за вікном –
Деь ридає і кличе Весна...

Серце втомлене лине в сон сліз,
Тиші вічної смуток горить.
І весняну хтось звістку приніс,
Що не треба конати і жить.

Я лежу зачарований сном,
Наді мною віків глибина...
В мертвій тиші сон бурь за вікном –
Б'ється в маревах туги Весна.

1918

З СТАРОГО ЗШИТКУ

Лани вечірні ледве мріють.
Пісні пливуть, і б'ються, й гомонять.
Тополі сни свої леліють,
Шепочуть щось... Летять, синіють
В весняних снах тремтять.

Лани вечірні ледве мріють.

Пливуть, ідуть, несуться хмари
Як в ирій журавлі – в той край,
Де сонця волі – руху чари,
Де хмар легких в півсні отари
Пливуть в проміння рай...

Пливуть, ідуть, несуться хмари.

1916

Харків

ПІСНЯ НОЧІ

Ти – холодна, нежива.
Чуєш мертві мли слова.
Прихилилася трава.

Завмира в степу луна,
І бліда, бліда струна
Потягнулась з лісу в небо в казці сна.

Місяць нас зачарував.
Млою й сумом закував.
Нас давно, давно зв'язав.

Завмирає слів луна.
І чарує мли струна
В казці сна.

Ти – холодна, нежива.
Одзвеніли мли слова.
Прихилилася трава.

1918
Гориньград

ВЕЧІР

Плину в пристань тиховодну,
Плину, радісний, в простори...
Гасне захід пишно – ясний
Над безумним, буйним морем...
Гасне мрія, гасне дійсність.
І примар огнів не треба... –
Небо хоче бути ясным,
Море хоче бути небом!...
Шлях мій, шлях мій – у безмежність,
У простір сумний, порожній...
В мріях – сяє день ясніючий
В дзвонах волі переможних.
Плину в пристань тиховодну,
Плину радісний в простори...
Гасне захід мій – ясніючий
У життя безумнім морі...

1918

* * *

Осіній плеще океан.
Простір і сум безкрай.
І вечір розстелив сітки оман,
І свічка догорає.

Сховаю мрії до зорі,
Чи осінь в млі їх поховає...
Все спомини нижу, мов янтарі
В холоднім небі і степах безкраїх.

1918

* * *

Цвіли усмішки на устах.
Палали квіти... І дивились...
Дивились очі в ночі жах...
І в небі зорі загорілись...

Боялись Суду. Тихо йшли
В простори шарої безсилості.
Палали квіти в мурах мли
Холодним світом правди милості.

Хилились в мертвім сні квітки.
Згасали співи тихі, тужні.
Все далі йшли. Й огню разки
Хтось дужий кидав, осоружний.

Боялись Суду... Тихо йшли
В простори шарої безсилості...
Палали квіти в мурах мли
Холодним світом правди милості.

1918

* * *

Охоче в лісі тут, в пустелі
Я ніч свою б прийняв, заснув.
Лани ж покинув я веселі
І сни, і пориви забув!

Та буря – повідь кличе, вабить
І доля – згуба по степах
Танцює в вітру хвилях рада –
Осішня воля – ніч і жах...

На міст прийшов... Дивлюсь на хвилі.
Згасає в дзвонах вечір – сум,
І труять образи немилі
Огнем всіх зайвих, вічних дум.

Забув життя шаленство бігу...
Забув, покинув десь Весну...
Стою... Пливають примари снігу,
І тіни хуг, і криг, і сну.

1918

* * *

Зі всіх глибин зібрав усі перлини
На березі самотній знов стою.
Я мрію все, рахуючи хвилини,
Про ніч і сум – нудьгу мою.

Уламки скель... І пустка. І пустеля...
І гинуть в млі, в прибої кораблі...
І свят нема... Чекають скелі
Керма й човнів... О, все в імлі!...

Все хвиль ряди... і скелі – мури,
І співи – одгуки далеких, рідних струн...
І гинуть кораблі... Суворе і похмуре
Хотіння мли плете омани злотних рун.

1918

Харків

* * *

В млі я, самотній, все йду...
Пристань од бурь все ніяк не знайду...
Линуть хмарини в півсні...
Сумно, ой сумно, мені...

Пристані, захисту ні, не знайду...
Тихо... самотній... все йду...

Вітер в розгоні берези схилив...
В дні пролетів, проквилів.
Йду, і лякають примари імлі,
В далі хмарки попливли...

Образи давнього в далях німих,
Темних, сумних...

1918
Гориньград

ОСІНЬ

Десь хмарини пропливають
Понад кручами, туманами...
І за гір верхи чіпляються,
Завдають собі безкровні рани...

Гіркою жалобою, квилінням
Проводжаєш день смутний, нудьгуючий...
За тужливим задуму подзвінням
Полетиш в простір смутна, сумуюча.

Журавлів ключі в холоднім небі.
Їм на долю – шлях безкрайї сонця.
Хилиш голову – і кажеш знов – не треба.
І горить сльоза – перлина в оці.

Все хмарини плинуть, пропливають,
Все пливуть над кручами – туманами...
Все за гір верхи чіпляються,
Завдають собі безкровні рани.

1918

* * *

Знаєш зоряні шляхи,
Віриш в грані і тумани,
Як кохаєш світ зорі –
Вийди рано.

У пожежі, у огні
Кинь прозорі сни омани.
Тіни шарі і смутні
Над огнем стоять ясним –
Рано, рано.

Запалай, розвій, розвій
Мертвих снів важкі тумани;
У просторах – сонця сон
В чарах ночі злотних грон
Лине рано.

1917
Харків

* * *

Прийшла, прийшла смутна, весняна
В чарівно-буйнім, дивнім сні...
Я пестив тихо... Ятрив рани,
Падучі зорі в млі туману
Тобі були казки й пісні...
Це – в серці – давні, вічні рани
Далеко ти, і ти в огні.

Осінні хвилі... Дощ і смуток...
Шепоче листя щось в півсні.
Ти йдеш весела... Зникли муки,
Бегоній, айстр барвисту казку
Комусь несеш – і не мені,
І вечір ниже в зорях казку
Про невблаганне й давні дні.

1918

* * *

Сон душу взяв. Зачарував
Ще – коли в світ прийшов з нирвани.
Огонь бажання вічний дав,
І біль, і щастя й радість – рани.

Стеріг сон душу – одаліску,
Всі скарби, радість всю забрав.
Лишив контрастів бурі низку
І в вічні криги закував.

Душа палала в вежах хмар.
Душа палила холод криги...
Душа в оманах бурі чар
Летіла в сні простору бігу.

Волосся хвилі, хвилі сна
Упали... Вкрили тіни різкі...
Душа полинула – струна
В простори Білої Колиски.
1919

* * *

Співає хуга гімн прощання
У чорних вітах, в хмурих снах.
Вітає співами конання,
Співає хуга гімн прощання,
І тихне, гасне спів кохання,
Встає у серці смуток – жах.
Співає хуга гімн прощання
У чорних вітах, в хмурих снах.

Минули волі сні і співи,
І владний холод плине, йде...
Холоне ніч. Завмерли ниви,
Минули волі сні і співи,

І золотисті шуми – гриви
Затихли... никнуть... Де ви?... Де?...
Минули волі сні і співи,
І владний холод в ніч іде.

1916

Золотоноша

* * *

Далека ти. І ночі плин жагучий,
І сніг, і холод – дні мої.
І лину в сум, на гори і на кручі
І волі жду... Ловлю пісні її.

І плине сонця сон новий, вабливий,
І рідко, рідко вабить і чарує...
Твої душі полоненої, полохливий
Мене скував твій сон і вабить і цілує.

І холод дикий, владний встав з безодні...
Безмірно стомлений конаю я, горю...
І віку мертва глибина повстала не сьогодні.
З безодні бачу знов тебе – зорю.

1918

* * *

Прийшла... Згадала дні... колишне...
Спалила барви сна.
Майбутнє встало мляве, лишнє,
І осінь – як весна.

Я знаю – ти підеш задумна.
Побачу я просторів світ.
Й червоне листя в сні безумнім
Довго ховатиме твій слід.

1918

* * *

Зустріває серце млу радо.
Я – увесь кволий, зборений сном.
Я од квітів чекаю зради –
Вони ненавидять давно.

Плин порвати несила,
Вік повстати боюсь...
В чарах квітів безсилий
Я стою... я хилюсь.

Зустріває серце ніч радо:
Біле поле без днів вороття.
Я хилюся в огні снів і зради,
Радо з снів лину, йду в небуття.

1918

* * *

Дні догорали буйно-шумнії,
Ридали десь пісні захирані,
Боролись сні Весни безумні
І безнадійно зачаровані...

Останні гімни враз знялися
Гасла останнього і вічного...
Иди в тремтіння... В нім схилися
Тут, на порозі дня Довічного...

Хай в сляві мрій одвічно – радісних
Зітхнеш з примир'ям в зорях, в гроні.
Останній кинеш гімн принадний,
Як лейтмотив нудьги симфонії...

1918

Харків

ШЛЯХ НЕВБЛАГАННИЙ

Ой, одведи уста холодні,
Нерідними більш не цілуй!
Очей лякають ці безодні...
Дай тайни мли! Йди... Не чаруй.

Хотіння твердеє і вперте
Мене закинуло сюди.
Ой, ти, кохана і одверта,
Слідом своїм в млі проведи!

Блукаю... Вік не знаю Доми...
І труїть тайна мли – дарами,
І день чекає невідомий
Під вік зачиненою брамою...

Десь в серці гімни перемогою...
Твої вже згинули сліди...
Стій!... Невблаганною дорогою
Я йду – не знаючи куди!...

1918

* * *

Що казати? Смутні, неживі
І брехливі, зрадливі слова...
Ми ж – і вільні й живі!
І десь сонця омана нова.

Що казати? Самотні, ясні
Підем з зорями мову вести...
Про омани шляхів і весни,
Перемогу – отруту мети.

Підем в ніч. Нижуть зорі казки,
Блискавиці неясні сліди.
Всі холодні слова, всі стежки
Перейшли в снах примарах біди.

Підем в млу. Ці смутні, неживі
Залишімо зрадливі слова.
В мріях проміні сонця живі
І простору омана нова.

1917

Харків

* * *

Знов в серці сум... і йти так легко .
В імлі застелено дороги.
Хтось проридав в простір далекий
Сурмою перемоги.

Дивись в туман... Огні лови...
І міста шум, і співи.
У тиші марево, сумний пливи,
Плинь в сон, у осені мотиви.

1917

* * *

Я не порушу радості хвилини,
Свідомості я снами не порушу.
Душа – як небо. Криги в ній хмарини,
Я слухно, слухно в ніч ховаю душу.

В мовчання йду. В мовчання далі й далі.
Сховав обличчя я і душу ніжну, слухну.
Хай, хай її несуть і сні, й печалі
У тишу поля білу, непорушну.

1918

День спалю в огнях, в огні,
Кину в дзвони і пісні,
Все життя, і сни, і дні –
Все – на кручі і в тумани!

Я прийму день, бурі-дні.
Розгорну одвічні рани.
Усміхнуться далі в сні,
Дасть обручку – ніч-кохана.

Я її візьму, прийму,
Я її візьму в ночі.
Ніч простягне в сон пітьму,
Заридають в млі сичі...

Дні спалю, спалю в огні,
За омани, за тумани.
В серці тужнії пісні
Розгортають давні рани.

1918

ЦИКЛ «САМОТНІСТЬ»

*Пливу чи іду – я не знаю...
Сніги і холодні огні..
Хто дав чарівної отрути
В своїх поцілунках мені?
М. Рильський*

*А самотнє проспівас
Співи згубленого раю.
М. Шаповал*

ТРИ БАЖАННЯ

Бути в далях – тут, над морем,
Де шепочуть щось смереки,
Де пісні сумні, далекі
Все несуть гук – радість горя...

Кинуть поле, села, ниви,
Закрутитись з ураганом,
Погасити серця рани!
І одвічні, тужні співи!..

Бути в морі – бути морем,
Розгорнуть жалі далекі,
Погасити тінь в смерках
Блиском, променем простору...

Бути юним, бути владним
Сонця сном – краси і сили,
Розгорнути... гей, вітрила
З співом волі днів принадних!
1918

*...Як в білім савані угледіли б її,
З стражданням на устах і кров'ю на чолі.
О. Олесь*

Закликаю тебе співом радісним,
Співом жаху і смутку подвійного:
Ти піди, ти піди перелогами
До порогу конання спокійного.

Білий шлях твій – лежить над просторами.
Мертвий світ встав, як мури, як марево...
Йди шляхами зла, снами – докорами
У пісень тужних радісне заграво.

О, йди! Кличу я в ніч співом радісним –
Мертвих уст п'ю страшні поцілунки.
Забуття там є й жах – в полі білому,
Й вип'єш там муки радості трунки.

*1918
Харків*

УРИВОК

.....

Вітри в просторах не ридали.
Хилились в сні ряди беріз...
Мої їх мрії зустрівали
На роздоріжжі, там, де хрест...

Все йшли... Палали волі співи.
Плели, плели надій разки –
І все під хрест тумани сиві
Криваві кидали казки...

.....

1918

БІЛИЙ ДЗВІН

Тиша, тиша – як Весна.
(Дай в твої заглянуть очі!..)
В царстві бурі, царстві сна
У огнях шалених ночі.

Кинь останнє зітхання
В креслення одвічних рун!..
В рокотання тихих струн,
В небо, в марево конання!..

В море линеш без огнів,
Зустріваєш сум, негоду.
Я – тобі останній спів,
Я – тобі у Вічність сходи.

Я – блакитна сутінь, плин
В тихих співах снів примирря
Білий Дзвін – одвічний Дзвін
Сон – безрадісний, безмірний.

Тиша – тиша каяття...
І сумні, журливі очі...
В дзвонах білих, в небуття
Линеш в смуток, сутінь ночі...

1918

* * *

Прийде з високих гір
І (вірю я) не зрадить.
Вабливий днів простір
Несе, несе принаду.

Було – що встане знов.
Піду, піду з нудьгою.
Віддам пісні і кров
Запаленим снагою.

Прийде з високих гір.
Прийде, прийде. Не зрадить.
Бо в ній оман простір
Просторів днів принада.

Прийде з високих гір.
Прийде в святім промінні.
Її нам дасть простір –
У дні, в огні хотіння.

1918
Остріг

АКОРДИ

Деся дзвонять дзвони вечір – сум.
У дзвонах білих спів летить,
У дзвонах зір мій спів горить
Огнем вечірніх дум.

Будує вежі віку крик –
І в нім – чиясь – не моя криця,
А в серці – буря – зоряниця,
А я давно од бурь одвик.

.....

Не хочу, щоб минуле прийшло назад, вернулося –
На ранах серця – кров!..
Не хочу, щоб минуле прийшло, прийшло, вернулося –
Горіло в серці знов!...

.....

Все дзвонять вечір дзвони – сум.
І з башти Віку крик летить.
У дзвонах смуток мій горить
Акордом ночі тихих дум.

1917

Я

Душа – мов парус. Душа – мов арфа.
Синіють далі. Палає жаль.
Давно одкинув «сьогодня – ввчтра»,
І срібно-дзвонна в казках печаль.

І буря й спека. І буря й злива.
І буря й спека, і шара мла.
Душа жорстокість мли допустила,
Душа омани не прийняла.

Минуле темне, дурне минуле...
Сумне, сповите, залите злом.
Майбутнє – далі в казках послулі,
А це – шукання і перелом.

Душа – мов парус. Душа – це арфа.
Іду... Пожадно очі розкрив.
Душа – це арфа, душе – це парус
Життя жадання і бурь, і злив.
1917

В ТЮРМІ

Я шукав безумства і руху...
Б'юся в мурах, в тузі кохання...
А в тумані вулиць довгих
Все біліє тьмяне світання.

Одзвеніли струни... У хвилі,
В тіни владні лине спів днів.
Й я все йду про визволення марити
В блисках оман і снів.

Хто прийде. Хто з сну визволить, дужий?..
О, прийди хто!.. Благаю!.. Поклич!..
Світ лякає цей – непорушний,
Тьмяний світ й повновладна ніч.

1918

Харків

* * *

Ти – в огні вся, в самоцвітах.
Ти – як камінь Маргерит.
Вся бажання – в мрії квітах,
Пал жадання в млі горить.

Я – співець. Вугілля чорне.
Розгорівся і погас.
Але вірю – що з під горна
Прилетить бажаний час.

Запалають в млі онови
День твій в мареві згорить.
Встане з казки, з жертви, з крові
Книга тайни – Маргерит.

Книги тайни не сховаєш,
День бажань не перейдеш.
Встанеш, згинеш, заридаєш
Вічну казку заплетеш.

Дим – вогонь летять з-під горна.
Я огонь. Ти – Маргерит.
Казка тайни – світло чорне
В світі дивним сном горить.

1918

ДНІ

Тихо, тихо, ясно
Трунки віку п'ю.
Мріям – безпристрасно
Силу віддаю...

Хтось спокійний, тихий
Душу п'є мою.

День чи ніч – не знаю.
Досить бур. Ридань.
Тихо я конаю,
Серце ж дзвоне: встань!

В полі, в полі волі
Днів морочить твань.

В біле поле лину...
Кличе хтось... Квилить:
Встань мій сину! Сину,
Днів мара летить.

Я лежу в пустині,
Серце – в днях горить.

Тихо, тихо – ясно
Трунки ночі п'ю.
Мріям – безпристрасно
Душу віддаю.

Хтось жагучий, ніжний
Душу п'є мою.

1918
Остріг

* * *

Над безоднями стоїм заковані,
І покинуті давно в імлі.
І давно забули – де заховані
На вороття кораблі.

Всі шляхи загублено по виріях.
Загубили шлях у мріях і піснях.
В морі ж чорному – там на камінні сірому
Все чекає, тисне тихо жах.

І не будуть далі вільні, злотні
За шукання – нам ясний дарунок.
Стоїмо похилі і самотні,
І серпа чекаєм поцілунок.

1918

* * *

Я бачу небо, тільки небо...
І ясну зорю.
В моїй душі – крутінь і розрух...
Давно, давно горю.

І біль скував, давно зв'язав,
Давно, давно, давно.
Огонь і крик і млу скував
Холодним, мертвим сном.

Ой, біль зв'язав, зв'язав, скував...
Душе, душе, мовчи!
Над полем білий місяць встав,
І в млі кричать сичі.

Бліде струна – над лісом став
Холодний світ зорі.
Геть щастя, щастя й радість геть!
Душе, гори, гори!

1918

* * *

Все тихо плине, рине, плине..
Стоїть в душі – мов чорний птах.
Конає серце. В ці хвилини
Вмира. Крильми тріпоче жах.

Все тихо, тихо плине, рине...
Побожно став. Хилюся в млу.
...А десь пісні й в огні хмарини,
І гімни щастеві й теплу.

Ой, в чорнім морі – там на камені,
На гострих виступах десь я.
Розбиті груди... крила зламані,
Душа у тайні мли моя.

Все тихо, тихо плине, рине...
В туманах б'ється серце – птах.
Конаю я. Летить в пустині
Й крильми тріпоче чорний жах.

1918

І всім, всім вірив, аж до зневіри
В святих надіях, в святім коханні.
...В полі бездомнім голі кумири,
Брати і сестри в імлі, в конанні.

В безодні жаху, в імлу самотності,
Іду в тумани молочно – шарі.
Брати і сестри сумні, самотнії
Лишились ззаду... Я – в ночі чарах.

Іду... В тумані – як одгук молота,
Як крик зневіри – чийсь спів лунає...
...Там в небі воля, огонь і золото,
Шляхи безмежні, шляхи безкраї.

І знову вірю, і рвусь на кручі я,
На гострі виступи – на скелі – кручі.
...І коле терен... кров ллється, капає
І в серці співи чийсь пекучії.

1917

ЦИКЛ «ПРОСТОРИ»

*Йду в простори я, чулий, тривожний.
(Гасне день, облітає, мов мак),
В моїм серці і бурі і грози
Й рокотання – ридання бандур...
П. Тичина*

*Я ж пішов в простір світів.
Клим Поліщук*

* * *

Допитливо-жагуче знов питаєш...
Сумна душа пісні свої ховає.
Життя святе і сила й рух безкрай
В твоїх очах святих, сумних співають.

Інтимних мрій словами не порушу.
В своїй душі глибоко заховаю.
Стій! Дам тобі схвильовану душу
Бурхливу і журливу, і безкраю!
1917

* * *

Довірся знову. Йди за мною.
На світ цей не дивись в таємний час –

Поки сповитий злою млою
Світ мрій у нас не згас.

Я кину в ніч таємне слово –
Згашу огні надій...

На світло не дивися... Знову
Ми в снах, на крилах мрій.

Довірся... Йди. За чим душа нудьгує,
Все те, чому немає слів, –

Тобі мій дух, мій дух дарує
Це в чорних снах смутних огнів
1918

* * *

*Бо кричить моя тривога
Гр. Чупринка*

В темну ніч, в ніч бурі втілилася
І душа побожно розгортається,
І свою одвічну зустріває
У лілеях білих дня Хреста.
Підіймається, здіймається
Передсмертна мить – краса.

Я зустрів її нечувану –
Небувало-ясну на землі!
Привітай же, серце, зачаровану
У просторах зла – в імлі;
Хай пестливість (знов запізнена!)
Запалає тихо на чолі.

Мить остання розливається
В хмурий радості кінця.
Передсмертна мить – краса чуттям похилим.
Запали ж вогонь вінця!
Уклонись лілеям білим
Під хрестом – в просторах – без кінця.
1918

* * *

Я вийшов блідий, з могили.
Ніхто мене не вітав.
Журавлі в ірій летіли.
У просторах вітер ридав.

Сів на могилі, на камінь.
Куди, блідий я, піду?
Де загою в гної рани
І притулок – вітання знайду?..

Я вийшов, блідий, з могили.
Простір в туманах конав.
Хтось в огні палав, в млі білій,
На олтарь кидав муки, ридав...
1917

* * *

У сутінь йду. В сумну долину...
І смуток плине, дзвоне, дзвоне...
Півколом розгорнулись далі...
Я в ніч іду... У ніч я плину...
У зорях, в ніжнім, злотнім гроні
Мое життя десь там – в печалі.

Блакитне небо край зелений
Над світом тихо розгорнуло.
А в серці, в серце б'є тривога
Про сум світів прозоро – темних.
Журливе серце знов заснуло
На рідних, радісних порогах.
1918

* * *

Космос, атом я стою на зоряній дорозі...
В далях – ні, не маряться огні.
Де Ти, ясний, у моїй тривозі? –
Догорає заповіт твій, Твої дні.

Я стою... Забув про всі століття
Я стою... Тебе я жду давно.
Жду, бо віримо ми – віку діти:
Обіцяв огонь ти там, де вогко і темно.

Пілігрими – хмари над туманами
В безвість зоряну, замріявшись, пливуть...
Вони власними сп'янилися оманами
На тебе, забутого, не ждуть.

І туману хмурі, давні вежі
Обгорнули, закували душу вже мою.
Згас останній, дивний блиск пожежі –
Скутий холодом, зневірою стою.

Космос – світ хилюсь на зоряній дорозі.
День давно в просторах догорів.
Ой, чого ти не прийшов в казок тривозі,
Ой, чого мене зорею не дурив?!

1918

* * *

Ой, туга, туга метеора
За снами волі в далях зір,
Знов запалила у просторі,
Знов закликала у простір.

Ой, тугу, тугу де подіти?!.
Горіть, летіти і палать,
Розтануть йду в безодні світу,
І в сні химерному сконать.

1918

Остріг

* * *

Я знаю. Ти десь там. Біду
І сон вітаєш дивовижний.
О, вір! До тебе я прийду –
Одвічно – ніжний.

Я знаю. Ти десь там – в огні...
І туга б'є, мов молот...
Летів колись, колись ти в дні,
В огні і холод...

У захід, в бурі, в янтарі
Летів, летів в простори...
О, в туги маревах гори!...
Згасають, бліднуть зорі.

В просторах ти... В просторах... Там.
Квилиш, квилиш зненацька.
Немудрий!.. Жди. Прийду і дам
Останній шлях – жебрацький.

1917

В ГОРАХ

Ой, покохав я царство снігу
І гострії верхи.
Простору саг шаленство бігу,
І бурі і гріхи.

Своє покинув, кинув тіло –
Пішов у гори, у блакить:
Верхи гори прозоро-білі,
На них химерний світ.

З долин утік. Щоб і не снились,
Щоб сон їх не кував.
У серці вихори носились,
І бився я, й співав.

Світ свій убрав в проміння й холод,
Плів сагу сам собі.
Так ні! Час встав, піднявся молот –
Створив нові огні.

І це – холодне царство снігу,
І поруч з ним огонь;
Й керує в млі, в шаленстві бігу
І дійсність, й холод – сон.

І все кохаю царство снігу,
І гострії верхи.
Простори саг, шаленство бігу,
І смуток, і гріхи

1917

* * *

Моя натомленість – горить,
Мое кохання в бруді, в чаді.
Моя душа в огні летить
У ночі чорнії світчада.

Моя натомленість – як вік.
Дивлюся з жахом я на квіти.
Я квіти ці створив – свій крик
І їх отрут нема де діти.

Моя натовленість – як сон.
Сон владний, хмурий і вабливий.
І в світ прозорих неба грон
У ніч лечу, чекаю дива.

Моя натовленість – як вік.
Мое кохання в бруді, в чаді...
О, хто почує туги крик,
Прийде в мої ясні світчада...
1918

ДО ЗОРІ

Сказала ти – гори.
І я в мить запалав.
Від ночі до зорі
Співав, горів, конав.

Намиста мук разок
Палав в казках мети.
І ти була – листок,
І мовив я – лети...
1918

* * *

Я, натовлений, живий
Йду в простору тужні марева,
В час, як гасне світ надій
У холоднім ночі заграві.

Переїду пітьми поріг –
Хай життя горить і хмариться.
Ясних, щасних мрій Чертіг
Тільки зрідка в снах примариться.

Мрія віку, мрія літ
Там – в просторах десь, загинула...
Загубився в ночах слід,
Радість смутку в мить пролинула.

Я – натовлений, живий
Йду в просторі тужні марева,
Там десь, в тузі – світ надій,
Світ, в холоднім Ночі заграви.

1918
Остріг

НАМИСТО

Пісня

Вийду рано – до зорі
В ліс і степ вогнистий –
День спалить на вівтарі,
Взять надій намисто.

В хмурі башти гір піду,
Де примари й гноми.
Щастя сні візьму – біду –
Мрії мед знайомий.

Розіллю там сум свій, жаль –
У піснях вогнистих.
Встане в маревах печаль –
Золоте намисто.

Ой, піду в простір життя –
Там – краса і сила.
Згине смуток каяття,
Мертвих снів могила.

Вийду рано до зорі –
Сліз спалю намісто...
Серце, серце, в млі гори –
Співом дня вогнистим!

1917

БЕЗНАДІЯ

Мли мертві простори. І дивляться тіни,
І в хмарах омани вінця...
За млою ховаються далі днів сині
І йдемо кудись – без кінця.

В туманах, у далях зітхає тривожно
Химера покинутих днів.
Колись ми були вільні в днях, переможні.
Це – в чарах холодних огнів.

В химерах жахтючих, надмірних
Чекає жах-морок руїн.
Натомлені йдемо безмірно...
В очах мертва тиша і плин.

Загасли десь одгуки дзвонів...
Жах встав – владний, кличучий вир.
Страшна таємниця законів...
Химерам – не вір...

І щастя пройшло... Неможливе.
Зів'яли всі квіти в ланах.
Все в морок йдемо, полохливі.
У млу днів, у днів владний жах.

1917

* * *

Вже не ридають сни зневіри,
Упав тягар всіх зайвих дум.
Я повний крику сили й віри, –
Вже гине тихий, кволий сум.

Сьогодні – молодий і радий
Я йду. І кволих снів – не треба;
І линуть зорі з-поза складок
Важкого оксамиту неба!

1918

Харків

* * *

Минуло все. Воно все снилось...
А казка й дійсність там – в імлі...
Душа шукати не втомилась
Тут – в дзвонах туги – на землі...
Хай буде все, що вчора снилось –
Майбутнє й далі – в шарій млі.

Все ваблять – кличуть далі – милі...
Куди всі дні ці понесеш?..
На бурі лину – в буйні хвилі...
Весело-радісний впадеш!..
Там бурі – грози, далі – милі –
Ти ж сум, тривогу й сни несеш...

1918

Гориньград

ЦИКЛ «ПЕРЕЛОМ»

*Я сам розбив себе сьогодні,
А взавтра сам же я й воскресну.
Гр. Чупринка*

*Яке ще там, у біса, горе,
Коли серця у нас живі?!
М. Рильський*

*Як стане ж день весняний сниться –
Ще не проснеться лоно квіт –
Я відчиню свою світлицю,
Я відчиню заздальгідь.
М. Філянський*

ВЕСЕЛИЙ МАРШ

Там – покинув всі думки,
Всі огні надій шукання,
Тут – хтось золота разки
В небо кидає з коханням.

Там – нога, моя нога
Шлях все міряла безкрай;
Тут – і смуток, і снага,
Й порив в далях догорає.

Там – холодні моря,
І тумани, і омани...
Тут – моя, моя зоря,
І мої – одвічні рани!..

Попіл давній не порушу –
Був огонь – тепер він вмер –
Я дивлюсь в жагучу душу –
Ой, вона нова тепер!

Кличе тут – в простір світів.
Десь Весна горить, співає...
Йду... Луна мій вільний спів.
Казка мрій на росах грає.

Йду... Горять мої думки,
І огні надій шукання –
В небо кидаю разки
Полум'я мого кохання.
1918

* * *

В цій млі минали дні безкраї,
Століття, доби – низка днів...
І десь лунали співи раю
Далекий кликав, вільний спів.

Це – сон, що був смутний, безмежний,
Одлинув враз... і вільний я.
Виходжу я в лани, на межі –
І світу воля – знов моя.

Я вже одкинув плину чари –
І очинив своє вікно.
Я бачу сонце, небо, хмару
І міста – мертве, темне дно.

І лине гомін з-під туману.
І вірю я – себе знайду.
Я розгортаю давні рани –
В простори вільний, вільний йду.
1918

СЕРЦЕ

Сонцем серце це запалене.
Сонце – порив, погук вічний.
Сонце радість, сонце брат –
Брат жагучий і одвічний.

В бурях спокій знов встає...
Блискавиці радість сіють.
В хмарах проміню огні –
Проблиск золота надії.

Серце, серце повне зла
Б'є тривожним, дужим молотом.
Сонце Вічне – Сонце брат
Розливає світ і золото!...

Серце в сонці це горить,
Серце в сонці це палає;
Перемоги спів летить,
Бурі волю обіцяє!..

1918

* * *

Дитиною бачив золоті простори
Моря.
(Далеко
Од моря
Зростав...)

Білили в химерному морі
Вітрила...
Горів і конав.
Хтось далі блакитні, глибокі
(Показував,
Вабив,
Співав...)
І серце, і серце нудьгує,
І в серці огонь запалав.

Хтось дав вічну тугу мовчання.
(У бурях,
У бурях
Весни...)

І це – все несе з мли мовчання –
Чийсь
Золотистії
Сни.

1918

В КОЛІ

Ой, жагуча сонця кров
Куди полум'я кохання.
Ти – сумна, журлива знов
В мареві мого бажання.

В бурях, в блискавицях я.
Це – тобі мої цілунки.
Ти – безсила. Ти – моя –
П'єш мої жагучі трунки.

Вийдеш в ниви, на лани –
В ниви сон і шопотіння;
Кину злотні жнива сни
Я тобі – в пісень проміння.

Линеш в зорі, в височінь
Неба ночі, неба мрії –
Кину пісні глибочінь,
Все кохання, всі надії!

Полетиш на захід – в кров –
В тужні марева конання;
На тебе летить любов –
Порив мій, мое чекання.

Я сп'яню в казках зелених
Тебе – полум'ям зорі.
Я ніч – кидаю шалено –
Блискавиці янтари!

1918.

Гориньград

ЖИТТЯ

ЖИТТЯ

I

До моря йдіть! – гудуть вітри солоні!
безмежним вечором ось цілий світ горить!
Ось все набридле, спорохнявіле, старе – на сконі!
– до моря йдіть! Серця в простір несить!

Вітри – як жили! – Кров їх – теж червона
від серця земського в світи свій біг стремить!
і хто ж їх спинить? Хто їм заборонить, –
як ранок сонцем бризне: жить!

Широколанний степ, міста, шляхи та села
У вічнім рухові: насіння, щастя пить!
Ідіть – міцні! одверті та веселі –
– до моря й сонця йдіть!

1925

II

Крихта життя – оце тепле, звичайне слово...
Одна іскра у глибині спокійних очей.
В далечинь: все ширше і глибше – наш човен
І серця заповіт земного пече.

Хіба ж можна оце розказать, –
як життя ми та радість злюбили,
як полин і меди його повним ковшем пили?!.
як спокійно, мудро та просто боротися й жити вміли,
І на смерть – як на працю йшли.

1925

КОХАННЯ В.А.Д.

I

Той незабутній ваш дитинний, ніжний профіль...
На грудях дві коси і карі, теплі очі...
той голос, яким молодість манила, –
хіба коли забуду я?!

Чи знає все щастя дерево, коли росте до сонця?
Чи знає вітер біль, коли він гладить ниви...
– Як знаю я, що ось люблю вас, хочу,
як тільки може хтіти та любить людина?!

1924

II

Замість серця став камінь, ось кажуть... Криця,
що пожежу, бурю, руїну несе...
а я знаю – в серці вогонь та живиця,
доки ти біля нього. Все.

Цією думкою теплий я та щасливий,
хоч не знать, що з тобою і де ти – десь там.
Та за світ, за всі скарби його, всі дива
Я ім'я твого не віддам.

1924

III

Зелена радість! Ясні хмарки!
Смагляве тіло сонцем налилося.
Цілую очі твої – світ. – Ох – почувань вири!
Смільне, пахучеє твоє волосся.
У світовім саду життя ми квіти: ти і я...
Одно зерно налити нам... вродити...
Ох! – дня, як сонця, тепла колія –
що пестоц, любощ пити... пити...

1923

МІСТО

I

Місто моє! Люстро світу.
З тобою минулого не знати!.. забудь!
Вечірніх вогнів миготливі квіти,
залізом, каменем спрямована путь.

Переплеск голосів чоловічих, жіночих...
серця, чину, заклику лунка сурма...
Місто! – тобі ось крилаті очі,
очі голодні тобі, – бо ж нема

цим осіннім бульварам, листеві сонному
смерку й задуму тихих, сумирних вечорів;
як цьому дневі випитому все нема похорону...
кожна мить новая – як ніж – згорів...

так інший, дужий, молодий – далі!
серце поперед себе неси! –
щоб, стріваючи тебе, вже бачили, знали:
що несеш, куди... чого хоч, що даси.

Тисячі жон та дівчат – твої кроки...
тисячі багатих, вабних і родючих лон...
Башти залізні у небо високе,
руки у всесвіт – ось твій закон...

Руки – шляхи... Людьми – тою кров'ю –
по жилах – шляхах: вічний рух...
Нещадною, жорстокою, земною любов'ю –
теплом і щирістю – годуєш дух.

Місто! У шелесті юрб вечірніх –
коли сипле мертвим папером світовий Листопад,
серце лиш тобою – уперте, непокірне –
за вогонь твій, заліза і руху лад.

1923

II

Міський, столунний шум. Могутній та чавунний
і суєти, як диму, – вічно тисне хмара...
Душа і мозок... Нерви, м'язи: – струни
Напружені. Ось вирветься той крик, чи відрух, чи удар.

Ти – місто кам'яне! – закінчене, суворе!
тобі мій жар і сила... розум і чуття!
То ж нині тільки міць, залізо, жар говорять! –
і творче тільки – всього, всіх злиття.

Ти – моря людського шумлива пристань – рухом
віки, мов кров'ю поїш... В далечінь ведеш
ті блискавки шляхів залізних, рівних:
порвати, викинути мертві пута меж.

Експрес зірветься в каламуть нічного поля,
розсипле трель авто... Сікне вогнем трамвай...
Яка велична, горда твоя воля,
той владний твій закон: доцільності віддайсь!

Ось ти ростеш, як серце, що вагітне світом,
усю його вагу, всю радість, біль бере –
плодити всі думки, всі сили... людства блага літо –
це ти несеш, нас ведучи вперед!

1925

СУЧАСНІСТЬ

I

Кінь. Сідло. Уздечка. Повід в руки впав мені.
Вітер крила аж над саме серце близить...
Коню мій! – Як я гризу світів, століть тих камінь,
– на! – гризи залізо.

Швидше, коню! Ритм доби одбий!
– шляхом кам'яним в кар'єрі кутії копита...
Так, як завше: спокій тільки в сні!
– бо вічний тут, по роздоріжжях наших бій –
і навіки нам – в лункі віки горіти.

1924

II

Очі – мов креміль. Той твердий вогонь.
Він – з жаром серця – пожежа.
Уста – закривавлене словом лезо,
що стало порогом безмежжя.
Серце горітиме – поки дні.
Очі кресатимуть – поки сила.
Нам гартувати життя у вогні!
Горе! – як м'язи твої перетліли.
Ох, – б'є життя. Гострим жаром ріже.
Гарячіш, щільніше боротись, любитися...
а рукам: тримати молота й ніж,
і лишніх нині нема – молитися.

1925

III

Вечірній сум: співуча, тепла рівновага, –
коли в спокої – допливає сили
і нешвидкі думки кінчають наше «нині»,
і вже росте, болить майбутній день.
Ох, – повно пий життя! – Радій, живий, – вогневі!
що день налив нам тіло силою й жагою.
Ніч схилить келех: мудрий, ясний холод, –
в нім стане нам коханка матір'ю-жоною.

1924

КАЗКИ БУДНІВ

А. Падолистові

I

Давно, давно гаї покинув Пан...
останнім фавнам – «мрійникам-поетам»
за ним у небуття. Тут обробляти лан,
залізо та вогонь нести земним, все більшим метам.
Слів, почувань та дій той вічний водограй
не тим, – що зв'ялу кров свою не можуть запалити!..
безцільний сум, тривога – кволість їм... одчай...
стлівати, спорохнявіти – не жити.
Це сну та випадковості – кінець. –
Новий, залізний світ вогнем і громом кличе!..
Хай вимруть фавни – йде новий співець,
конструктор слова – пісні будівничий.

1925

II

Оксані Орлівській

Де був колись жертовник Афродіти,
ростуть: кизил, айва та мирти на руїнах...
Стрункі, суворі, темні кипариси
списи свої здіймають у південне, синє небо.

Там, під руїнами, внизу – стрімка, висока скеля, –
як горда воля діб і дій чоло своє підносить...
і сонце кида їй вінків своїх любовних –
живе, тремтюче, золоте проміння.

Я в ці суворі дні так полюбив той кутик:
ніхто, ніхто не бачить, як нагая скеля –
нага земля купа в рожевій піні
міцне своє, здорове, свіже тіло.

1925

ЗЕМЛЯ

I

Солодке молоко – дощі... Сестра пестлива – вітер
і матірнім теплом, життям веселе, щире сонце...
Ох, – вся велика, вся родюча, ясна
у пристрасти народин, в щасті праці
Земля – Праматір – наше вічне лоно –
розкрилася, лежить і нам шляхи дарує...
а ми вже слів, пісень її забули,
все переплутали чи й просто погубили...
і помста зрадникам прийшла нещадная, сувора:
щоб у жорстоких діях, днях та мислях
поїли потом, кров'ю... Гартували тим горінням нашим
нові серця і очі, і уста: –
нове миття родюче, тепле, щире,
Спокійне та велике, – як цей лан.

1924

II

Тобі стільки літ, скільки весен лле цвіт,
як піску чи трави на землі...
В тебе стільки імен ще з тих давніх давен,
як поля по дощі, вони радість в теплі
родять, множаться, множну нам радість несуть
та велику, широку показують путь.
Ось припасти б – немов до дівочих грудей –
дихать тілом, тим ланом... І волоссю п'яніть...
По світах, по морях поведеш,
даси повною мірою жить.

Від зерна у зерно необсяжний та шлях
Жінка, мати – кохана моя – Земля.

1924

ЖОВТЕНЬ

Панцерник Брэдвая! Циліндрична граната!
– не дігнати! – загнати! – забить їх в куток!
так старе сконає! – Ось: віками розтяте!
ось віками скуте ринуло потопами.

Навхрест лента. – Підсумки повні.
– Даєш сонце! – Даєш життя?!
Ані ніжних нам. Ні молитовних!
слів коротких, метких удари, –
пожару у небі шиття!

Ці гарячі, ці гострі очі
стільки бачили та прирекли...

Як стріляли панів по ночах,
як шляхи та груди гули
серце стукотом такт революцій:
той залізних пальців хват!..
Всі пожежі світу в одну зіллються!
На землі кожен стане нам – брат.

Ось ідуть! Ось ідуть! і мають!
– на багнетах сонце блищить!
Соком, водами, зеленню ген здійсмають
веснянії поля свій щит.

Не роздор, а остання суперечка стає...
За повітря! За води! Землю! і дні!
Кожен крок! Кожне слово – даєш моє?!
– Гей! – Виходь! – Признавайсь! –
– Покажись: де хто є!
Не спимо! – Не їмо! – Тільки жар! – Вогні!

Вітер – той хмари роздере!
– забитий! – падай головою наперед!
Вперед! У снах – пахучі – як мед –
(води з гір!) – дні – наш ясний, синій простір.

Зорі ночами світять чужі, ще не ті!
На землі все ще боги! – пани! святі!
Ураганом мільйонів, земле, – гуди!
– ось встають, ідуть – ринуть діти біди.

Рушниця! Штани! Підсумок! Кашкет!
– Сини Революції! – Наперед! –
– Вітер сходом, ранком хмари роздере, –
мов те панське пузо багнет!

За горою! За обрієм! добрий там –
– кращий світ, що присуджено нам!
Як не куля – багнет! – Не багнет – п'ястук!
Зуби! – Погляд! – Лише не пускайте з рук!

Криками! Крюками! Хрипінням – край!
Світе старий, – сконай!
Кулеметом
вистукувати нам –
– до такту:
герб –
– Молот!
Серп!

1924
Осінь

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПОЕТИ

...Кожен рік в нас, поетів, має свій розмір,
свої рими, звороти та словник.
Не земля нині нам і не сонце, і не винограду грозна,
і не радісний, ясний творчої сили крик...

...тільки переглядати фото колишніх коханок,
та листівки з Помпеї... У піснях в почуттях: терпкий жаль...
та ще – цілий день у тілі – той не розбуджений ранок,
а тут – Вифлиємська зоря – маргарин: Etoile...

а тут, так хотілося б дужим бути,
вершиником чи пілотом, чи й просто звірем живим...
Цитринова водичка продається замість отрути,
і не знаєш, як бути веселим, а як показатись сумним...

Не вгадають, якого бога сумного, безсилового свято...
і яка розважить, виміряна вже далина...
Все засушених квітів китицю пестити і цілувати,
як буятиме за вікном дика, нестримна весна.

Дикуни... Ті лиш кожного слова, хвилини та руху,
кроку кожного мають незнаний і свіжий,
тою силою повний зміст...
Все забути б... Заснути... Коливатися в снах та слухати,
як стихає, вмира велетенське вечірне місто.

Сісти... В сутінку фото вмерлих колишніх коханок
переглядати,
тільки й всього... часом мріяти ще про якусь екзотичну
країну – весну...
Тихо. Тихше. Європі хочеться спати,
і боїться Європа страшного, зловісного сну.
1925

НАПРУЖЕННЯ

Десь вогні... вітри... Десь люде говорять...
Нічний, тривожний, каламутний шлях...
Тільки мовчання... тиша... морок...
зоряний холод у очах.

Вітер хита фіртки... У нічну глибину
відліта... і шарпає десь там крик...
Ох, – ти знатимеш, питимеш цю луну,
цей зловісний, нерадісний крик.

Не сплять! тремтять!.. слухають вони.
Їм шелест! морок!.. страх давнини...
Не сплять вони. Їх душать сни.
Луна до луни... Мертва вони.
Ось прорвався, вирвався з диких піль.
Чуєш?! – вітер у жилах стукотить!
Тільки ніч. Тільки страх і біль.
Напружена, чорна мить.

Тільки й сховає серце твоє
того вітру тривожную річ...
За нічним цим ланом – на землі тут є
Чуєш?! – близько! –
– виборюй, здобувай – твоє –
радість творчого дня і простору кличе.
1924

ПОВІЯ

... – «*magasin Printemps*»...

Прихилиться... Всміхнеться... – Відразу пізнаєш...
Море відбива хмари чи зорі, люстро – обличчя, а очі – світ...
Вічно дає вона. Не бере... Життя не пита, щастя не знає.
Не пестять і перс не лоскочуть хоч уявні діти.

Ліхтарі опівночі досягнуть, догниють, поспадають...
Яблука іншої – праці, розуму і змагання – землі...
Темної ночі скінчено все... Народитися іншим, цвісти...
Ти ж усе на розі чекаєш...
тільки ти безодню нічну втілила і несеш, не лякаєшся,
глибину неплідності тіла живого, горе і страх несеш ти.

Кожної холодної пустельної ночі зім'ята, – сім'я життя
приймаєш, –
як гідким павутинням недужого ласу його руки на тілі
твоєму стають...
щоночі чужі і нелюбі... Бо ж ти не ждеш – не кохаєш...
найвільніша невольнице, з нами в ночах тут.

Сестро люба моя, в оцім чорнім, проклятім світі
за чистоту коханки моєї, горе її ти взяла і несеш...
Хіба обіцятиму я тобі?!.. Хіба збрехати я можу, що дам
тобі сонця, квітів,
ясного дня безмежжя?

По нічних пустирях майданів порожніх і вулиць
тільки вітер з широким вільних світів, та ще ти і я... –
нам до вітру тіла горять...
Чуємо... Вдосвіта місто в тривозі й холоді безсилля
щулиться
й встає інша: кривава, радісна зоря...

1924

ВЕЧІРНЯ ІРЖА

Сьогодні вечір закривавленим лезом щербатим...
іржа і кров ізнову на вечірню путь: –
осінні листя, вісники крилаті
тих літ, що десь, здалік – ідуть.

В залізних вітах електричний місяць,
машина – солов'єм – розчислений пісняр...
Так краще нам. Ми знаєм: як і де... Чого та скільки вісить,
І що і як в тім гоні «творчих чар»...

але пісень батьківських душать іще ті, обважклі крила,
що ледве цей простір хоч з краю ворухнуть, –
вони своє яскраве одгоріли
і вже їм вітром в жили не дихнуть, –

де, на дно вулиць, кинуті карти
вечірніх вікон вирок «смерть» несуть.
Батькам ще сниться мідь і міць, і криця Спарти,
стойть усе в очах когорт кремезна путь.

Батькам нагі, веселії Діани терпко сняться,
та в жилах вже не жар, не вітер, не вогонь.
Бо стала їм прокляттям горя праця,
бо дні летять – на запорожські коні

туди, де жде не похитливість – пристрасть ясна, щира,
де перса, ті жита налитії п'янять...

Батькам у темних залах Лувру на останок віри
в нагої кам'яної Афродіти це тепла благать.

1924

МОЛОДІСТЬ

З вітру виросте, з-за мряки далечинь...
біль – жага всього запалить, закричить...
і копитом стукне у ворота кінь, –
як стара солома, жаль той догорить,

задимить ген у бездомну осінь: –
спати та у снах стлівати так не хочеш ти?
Так іди в життя! – життям у дні! – тим льосом
здобувати радість і світи.

Нижче над шиття зігнеться мати,
дзвінко руки залама сестра...
Меншатиме тільки хата!..

(...не чекати їм...)

тільки сизий дим... вечірня пора...

Тільки в душу – жар, вогонь. Опалить вітер!
волею та силою дихне!
Ну! – Це ворог той, – плазуй безсилий, хитрий
не відкрутиться, та свого не мине.

Далині у очі, в саме серце гляну! –
горицвітом тобі слово! – тим вогнем!
Мій закон, мій вітер... те хотіння вперте
на порозі смерку день і сонце шлях мій дожене.

1924

АМІНЬ

I

Про тебе колись оповідала мати –
молоком, теплом затамив ті слова, –
що ти добрий, добрий... можеш кожній хаті
сонце і цяцьки, і сміх подарувать.

Я сміявсь, блаженський... Свої руки
простягав до тебе: дай коня!
Зеленіли рясні цвітом луки
силою непочатого дня...

Вірив я, юнак, що всі ми – сонця діти,
що любов і щастя – з твоїм сном злиття...
Помилявся я, як думав, що ти – світ той,
мудрість тепла, яснозора, щира, –
що напоює наге земне життя.

Ти вставав – бліда омана раю...
неземний, містичний, неживий – казав, –
що дурниця все, що в світі я пізнаю,
бо лише в тобі вся радість правд.

Від землі, від горя її, болю, щастя,
від хотінь її – у млу покори й сну
раєм нерухомості, спокою – кликав, лащився –
заклинав, щоб я забув земную буй-весну.

але я не раб! Ще не стомивсь я, не безсилий!
– доки в грудях молот сили б'є,
я живу! Я хочу, щоб земні шляхи мої стелили
радість – цвіт, що я світів, і що світи – моє,

що мене живить і живить і оновлює земная творча праця,
кличе дівчина і поле – зерна дай...

Що вогнем палає серце, тіло ж – дневі криця
і топтать нові шляхи, і рвать квітки розкривсь безкрай.

Не сьогоднішнього дня й людей ти ясна казка-мрія!
Неживий, обріханий, блідий... Нащо ти здався нам? – згинь
Ось – без тебе – наш і нами кутий день ясніє...
Я тебе забув! Не знаю! Все. Амінь.

1924

II

Так спокійно і свідомо вбити
кожен може. Кожен вже навчився...
вже допитливо-сумні не колють зором діти,
не жахнеться сина-вбивці матір:
сину мій! – чого ж ти народився?

Тільки палить вічная тривога:
все б вперед та далі... – Тим журюсь!
Це до смішного, забутого давно вже Бога
слова поспитати похилюсь.

Я прийшов. Спокійний та суворий,
вперті очі до очей твоїх звезду.
Ні тепла, ні ніжності – отак тепер говорять!
все любов одна великая забрала,
одна кров цвіте у людському саду.

Де ж твій рай?! Тепло твоє та щирість?
На рушниці не лілея, а багнет росте.
В камінь, в кулю, в молоток живе ось нині віра,
і не ніжний легіт – зойк борні гуде.

А вогонь полоще, лиже твоє небо
і в удар гремить нещадніший удар...
Що? мовчиш? Коритися мо? Забувати ворогові треба.
Панові життя й земля, а нам твій сон з-над хмар.

1925

БАТЬКАМ

I

На порозі дитинства – рута і м'ята...
...вітер... теплі дощі... пахучі поля...
і був кожен з малечі сестрою чи братом,
і колискою – тепла земля.

Все хотілося більше. Всього було мало –
бо ж відбилосся бризкою небо в очах!
і кудись, у вечірню, у синю далеч
кликав ще не розгаданий шлях...

і, – як мамин фартух, дитинча всесвіт сіпало...
– що ні день, то радість нова.
Слово батька, як дуб. Мама – теплою липою,
та кислиця й верба чиїсь злі слова.

Так приймав. Так росло в серці кожне слово.
Кожна парость пила сік землі та життя...
все, щоб потім почути: ох, дайте ж онови,
та війни і горя суворе виття;

аби випив корінням людське горе і радість,
стовбуром своїм сам вже різав вітри...
(і, оплоджений днями) – єдину раду
знав: жадання і міць неси у світи!

щоб веселі, нагії, мудрії, щирі
всі росли ми зеленою лавою – в ліс!
щоб тим дням кожен щиро звірився,
земну силу та золото сонця ніс.

Наросли так плоди: важкіі, кохані,
болить серце – віддати їх!
чи за глум, чи за біль, – аби тільки ранок!
але тільки щоб сонце і людський сміх!

Тільки б весни прийдешні обсипали цвітом,
лопотіло у вітрі листя й гілля.
Тільки б кожен брав слово, – як в дитинстві привітно
і пахуче давали: мати й земля.

1924

II

Виходили на зустріч похмурі люде
навали мовчанням згарища у млі:
що горе і біль на шляху моім буде...
Вийшов у поле – розкрив очі та груди,
– почув голоси землі.

Ясне, пахуче, червнєве поле...
суницями й житом тліли стежки...
Якого ж тут невідступного болю
прокляття?.. Закон який?!

Накаже хто мені не любити?!
З любов'ю переорати межу?!
На голоднім порозі ситого вбити?!
Я кожному – ворог чи брат я – скажу.

Як хліба окраєць, як мати їжу,
я кожному душу несу – як ніс...
За удар – удар... А до уст – уста зближу...
щоб в землю, в життя цілісінький вріс.

Так ставлю життя – творчу дорогу,
щоб великою родиною нам жити з людьми,
щоб забули, не знали минулого, долину гіркого –
як сонце, як щирість ясні – ми.

1925

СЕРЦЕ

А. Падолистові

Вийми з-за пазухи вогонь!
Твоє серце – молотом життя та бубном світу...
Ти землі у теплії поля її: долоні
Силу і жагу, і розум дай – борні та праці квіти.

Вічний цвіт і шал твоїх надій –
цей земний простір... і ще тобі якого треба?
Вітер свіжий, молодий, тугий
надимає синее вітрило неба...

кров його – це кров землі живої!
пий та пий її! – Твоя хай жили дме!
Вічно творчою стань, ясною жагою,
в ній – самий вогонь, сам пал, життя саме!

Цілу землю обнімай шляхами –
серце проросте нехай у цілий світ!
Щастя, радість, міць: це тільки в нас і з нами –
праця, творчий гін цих велетенських літ!

Слухай! Серце твоє: вічний творчий жар і біль
до землі, до світу, до грудей його припало: ссе!
Гордий! випростайся! Ти ж землі –
в простори необсяжних піль
сонце у пазусі несеш!

1924

ЧЕРВОНА ЗОРЯ

I

...Так прийшли питати любов і жагу...
стали вірною вартою дні.
– Ну, скажи! Покажи ту кращую, дорогу,
Думку – волю, що там, в глибині.

Вечір. Шлях. Поламані паркани.
Потолочений та обтрушений сад.
– «Одчепіться, чортові сини!
мені хочеться спати... назад...

...Взавтра нивку свою малу заору,
скажу жінці пекти пироги...
і на біса ж оце ставати на прю...
– Пустіть! Будете вороги!»

– Ех!.. і вітер... і буря. Різнуло прокляття...
ліг на людським шляху... навіки заснув.
В полі гомін... Високі зорі горять,
Та взяли вже на землю живу одну.

1923

II

Висохло повітря, витліла вода...
і сказали: смерти – тишею і громом
Навіть голуб дико закричав,
у ранкове небо бив крилом.

Стали в багатьох очі – тьмяне скло
та повзучих слів дух важкий глушив.
Попелом – міста. Кістками – шляхи.. кров та плач – село...
– оце нам прихід нових діб та дій.

Сплющене серце в горі і біді:
п'ять рамен зорі – небу та землі
на штирі кінці, та у височінь
ось несуть пожежу – волю нових літ.

1924

ЗРЕЧЕННЯ

С. Науменкові

Понад струмком запалено вже клени
а далі (...помах крил!) шорстка біжить стерня...
Глибока далечінь... І не вино зелене:
блідий, мінливий блиск... таємна, тоскна туга
німого золота настоящего смертю дня.

Осіння туга жалісна, отруйна, ласкава,
скрадаючись, ізнову йде до мого серця пить
і листя падає... кружля... ліниве, мляве...
як вітер стомлений з гори ген побіжить

мов той струмок: дзвінкий, холодний, синій...
крихкий, – загусне терпким болем – полином...
На серце, на уста лягає жаль... Віднині ж
вся давнина – жорстоким, мертвим сном...

Як сад, як дерево я в ній, – іржі осінній,
із нею далі вже не вистачить тепла...
Ох, як болюче і вимовно нині
вітрами далечінь жовтнева прогула...

Все ж винен я, відірваний від лона,
Що так – сліпим щеням, по тілі слинив, товк!
народжений залізного життя законом,
це – взрівши світ, – чи ж за вечірній шовк,

за шелест і тепло продажного спокою,
і рабського кутка обгризок – маслачок?!..
Ні! – стане творчою, упертою жагою
мій кожен помисел, відрух кожен, крок...

Синові блудному до матері вертати
за страченим теплом, життям і сонцем: крик –
Всього себе в той рух, в той дії віддати,
рядок щоб, – кожне слово: робітник...

Суворий, впертий і несхибний будівничий
вогнем і кров'ю, – щирістю днів та дій в життя
Там дужий молодий народ розкутий кличе –
зміцнити, гартувать нове, нечуване життя.

Я випростався... Я прозрів! – Я встав. І я з прокляттям
кличу
старому – смерть! – ось праці нових днів оці мої долоні!
Ось я до зір осінніх, що цвіли над тою злою ніччю, –
здіймаю непокірний свій, земний, живий вогонь.

1923

Осінь

НОВИЙ ШЛЯХ

Пожадливу, жіночу душу
колисали, манили світи,
та хрестили мене передодні,
ті – по братських могилах хрести.

І я виніс жагу і волю...
тих очей, кутих з криці, блиск.
В життєвому розлогому полі
днів різьбити нам камінь та тварити віск.

Мужнім серцем, жагою юною
давнини не знати і хмар...
Котить вітер ген весен луни –
берегів нових радість та яр.

Нам у повінь, у повідь сили
світ залізної тої краси...
Заду темних століть могили
в серці – луни – мільйонами голосів..

Нове слово землі це дати!
Новий вигляд! – нові шляхи!
ось в пожежах, у бурях крилатих
Цей, нової людини приход –

їй робочого океану
несе шуми мушля – душа...
де в нові, – сонцем обрії п'яні
вітри міццю, піснями налиті – спішать.
1924

ПІВДЕННИЙ ВЕЧІР

Василеві Хмелюкові

I

Весела пристань... Хвилі п'яні...
Важкі, вагітні кораблі,
що ось несуть з-за океану
нам частку іншої землі...

а ззаду, у кривих заулках,
вже гусне вечір і горить
лунка зоря... Душі притулком
ця, кожна повновага мить...

я стільки ясного простору
мені та всім... Там світ обнять –
де ослики біжать під гору
й дівчата весело вищать.
1924

II

Південний, мудрий лан... І миртом, виноградом
зарослі схили гір... Вечірні, теплі хвилі...
і в моря плюскоті довічна, тепла радість,
слова, як мама, – любі, зрозумілі.

Озветься далечінь веселим чистим сміхом
І, як дитя, – спокійне, ясне небо...
Мінливий Сиріус, Селена така тиха, –
Стрілець і Скорпіон і ніжний блиск Денеба.
1923

ВІД СКИТСЬКИХ ВОГНІВ

I

Від скитських вогнів, стиснувши серця вузли,
біг кожен, кожен... нервів та волі клубок малий
у широколанний степ без обрїю, без тварі –
тільки сіються, сиплються зорі згори.

Крик гарячий холоне їм на устах
та росте кривавим лезом понад шлях,
де гудуть вітри... де табун вітрів тупотів...
та, як день вечірній, – вогонь предків стлів...

Як ударила буря! – Ой, громе! креміню! крице!
що таке? Чи це тільки болюче – явою цілою сниться?!!
Спис небо... Зелений степ... Соковитий луг...
Тільки минули батьківський переліг,
та підняв новину ще не займану плуг.

1923

II

Вечірній темний степ. Вже вогкою травною,
Житами, полином та ще ріднішим пахом
Земного лона чи життя – із синього спокою
Тече у серце міць ті – нешвидкі, спокійні, вечірні птахи,

що понад ризи жит пливуть та падають на межі,
та криком крають сонний, синьо-млистий обрїй,
де дням майбутнього лягла земля безмежжям –
простір такий міцний та ясний такий, добрий –

де думка біль несе – казковая лелека
– немудре немовля широким, темним ланом,
де баба кам'яна з могили: ген – далеко
кудись все дивиться, куди мій зір не гляне.

1924

НОВЕ ЖИТТЯ

Грім десь далекий... Копита чи буря,
чи тільки гра кривава ізнов,
де петлями шлях плете Петлюра,
чи з Гуляйполя гонами грає Махно?!

Стільки ми вже перебачили й чули!
Сядеш – так вік ти той людський пиши.
Каменем зробиться серце чуле,
хоч ти вогню із нього креси.

Ох, та й життя! Що ні день – солодше!
кращий та ширший нам світ – аж гуде.
В небі, в пожежах душу сполоще
і на нову путь приведе.

Хочеш ти волі? і землю любиш?
потом та кров'ю просяклі дні?!
Встань! Скажи! – Давнину загубиш!
Матимеш замість: молодість – вогні!

Досить в кутку біль та очі муляти!
Чуєш? – кличе земна любов
на шаблю, ножа, – неминучую кулю,
уперту сувору борню та працю,
на теплу, родючую людську кров.

1924

МІЦЬ

I

Глибокого, спокійного життя
міцної, мудрої, земної вкрай людини
так чую, чую хід і явне те знаття,
і думна, віра й чин вже злиті, вже єдині.

Їх вітер – п'яний силою, тугий
землі, просторам всім так пристрасно на груди
ляга. – Просторе! ти любов і силу пий!
Нам, творчим, вічно ж лан і сонце будуть!

Той, повноводий, вже схопив... несе і пестить вир...
Віддай ти йому все! Ми всі – цей світ великий!
і як ділити чи ділитися і краяти себе?
Ні! Дужі руки простягаймо ген до сонця у простір
вітати ранок радісним та свіжим криком.

1923

II

Поростуть луги міцним, звірячим цвітом-словом...
Як той цвіт у жилах, – оживе тепло
Для великої, для важкої, земної любови
За все горе, сльози, зло.

Вся жорстокая нам, нещадна, велика
тремтюча й радісна земна любов, –
що палитиме, – так нас кликатиме
і дари їй єдині: дія та кров.

Всі путі наші... дні... і життя увесь стрій
буде: жар, кипіння, гострий біль цих родючих літ –
щоб потім кохана жінка – так просто: сестро, –
сказала чорній, масній весняній землі.

1924

Прага

ЛЮБОВ

I

Любов – це значить дати та взяти!
до любови очі та руки кричать!
Коли життя мусить згубити людина,
– ні, згине!

Юна, родюча – тіло віддасть.
Мудрість спокійна – спокій віддасть...
живая душа – вогонь віддасть...
залізо чи камінь – теж свою часть!

Серце голодне – вогонь! ніж!
голодне серце – жорстока мука!
Багатий – багато, щиро дає!
Скупий та бідний – хіба розпуку?!

Але кожен віддати мусить все, –
коли хоче він жити.
Кожен день за це йому принесе
плід і парость, і квіти.

Любов покладе, і розкриє – на!
велика, щира любов земна,
що стриму не знає, що межі руйнує,
себе роздаровує й не роздарує:
бо вічно жити творчій землі,
вічно рости їй в живому теплі!
1925

II

Тільки могутній і дужий – той
вміє горіти, палити, любити!
тільки упертий зна солод спокою
гордий – покору на світі.

Тільки найменший у світі увесь...
Злитий зі всім: тіло єдине.
Все ти в собі заховаєш, замкнеш;
так надихнешся, згинеш!

Квітка ти! пах... Слово життя.
Заклик: прийдіть творити!
тільки той, що не зна стежок вороття,
той, що вперед зором горить,
вміє життя любити.

1924

ПРИСТРАСТЬ

I

Ця остання, терпка, неминуча
сила, – що служити їй болить.
Зорі сиплються кудись у безвість з кручі,
Синя та бездонна ніч стоїть.

Ці вузлами жил та мязів руки
і опаленії груди та лице...
Ці налиті міццю та хотінням рухи
хмелем – тугою – однаковим кінцем.

Щоб єдине все росло бажання, –
як вітри, – простором весняних тих піль.
Все гарячеє, моє, напружене кохання.
Мій тремтючий і стомовний біль.

Так пали ж і пий! Така година!
Не втечу я від очей твоїх і слова не знайду!
бо ж мені ти нині всім – єдина...
працювать, любити на роду!

1924

II

Дзвенять і дзвенять... летять поля...
і вітер, і місяці, і ніч – як вир...
і серце кричить моє – дикий звір,
що такий первісний цей шлях.

Туман понад ставами встає
і сива, росяна далеч п'є
всі згуки...
і тиша росте – як небо...
І серце беру: чого тобі треба?
– скажи!
а вітер, а час, а біль біжить...
тривогою шарпає, мучить, жере...

Любов – цілий світ вона забере,
Чи спалить, чи вродить, чи вговкає душу.
Напружить всенюку силу мою...
Тобі я, просторам, світам віддаю,
геть все віддаю... віддатися мушу.

1923

ШЛЯХИ УПЕРТИХ

I

Піт і кров солоні та терпкі...
їми поєні, тяжкі мої слова...
Всі ці дні великі працею та болем,
коли путь кладеться нова,
коли кожен мусить любити і може
світ тим серцем захистити від згуб!
а борня нищить кволих і знеможених:
упертий, суворий однолюб...
Не нам луги, цвітом квітчасті рядна,
і співи, і дії, і очі вже не ті...
Кулак зарослий волоссям! – Нещадне
тверде серце! – камінь важкої путі.
Ми з серць тих складемо, збудуємо оселю!
в ній вогонь зацвіте, загуде бетон,
задзвенять голоси: творчі, молоді, веселі,
задурманять квіти, дівчата зацілюють...
світ новий поставить мудрого життя закон.

1924

II

Упертих, міцних – однаково
болюча, горбата путь.
Ні молитися, ні заклинати, ні плакати
ззаду ніч, каламуть, лють.

Ось поставила, працювати дихнула,
Воля ваша, усіх, моя...
І душа, і рука: все минуле забули...
Йду... з-під ніг біжить колія...

і незломно, несхибно, неминуче –
чи з гори, чи болотом, чи з кручі – хід...
бо вогонь все міцніше, впертіш, жагучіш –
в далечинь непокорених літ.

1924

СТАРЕ

Таким холодом війнуло – що біда!
стигне крик відразу на устах!
і не спинить ні вогонь, ні яр, ані вода,
і ні чорний той, літами битий шлях.

Цвинтар. Став. Мулка, гнила глибінь...
не русалка і не водяник сидять у очереті...
Від гіркого дня лягла ця страшна тінь,
а той спокій, щастя пошукати... де там!

Чорний та німий, нічний пустир...
Мов би щось ворушиться в степу.
З вечора ж недобрий обрій лихом спух,
хмара та туман, та вив незнаний звір...

...а тут Бог старий не помога.
Молодим не сміх, не гра: борня та кров на серці.
Батьку! – Стану я насупроть – ти не сердься!
це ж таке життя прийшло, така черга!..

а тут буря котиться, летить –
що не тямив прадід певно, що і серцем не обнять...
Кажуть: скільки рук та пліч – то стільки тих розп'ять,
та, мов світ, – важкая кожна мить.

1924

НАРОДИНИ СВІТУ

Кров'ю, життям за слово заплатили...
Вимовили – як закон... ані кроку назад!
Жахнулася давнина непочатої сили...
Ох, ті чорні думи – гайвороння сіло...
На серце владик лягли горе і чад.

А там, де сходиться людська дорога
з вітрами життя гриміти по світах, –
у полях, по хатах – переляк, тривога..
сліпий, непотрібний клопіт, суєта.

Там мурашня отруєна надіями
У жорсткій тривозі б'ється, скавулить...
Як їй сон робити життям?! Як же мрією
можна світ і лад денний впокорить?!

Як на горі, все життя на горі
Збудували прадіди, ставили батьки.
Чи ж кидати нам усе та й брести десь за море?!
вони хочуть світу... ох ти ж – які!

Та й чого зворушили серця глибини,
побудили усі ті голодні сни?!
Краще б трошки, та певно! І що з руїни?
що нам той каламут даліни?!

...Поруч: впертість життя, а заціпивши зуби,
слово перекусила, поглядом-вістрям,
руками безжальними – руками згуби
руйнувала, палила: ставила путь світам.

І роївся плач... – як думки, як насіння, –
що суворий, незборний нам сіяв час...
Знайте! – Із куточків, а тепла що нині
вижене всіх вас вітер! – витисне тривога –
за порогом жде молодість ваша вас.

ДІВЧИНІ

I

Вечірня далечінь плине тим синім, ясним димом.
мовчать... стоять вири зелених житніх піль,
де сарна-дівчина з великими лякливими очима,
але уста людини в неї – крик та біль.

Двадцята їй весна... і душать її ночі.
Безсонні ранки млою пелюшки маленькому прядуть...
Та слухай, дівчино! Чекати я не хочу...
Коли не можу я любити – так піду.

Рости собі любов'ю в світ, як степ широколанний...
у болях взяв зерно, колосить його дням...
Рости й тужи. Біль досягне і плуг у серце гляне,
і закричать уста: ось лоно! Я віддам!

1924

II

Присмагло листя і смагла кора...
і спрагли уста... Тут: джерелами очі.
Життя – трудний лан, а бува – й мудра гра.
коли серце дуднить в хмелю й захваті ночі...

а з кожного слова – тої теплої неньки
всміхається всевіт, пестять його руки.
Люба дівчино! Високі перса твої – ох такі ж маленькі,
що зараз їх голуб схова, прикриє
того крила пристрасним рухом.

1923

ОСІННІЙ БІЛЬ

В.А.Д.

I

В осінній прозорі, в серпневій далині
карбують криком журавлі десь пісні моєї візерунки...
В осінній, синій, золотій тій, ясній глибині
Сади у душу ллють міцного свого трунку
і ти в садах душі проходиш і мовчиш...
дивуєшся: «холодна ця пожежа»...
У полі, на стерні... шляхами така тиша,
мов болю схованого у мені безмежжя.
Я так виразно бачу очі твої та уста
і стримую думок, і почувань, і слів безсилу суету і клопіт...
На що?! – Далекая сурма в глибинах ясним світлом стала
і ось, простором піль, нам золото днів топить.

1924

II

Ви скажете мені: в Каїр!
там сонце! мрій там ясний вирій!..
Ось вітер – версти тоскних лір,
та осінь знов над серцем – щира...
і в стомлених очах цвіте
– небес краплина то чи крига?
Послухайте! Це все не те!
ось прочитав би вам, як з книги,
яким це щастям безмір піль
оцих осінніх, в мряці слоти –
де вам, лиш вам цей терпкий біль
моїх ліричних анекдотів.

1923

III

Півколом вдалечінь біжить стерня і кружить:
межа на межі, в коло... Б'ють вітри...
і небо – синьо-золоте холодне шкло прозоре,
де по садках, на золоті – іржа і темна кров.
Ох, – полини мої! – гіркі, пахучі, гострі!..
пропахли вам дні, припорошили сивим пилом серце...
– Такий простір, що хоч стань, захлинися,
а тугу журавлі розвіють по глибинах
в осінній холод, в тую безвість синю
– Закинуть крик...
– Закинуть крик...

1922

МАНДРІВНИКИ

Рожево-синій переплеск заток далеких,
незвикло-дивні луни та слова...
Вертай себе світам, – як з вирію лелека,
і все земля цікава, все нова.

Ще тільки тиждень... пристань – людський муравник
і корабель високий, кремезний...
...вантажники... матроси... і повії...
процання... порожнеча... снів нескладний стрій.

Удари хвиль... тугий, солоний вітер.
Сузір'я тих тиходумних вічний лад...
у ясній тій височині шиття невіданих літер,
пісень безмежжя, спокій, тиходумний склад.

Все! – Цілий світ, – як чину казка, руху –
та ясних, творчих сил одвічна жага!
Мандрівниче! – Ти пісні вітру слухай!
вона життю омана дорога.

Геть все, що людська воля ставила, плекала...
хотіння те, якому зацвісти на інших берегах –
ген далечінь, незнана далечінь – задимленим опалом
і ясна лиш мета – як той Чумацький Шлях.

Лиш ясний світ. Удар метких, коротких
тих слів окреслених, де ясно знати все...
В них воля й міць, що їх людина вільна
світам свій лад, закон і чин несе...

Мандрівниче! Обійми ти розкрий!
очима, серцем, спраглими руками,
не відриваючись, вітри, простори пий!
– Не видко берега... Манджаємо світами...

1922

З ЩОДЕННОГО

I

Яке добро: сидить без слів,
допивши оцет до краплини,
і чути зріст нових світів,
рахуючи дзвінкі хвилини, –
як з серця крик, життя летить –
доісторичний просто вітер!
Не з фарисеем, серце, ти!..
живе – ти мучишся – той митар!..
щодня, щохвилі ти гориш,
хапливо жаром обливаєш,
як свічка... Ні! як дощ... Ні!.. з тиші
пожежі, грому все чекаєш...
вогню, обвалу цих світів,
що оцтом, холодом струїли...
Ох, біль який на ці путі,
що їм вогню, заліза, сили..

1923

II

О. Стефановичу

...Враз! – Коливне з розгону вітер,
і небо блідо засиніє....
а серце – поле це розрите...
Жар снів у листеві затліє... –
луною обрії далекі...
німіє втомлена долоня
землі... Поля... Зажурний клекіт...
летять у вирій птахи... дзвонять...
І очі болем знов, жагою...
Жить: вічно ж хтіти, як повітря!..
тут: над колискою спокою
блакить глибока... Кобзи вітру...

III

Всю радість піль земних, той хміль їх, буй, горіння
І оцет дотлівання, порожнечі і жалю...
І вічно, завше далечінь – в осінній смуток синя
Вабна і владна: «вип'ю – полюблю!»
Так! Всю оцю пекучу твою щирість,
співучість слів, вимовність твоїх барв
неси, неси: в життя майбуття віру –
тяжке жадання наше, гіркий дар:
що серцем, тілом всім, теплом, всією міццю
тягнутися, згорати і не мать...
ось тут нова земля болюче ясно сниться!
життям зробити сон! загартувать!
Навколо тільки обрії вечірні,
вмирань, обвалів світового Листопад!
і вік новий встає, могутній, непокірний –
суворий, ясний, вільний: праці, чину лад
і я туди встаю! туди свій зір звертаю!
– іржа жовтнева – тільки давнині!
Мені ж він: засів весен, засів маю!
Простором і повітрям він мені.

1924

ЗРІЛІСТЬ

I

На живий, на веселий вогонь сміються,
а в дівчатах насіння землі зацвіло.
Мов у казці... Мов те пахуче дитинство
з далнини Еллади, спокійне, прийшло.

Показали, видовбали шлях через гори...
з лез... Борнею з криці стерли іржу.
Все борня і праця. Їм хиже-суворий
так невпинно краю себе... Служу.

А вже вихор летить... вихор гуде в млі!
Землю вітром, бурю вимете, замете.
Що ж ти?! – Збурився? – Встав? – Ти вогню
взяв на землю?!

Так себе забудь! Це ж те людське, земне,
що в дитинстві звалося – Прометей.

1925

II

Знов пісня давнини, як ясна тінь тут, ззаду
гіркий полин тих, нині неможливих слів...
Синіє далечінь – казкова Еллада
в червонім золоті запалених садів.
Ох, міцні хлопці там і радісні дівчата!
дзвінкий, веселий соковитий сміх і тіла молоде вино!
Які близькі, які болючі ви в ці дні, як світ нам здобувати,
той голос ваш: нам – голос того брата,
що у світі пішов, згубився в них давно.

1923

III

Останній крок твій – чин! – той обрй, світ останній!
іди ж! – бери життя – моторний та меткий!
– ті світу радісні, важкі, веселі вбрання
і луни сивих доб, і юний сміх дзвінкий.
Спокійно йди! Хай сонцем щастя бризне...
ген місто привид-велетень там важча у вечірній млі...
Сирени заревли... Ми підняли ланцюг залізний
і в далечінь відходять кораблі.
Казковий Схід там... Золота Сахара...
Солоний, буйний, вільний океан!
Широкий світ! – той світ живий – отрута, щастя, чара!
Єдиний, вічний, радісний, всевладний
і животворчий трунок і дурман.

1923

ЗЕМНА ЛЮБОВ

Як жару не стало і сили затятої,
та стратило слово барву, пах і тепло:
виттям війни криваве свято
кричати народини почало.

Зненависть прийшла, – нас навчати любови
і пекли, гартували удари, вогні...
Ціною найбільшою – життям та кров'ю
кожен виборював силу, дні.

Хотіння нестримного – закон і закляття...
нова і владна... з криці кута правда...
Нам в голоді, в болях – словами прокляття
вродилась земля – велике «взавтра».

Випалив кожен ніжність: таврами болю
сила... воля... мовчання... тільки живий блиск...
щоб виніс просторам, на зоране поле
міць і хотіння – днів ліпити віск.

По вподобі своїй, думок тих принаді,
де вібує творча сила жива.
Ми всі любимо землю! Їй любов та радість
несуть ясні прості, як рука, слова.

1923

ВЕЧІР НА СТАНЦІЇ

I

Повзе триокий змій... там човгає по рельсах...
Увечері гудуть десь: людський шум, жаб крумкання...
жуки...
Міцніша пах ланів... Ось-ось роса вже ляже...
Краплина мудрого спокою й сил на спрагли пелюстки.

Теплом родин робочих вікна засвітилися...
пахучі руки липи простягли: як точить щастя вир!
Співай! співай землі, полям – які нам ясні зорі,
Стрункії сосни... дівчини джерела любі – очі,
Весь той незмірянний, невгаданий простір.

Співай, що скоро путь: дві смуги з криці й волі...
Гудіння вітру у нічну глибінь і тишу, і пустир...
Співай, що серце тут – нероздане, достигле, ще не взяте
Закохано так обнімай той цілий всесвіт, мир...

06.V.1924

Горні Черношіце

II

Вокзал та пристань – шлунок міста,
неситий вічно, неспокійний, ненажерний...
Світи, моря, шляхи геть звідусіль несуть, не нагодують:
бажання більшає – напружене, химерне...
Тут чуть, як серце б'є – велике серце людства...
шляхами – жилами кров – людській потоки
світ впокорити, світом тим напитися,
аж поки стачить рук, аж поки сягне око...

З юрбою злитися... В шумливому потоці
бажань, зусиль... горінням, щастям, болем
У кожному, у кожній жити, жити...
не знати – вже напивсь... не знать межі – доволі...
16.V.1924
Прага

КОХАНІЙ

I

Виганяв... і колов життя клин за клином...
за ударом удар... Біль за болем... та згадував все – прийду.
Це, – не знаю, що буде, – коли ми стрінемося:
може тільки спинюся, гляну – та мовчки далі піду.

Ось черги інші прийшли. Напоїли хмелем та міццю,
а щоночі (щоб видко було) – батьківські оселі горять...
і слова вже інші: прості, незграбні, може, та теплі ще...
і нова, й по-новому незвикла... яскрава, страшна зоря.

В глибині десь для тебе був маленький, потайний кутик
від усіх, від себе навіть його ховав...
як же можна було твій усміх, уста, тіло твоє забути,
але й як, маленьке таке, я б в годину цю показав?!

Руки мої – криця. Серце теж. Проти вітру груди...
так лиш треба ходити, і жити, і ламати, ламатися, небо
пригнуть...
... Може, на порозі теплом мені плач твій буде, –
що хороша, правдива – ця моя кривава, горбата путь.
1924

II

Вірі Д.

Знов просторам весна – вродити, цвісти...
сили творчої мудра та ясна гра,
де з людей міцному, найкращому ти
скажеш ніжно, просто: пора.
Вічне лоно смаглява, жадна земля
так вабливо розкрила, дає...
й мені знову любов'ю, тугою шлях:
смолоскипом, квіткою серце моє.
Він прийде. За руку (за серце) візьме,
спалахне твоє тіло співучим вогнем...
тільки буде слово німе
на межі поміж ніччю і днем, –
як тавро життя покладуть уста:
кров та вогонь – той закон: – плоди!
Хай же тобі щастям путь по світах,
цвітом, теплом сліди.

1923

ОСІННІ ВИРИ

ДИКА ВЕСНА

Знов серце стукотить: невтомний молот днів,
що може грім і бурю заглушити.
Днями оцими випалю: земля кричить – мені!
не чоловік це йде – вогонь! залізо! камінь!
Він в кожен крок, у кожную річ вдихне,
води живої дасть! Живої сили! крові!
щоб вільно цвів простір. Вернув життю земне
– і зненависти, як вогню... – і творчої любови.
Хотіння, розум – креміль та вогонь!
Нову ярину ні виполоть, ні потоптати!
Квітки, як буй землі, як прапори червоні...
...а ранки, веснами – народин світу свято,
і землю розколоти чином загуло
гаряче слово – гострим людським болем.
Заворушило зорі! Небо ожило
і з серцем дерево, каміння мовить... поле...
і все єство в найменшу кожную мить
напружує весна – порвати пута! Жити!
І вітром небо радісно дзвенить,
що лугом, днями – парости та квіти.

1924

ЛЮДСЬКЕ

Заблудиться серце і згубить шлях...
і дикий, первісний крик уночі
розітнеться луною по бездомних полях,
ударить другому в серце: мовчи.
Не допоможеш. Безсиле хай нині вмере.
Кути треба твердий та ясний світ.
Треба йти. Навіть падати треба – вперед...
і залізом, і каменем класти слід.
Як той зблудив поміж квітів і трав,
хай сон там і втома його взяли...
Хай лишається там... Він усе віддав –
аби квіти снів його радісно цвіли.

Кому ж кам'яний, дикий, чорний вир,
шорстка, горбата, нещадна путь –
не жалуй! Вогнем та лезом його зір.
Йому неподоланий все простір,
аж поки востаннє груди не зітхнуть.
Ти всіх, що зблудили, не клич.

Прийдуть

і самі, ті, що серцем ще б'ються, говорять
до землі, до світів і на творчу путь
несуть трудні криваві людські зорі...
А хто серце своє сховав, не доніс
чи віддав його неживим та химерам:
нарікань ти не слухай, жалю та сліз –
скажи просто: вмер.

1925

ТЯЖКА ГОДИНА

Як холодом – кінцем
межа остання: згинеш...
але ж все будь співцем!
– розкритєє лице,
кипучая хвилина.
Ява жорстока й сон...
– все далеч: казка синя.
І що тут похорон?!
з безкраю, з тисяч лон
луна одгоном дзвонить!
але життя закон:
не йтимеш – станеш-згинеш!
Ні нарікань. Ні сліз.
Нам чин. Залізо нині.
Як все – до всього ріс,
Мов те колосся ріс,
а це – з коханих рис
не спис, а кипарис –
могильник мені нині.
І ніч. Сніги. Зима.
Але ж і вмерти – чином!

Хоч сну давно нема,
вогню мені нема,
світ: каламуть, тюрма...
Не скажеш: мамо! ма –
мені тяжка година!

1926

ЛИСТОПАД

Як смертне прядиво, як безнадійність прощ,
як невід умирання довгий, непролазний...
як непотрібна і глуха образа –
осінній дощ, ізнов осінній дощ.
Ряди дерев шляхами: змокли, голі...
розоране, окрадене поле... розбита колія...
Як жовкле листя по верхах ген – у вітрах
душа... – душа моя
у ночі чорні, у провалля каламутне –
що неводу оцього не минути,
нічого! Ох! Нічого не забути!
Куди не кинься ти –
шляхами земних прощ,
останніх, судних смертних прощ –
– осінній дощ...
– дощ.

1925

ЗЛИВА В СТЕПУ

Вітер летить – все під ноги ляга.
Закам'янити, впасти черга.
І тиша. Ні. Ти чуєш: стукіт у далині.
Копита... Люде... Дощі. Вогні.
На змолотий, строщений степ – дощі,
а регіт вітру котиться, лящить.

Каламутний потік. Ні! Вже вал та вал!
ще ударить буря – небо завалить,
а серце лячно радіє мое
і вітер шаленою радістю п'є!
На змолотий, строщений степ – дощі.
– регіт бурі котиться, лящить.

1924

ЛІТО

Знов пісня близько так. Як шкло, як срібло ллється.
і мліє, слуха повноваге літо,
де, межами, – у людський беріг б'ється,
усе злизати його хоче жито.
Блакитний день. Прозора далечінь.
Ударить перепел. Тополя верх похилить.
Сикуче коси десь у трави. Клепки там ще: дзінь...
горби на обрії – мов крила к лукам схилені...
Ох, птах той в далечінь поглянув, занімів,
а вітер котить, котить звідти луни...
та ще: нечутно і зповільна сум...
Дівочий спів торкає серця струни.
За сонцем сояшник городом креслить путь:
де переважить день налитий в повню сили,
мов ті хустки дівочії, ген луками пливуть
квітки – рожевії, червоні, жовті, білі.
Хмаркам далекі крила... ти рости...
Прозора туга – далечінь тобі... Все інше: недоречі.
Там вистигне шапраном обрій у світи
і дзвони лагоди, і болю збудить вечір.

1924

В САНАТОРІЇ

I

Мати десь задумана чекає...
і вечернії лунки поля
про мої несходжені безкраї,
про тривожний шлях.
Легка пара, мов завій над ставом...
– не прийшов сім літ вже на кутю.
Мамо! Син твій ніжний та ласкавий
все однаковий в суворому життю.
Син твій мучиться за всі бажання й мрії,
що віддав їм сили та любов...
Легіт теплий твій нехай чоло йому загіє.
Не вернуть ніколи, не почати знов.

1926

II

Згадає мати: геть пішло тепло.
Великеє, залізне, мужнє десь там
воно землю палить, топче.
Виковує, ламає доби, дні, мов тую мідь чи шкло.
Твоя можливобилиця чином стала, хлопче!
Пішло в світи тепло. Зросло там... Зацвіло...
тут світ в очах вже павутинять сльози...
Що зернятком, писклятком, квіткою було –
тепер – саме життя, самий вогонь, погроза.

1925

ХМІЛЬ

Узяти небо за руки, та й подивитися в очі.
Глянь! Вітру веселі, широкі рухи!
Простягся б собі, захмелів на луках...
Ну й чого ж він оце клопочеться?
То ж сонця, простору – жити! –
Туга та пахуча – весела молодість,

щоб потім спокійно і мудро жати
багаттям сколошене золото.
На теплії груди неба
лягти, обняти, горіти.
Жити! й нічого не треба.
Моє. Всіх. Ми всевіту діти.
1923

ОСІНЬ

Тихо пада листя... журний шелест.
Ледве чутний шелест, як молитва.
Молиться безсиле. У покорі стеле
жаль і біль за випаленим літом.
З кручі ген – далеко лунко видно –
де стерня шорстка і бабинеє літо,
де розвіятися силі, дням безслідно
смертну, холодну постіль постелити.
Осінь закривавлені простягає руки,
осінь ще блага. Чого благати?!
Випито і скінчено... – Умри! Яка розпука?
З твоєї смерти – іншим весен свято...
1923

БАЖАННЯ

До віку! Ненажерно і нестримно!
Життя! Вогню і руху, і квіток!
Щоб кожен день був творчим, ясним гімном,
і кожна хвиля рвала у танок.
Вечірніх піль сумна, прозора втома...
а десь за обрієм гуде, гремить обвал.
В ці дні – коли все знане, все знайоме,
який-то животворчий бурі шал
коли кипить, летить, кричить, пожежа!
Росте, вирує світ... Вечірній, смертний час –
що захлинається на березі безмежжя
і вже безсилий стримувати нас.

Чуття, як буруни – це б'ються, б'ють у скелі
днів скам'янілих, тьмяних, мертвих доб.
Спалити все! Звалити все! Та щоб
на лан оновлений ми вийшли вже – веселі!
Всміхнеться дерево чи корч: а серце забринить
і відповідь несе міцне, зелене слово...
У спів дзвінкий! у крицю! в кроки – мить!
Нам цілий світ переродити знову.
І – дих мій: полум'я! Жага! Хотіння! – Воля!
моє життя – зелений, свіжий луг.
Всім снам – весна. Зелене, буйне поле,
квітки, вітри та щирість ясна, рух.
1923

ВЕСНА

Весна ізнову. Вітром, цвітом луг.
Земля – до неба – люстра – молодая.
А сонце – вічності, життя невтомний плуг
вже борозну нову починає.
Вихожу я. Тремтячий небозвід
ось зараз золотом співучим розіллється.
В яру торішнє листя пріє. Пень,
мов той на призьбі дід,
до сонця, до весни усіма зморшками сміється...
І в бризках промінів потоки і слова,
як очі дівчини назустріч – зацілюю...
і серце – як простір, як день співа...
і лащиться, і кличе, і чарує.
1923

В МОРЕ!

I

Котву піднімуть – вічний знак надій.
І з певністю, з тим берегом – нема!.. – сполучення останнє.
В простір путі! У далечинь, де вільний буревій,
де радісне незнане в очі гляне.

лункий як біль, простір. Широкої вітри...
На хвилях сонце, птахи: твої очі
заколюються... Сузір'їв лиш вічний стрій,
та в сні, безоднею – як вічність, ясні ночі...
Більш колом обр'ю не замкнені світи.
Розкрита колоточ і не котвить надія...
...Лише, на мить, іззаду срібний слід...
та біль теплом глибоко в серці тліє...

1924

II

Цитрини золоті і в гронах виноград.
Бурштин і хміль південного простору.
Життя багатого веселий, ясний сад,
та ще, щоб туга – зорі.
Ці вітерці тугі над чашами вітрил,
де під спокійним і глибоким небом
із кроку кожного, з руїн, квіток, могил
одна луна: горіти, жити треба.
Ріллю підніме плуг: в земнеє лоно сів.
Лише живим, міцним земля і світ – оселя,
де грози весняні, дівчата і вогні,
і вітром ясних сил та сонцем день веселий.

1924

БУРЯ

У вітрах колисані весни
в половецький, татарський простір.
На нову землю, людським морем весла.
Весняний, повноводий зир.
Над шляхи згуслу кров кида вітер.
– З чаші неба на обр'їй, у степ.
Як почує – чи пута чи серце порве там.
Ярина все росте... росте.
У гнилу душу, як у комин,
крикне дикий зловісний вітер.
Ох, нам криця тут. Горе. Камінь.

Важка велич кривавих літ.
Йти. Залізом, вогнем днину тварити!
Дати слово. Закон. Лице.
...Іншим: спати... Марити... Марити
давниною, спокоєм, ясним кінцем.
Не поцілиш ти оком – пропало!
Не опалиш серцем – так не твое!
ТисячOVERста вітру сурма заридала –
ех! – Коли б не припало пилом!
Крики. Кроки. Пісні... В боротьбі
цього дня хиже серце міцнеє хоче
з нас горіння, вогню – не луни!
...Тих у кутик. Сховайте! Сховайте ж хутче
у вечірній затишок давнини.

1923

МАНДРІВНИКИ

Широке море – ті безкраї.
Країн незнаних там краса.
На шумній пристані чекають
Які обійми? очі? – перса?
Ось хвилі – дні: колиска вічна.
– Куди пішли і де взялися?
– Які моря, простори стрічку...
– Якою радістю впелися?
Все буде: буй. Хотіння яре...
(...а цвинтар жде) ...Так пий, ласуне!
Вахляр небес південних – жаром.
Крайки веселих тих красунь.
Кудись прийдеш – в якусь затоку
скінчити трудний шлях.
Там пристані: вода глибока...
і пристані життя: земля.

1924

НИНІ

Сон-пустоцвіт. Хвиля та небо.
За безкраєм – новий безкрай.
А тут днів ім'я та річи так треба!
Треба сили, тепла, змісту, насіння... – дай!
А тут: жити. Не споглядати.
Піт. Боротьба. Кров.
Знають. Ворога. Брата.
Зненависть чи любов.
Межи ніччю та днем не сидіти.
Хоч вогню? Своє серце в багаття кинь.
Хочеш любити? жити?
– Здобудь або згинь.
Не пісня – вітер. Не каганець – пожежа.
Не спокій – бурю кожен день несе.
Працювати, змагатися, любити безмежжя.
– Все!

1925

БЕРЕЗЕНЬ

Гримлять дахи і злегле, пріле листя
летить за вітром у рахманне поле...
Чорніє, гине сніг... а з півдня птахи-вісти
і лоно жадане, земне коханеє – оголено.
Ох, віт у шиби вже дзвінкий веселий черк,
що там, над ними, ясне і – лунке й, прозоре небо!
та став такий глибокий і співучий смерк, –
що дівчині моїй про це сказати треба...
у очі глянути. А в них – цвіте весна...
Тепло! Проміння! Раптом – і не зчувся –
така лунка, глибока далина,
що в неї щирости та радости я вчуся.

1925

МАГДІ П.

Знову мертві дні. В манеж. У коло... В збіжність.
Все. Ні тут вогню, ні в далині.
Я тобі скажу про пізню мою ніжність
і про те, що важко жить мені.
Карими, вечірніми очима
ти подивишся у серця глибину...
Несить, нехить чорну, незлічиму –
та одну роз'ятрену струну
чим втамуєш? Чим, скажи, – вгамуєш?
Що ні день: все більше гірше, зліш...
а спокійно, хороше лише – як ти цілуєш...
дивишся, всміхається, мовчиш!

1925

ВІНКИ СТОЛІТЬ

Вінки століть – коханці і коханки!
вінки століть!
Вернути до дитинства як, до ранку –
мені скажіть.

Щоб світ новий і слово, і бажання,
щоб кожен день новий!
Як Вієві – звільнити від страждання
– ох, підніміть склепіння чорних вій!

Як Вієві. Ні, тільки серце й очі!
Життю – жадне, міцне!
Щоб день – та щастям. В тугу за ним ночі...
а інше: не мине.

1925

ДНІ

I

У ночі, у ночі
тільки вітер, луна та удари!
Тільки кволий, – мовчи.
Нам все болю, вогню нам, а в парі –
в парі молодість нам і жага,
і шалене бажання: жити...
і ламати життя черга...
і безмежно любити.

Все осінні вири та весна –
нестримний розгін бажання...
старим – лишилась луна,
тільки тоскна туга вмирання.

Тільки сиві дні полином
і гіркою отрутою слово...
тільки висохле – мулом дно...
як душа, так і тіло безкровні.
Хай ламаються голоси!
Гаснуть очі, як вікна вечірні...
Молодий, ти силу даси...
любов віддаси – безмірність.

1923

II

Тільки дикий вітер та поле –
увесь осінній, тужний простір...
Сподіванням вогню моїм болем
безбережний осінній вир.

Серце б'ється великою вірою,
і я знаю – горю, бо – прийде.
День – як очі, як радість щира,
що в далекі світи поведе.

За гірким оцим ланом вечірнім,
цим вечірнім болем – моря...
Все роздолля і пестоц – у віру...
творчий порив і щастя – шлях.

1923

ЗВИЧАЙНИЙ ЯНГОЛ

Хатки блакитні і цвітуть сади...
Цвітуть небесні луки. Сірини співають...
І я дитина. Жду – Жду: прилетить сюди
звичайний янгол... Сяде... Знаю. Знаю...
Звичайний янгол... бо вже так торкає,
так лащить казковий біль і сум,
що стати надзвичайному ось нині...
ох, к людям, а вони – та чисте принесуть,
щасливе серце – очі: небо наше синє.

1924

ТАК...

Так і буде. Скаламуться очі...
серце вистигне... Заплісніють слова.
Неминучі, безконечні ночі
і у вікна місяць – як сова...
Як махнеш рукою... ти усе забудеш...
...пустишся по течії плисти...
Серце! Моє серце! Ну чого ти будиш?
Ну чого вже не схолонеш ти?!!

1925

БІЛЬ

Не вернути. Спалено. Давно.
Не знайти мені ніколи місця...
... а тополі... а тополі за вікном
молоде, таке, пахуче, ніжне листя.

Чи ж заплачу я, коли нема,
сліз нема й гірке, мов камінь слово?
Ніч мені росте. Пливе із піль – німа
і тривога тільки їй наготові.

Я згадаю... я тебе на мить
кликатиму сни! – Хай ще вернуться!
Серце так болюче защемить –
криво та цинічно знов уста всміхнуться.

Молодість, і щирість, і любов...
Криці тільки та вогню в оцю годину!
Закипілася на кожному слові кров,
а нема ні сили, ні снаги – щоб кинути.

19.IV.1925

ПЕРЕХОДИ

Горіти, горіти, горіти.
На вітрі – краще, як у кутку.
А далеч осінню не загріти
сонцеві... в мертвого листя танку.
Безсилля... і тугу – яку!
Руки – ці закривавлені віти.
Так холодно... Холодно.
Знаєш?! – Мені непритульно!
Мов усе я згубив давно...

Безповоротно. І серце знечулене...
Вітер.
Осінній, порожній шлях.
Пустирі переходу в оцих полях.
Пустирі переходу в серцях.
– ... Шлях...

27.XI.1924

ШИНКОВА

Знову біль. Полин, сивіючи,
на уста гіркі навіє:
чи забути все мені
й у осінньому вогні...
все спалити! Все! Доценту!..
... Тільки б глянути... та вмерти

Витримало б серце. Билося.
Шкляночка б усе хилилася.
... А опалені уста
... очі мої – по світах...
Серце з ока впало каменем.
Любая пішла мені.

Любая пішла.
Світ собі взяла...
а мені за тим, за світом –
дикий, злий, осінній вітер.
Ох, гуде та стогне.
Гей – та на дорогу...

К бісу все. Одно. – Забутися.
Спомину одного б збутися.
Супроводять кожну ніч.
Ой, як страшно з ними в-віч
пити гореч, що лишила:
з хмелю – та найслабшу силу.

1925

Осінь

ПІСНЯ

Радість приходе не часто,
а всі дні – це на цвинтар шлях...
Туго ж моя квітчастая!
Пісне моя, що в твоїх очах.

Яблуні смертна осіння пряжа
осені, болю стяг.
Ніжно і просто ти щось мені скажеш...
– Що? – Все одно. – Все життя.

Очі твої живії!..
Тіло співуче твоє...
... а вітер... ти чуєш? –
– холодом віє
а далеч, як туга, так серце п'є.

1924
Осінь

УРИВОК

Віконниця ізнов захлипала...
розбита, млява колія...
Це відцвіла пахуча липа –
весела молодість моя.

І ти – що була світ і туга
у днях моїх – моїм стежкам...
– той сум отав і гореч лугом...
докір пастушого рожка,

що в синю, ясну склінь осінню:
холодним небом молодик...
та це не радість. Осінь нині...
не весняний це – смертний крик.

1922

ЗМРОК

Золота, прозора далечінь...
Молодість моя і віра рання...
У ранкову, теплу сонь і синь
дівчина... весна!.. кохання.
І нічого... Не такий бо вік.
Спів – до місяця виття собаче...
тільки кров і злісний дикий крик,
тільки кращого і кращої не бачив.
Вибивавсь з дитинства – забував кохати.
і по карті карту програвав...
щоб на землю всі шляхи, мов грати, –
щоб горіла тільки голова.

1925
Осінь

ПРОЩАННЯ

Нині так нудно і так тривожно.
Щастеві вже, здається, й не здатися!
Ну, я не думав, що так ось можна –
болею, любов'ю так захлинатися.
Вітер. Простори. Чорні тополі.
Вічне напруження: життя з рушницею.
Смерть – це ж нічого. Міцніє день болю.
Краще йому – ранковеє сниться.
Тільки ж... Чи варто у плісені жити?!
плісень у золото, нуд брехень – в свято?
Тільки життя ще більше любити –
цією любов'ю проклинати...
Я не заплачу. За все заплачую я,
як воякові, мужеві личить...
як пестоц гада слизького чую
і біль, і любов – останнії, кличу.

1925

ЕЛЕГІЯ

Оттак і знівечив – спалив усе, не знаючи.
А очі твої все мені зорять.
А журавлі – у далеч відлітаючи! –
сумне, сумне, докірливе дзвенять.
Та жаль який?.. Що жалувати нині?!
коли – прийти... торкнутися й піти...
Коли, як осінь ця – холодна, ясна, синя,
лише фарбована та неживая ти...
Ну що? Була одну хвилину щирою...
а все слова – сухий пісок в руці...
а я? – який мені? – Не буде мені вирію,
я на землі не птах – на межах цих...

1924

МОЛИТВА

Ну прийди! Ну, з'явся ще!
Нехай біль, що до шалу, до крику.
В серці смертного болю вщерть.
Ніч холодна така... велика...
Тільки просто та щиро про все
ти скажи... Все одно загинути...
що ні день такі вісти несе
все забути б... усе покинути...
і так страшно стає мені...
ну води у пустелі піди проси...
Мовчазнії, сумні ці дні...
хто ж з нас, хто, скажи мені, випросить?!

1925

ЧОРНЕ

І осінь квітами – прощай!
і журавлі курличуть тугу...
далеким обрієм безкрай
відтятий – суне, суне смугою...
і потяг охкає, гуде...
Кудись несе, кудись – за вітром...
і серце, в лад йому, веде
глибоку, щирую, нехитру
останню думу: все мине,
повториться, що неповторне...
...а змученість коли ж засне?!
заснеш ти – в непорушнім чорнім?!

1925

НІЧНІ СЕЛА

Нічнеє місто і моря ланів,
сторожка таять напружене чекання –
який вам біль! Яка любов і гнів!
– роздвоєне, напружене страждання.
Сном давнини приплющені горби.
Чоло пооране – горби карбують межі.
Якої ж радості, якої боротьби
розбудить усіх вас мій дикий крик бентежний?!
Глухі, беззубії пороги не риплять...
...і темні вікна... замкнені всі двері.
Тут далі обрію все зором не сягать,
і що незвичкий світ – все привид, все химера.
На грані міста й пустирів село, село моє! –
який твій сон тривожний – творчий біль розбудить?
Заграва міста – цілу ніч... І з них зоря встає...
і крицю, а не сіно несуть люде.

1924

ВІТРЯНЕ

Вагон за вагоном... колесо за колесом...
...а хмарки та обрієм – усміхаються!
Вітер до обріїв – у синій сон –
розкривайся, земле! Рости безкраями!
Рельси вгинає груз. М'язи пружить тягар.
День цей, як човен, – з веселими ген вітрилами...
у казковий простір принесе... і умліє жар...
в пахощах леготи вечір затліли...
Хмільному повітрю підставляй уста!
Радости! Сили напийся. Болю!
Вітре! – Почекай! Разом по світах.
... Вагон за вагоном... поле за полем.

1923

МІСТО

Екстаз будов. Той захват сил і воль,
уперте, вічне, невгамоване хотіння,
Вогонь і крицю сил вікам, просторам дати,
лишити втіленим в залізі і камінню.
Фанфари каменю і криці у світі
могутньої і непокірної Людини,
що Богом мужності і волі стала нині:
– мені земля! життя! І я закон єдиний.
– моїм бажанням все рости.
Не ляк і не тривога незнання –
де млявість вироста оманами спокою.
– На безліч створеного – більше! новиною!
Хвилини дією напружено дзвенять.
Ох, море світла! руху! голосів!
уста до уст... до серця – серце! руки!
Згризота? Ні! Зневіра? – Ні. Одчай і мука
це тільки там, де вже нема світів,
де вже земля, як жінка – є нелюба...
вона, що вічно все віддатися жадна...
Скарбниця сил, любови... Яка згуба?

Коли нам буря, шалу сил луна?
Екстаз будов і воль. Вивершення найкраще.
Залізом рук і сил ось місто моїм дням...
і, як життя, – ніколи я і ні за що
за нього серцем я не зраджу – не віддам.

1924

СВІТ

Світу та землі... Охопиш серцем... оком...
Такий світ хороший... дорогий...
та під гострим вітром тим широким
баламутом хвилі в береги.
Як душа – напружені тополі...
– хвилями ж! Струмками вітру грай!
Я коханням нині... ніжним бодем
повний увесь. Налитий аж у край.
Молодости, сили в мені жар...
вітряная стала, дика мені доля...
Через пень-колоду, багна, яр
мудрої землі нестримна в силі воля...
Ех, та й баламут... Закрутить каламуть!
ти рятуйся щирим дієм, словом...
Світу та землі: у буднях тільки тут –
буднях ясних полум'ям любови.

1924

ТУГА

Нині серце в пустир або з мосту...
В бездоріжжя осінні шляхи.
Несподіваним, чорним гостем
цієї терпкої туги прихід.
Цвинтар! Цвинтар – осіннє роздолля!!
Навіть обрієм вітер тіка!
Оце й спалена бурею доля!
терпка гореч... та міцна ж яка!
Гостра туга мені полинами –

забувай, що і снів ти весну.
... Як займеться, займеться вогнями,
синім полум'ям смертного сну...
Стала рідна одна мені осінь,
коли думці й тілу – весна...
Коли смертний келех – ну ось він!
і співучі – простір... далина.

1925

БЕРЕЗЕНЬ

Грачі. Вітри. Рахманне поле...
Тугий потік росте з рова...
Хай сум вчорашній стане болем,
щоб порив на шматки порвав,

щоб черком віт, прозорим небом,
та лунами – в одгін одгон
сказати: сили тільки треба!
вже зник зимовий сон.

Живий та молодий – не винен
за давнину глухих калік...
Весни міцні, бадьорі вина –
черемховий отой потік!..

1925

ЦИРК БОБОЛІ

Цирк Боболі. Папуги. Кльовни. Тір.
Бульвар осінній, жовклий. Неспокійний вітер.
Такий далекий дня оцього зір.
Такий чужий каскад крикливих літер.
Крізь пудру й барву – смертна, жовта кість.
Слова та рухи – птахам тим би вирій...
Не зглушить бубен... Роблені смішок та злість...
остання втома й біль... пекучі такі... щирі.

1925

РАНОК

Краплини часто й густо...
гостем я – воскреслий...
то ж в пам'яті – як у дощі –
лице – в обличчя – плесом...
усі – бо ти – в цю рань
одна з усього гомону...
на душу – і доглянь! –
пусти – як зайчик – променем...
я так люблю тебе – бо ж ти
тих інших всіх затьмила!
Гроза... собою всі світи,
як плеса – напоїла.

1926

КОХАННЯ

Ну, радість ти, черго стели!
простір – путі до свят!
...як степ, як з тих апостолів
та найніжніший брат.

Хмарками тими ранніми –
порвати береги...
Ринь, рунь зелених врун... коханням
життя найбільшої снаги.

Уста твої... Та де мені!..
самотній перелаз...
Склінь, склони та у темені
на груди – груди: раз!

Ох тільки б раз! та вечерея...
через роки, світи...
Щоб тільки заперечила
та найніжніша – ти.

Не враз... Щоб до найкращого...
Найбільшого... Усе!
До щирости пропащої
так душу все несеш...
до щирости пропащої,
яка коханням ссе.

1925

КОХАНА

Мов позолочені у квітах віти...
в серцеві знову щемить весна.
Степ той, що пахами трав і квітів:
скриня бабусі, що усе зна.
До річки, городом, як сушену грушку –
серцем обсмокчеш пахучий день...
Ранок: веселки, – як іграшки – дужки...
серцем питати: ну де вона? де?
а вбрання дівоче знайоме біліє
і шия смаглявіш, як вчора була...
а вбрання на грудях пружисто повніє,
а в погляді ніжність хитка зацвіла.
Я пестоцми серце. Заб'ється. Не стане
повітря, ні слова, ні світу – у слід...
Слово одне... найбільше – кохана.
– яблуні блідо-рожевий цвіт.

1926

ЖИТТЯ

Життя – це красуня. Давай їй дарунків!
Простору, весни та годин – як вина.
Щоб лоскіт і сміх і в лунах цілунків,
у квітах, в промінню цвіла далина.
Життя – це полудня літнього злива,
безгучна і тепла повінь дня,
коли ось-ось-ось стане світ щасливий.
Як проміні, всі доокол – задзвенять.

Життя – це на цвинтар шлях і змагання
за кілька ментів – щоб їми роки,
щоб тим горінням, як хмелем і сянням,
ти в буднях луни топив гомінкі...
Життя – це закоханість вічна. Горіти
і знову – щоб дій і чин по світах.
буде ж воно – яблуні оці в квітах...
очі... тіло твоє... уста.

9.V.1924

НА ПРИПОНІ

Жили – віттям. – В хряскоті костей
не прозорий – не дівочий крик.
Густий стогін з переломлених грудей,
Крови малиновий, терпкий сік.
В ніч – ударять полами вітри!
– аж закрутиться усе. Крутінь!
В'юнами порох.
Листя, люде та каміння... дерева...
– а думки й слова – горох!
Блискавкою, скоком, гострим сікачем
глухо, тупо і неодворотно... –
що ти думав щастя вільним сіячем?
а будні де? мізерні всі турботи?
Радість захвату – ну де вона – весела і жива?
крила її дії де?! – щокроку – на припоні?!
ех, – трава прогоркляя – слова!
полином годованії коні!

14.X.1925

В. Д.

Іржею осені... вуглинами затліли
сади й ліси... і далечінь щемить...
а серце раде, що тебе любило
і що тепер при спомині болить...
Вже скільки раз було! – Не витримати туги

і сил нема – дивитися і жить...
але, як ніч безсонна на ранкову смугу,
все зір до тебе стомлений летить.
Твоїх дитячих уст і як черемхи, тіла...
Волосся, в яким мед столить... дурман і пристрасть ночі...
Найбільший і незгладний слід лишили
магічні, золото-вечірні очі.
Тут коло днів залізне і суворе...
тут прокляте життя вогнем згризот палю...
крізь моря, простори, дії, гори
я простягаю руки... ще люблю.

1925

МУЗА ДАЛЕКИХ МАНДРІВОК

Переходи... шляхи... мости...
небезпеки минути б... згуби...
Та чи ж треба пристані тим,
кому муза Дальніх Мандрівок люба?

Мені Конго, Парана, Туніс –
чи Бразилії хаці, чи нетрі Парижу –
все одно життя, тільки б ніс, доніс...
був би к серцеві людському серцем я зближений.

Коло уст нехай глибше ляга
складка болю, гіркої думи...
Що той жаль нарікань, як черга
захлинатись любов'ю і сумом?!

Переможений – не повзи!
не благай же дарунків пана...
зуби зціплені, зойком – взи!
– нехай буде на рані рана!

Тому щастю не бути вік!
як не в рух – так вогонь останній...
Хто до Дальніх Мандрівок звик
– що йому нор кротячих кохання?!
1926

МОЛИТВА

Ох, мій вітре! вітре шалений!
розламати б цю землю нам у танку!
Чи ж душі – земній нареченій –
буть в запльованому шинку?!

Ти широкими крилами горнеш...
ну згорни ж оцю плісень і спали...
Холодно мені нині ... чорно...
тільки попіл... руїни з імли.

Чи ж хоч крихта любови й суму
нам за спалені сили і вік?!
Чи одна хоч теплая дума
в кожне слово моє – у мій крик?!

Оцю темінь руками б порвати!
Серце вирвать! – Повітря! Життя!
– Тим, прийдешнім зацілувати
чистим, – наш закривавлений стяг!
1926

КРИК

Гей би знову коник дерев'яний!
Йому сміх безжурний у розумні очі...
Голову гарячу – болем п'яний –
я не сплю, в руках тисну щоночі.
А тут вітер за вікном! Та дикий!
Тільки кров'ю, злом і боротьбою жити!

Світ широкий. Такий світ великий,
а його в одне життя змістити.
Як вродивсь – сконаєш на порозі.
...а ні там, ні там... Гори, а все схолонєш.
Люба мамо! – Споминай у Бозі
терпку душу блудного Антона.

1926

ПРОБУДЖЕННЯ

Ще парує, важча сон землі,
а вже десь голоси, копита, луни...
і з-під важкої пелени минулих літ
весні ще трудно встати – юній.
Оновлене обличчя й серце і не враз
вітрам, роздолю, сонцеві віддати...
а я ж... її люблю... Люблю до сказу,
зимою втомлений – не можу більш чекати.
Розкрив обійми я. І я кажу: дивися!
Тугі вітри. Високе, ясне небо.
Як проміні – веселі згуки поплелися,
і діяти і жити треба.
Летять потоки в рух. Летять, дзвенять, співають
що всім любити – всім простору треба.
Цілую землю я. Скажи мені! Послухай!
ось очі, тіло наливає сила –
чи переродження важке й болюче духа
тут стане, на весні мені – могилою?!

1924

ЗАСІВ

Лежать поля – по породіллю жінка...
і вогко дихають – натомлені, щасливі.
На березі новому... там, на вільному зарінку
почався ясний шлях – за щирим, журним співом.
Над засів молодий тугі вітри летять...

Сухі, лункі шляхи – те золото осіннє.
Холодний їм простір. Бо знають: смертне нині
лунке, глибоке небо блідо-синє –
початок лише, зародок, багаття...
Ця осінь журна – тільки межник – день,
що рве, що пута давнини скидає.
Вир пахів... голосів... та закликів – пісень
з міцних, оплоджених в нове життя безкраїв.
1923

ОСІННІЙ

Граби на березі. В спокійнім плесі плюск.
Лиш зрідка сріблом швидко риба блисне...
Темніє, аж гуде, темніє вечір. Гусне.
Простір, як воля, – ясний. В синім вітрі – пісня.
Осіннє золото. Червленії верхи.
Грезет беріз і кленів кров. Шипшини.
В лункую далечінь – де за горби горбатяться шляхи,
стожарам слів душа і очі линуть.
Тобі, осінній, – вся вимовність слів
і снів моїх, і марень болем п'яних...
Свічада неба і землі до прозору й багаття вечорів
вітри – мій путь... мій біль широколанний.
1923

ПІСНЯ

... А вітер віти пробує,
б'є злегка і торка...
які по грозах обоє?
тобі вона яка?!

і синькою розведений –
дуднить, дуднить простір...
цей ранок мені медяний,
та щось – не той би зір...

Ще ж плесо не заплісніло,
село не одцвіло,
що молодією піснею
та повинню було,

та кликало великою...
ликом по руках...
щоб став не співом – криком
тобі – до тебе шлях.

1924

БАЖАННЯ

У пристані бажання більшого росте
простором моря чи землі цвіте...
Залізна медуза чи Чумацький Шлях:
все сила й туга подолати – у в очах.
На дні безжальне, круте ярмо –
ну, коли ж покладемо ми?
Як закон – ім'я своє, думку дамо?
розум і душу вирвемо із тюрми?!
У жилах замкнений вітер кричить,
вогонь, у тілі скутий, горить:
тіло та серце рве.
Любов та всесвіт очима нам пить.
Серце не мовкне. Ячить.
Серце дзвенить. Зове.
У пристань принесеш, хотіти ізнов,
Щоб сил на новії змагання мати.
У пристань геть все, що сплодить любов...
Що вродить, що плоть твоя, кров твоя втілить
– просторам, життю вертати. Вічно тузі, силі в очах
поки живий, – бажанням горіти!
Ананас, чи залізо, чи Чумацький Шлях –
– як можеш, як вмієш хтіти.

1922

ЛИСТ

Душа ізнову болем
(це все з твоїм листом...)
рипіла, як тополя, –
там, за нічним вікном.

і ніч, як горе, суне...
Ну я не знав... не знав...
я вірив – ти красуня –
світам про це кричав,

як те, що хочу щастя,
що в нім, – та їм життя...
Звичайність... це придасться
хіба на каяття!

І...не вином: не полум'ям...
в загорклину – спішать
думки, слова пошарпані...
Горить моя душа...

і розпач – він навідається!
і пустка – мов колись...
Я ж не забув. Я кидаюся
і кличу я – вернися!

1922

ЕКЗОТИЧНЕ

I

Арманда! Оллагумі! Угавані!
ти екзотичних снів тропічне сонце буйне!
В пахучого волосся задушному океані
втоплю чоло... і вип'ю уст отруї...
Південне небо свій вахляр вогненний
ось підняло. Високі груди моря

напружено гудуть. Ох, буй який шалений!
Які близькі! великі! – ясні зорі!
Весь день оцей – налитий аж по вінця
вогнем та силою (ще й бодем к серцю зближений).
В якому ж словнику та на якій сторінці
знайду тобі слова – єдині, теплі, ніжні?!

1923

II

Ось... Заплющив очі. Так ясно, виразно бачу...
густий, п'яний пахами, смолами ліс та луги...
Десь далеко, далеко... на зіррю гієна плаче...
Гомонять над затокою люде... Вільні. Веселі. Нагі.
І південного ясного моря все кличе плюскіт рожевий.
Синіх, ясних небес знялася крилата глибінь...
Люба дівчино Сонця! Де ж ви? Ну де ви?
Ось за вікнами осінь. Той день –
ночі чорної, глибої тінь.

1923

НА ПОРОЗИ

Далекі заграва, луни і топ...
а ніч, як тривога... Що дай ти їй – щезне.
і не шелест кроків... не руху потоп.
– скавулить десь пес.
В тиші, як в люстрі – відбилося все.
В п'їтьмі, у мовчанню нестримно росте.
Ох, та й важке щось земля несе!..
– Лиха, вогню, – як на те.
Тривожним і чулим серцем. Грудьми
припади. Землі поспитай –
яку браму розкрили, зламали це ми.
і в безкрай
своє серце віддай.

Цей лан – залізом. Кров'ю. Вогнем
здобули... Сказати життю: плоди!
Це біль останній за радісним днем...
Ніччю –
– кров і прокляття – сліди.

1925

МОВЧАННЯ

Хто зрозуміє, що не треба
ні слів, ні рухів, ні чекань?!
Німе, холодне висить небо
і каламутним шкельцем рань.

Хмари набрякли та горбаті
і з ночі ще в чуттях пустир...
... а світу – сходом меч щербатий,
та тьмянний місяця пухир...

і вже бездомний вітер віє...
а серце не здола... кричить...
о... – хто ж навіки зрозуміє,
що наказала ти: мовчи!

1925

ВЕЧІРНЄ

Крізь листя знов сочаться
вже проміні до нас...
ох, літові ж кінчаться!
одзолотів нам Спас.

і так стає сумирно...
слова – як сум – такі...
ох, ті усі вечірнії...
прощальнії хмарки...

Пах лип я чи твій лепет,
а пив, як щастя пив....
уста у поцілункові –
понад усе любив...

І вечір тихим святом
дитинний сум такий:
чекати та вмлівати,
як в сутіні – гречки...

1924

БУРЯ

Зойк – а не пісня! – Вітер та грім!
Не ніжні дотики, а удари!
і не кадильний дим!
тьма – від гнівної хмари!

Паше. На попіл сушить у мить!
Жаром нестерпним, вогню – язиками
слово нове простором летить
нас розсудити з віками.

Як під вербою мовчить вода,
так перед серцем давнє...
що там понурих зим череда
та перед походом травня?!

Що там твоє – моє?!
Наше – бурею віє.
Вітер – та заграє.
Блискавкою – та сіє!

Глухий – не почує. Не встане мрець!
чулий, живий хто – озветься луною!
Нині старому кінець.
Дієві день. Боротьбі. – Не спокоєві.

1924

БАЖАННЯ

Від жалю втекти. Єдиного лиш хочу!
Співчуття сліпого – смертного гріху!
Дружка-туга силу ссе... у довгі оці ночі
довгим стала горем на шляху.
Як гора, мов хмара – ось уперта дума;
тисне, гнобить, шириться, росте.
Але ж чи вогонь та вигодуєш сумом?!
чи з паперу кітка зацвіте?!
Ні. Життя! Простору! – Руху! – Світом
вихор сил нехай летить, реве...
В серце, в жили хай ударить вітер,
тіло, душу на шматки порве!

1925

ПОЛИН

Тільки в серці: що гуде той вечір...
... золото осіннє та смеркове...
та чиїсь похилі, любі плечі,
ніжне і гірке гаркаве слово!..

В серцеві полин. В руках рушниця.
очі – як дзвінка, холодна криця,
чи ж у повні ранок весен та любови таємниця
хоч у смертний час присниться?

1925

ПОТОП

Урвався степ, як тупіт закутий...
Гей! – Що за луну? – що за вістку несе?
Камінь суворий та вітер лютий,
та сиве море – усе.
Як той, із Страшної Помсти, – в Карпатах
руки до неба підняв.

Полинами та тишею ніч заклята...
... пальці німих, далеких заграб.
На ліси Полісся, Сиваш та Плавні
зойк безгучний... Ну що йому слова клопіт?!
Тільки місяць – свідок спокійний, давній...
Ніч – мовчазний, нещадний потоп.

1926

ОСІНЬ

Загоркле й терпке осіннє повітря...
цей хміль, як закоханість, пити б та пить...
... а там... і береза горбом у вітрі
біжить, біжить і біжить.

І захід – вулкан... Заливає і валить
міста і гори... Сушить моря...
ох, як на осінній землі оцій мало...
Великодньою свічкою очі горять...

та тулиться, тулиться горнеться в холоді...
співа далечінь сумна...
Чи вже ж і життя не стало солоду
для весняного вина?!

1925

А ТУТ?!

Просторів, днів для землі лункої
ламати життя залишу...
а душу як вийняти? заспокоїти?
а очі чим погашу?

Чим біль нагодую? жаль і тривогу?
як-небудь ти їх не зіпхнеш.
а тут ось – розбита росталь-дорога
березнева повідь... безмежжя...

а вітер тут, час, проміння – потоками!
Моря рухливі дзвенять...
а тут прозоро, далеко, високо
з вірію птахи летять.

1926

КВІТЕНЬ

Дощ весняний і промені... та всіх
словами, пестощами заливати...
Ох, ти ж! який! Прозорий, ясний, тихий,
а так каверзувати!
Весна і молодість. І що тягар чи біль?
Вага і кров життя – так треба, так і стало!
о, ця весна просторам лунких піль,
що дня вчорашнього і сонця стало мало.
Якої ввічливості!? розуму? спокою?
коли вітри – провіяти, розкрити...
Нам обрії розсунути, лиш поведи рукою
– широко, вільно жити.
Смішка! пестлива та міцна! Дивися! Які зуби!
уста які... а тіло! – і з очей
дурман та радість. Згуба. Сама згуба
– торкнеться – так спече!

1925

ВОГОНЬ

Вітер. Ніч. Пустир.
Деь там... деь вогонь.
У степу вогонь...
Чий? Скажи?! Червоним
цілить оком хто
в серце, в світ широкий...
Знову біль росте,
схований глибоко...
Хто життя дає? Їжу і тепло?
Кому серце к людям ясно зацвіло?

Млою не затче. Ніччю не втече,
кожен відгукнутися, озватися вже мусить.
Тіло пропече! Ночі пропече жар отих очей
поцілує, або вкусить.
Дикі вогні нам палити в світ
Не вікно. Червону
кров – живого цвіт.
На вітри, на ночі – вставай, хто хоче!
життям горить,
болях серце кому тріпоче!
Для землі – земнії хто має очі.

1922

ПРОСТІР

Не заглушити серця. Не замкнуть.
Вітри життя порвуть уста і жили.
Страшна, сувора нам, горбата оця путь,
любов кривава і нестримна сила.
Спечуться мовчазні уста
і стануть очі – криці блиск холодний
Шляхи – вітри. Пожежі по світах...
Тут – лиш проваллям вічний біль голодний.
Нам неминучий біль! Жорстокою чергою!
Все інше – все пусте! Ти пий доби луну!
Як вітер – стань. Дзвени, співай добою!
Вогнем ставай! – палити давнину,
щоб зливою, щоб промінів рікою
життя в одну напружену струну!
В одно невблаганне, упертеє хотіння,
щоб оновилася, цвіла усім земля.
Щокроку, слова, руху, щохвилини
від серця зойк і кров. Проклін і біль на шлях.
і, що ні крок, – хай ширшають простори!
ті, що безоднею нічною, чорною стають!
де тільки зорі, недосяжні зорі
із мудрости найбільше – вічність – п'ють.

1923

З БЕРЕГА

Чи випито, чи спалено –
одна нам колія
смаглявая, опалена
циганочко моя!
До берега, та з кручі!
у гру, у вир! – Нехай!
порвався крик жагучий... і холод, і одчай.
Нам ніч, як ляк – безоднею!
Ні сліду. Ні луни.
Життя – останній зойк сьогодні
Гаркавої струни.

1925

ШЛЯХИ

Горбатий, хресний шлях – ізнов твоя Голгота
і дум... Фальшивих дій крикливий караван.
А обрії, а далечінь – це кров... вогнем висоти
і тільки низиною спокій і туман.
І все твоя душа болить, вагітна новим світом!
і просить лун... чекає і мовчить.
Болючий, ясний шлях – давати та горіти
і знать: ні відгуку... і знати – так прожити.

1923

ПОВСТАННЯ

Так... Кіло з шістдесят – нестерпний блиск.
ізню крива долоня гільйотини!
Став гострим, твердим згусток рабських сліз,
і вже крилата, вільная від них, жива хвилина.
Суворя, як ці дні, – жорстокая любов,
і тільки того, що вродитися гряде
далекий голос чує...
іржею, потом терпко пахне кров...
– чорніє, важчає... парує.

а словом спалені уста –
вогонь... вуглина серця – криком...
По площах, у вітрах повстань
вони ж вогонь та крицю кликали!
Граніт холодних башт... Бастилію, старе,
вчорашнє – в небуття!
Ось повне новим змістом,
життям і силою – у кострубатії
долоні вже бере
берло доби Сент-Антуанське передмістя.

1923

ПЕРЕХІД

Шляхи закурені розбіглися в бездалеч...
як миш, як заєць – промінь покотився
воли! мої воли, степи ви мої чвалі...
чого б я з вами снами впився?
Моїй весні не романтичних віршів!
наївних снів про тугу і кохання...
Вогню й заліза... а то стане гірше...
Нещадно... до конання.
Пахучі твої вина! радістю та міццю
хай у хмарках блакитних буде твій чертіг...
Мені сьогодні ніч вже не солодка таємниця, –
як ступить день за обрію поріг.

1924

МАНДРІВНИЙ ТЕАТР

Мандруючий театр малої Ізабелли
за пару срібних дасть любов і сміх...
в подяку й кілька слів і щирих, золотих...
хмари вечерні небом – каравели
за мріями прийшли у пристань тихих вод...
ти у Франческові пізнаєш тут Отелло.
Ах, душу Гамлета казкові каравели
ген, у бездалеч, у слізну свободу.

Паноптікум – тобі всі дива світу,
ще й чари Індії – дай пару мідяків...
Сьогодні будьте всі безжурні, теплі діти...
а суета, а клопіт?! Ну які?
Облізлий какаду на катеринці
під парасолем оранжевим тягне льос...
...Кохання... Зрада... Шлях... і зустріч... і гостинці...
ну все, як завше... Всім так повелося.
Пий! Цілий світ в малої Ізабелли!
За мідяки життя... найбільші дива...
Вночі: вогнем бенгальським зорепад серпневий,
та ще жагучий шепіт незнайомих слів.

1925

Горні Черношіце

ОСІННІ БУЛЬВАРИ

Той вічний ляк дзвінків осіннього трамваю,
коли далеко скверами луна,
а зблідлі зорі тужно допивають
крихкого, гострого, як спомину, вина.
Нічного міста привиднії тіні...
Заграва у горі... Немовчний, вічний гуд...
а кожна жінка... жінка без дитини
така смутна. Вже осінь... тут ось... тут
У вирій дні. Дзвінки осіннього трамваю...
обличчя любі! Нам віками путь...
Еллада... Карфаген і Рим у сивій далині безкраю,
що нашу тугу за безсилля п'ють.

1923

СТЕП

Лиш синява глуха полудня золотого.
Важкая спека у степу стоїть.
І непорушна і безмежна мить.
Лиш лунами здалік загонних гроз тривога,
де обрії – у далечинь пороги,

де вітер по морях вітрил, вітрил – дерев стремить...
і час, як сивий лис шовкових жит біжить –
життю, насінню у світи дорогу!
Одна лише: незломная і вперта,
найбільша воля жити, що до смерти
одно стремить, незмінно – в сні пустель...
де прозор небуття і незнання – глибоко –
щоб знов морями юний корабель,
на все жадне й вселюблячєє око.

1924

АПОЛОН

Вітчина – еллінська земля... дванадцять – літні очі...
Добро і зло за межі – тут життя.
Такий бадьорий і веселий стяг...
і серце, що як птах, у проміннях тріпоче.

Я еллінів люблю. Своє дитинство.
Коханку перщу. Той буття маяк.
Я знаю: жити – це цвісти, любити, діять: так!
Земля – покликання, офіра й погостинство.

Любов і чин. У дні один закон!
Нехай у дні – дитинна, ясна віра!
Земля ж – вітчина проста, хижа, щира,
де не ступав Христос ні Будда – Аполон.

1924

БІЛЬ

Так вже! так... І слів не зв'язати...
біль мовчанням у глибині...
а хотів би найбільше сказати
те, що мати співала мені.
Покладу тобі на коліна
я гаряче чоло своє...
Мовчазні нехай гаснуть хвилини...

Нехай тиша задуму п'є.
Таке ніжне, тепле тремтіння
в твоїм голосі чути все... чуть...
і забудь, що все тяжча нині
в сірих буднях втоплена путь...

Вогняної б – шаленої ночі!
та, як бурі стихій, – коня!
Тільки меншість змагається, хоче!
і одна стремлінь не спиня...
А тут... голосу не підняти...
і так трудно і тяжко знов.
Я хотів би найбільше сказати...
те, що може мати й любов.

18.IV.1925

Санаторій в Будах

ЧОРНЕ

I

Гавкає собака. Віти у вікно –
чорні, чорні пальці. Вітер. Так давно.

Сірюю мережу згублених краплин...
Сірюю мережу спалених годин.

І хожу я мовчки із кутка в куток.
Не дає простору оцей скутий крок.

Тільки наливає терпким болем вщерть.
Світла. Нехай зірка. Згасиш – буде смерть.

1926

II

Ну, яку я правду це тобі скажу,
коли день-по-днів мури чи межу?
Коли день-по-днів тільки каламуть?
тільки більше гніву в серцеві – ось тут!
Щирості твоєї що тепло й кубло?!..
Людське серце к серцю і не зацвіло.
Осінь... ти не бачиш? – і холодна ти?
і мовчиш... не знаєш стежки, ні мети...
Тільки мертвим листям в серце намело –
у гарячці тільки небо зацвіло...

1926

ПЕРША ГРОЗА

Знов з тривожного, чулого ранку
луни серцем у далині,
і несуть небесні тачанки
бойової сили весні...

Це шугай-вітер, молодість буйна
за нову, за сувору любов...
Розкривай же груди! Гей! – Чуй-но!
з жил за вітром, за словом кров...

Виривається з віття листя!
З парканів фіртки... і з очей...
рух і біг. Не глухе страхіття!
так бадьоро бунтує й пече.

Руки, рухи, чуття і увагу
в балакучий, теплий простір.
Мені знову нині відвага
у життя повноводий вир...

де дзвенить все, сміється і кличе
ген – шляхами, полями – до хмар!
Діда дуба за чуба вхопив і смиче
й далі: в блискавки невідхильний удар.

1925

ЛЕПЕТ ЛИСТЯ

Залепетали весняні безкраї –
вітри безжурні, листя молоде...
до тої мови серце розкриває
обійми, очі... В далеч окриляє...
і світ, безмежність сяйва п'є...
Весела мова листя молодого...
як повно випити, – що смерти не мину...
до радісного, чистого порогу
в світлицю ясну, ясну – запашну...

1926

ЗЕМЛЯ

Цього суму ніяк не вилити!
Не знайти йому нині слів...
Хиба визнаєш, що збезсилів ти? –
та до ясних дійти? до світів?!

Не зірвався. Хвилева втома.
Скаламутило гореч з дна.
Не відати її нікому,
не втопити у чарці вина

Коли тільки борня... переходи...
зов найбільший – слабе – умри!
весняні каламутьні води...
і прозорі осінні вири.

Тільки скупчитися... перепалити!..
Ну, а станеш ти попелом увесь –
так умри, – що найбільше: жити, –
що найбільше: діять, любити...
на землі і зараз – не десь.

1926

МОЛОДІ КОПИТА

Пісню молодую заспівав, що ранок...
Землю д'окол стану – кращую з коханок!
Дзвони, дзвони в даліні... жито хилять... жито.
Ох, шляхи оці та дні! – ковані копита.
Дні життя у боротьбу! Силу, кров: безслідно!
десь... вишневих на горбах... сива мати рідна.
Коня в боки! Ти неси! Шабля, висвист! куля!
Душу людям роздаси! – Побуди знечулених!
Шаблю нагострив ти. Серце твоє – криця!
Тільки слухай! Ніжно. Щастя усіх сниться!
Заведе воно. Ти знай. І воно не зрадить!
Люта мука і одчай, як зірнешся – ззаду!
Дзвони, луни в даліні. Жито хилять. Жито.
Витоптали усі дні і нема – копита.

1925

ПРОЩАННЯ

Мар'ї П.

Хай тобі проста, ясна, як мати,
буде горбата путь.
Я не вмів, не здолав кохати,
щоб усе для кохання забудь...

а тобі – вік чужа була й буде
суета моя... туга і біль.
Так і треба. Одним на люде...
Другим – вир невідомих піль.

Мені теж ця земля. Не висоти!
тільки світлом інших пісень.
Коли б знала, який я самотній,
який ніжний... все більше... з дня в день.

Вечоріє нам ясно нині...
Так незвичко я спокій п'ю.
Мое журне благословіння
терпку радість, що маю, – даю.

1926

ВЕЧІР

Рідкий дощик знов луки кропить...
Ставом-люстром: бульки, бульки...
тільки жаб'ячий деркий репет...
Тільки день все хильки, хильки...

Тільки день вогким пахом стеле
сну вечірнього оксамит...
та високу, дзвінкую стелю
зведе безліччю здоланих літ

цятки-зорі та посипає...

Почекай!
Рідкий дощ краплю в крап!
Ще лункі, ще рухливі безкраї
з вітру теплого сонних лап!

1926

ЦИГАНЦІ

Хай хоч на щастя руку подаси,
що я давно вже радості не знаю...
Циганко молода! Ох, слова, як роси,
– бо сумнів роздирає.

Був світ мені бадьорий, молодий!
... а це дощі і вечером понурим
норою вогкою кволенький такий дій
мені, що чув одні вітри та бурі!

Мені отрутою... Так вигадай з руки
загин, який і де вже він чекає?!
Чи може весни будуть ще лункі
з вагітного напруженням безкраю?

1926

НЕ ПОЧУТЬ

Не почуть сестриноного сміху
і води з її рук не п'ють.
Понад тихою рідною стріхою
мені більш зоря не дзвенить...

Став давно багном затагнуло...
позгнивали верби... зрубали корчі...
Лиш роки – на стовпі похилому
гличик з вибитим дном стирчить.

Не вернути туди ніколи,
а з вогню на залізо – іржа.
Ось тому таким терпким болем
мені нині уста дрижать.

1926

БЕРЕЗА

Зрубав березу нині на горі...
лежить в ногах і стигне – молодая...
А день, а вітер в ясній своїй грі
пахуче так пливуть і, пестячи, минають.
Осі ще тремтять, ще теплий цей стовбур...
хай його промені вечірні зацілують...

Хай так і згасне. Ночі синій мур
знечулену заглушить молодую...
Здригнулось білеє, міцне, тугеє тіло, –
що сонцю ластилося й ніжно проти бурь
липким тим листям віддано тремтіло...
здригнулося, – аж серце мені хмуриться –
моя зелена, юна, кучерява!..
я ж чую, чую листя голоси!..
Ось я тебе вогневі дам ласкавому...
спалю, як хтів би тої я краси
себе спалити... Розкладу вогонь.
Хай у вечірній час
твоя любов і сила ще раз од'ясніє...
Так мало в світі молодих і щирих нас,
так важчає земля і погляд дня темніє.
1925

МАТИ

З-під стріхи теплої
вродився: –
спий простір...
Степи, степи!
тих крил земних одгони!
того й простором
серце моє дзвонить,
того й чуття, –
як той осінній вир!
коли усе,
усе зміта в безмежність,
кипить пожежами
збезсилена земля...
того мені
– якії мені межі?!.
який вторований мені,
та певний шлях?!.
.

Я Революцію одну –
ранкову бурю знаю,
розливну повідь,
повінь весняну,
що творчим гоном
залива безкраї
та губить,
будить серце,
як луну!..
А там киплять жита!
в дощах тремтить
у теплих,
як жайвір, слово
в ясну тріпотінь!..
Того й нездійснена
пісня моя стерпла,
і супроводить ночі
смертна тінь.
Що ночі сниться,
палить Україна, –
а тепла мати
руки простяга:
шлях віковий, –
бозплідний шлях наш,
сину!
Ну що, скажи! –
дала твоя черга?! І я зриваюся...
вогонь свічу...
Вогонь свічу... горю я!
Лиш відгуки...
далекі імена...
Лиш осінь в серцеві
одна, одна вирує
і, як докір, – вона.

6.VI.1926

ЗУСТРІЧ

Знов сопілка з коловерті плаче,
а про що: шепочуть овси.
І я знаю. Тебе не побачу.
Уст устам моїм більш не даси.

Вже старі переорано межі,
але все ж, – але все ще – межа!
Давніх слів злиняла мережа,
а все болем уста дрижать.

Тільки складка така лягає...
– яким пестоцям зняти її?!
Сум вечірній тільки лягає
у порожній біг колії.

Помовчати й піти в шепіт ночі...
Хай слова в самоті згорять.
Це дитини твоєї очі –
перша, росяноясна зоря.

1926

ЯМА

Ну, що іще? Осінній вечір. Мжичка.
Понуре небо вугляним мішком...
Думки за горем: невідступна тічка
в торгу, як проститутка під вікном.
Ні пориву тобі... ні почуття... ні змісту...
всі дні зашморгані – як той, над ними, стяг...
Життя тепер – барлогом онаністів...
хіба радіти, жить таким життям...
Пішов би ген у світ... Утік би в світ... та годі!
– однаково стопроклятий – гниє...
Рятується... «ох, як би не свободі...

ох, якби та не те...», «щось вітер виграє!..»
і все таке понуре, як могила, –
осіння, обсмоктана дощем...
яка чека ковтнути рештку сили,
яка глушила дні, сповивши, як плющем,
рунами кволими своїми кожну парость...
стовбур здоровий... квітку молоду...
а люде ці... одна собача старість...
на них я лайки навіть не звезду...
Ну що? Ну що? Із мжички які вісти?
зашморганому тілові – любов?!
Ці дні – цей мовби «світ» – барлогом онаністів
труїти, не будити юну кров...

1926

ВЕРЕСЕНЬ

Вже кленові горять алеї...
і з горбів – далекі луги
одбігають... Шорсткою стернею
добреди до своєї черги –

добреди і там вимов: досить!
Запали останній вогонь...
Я не знав... Так! не знав я досі,
що життя ось на цьому припоні...

але серце, ой... серце! не треба!
серце болем сочить, як в руках молочай...
і високо злетіло небо –
літа бабиного: «прощай».

Защеміло простором і співом...
затужила любов'ю земля...
Глухо впала остання слива,
спорожнів на клуні пилкий шлях...

Лиш холодні горять простори,
Луни в луни – у серце б'ють...
Ох, ви, – зорі мої! Терпкі зорі...
як спалити тугу мою?

1925

В МІСТО!

В прозорість днів зажурних, золотих,
де все знання останнє, його втома...
Де все згасання... Крила – хвили тихі...
ох, крила ви мої, – нам мить яка знайома!
І в місто хочеться мені. Там не плете
крихких мережев бабинеє літо...
У смертну безвість там ще не мете
зів'ялим листям, перекотиполем – вітер.
Затримане на ґрані цих вмирань,
виром осіннім місто буйно грає,
і все йому від смерти до бажань, –
як смерть – всевладних, – все йому безкраї!
Їдкий бензин: не зів'ялий трунок цей: –
парфуми кволості, покори і безсилля...
Ох, – вікна міста! Вогняне лице,
Вогні вечірні – спруженії крила...
і гул глибин в прозорість смертних дум!
З вокзалів, передмість, від пристанів та з площі –
Самум життя! Тих воль і сил самум...
а не оця покірна, втомна проща.

1925

ОЧІ

Питають очі. Хочуть очі. Ждуть.
Несіть, щирі незігріті в світ несучі я.
Несу любов. Скажіть же! де нам путь? –
і це від вас усім єством почую.

У тузі й радості за щастям, за вогнем
хай ляжу з любовою нове життя вродити,
хай в боротьбі за нас покірним днем
свою луну в мільйони влити, вбити!

Питають очі – поки ще весна
і густа тепла кров, як повінь, – ще вирує...
– Мені земная, люба далина!
змаганням радість кожен день віщує.

1925

НОВИЙ СВІТ

О, світе впертий! Жару й криці дне!
Землі тесальнику! – Вітри нам із простору!
Душа почує міць... Вогонь, вогонь шугне,
і десь вже творить, вже кипить, вирує
Життя вже спружує у дію, в чин – удар...
Щемить любов'ю і бажанням вічним...
Землі! Землі... Життя нам, а не чар –
земля оцими днями, болем кличе:
хай шириться простір! хай небеса ростуть!
хай більшають і далі кличуть, мучать!
Як повідь весняная – наша путь,
а промінь слова серце з серцем лучить...
над квіткою чи дією цвіте!
дзвенить, цвіте... так тепло заливає...
рожевобілі пелюстки мете
із саду молодого, із безкраю!
Шумуй же в серці, степова красо,
розгоном України – творчою любов'ю!
Хай кожен кида серцем в далечінь – списом
– життям, хотінням – силою і кров'шю.

1923

КОЛО

Тремтіння золоте горбів, гаїв, садів –
що в ясну далечінь вітри шугнули сині, –
ген, де джерела вікових шляхів
так закипіли кришталево нині...
Простір оголений ізнов... та чи полин?
чи давнина обтрусить серце пилом:
щоб тільки гореч мовчазних годин
під місяцем витким у полі білому...
в тумані білому, в'язкому, як нудьга,
де прожере тривога лун далеких...
Тремтіння смерти! Не моя черга –
я ще напружений вітрами весен плеканий!
Що згасло – вмре. У лоно ж зерна й туга
світами, веснами в майбуття осінь ця...
Роздолля терпке!.. Нам не знать кінця!
З кільця в кільце нам, людям – вічно друге.
1925

СНІГ РОЗТАЄ!

Вал. д'Обрі

Такий бадьорий, такий свіжий ранок!
а промінь, як торкне, – так чути дзенък!
Але радіть чи нарікати рано:
ще звести, зводити (оце найбільше!) – день.
Високо, над вітрами, лунким небом
біжать хмарини – криги у воді...
Гей синії вири! Та потавать не треба...
Ми з серцем теплі. Теплі! Молоді...
Нам тільки молодість любов'ю повновода,
ось побіч дівчини такі, як світ, слова!
Гей в серцеві теж ходить вітер – ходить!
... пестливим вітром тіло ожива...

1926

Горні Черношіце

ХОЛОДНИЙ ПРОЗОР...

Холодний прозор... Вітер гострий...
Ворота й двері щільно замкнено.
Важка, зажурна дума – гостем...
... а пес бездомний десь загавкає.

так вечір, лан не нашим стане...
...тривога тільки з вітром лине...
...та рветься з вітру дощ розмашисто
– чіткі, холодні краплини.

Але живий! – Змагайся! Нині
простір: жона. Новому – брамою.
Дням – дітям – веснам лункосинім,
що вагітніють за хмарами.

1922

Баймоц

ЩОДЕННЕ

Темна, хмурая мудрість розораних піль
та розбитий вечірній шлях.
Вічні – людське тепло та біль...
найгостріша – найважча криця – в очах.
Завше ж, в кожній матері кращій син,
і кров людськую з кров'ю трав
п'є земля у мовчанню останніх годин,
як безжальна прийде пора.
Що ж?! Вродитися. Встати. Йти.
Гнати луни, як полем, – так в людських серцях...
Всім однаково горем та щастям цвісти,
всім однаковий трудний шлях.
Хай же кожен минулому крикне: «згинь!»...
... за майбутнє – що матір? любка? сестра?
Зір в останнє і вільний – у далечінь, –
щоб сказати велике, найбільше: «пора».

1924

Санаторій на Плєші

ЗАЛІЗО

Бороду схилив найстарший... Що то нині?!
Зрадили. Залізо й камінь люблять діти...
... а тут лан, як світ. Але не бачать квітів:
нині дітям інший біль та слово... –
рівно складене,
важке їх думам, дням каміння.
Місто дітям.

Муравник той з криці.
Цілим світом, злитим у єдине,
путь широка, ясна, спільна сниться,
кажуть нам та давнині, щоб згинули.

Що борня?!.. Кінець її відомий.
Покладе тавро нещаднее залізо...
Випече свій зміст вогнем... І що ми?
Вечір нам близький... Він ляком, втомую,
як горня ось серце наливає...
Ночі близить.
а ще й так: праваллям чорним гляне,
– жала зорь в п'їтьмі глухій десь – заворушить.
Ох, наш зойк німий у мить страшну, проречисту...
Ще як у полях тих диких стали станом
прадіди за шаблю, за уздечку,

віддавали серце, працю, жінку...
за шматок холодного заліза волю віддавали,
щоб на чорному порозі, збитому обжинку
кров'ю та слізьми ми вік свій напували.
Хилиться старий.
Яка наруга.
Який біль пекучий, неподужний знову!
... а було б вести сном тихої, спокійної любови
лан життя за мудрим та погідним плугом,
потом, сіменем поїти тільки землю, –
бо залізо хоче ще
живого тіла... хоче крові!

1925
Прага

ПІСНЯ

Гей! Тобі ні золота, ні слова!
з того серця щирого тепла!
Може, неможливої любови
мах мо'... та й підбитого крила.
Що було... Та й кращої не зна –
ти ж найкращая мені в ці дні на цій землі!

Дика ти. Нестримна ти весна
того вітру, тої бурі в душу стелеш слі –

Я по всім безкраї тебе бачу! Знаю –
...тобі серця шал увесь... вогонь...
У нестримному розгоні
силу всю тобі віддати маю...
хоч не знать,
чи на світанку, чи на сконі,
чи на ско –

1925

Горні Черношіце

ПРИСВЯТА

...і боги вмирають...

Так. Ми віднині тільки вороги.
Душа моя, опаленая сонцем,
не скаже вам, де любі, дорогі
слова – до світу радісні віконця.
Ось видно нам обом кохані береги!
– вам нині все багно, та сморід, та тумани...
Наскрізь нещирі ви, без сили, без снаги
бредете привидом – блискучая оmano!

Біля потоку щоб не стрілись наші руки,
жагу свою я вітром напою!
Жагу одверту, щирую мою –
презирство кину вам –
одно з пожежі муки.

2.II.1925

Прага

ПРИСВЯТА

Прийшов та кликав: ходім!
Ні. Не знати певно куди й чого!..
Згасла вуглина – серце його.
Чад і дим.

Не вогням, не вітрам земного життя
щиро силу він ніс... Давав їм... служив...
Хай. Любови земної – суворий гнів.
– що там їй каяття?!

Попіл, черепок – серце його...
Холодно і лячно: ох. куди й чого?!
Не вогонь – цвіт неплідний в твоїх очах,
– тобі смерть, а не шлях.

1925

ОДИН УДАР!

Один удар заліза і вогню,
яких вам в тижні – шість.
Єдиним словом світ збагачувати я спиню, –
бо ви лиш його зміст!
В чеканні, в тузі по новому дню
борня – до щастя міст.
Тепло і блиск очей по світі розлили...
вогні... електрику... всі скарби його... злото...
а вам в багні у голоді – імлі

тепло, якеє вам в неволі цій, – голото!?
Одні з вас океан перемогли,
закон і міру скарбом дали другі...
Вогонь, залізо й камінь ви спрягли,
і ось – одна наруга.
Ви ж всім речам, створивши їх усі, –
дали ім'я, і рух свій... свою силу...
а по кутках сльозам – єдиній тій росі
труїти, а не бадьорити вам безсилля.
Лише один удар! Лиш крок! яких
вам в тижні шість!
і в світі створеному вами – панувати...
Ох, якби змога!.. яка палить злість –
За це життя, що зна лиш плазувати.

10.VI.1924

Прага

ЗОЛОТИЙ ДЕНЬ

День золотий дримає на камінню,
накиданому купами по-край дороги,
та потягається у куряві такій пухкій, глибокій, –
що сивизною притрусилла лопухи й траву.
Так весело луги тут зеленіють,
А вогкість річки так лоскоче ніздрі...
і в очі гострим синім блиском криці,
як меч, як вітер, – ясне сонце б'є.
Беріз та верб розлогих понад шляхом
тремтить весела, повносила зелень,
у небесній синій та пестливій глибині
хмарини сплять лінивії, безрухі.
Лягти в траву і теплеє, пахуче тіло
землі великої міцної цілувати
і чуть в собі глибоку, просту радість,
що зветься повносилого оцього дня життям,
як ті хмарки, пройдуть у голові всі думи
і станеш цілий – глибина та зріст...
Щоб очі вrostали глибше та міцніше в землю...

в далечінь прозору,
щоб вирувало і цвіло життя.
Ох, жити просто! Жити повно! Мудро! –
як стигне й наливається колосся,
як день цей золотий, що в повні сили й руху
себе безмежно, щиро віддає.

1925

ПРОСТІР

Знов той шлях, та лінива курява... Добре –
з дитинства все тямлю ті ясні літа...
Відпливають жита за далекий обрій,
сухим шелестом сиплються сонно жита..
Де сни давнини полянами гіркими згусали
і де попіл життя, що згоріло мовчазними могилами ліг –
тільки колос до колоса, перекотом, золотом, валом,
тільки вітру над ризами тими біг...
Сповідьна, шелестом повноваге золото
ось пливе в далину, у душу –
в степовий дрімливий простір...
Пий життя! Наливайся, як лан!
Новину неси в гарт і під бурі молоти.
З вітру, грому і міці – золотий, повновагий вир.

1925

ТИ

Сивим крилом повітає орел...
сонцем у очі бризне степ...
Шлях твій, – як воля! молодість твоя!
Світ з тобою, в тобі росте!
Ти знаєш кров – трунок життєвий.
Праці, боротьби і щастя ціну.
На шляхи й поля вільно скажеш: мої,
бо несеш ти життя земного луну, –
бо в біблії піль – рушницею і плугом

викарбував дня! нового! заповіт!
Воля, Любов. Вродити – одна туга –
тільки серця і рук – на цілий світ.
Пам'ятаєш цю землю. Як важко вставала,
як, чого й коли назвалися людьми.
Як очі й серце нове здобували
для дня і життя – Ми.

1924

НА ПРОВЕСНІ

За порогом весняна, тривожная імла...
Кличе там земля. Розкрилася, пахучая, парує.
Серце в очі... в руки... в рухи...
Вийшла. В далечінь пішла...
Знаю. Зрозуміє хтось. Озветься хтось. Почує.
Вся любов і спів – я щирая і чула,
Древня далечінь ланами промовляє...
Там орач за плугом йде... біль почула я...
стати б, як весна, пожаданим безкраєм...
Чистим словом... Свіжістю уста і тіла
Кожна думка моя із життя. З любови – із дитини...
Ох, як схтіла, звагітніла, як земля,
я – тугою безмежною,
як оце ласкаве небо ніжне, сине...

1924

ПАРИЖ

Твоя готичная мережа –
ажурні в камені віки...
як горда Ейфелева вежа
спів вічноюний, гомінкий.

Бульвари – осінню Верлена...
а ввечері – які вогні!
і музика яка шалена,
і біль, і радість знов мені.

Прибоєм юрб у серці плюскіт...
прошита золотом імла...
і груди кожні тут з-під блюзки,
як сни Бодлера – цвітом зла.

Тут все віддається! Все приступне!
Лиш цей розгін – розгін вмирань...
Він там – неодворотно й тупо
від Сени – каламутьна рань.

1924

ЖІНЦІ ЛОТА

Знов стигнуть пальці... тіло кам'яніє...
які німі осінні пустирі...
Тут пустоцвітами всі немічні надії,
і небо і земля – чужі... своє ж: десь, угорі...
Мені ж: кривавий хліб. Горбатая Голгота.
Вітри мені, – що зойк і горе путь...
Невірная жоно! Хиткая жінко Лота,
не обертайся ж! Того не вернуть...
Чи ж не спила води, що тіло опалила?!
Не згасли зорі всі – аби одна цвіла?!
Чи з кроками в простір не більшало ті тіло?
не рідшала імла?!
Хитка, слаба. Ти знай! – Це: або – або...
тривога за тим, жаль: все зрадять, заведуть.
Мені цей вечір твій – розчавленою жабою
простягсь – порогом – на безгонну путь.

1926

ЗАУЛОК

Заулок порожній. Каламуть. Питьма.
Вийде тінню. Покличе сама.
Як щодня... Кілька кроків... – Ходім!
...а на серце прогорклий дим...

картоплиння в осінньому полі горить...
краще все його – у землі лежить.
Всохлим стеблам – штучне життя.
Вітер бездомний. Бездомне виття.
Понад шклянкою з нею очі схилю...
– Хай бадилля втоплю чи спалю...
У очах же не любка і не сестра!
– «Ну вже час. І скорше. За другим пора».
1922

НАПИС НА КНИЗИ

Ні! Не риторика! І не бубновий тріск!
Життя нового криця і горіння.
Чи ж злюбить волі вашої безтварий, кволий віск –
оті мої слова, мов тесані з каміння?!
Вам зараз курничок під тягарем віків...
але кажу: «червоної романтики» не знаю.
Я знаю молодість і волю жить – ось
на буденній цій землі!
всім пити із весни, із щастя і безкраю.
Вам тільки зрозуміти! не почуть!
– Тут: пружиться у всесвіт юне тіло!
Вам ночі смерти білі рядна тчуть...
шляхи глухі... шляхи сумні... безцільні.
Я певний тут себе. – Що прогули вітри,
цупкі удари що покарбували –
це мій новий, цілком новий мій стрій
той міст в життя крізь чорнії провали!
де тільки смертна нудом суєта
розп'ятому мені, – що більше б криці й сили!
Хай нині ще далекая мета
і світ наш, як осіння могила...
мені земля, простір, бадьорий ранку бризк
і крила вітру і, як сонце, – щирість...
що вам дерке надумане і різке
мені в життя і в силу свою віра.
1926

В.Д.

Де тепер хороші ваші очі?
і кому дзвенить ваш голос щирий?
Ви ж снитесь знов мені щоночі,
серце тільки вам ізнову звірилося.

Зацвіла шипшина тут ярами...
дні такі прозорі... такі ясні...
Як ж не згадати вас? тополю біля брами?
все, що згасло раптом, передчасно?

і ніколи вже, ніколи не вернути
кроку першого і першої любови...
Лиш ім'я.. та й того не забути,
що собі іще не має слова...

Гнучке тіло ваше кого поїть?
вчить любити? вчить життю і силі?
очі ж ваші навіть в сні ось не дають спокою,
а вже стільки літ згоріло!

1926

ОСІННІ ВИРИ

Ні жалю, ні суму – не заплачу...
тільки щільно я уста стулю
і ніхто нічого не побачить, –
не скажу нікому, що гублю.

Вир, крутінь – осіння пожежа,
мій глибокий та лункий простір.
Що? – Тобі бажалося безмежжя?
посумнішав тільки зір.

Тільки зір, мов озеро осіннє,
мов глибока і лунка блакить
ген, – у далечінь – туди, – за нині
дивиться й мовчить.

Тільки зір бере все, п'є та топить
душі на дні ці кроки, ці шляхи...
Тут спокоєм тільки зір на думки клопіт,
на години чорнії, лихі.

І все луни... не пісні... а луни!
Ви мої осіннії вири,
все злюбити – натягнути струни
Так, щоб все... Так чисто все – гори!

1926

ВИКЛИК

І вірити у темне «вчора»?
підняти кинуті слова?
немовби вже й не кличуть зорі
і не дзвенить вночі трава?..

і зросту, цвіту гомін, шелест
не сповнює лункую ніч?!
Ні! – Сонцеві дзвеню! – поклич!
веселу стежку біль мій стеле.

Я все старе спалив. Покинув.
Глянь! – попелом сліди мої –
За тую радісну хвилину.
Як йти, так жить – без колії.

1925

ЗНЕВІРА

Знову туга і вітер... вітер...
і гіркий полин степовий...
На папері плутаних літер
неживий і брехливий стрій.

І я знаю: назавше... у далеч...
у сніги... у нічні пустирі...
Не наважилися... Не спитали чи...
Вже нема й не треба зорі.

1925

ІЗ СТАРОГО ЗШИТКУ

І коли ось так стріваємося:
вітер... ніч... вода... сніги.
Серцем к серцю як торкаємося:
крови і жаги!

Все спустошуючи, – рине
вал... і цілий світ – вогні.
Але необорне стріне,
владно скаже: ні!

Все змітаючи, все спалюючи
на путі нічні – пільма...
Даленієш за проваллями
і, як завше, – ти німа.

Ох, відповіді ж на все схочеш.
Життя – як болю і вогню!
а нам лиш вітрянії ночі,
та хижа туга день по дню.

І душею безнадійною
умирати гірко так.
Вітряною та розвійною
ніччю крик, як знак,

що уста, що очі любії –
близько так – не досягти,
що обоє собі згубою:
я і, любя, – ти.

1922

ХОЛОД

Моя дитино! Казки хочеш ти.
Не бійся. Хмаролім осінній це бушує...
Ген там далеко нам казковії світи...
і ляльку вже несуть великую такую.
По блясі даху дощ. Гукне і свисне в піч
зловісний вітер. Зойк, а не молитва...
Ох, Бог отой старий... Не спить... Яку вже ніч
у браму раю пальцем цокотить він.

1925

ЕЛЕГІЯ

Дрімає далечінь і вихорці житами
ліниво родяться і розтають ліниво.
Ех, в далині у ясній ген аж там ми...
та якби осягли – були щасливі.

Їрил велетенських помах там розбігся,
синіє, майорить далекими горбами...
Коли, як вітер, жити не спромігся,
нема чого й стогнати у нестямі...

Нема чого кричати, бо не вмів же...
і не здолав горіти і палити...
Тепер чуже і те, останнє диво –
свій колос наливати, як це жито.

Землі первісної важке, стоплідне лоно
розкритє жде – а велетня немає...
і захід – як вулкан... Вогонь, моря червоні...
а день, безсилий день – конає.

1926

ІЗНОВ

Вчорашнє небо – чорним кістяком,
жорстоким привидом і проклятою тінню,
а я за шклянкою ізнову... п'ю вино,
прошу собі заграти на подзвіннє.
Ні лун... ні голосу... ні вітру... Мла і дим...
все, як було в ті сірі ряди-годи...
Як тісно... тісні добам молодим
– ці вулиці, шляхи, будови... сходи.
1926

В ШИНКУ

Все, як було і як не хочу.
Ліхтар. Заулок. Тиша. Тьма,
і жовтим, терпким блиском ночі
у тузі далечінь німа.

З-під тягаря чи з-під туману –
чийсь докори: не дано...
і в шклянку терпку і оманну
ти очі в каламуть, на дно.

Гітара й дівка на колінах...
веселий, – що заплакать, стрій...
Ох, монотонні і незмінні
в ушах мені слова, вітри.

Скажи ж, ще поки лопнуть струни:
чи ж все й без сліду так згорить?
Чи ж всі шляхи веселі, юні –
у каламутні пустирі?!
1926

ШЛЯХИ ЗЛА

Так. Несподіваний, співучий біль відразу...
Сухий пожар в степу чи дикий буревій.
І мідь дзвенить. Гуде, співа образа...
і серцеві... з тим серцем сам не свій.
Ну що мені крилаті твої очі,
співучі твої очі, стан гнучкий?!
Коли я повні щастя тільки хочу!
Я хочу повіні, упертий і лункий.
Цей мент напружений такий і полохливий,
а тут – безмежний день... високі небеса...
а тут хіба пестлива тепла злива
і пустотливий легіт в сонний сад.
Ох, тільки бурі! Громом слово дивне!
під ним би віддано земля вся загула,
і так із нею в бурі – нерозривні –
піти шляхами зла.

1925

ЗАПИТ

В яку луну століть моя дорога?
На обрії які? На повновагі дії?
– аж захлинутися і стерпнути тривога, –
а день майбутній неминуче спіє.

А день майбутній – яснії пороги...
Так у степу, в полудне стигне вітер.
Стає повітря дзвоном і дорогою –
прозорі сходи у шалений вітер!

В яку луну найбільша моя віра?
– що тої радості не мати ще, не знати.
Осінім журавлем за синім вирієм
невпевнено і крихко так гукати...

1926

НА СТЕРНІ

Хмари рожевії на заході дотліли,
їх мармур більше вже не оживе...
і боязко, напружено, несміливо
вечірній смерк, – та звідусіль пливе.

Дзюрчить вода і точить стрімкий беріг...
і холод прозору осіннього – дзвінким
стає безмежним співом на ті шерехи
днів повновагих, що спливуть, як дим...

І тужить обрієм душа і далиною...
і хмелем, і отрутою той біль...
Стерня і пустирі... Не мать тобі спокою...
На попелі тут хтіти і не мать спокою:
одна стерня... глухе безмежжя піль.

1925

СМЕРТЬ

Червінь, і синява, і золото вечірне...
і луни... Луни днів, що тліють і горять...
В безмежжя чашу осени офірну
отак, не зойкнути – піднять...

щоб коливалася у заході широкому...
щоб трунком, барвами останнього знання...
пізнавши і дійшовши – погасити око
оцього смертного, іспаленого дня.

1925

ПРОТИ ТЕЧІЙ

Проти течій, самотньо, як стояв...
Напружено – проти течій: борюся...
і геть з усього того, що сказав,
я ні одного слова не зречуся.

Життя бадьоре і міцна весна...
Здоровий цвіт, як вітер, пружне тіло,
один закон – що кличе далина,
одна луна – стежки ген-ген затліли.
І чи тут сум? Чи смутку спити й стати?
Полин жалю, один – як давнина...
а ви ж гнилу нору – одним єдине знати
все кличете, – як я вітрів луна?!

Тупі, глухі і заздрісні комахи!
що мені клопіт ваш і ваша суєта?
Нехай весна черемхи гострим пахом,
полум'ям і радістю – мета!

1925

СЕРПЕНЬ

Одзолотів багатий Спас
і в світ широкая дорога –
Дзвінкий, холодний, синій час
вартує уночі пороги,
коли широкий зореспад,
та туга в серцеві, та луни...
Коли, віддавши міру, сад
вже снить про памолодки юні...
Така безмежна широчінь...
пізнай, старий, розгляньсь – молодший!
– За втомою і смертна тінь,
за обрієм – весна солодша.

1925

ВЕЧІР

Кожен вечір імлиться, темніє
і у безвістях гасне зоря...
В кожную безвість душа туманіє,
потає в каламутних морях.

Весняная, нестримна воля –
наречена моя! – де ж твоя колія?!
Ти міцніше стули там уста до болю,
що ось гине радість моя.

З ранку вже не блищить, не сиплеться
голубий небесний пісок...
і з бадьорістю, з щастям не здиблеться
кожне слово... мій погляд... крок...

І кому я скажу – мені біль який?
Залягла, як ця ніч – печаль...
журавлиною тугою тільки
вир осінній, порожня даль.

1925

НІЧ

Так. З болем би зірвав цілунок!
і вітром пристрасти вхопив...
Щоб день, як диво, як дарунок...
але... Чи вже не досить див?

Кругом у каламуті будні...
дрібна, мізерна суєта...
і зліш, глухіше, непробудніш...
і даленіє десь мета...

Нема й небес – а камінь! стеля...
Так важко падають роки...
Ой холод, холод і пустеля
Чи чуєте ви? – жах який?!

І ти нудна така, брехлива, –
що крок – все робленість і фальш...
і серцеві все полохливіш:
в пожежу б! – в бурю чи на паль!..

Та все спокійне. Вечір тихий...
під вербами глуха вода...
і луни не лоскочуть сміхом...
а сил, надій – ген-ген орда!

Не цілувать, – щоб стала п'яна...
в себе не змяти, не втиснуть...
В полях, у срібному тумані
під місяцем – порожня путь.

1926

СПОДІВАННЯ

Вітри на вечірніх травах послули –
такі-бо пахучії ковдри імлі!
і серце, як день, – теж крила згорнуло,
посеред степу очі лягли.

Такі вже розпеченії та безсили
стежки та обміжки усі, –
що жаром до вечора сухо пашіли...
безрухі мліли в житах і овсі...

Був сміх молодий – розмашиста злива...
блискавки несподіваний черк,
– щоб сісти і скласти руки під сливою
і пить порожнечу, тишу і смерк.

Чи будуть на ранок веселки дуги –
далекого грому все ближче ту-пу?
Тут радість життя – оксамитом туги,
та сипле, зорями тисне в степу.

1926

МРІЯ

Крізь шмаття – смаглявеє коліно...
очі – сині, чистії степи...
а на сході рожевіє піною
ранок пахами, та щастям – звідти –
мій єдиний, хлопче любий! – пий.

Так, безбатченком, пішов би у простори...
Місто зрадило, – а дружність продала...
Тільки там видніші, ближчі зорі –
понад стріху рідного села...

Тільки там не зрадила ще мати, –
думка батькова, і захист, і п'ястук...
Так болюче ж бо життя мені кохати
у слизькому колі чужих рук.

Я змагаюся ще... як же так загинути?
вірю: чаша щастя не мине!
на зелених вітах літ ізнов пташиною –
Чуле моє серце, чуле, весняне...
Просто, щиро б землю так кохати –
так, як маму, – кожну любу п'ядь...
і забути – на кого чигати –
вартуватися, від кого і тікати.

17. IV.1926

Санаторій в Будах

ДНІ

Все життя жорстка любов,
полином та оцтом її трунки...
Та ще їй отруєная кров?
давнини прокляттями цілунки?!

Квітка в лоні вже хова зерно,
і сміються на порозі діти...
Ну, а нам? Що нам? – Скажи, луно!
Світ мо? Світ? а ніжність притулити

ніде краплі щирого тепла...
Дикий шлях та вітер, та залізо...
Далечінь казкова вітром прогула
на слова й серця шорсткі, безслізни.

1923

СЛОВА

Дівчина... (яка?) і сад бузковий...
очі свіжіі... смаглявеє обличчя.
Щирим, простим і звичайним словом,
як життя, як світ, – не відірвать – покличе.

Так би просто і не мудрувати...
дівчиною по весні... – ой світку!
Так же просто! – тепле серце мати!
Серце на життя, на щастя квітку.

Мужеві одно: життя плодити,
чи в пожежу й крицю заклинати...
а цих слів луна – єдині мої діти...
інших же – як дівчини – не мати.

1922

РІДНЕ

Мулкий, зарослий став. Розбита, низька гребля...
вода лінивая дзюрчить у лотоках.
рослин ситних набряклі ніздруваті стебла,
і пах багна й кропивки... гада отой пах...

І очі тут – як далечінь безмежна...
як плесо – спокій. Що ж бо ворухне?
Які ж вітри, геть з усіх вас – бентежного
мене одного кинули... мене?

Я бачу. Думаю. Помалу я вертаю –
і щира пестоц б'є – в ці прості дні, слова...
а серце... інше... і болить... Не знає...
Ох, ті йому вітри, та вітряні безкраї,
та іншая земля. Не ця. – Нова. Нова.
1926

ОСІННІ ЗОРІ

Осінні зорі – мудрість хвиль останніх...
осінні зорі – це розтай-дорога.
Для тих – кому уста і уші, очі – раною,
кому ще молода, співучая тривога,
кому простір, кому безмежжя снитися!
хто має руки – дуб у вітер віттям!
щоб жити силі, каменеві, криці
несчисленії тисячліття.
1926

ВЕСНЯНКА

Знову став мені світ великий, –
медом, гречкою хлопця стежки...
як життя оцим ранком – покликало
перепони які тут? – які?!

На узліссю торішне листя
підняла молода трава...
і вода прозора і чиста,
як ті перші дівочі слова,

що життям десь на межах кличе:
йди в обійми... межі які?!
і п'янію я тою річчю –
такий свіжий, чулий, меткий.

Не замкну я на засувку двері –
зійде місяць: прийди ж, прийди!..
Мені сонце, здається, саме вечеру –
подає – у поля, у луки й сади.

1922

ВЕРЕСЕНЬ

Як тільки без повітря і безрухий стане
осінній оцей день: зловісна червінь-синь...
я рокові: думок його останніх...
я серцеві: спокою дам часи.

Такі ж повільнії вони, непохлохливі...
Мов ясні мудрістю останнього знання.
Хай вітер нажене... Нещадний вб'є, мисливий...
Той шлях чи смерть, чи вирій здоганя.

1925

Горні Черношіце

ПЕРШИЙ СНІГ

Цей перший, тихий сніг. На півночі – весна,
а лютий вітер наш ті пелюстки морозить...
того й сумирна тиха, мовчазна
оця година... змерзлі оці сльози...
Весна... Бо я ж в одну. У вічну я вірю...
весна в життю одна для молодих...
це не брехня... Дзвонили тугу вирієм
пташки у далечінь і заклинали злих...
Це згублена весна моя. Найкраща моя мрія...

Гірка: залізом, полум'ям – не рясним цвітом путь...
Як дні, з моєї люльки дим пливе, синіє,
а на гарячому обличчю – неминуче
ці ніжні пелюстки все розтають...

1925

Горні Черношіце

У МОРІ

Вітрило – вирване крило пташине...
Лункая чаша, що п'є вітер вічно...
а обрій заточився... плине... плине...
а обрій серце ссе... і болем його палить...
Прощайте всі... Я в морі... Вас не кличу.
Земля і берег – це ж любов забита!
що в серцеві труну й могилу собі має...
Мені як жити – щастя й волю пити,
а іншого, а меншого – не знаю.
Ох! Далі б! У безкрай! Не знать. Не забувати!
Щоб тільки води. Тільки небо й зорі!
щоб морем по світах залити, цілувати,
не знать ні меж, ні колії, ні горя.

1923

Баймоц

ДУМКА

Ці квіти зів'януть – інші наростуть.
їм вечір пахом, щирістю та бумом...
Від Капітолія – аж до Париже путь,
це спадщина моя... це не рослинна дума.
Слова зів'ялі – не квітки. Нема...
Життя: насінням. З крові їх вродити, –
щоб тих століть минулого п'їтьма,
отрута й голос не давали жити... –

і тягло кликали на попелища днів...
Чуття і дії завше нам в'язали...
Ну як тут не бажати, не хотіти див...
як не кричати будням: мало! мало!
Які світи й пустеля, а землі –
рясними квітами веселе, тепле літо...
і як мені у весни з тьми тих літ?
а де ж мені ось – голову схилити?!

1922

ПРЕДКИ

Капличка у корчах заглохла і німа...
вужі на сонцеві – на теплому камінню,
замшіли написи та імена –
так з предками я розмовляю нині.

– «Ти з віку людського – віддай тепло і силу,
всю путь до нас поборюй своє зло...
ніщо на світі цьому ще не стліло...
ще не пропало і не одгуло.

Вогонь землі з небесним – вічна туга,
з'єднати – дні твої... Життя твого шляхи.
А вичерпаний – уступися. Другим.
Новій весні хай переможний хід...»

– «А я століття в тілі важко чую,
усіх я вас любив – роділники землі!..
Чого мій вік тривогу – та якую!
біль переходів, переломів літ?!.»

1925

ОКЕАНІЯ

I

Потати в снах, як в хвилях теплих моря...
На дні давно чека таке казкове...
Потати хоч у снах... тут плісень така хора!
В рослинах, в мушлях – все живеє слово.
Я вікна вечора осіннього замкну: хай тиша.
Хай смерк таємний, як в дитинстві, лячний...
Я серце їм давав, вони ж – що день, то зліші...
Собі нічого не лишив я, необачний.
Життя дало той цілий світ безмежний,
і я радів їм дарував, веселий...
я вікна, двері я заб'ю, заб'ю, бентежний –
бо виженуть з останньої оселі.
Я вінка, вечора згашу, згашу, – бентежний –
гарячу голову свою стисну руками...
Життя, що вранці бачив радісним безмежжям, –
тепер глуха, понура, чорна яма.

1926

II

Поїду. Далеко. Далеко.
на Тихому Океані...
кажуть, носять дітей лелеки,
а обрії радісні коливаються,
сонцем і щастям п'яні.

Там люде щирі... веселі...
і кожного серце таке велике, –
що тільки небо йому оселею
всесвіту б воно кликало...

Метелики там чаруватимуть...
їх крила, як поцілунки блакиті...
Може, там земля ізнов...
може, стане батьковою хатою,
дитиною, пташкою у ранковому віттю.

1926

III

Знов далечінь казкова...
ні меж там, ані брама...
...з України дзвони вечерові:
бім-бам... бім-бам... бім-бам...
І мати десь задумана
чека мене... чека...
дасть серце, – як вечеряти,
любляча рука...
Ой, мамо! Люба мамо!
ти б знала, як болить...
Любови мені стільки,
що вже несила жить.

1926

ШАХИ

На всіх, на людях...просто, у кав'ярні
в слова, у погляди, а не в любов, –
у шахи тільки грали!
а гра оця страшна! – Як в ночах біль примарний,
коли вже владні будні встали,
і в біле й чорне дні усі і кроки!
– Лишати попіл по слідах і порожнечу.
У очі – аж на дно. На серце – так глибоко!
ховати хід чи виступ недоречний...
Коневі не втікти... а слово? – Як же мало!
простору, що від уст до уст... від
пальців і до пальців...
Нам світ утік. На людях, у кав'ярні
програли ми в обох життя – скитальці.

1926

ПЕРЛИ

Знов. По вітринах перли знов іскрять...
іскрять, займаються, мигтять і вибухають...
В оазах світла, як жінки, знов зачаровані стоять,
найкращі сні про сутінь проживають...
Казкові зломи, закути кристалів, –
порцелянові квіти і метелики крихкі...
ох, тільки дотику пестливої руки – руки безжальної,
що пестоц як луну, як спомин знає...
Не тим вони, що повновагі дні
несуть, а серцем к світу вільно туляться – ...
росою діамантів ці вогні,
вогні нічних, розшитих світлом вулиць.
Де ви, що вам вітрина ця – оаз
життя незнаного, казкового – в пустелі? –
я ж з вами тут стояв... я мучився не раз
за світ тупих, годованих, веселих, –
чи ж збудять перли ці про радість і безкрай
бажанням всесвіту й життя в очах заграють?!
їх світ, їх закуток – нам горе і одчай, –
що очі всесвіту від нас усе ховають.

Париж

ВИРІЙ

Так. Нині птахи цілий день у вирій
летять... Летять у золоті простори...
а в мені туги ніжні і покірні крила...
Стерня... Ліниве бабинеє літо,

що в павутиння легке і прозоре
бере повільно й м'ягло... й не пускає.
І вечір з синяви, із прозору простору
темніє, важчає, все важчає... Росте.

І знаю. Міріядом міріядів будуть зорі
у синім холоді... Які ж вони сумніі!..
а птахи полетіли ген, за ними,
до них, до вириїв, – (що думав я, наївний), –
простором квітчанім, та сонцем, та теплом.

1925

БУРЯ

Безмежний степ. Ген буря десь росте...
І тихо... і напружено все зводить...
Й темніють: серце, зір, як ці глибокі води...
Як мозок, – глохне степ.

Пригнічені тривогою лягли
вітри задихані по непорушних межах:
кипіти ж їм, коритися бентежному,
що ось гряде із сизої імлі,

росте, гуде в пеленах сизо-чорних...
лякає світ лиш відблиском вогню,
в яким віки... Довліти цьому дню
за викупно живому перед непоборним.

1922

МЕТА

Галюцінує погляд знов, ізнов...
З далеких берегів той голос чути, чути!
Порвати жили, весла, хвилі, пута!
Перебороти все і всіх та досягнути.
ще – поки краплею остання в скроні кров.
... – А вона кличе і пливе помалу...
(Вечірня сутінь заливає далину...)
А вона руки простягає. Вся руками стала!
і очі, тіло, голос – у струну...
І він – напружений! Мов з мосянзу він литий!
Самотньо, вперто – проти течії!

Нехай весна! Нехай в розкошах літо!
Отам, на березі – бажання, дні мої!
Нехай вечірній сум і втома повновага!
Покинуте не згадує – не твоє!
Розгорнутим у вітрі гордим стягом
з бажання твого – світ новий встає!
Щоб кожна ожила, щоб кожна сприяла:
вогнем і кров'ю речі ти напій! –
щоб всі напружено – з тобою всі чекали!
щоб ти усім, зі всього – завше свій,
напружений – до рук, до струн далеких!
упертий порив, ненаситний к вітру стяг!
Вогонь у очі. В уші вітру клекіт –
– мета! в подоланих світах.

1924

ОСІННЯ НІЧ

Знов мертві, білі квіти знов летять...
а чорная безодня ночі глибшає і кличе.
І хочеться безумно заридати,
і душу стримати вже нічим.

Ні лун, ані вогню. Провалля... Темена
ось ринуть звідусіль. Затоплять, поховають.
Душа – напружена украй струна
ось-ось порветься, заридає.

1922

КІНЕЦЬ

Ген там, у давнині, в пісках пустель
вітрами й сонцем сушеним тілам, обличчям –
і тим, що більше над життя, що владно його кличе
тим словом спаленим устам забути сон веселий.
Не мед і спокій мудрої нори...
бадьорі, молоді бажали всього світу!
Тепер останнього тепла уже нема де діти

піски пустель... – Сухий вогонь: умри.
І на мечі конаючих долонь
останній стиск... Бо нам за смертю владні
тих бистрих, чистих вод вогонь
і камінь берегів принадних.

1923

ЛУНА

Темніють вулиці нічні,
лункії площі ловлять крок, –
де коло ліхтарів повії,
де ніч глуха, глибока.

Так вічно. Прагнути й не мати
любови, щирости, тепла...
О, ще не раз мені згадати,
що ти хорошая була.

23.XII.1925

Прага

КРИВИЙ СОНЕТ

Сонет?! – Нехай. Але гаркавих сурм
луну в сонеті, знаю, не віддати!
Сонет: закінченість. Спокійно, мудро брати,
а не напружуватись на останній штурм!
Великдень! Веснокрил. Стракатим вітром юрм
душа прозора: у вечір лов багатий!..
...Тих слів співучих плоть... і почуття стігмати,
а в храмі пліснявому – хор до божих тюрм.
Хай в храмі загадковому мені
дитинство лячне, щирее згадати:
коли я тільки ще переставав кохати,
коли побачив: є й холодні дні
й серця, мов той осінній двір – понурі...
Сонет церковний заглушили бурі.

1923

ХОЛОДОК

Рву на собі корчі. У яр! Така спека!
Лягти. Приємну вогкість пити, пити.
Тут буду рідний. Свій я буду. Плеканий
з травою холодок пахучий пити.

Не ясні води літ потоками: дорога.
Суша, їдка курява безруха.
Тут теплим лепетом вгамується тривога,
а серце скаже: пісні зросту слухаю!

Захоче серце ширитися, жити
і не ходити сірими шляхами:
де порох і плювки, але ніколи – квіти,
де світ я зненавидів до нестями.

1924

Санаторій на Плеші

НЕВЖЕ?

Невже душа – повік покірна, млява глина?
О, ні! Не це. Віднині день, я – вир.
Віднині кожен серце – у простір –
вогнем життя опалену цеглину!

...Поліття спокій? – Де ж весна, як повінь?
Тривоги! Бігу, чину – а не сну!
Щоб аж по світі цілому луну!
Моря безмежні? – Не боїться човен!

Потане бригантина, згине конкістадор –
так родяться фаланги молодих!
Життю, землі – жадних, бадьорих, злих
і хижих, як воно, і радих.

1923

ХОЛОД

Так... у полях, в снігах луну...
Ридай, просторе, в сурми древні!
Тих більше я не дожену!
Вони безсилі і непевні...

А тут мені – ну кожен згук –
як цвях у голову гарячий...
І увесь я – стиснутий п'ястук!
Я не піддамся, не заплачу...

аж до порогу я дійду,
чи розведу собі отрути
і вип'ю... й мовчки упаду!
– Весни ж ніколи не забути!

Цілуй же, холоде меткий!
Порою жах: – як ніч, як темінь!
Напружено гуде, росте –
вже невідступна моя тема!
1925

ПЕРШІ КРОКИ

Цих риз неторканих зими холодні цноти, мертві...
Ця чистота без дій і без бажань!
А тут весни, гріху й вина зачерти!
і ніжності сполоханих світань...
...як промінь в сон – на вії тільки, тільки
... рожевим цвітом обрій і вікно...
а вона тепла спить і снить вона – щаслива,
що ось і їй вродить життя дано.
Весни життя! Щоб повінь! Не поліття!
Поліття ще не нам! Ми тільки-но прийшли
за владу над життям, за повну міру жити
із гарту ліхоліть боротися – з імлі!
1923

ОСІННЕ

Синій холод осінній, дзвінкий
і далекий такий, далекий...
Залишили лелеки шляхам у вирій
суму співи й лани гомінкі...
(залишили, певно, лелеки).

Знов у вічність простору несе
ясний серпень плоди й колосся...
та ізнову мені, як на се,
чи дитинства, чи болю збаглося...

Гей, луно кришталева! Лети!
Стерні, струни, хмарини, простори...
павутинить так срібно світи
літо бабине... Лагідним зором
на сніги, на чорні вітри...
на морози і хугу злую –
вечір співом сумної сестри
так тривожно, чуло нудьгує.

1923

Баймоц

ВІДГУК

Знов дзвенітиме твоє ім'я, –
як ранкова пахуча – лугами...
Ми ж – малечі безжурна сім'я,
і злюбили ми світ до нестями!
У яру під ліщиною знов –
в холодок на траву – до криниці...
Знов цілунки твої – вся любов...
мені радість і щастя сниться!
І не знаю я, біль це який,
який пах – чи з коноплі, чи з поля...
такий ніжний і гострий такий,
як уста у цілунку твої –
степова, нестримная воля.

1922

КРИК

З Верленом, з По тужив і пив...
і снів з Бодлером, щоб забуть!
а з мільйонами – я жив
і з ними – спільна путь!
Не раз вже пекло сотворив
і рай свій, і одчай...
Оттак – із дня у день горів,
оттак із краю в край –
життя і землю я любив...
а це... одно б! Одно забуть!
Коли найдальшу не згубив
Єсенінову путь.

18.I.1926

ПІСНЯ

Що? Закривавлена душа? Коханче! Травень ясний!
Мов пустотливеє лоша, біжи в луки, бо згасне...
погасне травень, буде осінь, і замість радості – по-досі,
по очі туга вщерть налле... Ну й на гілле!
Як тон, що тоне в сутіні, у тиші, у смеркові,
ці мрії – всі минуть вони, погаснуть всі на слові...
Хоч закривавлена душа, а щирости ніхто не хоче:
усе лишай та поспішай, та встиг би ти до ночі!
допестився, націлувався, 12 літні – очі мав,
у світі цілому кохався, і цілий світ у серце взяв,
щоб смерти, холоду не бачив,
і смерть, – як хміль життя, кохав.

1923

ВЕСНЯНЕ

І думати: їм сонце є!
Весна вирує – болем знати!
і важко в серцеві встає
отрута й терпка туга страти.

А тут – вже вітер свіжий мчить!
що тане сніг, – гримить дахами!
і вже не гложне, не мовчить
земля, заплутана шляхами...
То ж підуть юні, як вітри,
старії петлі ті порвати!
самі уста весни-сестри
так щиро, міцно цілувати!
Їм цвітом виквітча простір –
не змрок, весілля молодой!
щоб так, як до криниці зір, –
у зір – та по світах – рікою.
1922

ВЕЧІРНЯ

Тихо стало у долині.
Вітер снить вечірвоюю...
і цілунок з України
на своїх устах я чую.
Бачу, бачу лан: гречками...
і солому стріхи тої...
Чую я слова кохані
хвилями тепла й спокою.
Мамо тепла! Я втомився!
Сяду, сяду я край столу.
Явір слухать похилився,
пес біжить з-поза стодоли...
Мої груди – вітер. Легіт з України –
на вечірвоюю – вітер.
1923
Санаторій Просечниці

ПРОЗОР

Під ясного Серпня великими зорями
велика ніч, мов зерно – наливається...
І серце, як місяць, – затужить просторами
у синій безодні, заколюється.
Заплеще по площах плющ ,обриваючи
в долоні фронтов, фонтанів вітрило...
...В трамвай сідаючи, мене питає: чи
знаю, що літо і все – згоріло...
Кохання... Щодня нові гардероби...
Плитке... Як те вражіння в кіно, хвиливе...
а мрію – єдину найкращу неробу
й таке кохання – у смуток серпневий...
де небо осіннє сумною синькою
степами розлогими, ясними стигне...
Велика ніч безцільного вчинку...
і так, у безціль – щирість розігнана.

1926

ВИНО

Рубінами в шклянках вино червоне...
Вечірне: золотом і маревом вікно...
а біль уста до серця ближче клонить...
згубився час... – Це нині чи давно?!
Ці синьоокі грона винограду: –
як море й небеса! як бурштиновий жар!
Ох, – до якого ж граду, вертограду,
налитий кров'ю, силою погар
приніс... несу я хміль століть і втому?
Вечірне місто за моїм вікном...
Доба така, як сон – болючий і знайомий –
вири вмирання із ранковим сном...

Кипіння! Каламуть. Не Кана Галілейська!
Вири осінні... Молода борня...
Іскрить рубінами в тілах вино летейське,
а в тузі осени – слова весни дзвенять.

1923

ПРОСТОРИ

Знов ясні дні... Дзвінки такі стоять...
Знов синява лунка і пісня мені знову:
де віддано за вітром у простір крилять
берези золоті і клени рубінові.
Я з дівчиною стану на горбі:
простору того, що нам серце смоче, – спити!
найкраще скаже він, як мудро в боротьбі,
як тяжко і конечно діять, жити.
А обрії! – Які вони тепер!
Кохані! Бажані! Як владно вони кличуть!
І скільки їм дали ми сили за химери –
ще здумали самі, горінню втаємничили...
Та не горіти вже горобині...
– опалена холодом вмирання,
у тузі й горечі свої останні дні
безмовно п'є красу весни останню...

1923

РЕЦЕНЗІЯ

Це так, як буря в люстрі, – з усіх сил,
зі всіх бажань – напруження останнє...
але чи серце битися з твоїм ти схилиш?
чи серцем мені в серце глянеш?!

Все канарейкою проспівані пісні:
шаблоном звиклого, затертого сірччя...
Вогнем і сіркою кипить? Як ніч осіння плаче?!

душа твоя, скажи! – Скажи мені!

Знай! Люстром неба вічність у очах...
Жадне лице землі тобі – у самі очі...
але... душа твоя, як жінка? вічно хоче?
жадна по вражіннях, по діях і світах?
Душею міру знай, і волю, і число:
бо люстро відіб'є і тільки... а не скаже.
Нехай я бачу кров... Хай біль, хай сум чи зло –
але такі, – що серце к світу в'яжуть.

1925

ВПЕРШЕ

Стільки слів душить горло, а ніяк...
Ні! Не вимовиш! Хоч ти що хоч!
Відьма з київських гір чи повія –
все обсмикана доля – задрочить.
Тому соняшнії кларнети...
Тому синя цвіла далечінь...
Під осіннім дощем
мок роки я над кулеметом:
чатував на майбуття тінь.
Курінь смерти холодних, відважних,
що махнули рукою в віки!
і наш світ був один непродажний!
молодий – нещадний, меткий...
І я з маузера в самі очі
викликав до герцю життя!
Хто загнuzдати цю землю хоче?
– ось пожежа, зброя і стяг.
Динаміту, вогню, заліза –
одна віра, слово – нам це!
...Павутинням сірая мряка лізе...
Не зітреш! Павутинням у душу... у очі...
і вперше блідне лице.

1926

ЗАВМИРАННЯ

На сіні – в синю далеч сон:
прозорий серпень коло плоту...
Землі глухе, закрите лоно...
Солома звисла на воротях...
І яблуні вже жовкне листя,
як ті листи її, – як спомин...
і навіть серце норовисте
все більше попускає втомі...
їй одписати: став я – слух!
одно: глибинами тепер ми.
Стернею, будяками – пух
летить за вітром... Термін
скінчити коло року нам...
Хай біль... а з нього там – турботи!
Землі і неба глибина, –
що серпень, осінь коло плоту,
що марне все, що не рости
тим, що не вирости... бо нині
завершеність політь – світи...
пах споминів – весною – сіно.

1922

Я

Кафе, фойє та ресторанами
у віск фонографу, в ті душі!
і ціле місто тут мембранами:
хрипить... і не втечеш! придушить.
Сто тисяч підошов по гравію:
всі парком до ставка, до рибок...
і мащені слова ласкавії –
я в них збезсилів просто... вимок...
Прийдуть. В очах тобі розсядуться
жувати жвачку, мудро радити...
Все критики й батьки... Не вадило б
тобі, як нам – у біле... гаде ти!

Не знаєш міри ти... насмілився...
ти світу свого хочеш, іншого...
куди ти, – ну куди націлився?
чого ти тут, для світу згинувши?
І очманію... мов угроблений...
куди ж моя новин межа...
Ох, не сдайте! Свіже зроблений!
Моя пускає барва... вимаже.

1923

ФІЛОСОФІЯ

Доц сповива гречки любовно...
пахучий, теплий доц... Ну що іще?
Берлом життя свого – днів човен
веди... Які ще там страховища?!
Не вік життя, як в лузі... – Як?! –
Все пам'ятай, що не впиватися –
тут вік не можна слухать музику
– безсонно цілуватися.

1922

ІЗНОВУ НІЧ

Ніч. Знову ніч. Ох, ранку би!
ця стеля вже надгробником!
Травитися? – Не встань як би...
...ті чорні ворохобники...
Не скажемо, не ті ж бо ми:
– все добре, що не робиться...
В мовчанню, в цій нічній пільмі
життя усі подробиці...
Й ніщо не згинуло... О, ні!
Лицем хвилеве й неповторне!
але куди ж цей біль мені?!
думки жахливі, чорні?!

1923

ДОСИТЬ

Чи ти вмреш з вина, чи з болю, чи з безсилля –
всі провини викупиш у смертному вогні...
Глухо – спати... спати... спати... спати нині...
Тупо так, щоб і не бачить снів.
Спереду ізнову смерк... іззаду осінь... стогін...
Що ж було й не це – вогонь і зойк, роки...
Мертвим листям шелестітимеш у дощ, у вечір довгий,
у вири осіннії питати – «мій який»...

Душі пса,
що сад?!
сад...
сад життя
від кого вартувати?
Кожен з тьми: гігант...
Кожен крок із ночі –
Все – аж серце ляком
затріпоче...
Загубився шлях
у полях...
Осінь.
Досить.

1925

ВАЛ. Д'ОБРИ

Ваші уста... Ну що?!
– все непотрібне... банальне!
Всьому одход, роцот...
– очі й уста печальні –
ось що, найбільше, кричить,
і це моє. Я хочу!
– Чорне ім'я століть...
Тінь великої ночі.
Не Роксолана ви,
неполовецька, дика Оксана!
Рито минулим рови...

Варто?! – Не варто глянути!
З сивих кар'ятід
падає листя жовкле.
Ви! Молодий Ваш світ!
Вірте! Все інше – змовкло!
1923

ЗОРЕСПАД

Це квіти зів'яли чи погасли зорі?!
Осінь ніч – широким зореспадом...
і блиском вічності нічне, глибоке море.
а далі – каламуть... як ті поля за садом...
Ну що цим дням порцеляновий смуток?
вино допите? пелюстки зів'ялі?!
Тисячоліттям падають зорям в ніч... і ніччю
слова безкрилі і безрухі стали.
1923

ГОРБАТИЙ ШЛЯХ

Засмучена мати на сонце,
на радість путів моїх...
Того, певно, долу клониться
мій зір... і глухий мені сміх...
Чує, що сонце бідне...
шлях ні брата не дав... ні сестри...
і ні тої, як мати, – рідної...
теплої... Все гостріш
до крику, до зойку – більшає...
... а кажу я: Мати-Земля...
Це найбільшим і найболючішим словом –
до любови горбатий шлях.
1923

КІНЕЦЬ

Враз... Несподіваний кінець землі...
де так, як місячної ночі, – ясно видно...
і дивне все таке... усе таке химерне...
...і тяжко вимовити те «кінець»,
єдине, що вже треба...
Розбилося по клаптях фосфоричне світло,
мов кожна пляма тая – з себе лиш живе.
Ну! Де усе, що в дикій грі кривавій спустошувало,
гартувало мою душу?
Ну де той гарт, – що думав я, – залізом,
що крицею, гранітом я зробивсь – до віку?!
Як місячної ночі. – Ясно і далеко видно
на всі кінці землі... і чужо... і примарно.

1926

ЗНОВ

Знов гаряча, напружена кров.
Все! Світи і змога. Лиш хтіти!
Це остання чи перша любов,
а чи може вже радісно жити?!

Тепла, ясна цвіте далечінь,
і хмарини – казкові вітрила...
Не впаде й прозора тінь –
такі ясні вони, такі білі...

Знов морями лани, лани –
вороне, солодкеве колосся...
Що це? Нині найкращі сни,
Мов яву мені довелось...

Чи за біль, чи за радість цю
за найбільше – найбільшим віддати?!
Щоб не міг... не стало б терпцю
обнімати і цілувати?!

1922

СТЕПИ

Степів смагляві дні синіють...
і тиша... ну, ані шешерх!
Здалік, здалік ген майоріє
копиці, клуні, стріхи верх?! –

і спить у спеці суєта...
й вона – в руках моїх щаслива...
у щасті сонна... По світах –
вужами меж лягли лінивці

тепло й ліниву пестоц стелють...
Нам ці хвилини не спішать!
Цілунку вірним, тонким хмелем
просякнута моя душа...

і вже в мені знялися хвилі,
д'горі піднесли... щоб дзвенів...
щоб міць і молодість у тілі,
до дна щоб дні свої я спив.

Так... а щоб сумніву лахман? відкинь його!
Душа квітками пророста...
це ж нам вітрило неба синього...
цілунком спалені уста!

Життя і слово, хлопче, – з перцем!
а будневі – найкращий стяг...
Майбуття дні – удари серця
кують життя.

1923

ДРУГОВІ

З обличчя усміх ізмахнеш.
Нехай! Болючіш. Зліше.
Та й тебе час цей не мине,
в безсонники запише...
Усе, усе на ключ замкне

і – цілим світом тиші.
І ні надіятись, ні мріяти
не будуть думи і діла...
Напевно знаю: посумнієш ти,
і що ні день – усе не в лад –
причинною причиною:
І душа в глухій пітьмі зачинена.
І ніч – з-поза віконня: ямою...
і вітер стогоном невпинним...
Щодня, щокроку все й те саме...
все випалене або спинене...
Бо ці осінні переходи
прозорі (дно їм видко)... – води.
1926

НІЧ

Гноїться ніч майська – струп...
і – над річкою у лунах тьмяна...
і місяць, як дитячий труп,
закопаний в хмарах піщаних...
жовтіє тілом восковим...
Мерці старі і молодії...
всі дні, важкий і чорний дим
і – ані одної надії...
Нерушна і глуха вода...
Нічого! – Вже сім літ дивлюся...
сім літ постійно по слідах...
і не втечу... не обженуся...

І вже, часом, не вірю я –
що день смаглявий літом буде...
На згубу терпкую гноять
мені думки понурі люде...

Та ні!.. Я ще не ваш!.. Я впертий!
нехай мені нема воріт.
Все був незломним весь наш рід,
незломним аж до смерти...

1925

КРИК

Ну, співай! Захлинеться серце.
Струїть серце чорний дурман!
То ж безсиле було одно сонце
пропекти цей гнилий туман...
Ось закидає мертвим листям...
і могилу дощем приб'є...
Так співай же про чорні вісти,
про нещадне горе мое...

1926

БРАТАМ

Кожен замкнувся... і що питати?
Кожному кожен: – «своє тільки п'ю».
Ніжність і силу просторам віддати,
віру і правду, скажіть – як – мою?!

Так. Це і все. Нехай біль мене ріже...
Що нам батьків понурі сліди?!
Ми, що вродилися по роздоріжжях,
пещені вітром і димом орди,
ми, що топтали, ламали, палили
дні, як ті іграшки або дрантя –
всесвіту весен п'яною силою
був є і буде наш стяг.
Кожен давно ж попрощавсь, як побачив
волі і щастя нового простір...
Що там? сестра може? мати плаче?
Ззаду знеможений, кволий зір?!

Зорі, простори лиш кожен з нас бачив!
кожен залізо ставив своє...
Кожен хіба за минулим заплаче?!
смертнючу чашу оттак доп'є?!

Скільки тепла іще маєш, сили...
вогнем і залізом отим – вперед!
Все, що знеможене і безсиле –
все давнина у могилу збере.
Дні, як ті зорі! Ніч у намисті!
стільки ж перейдено диких піль!
Тільки прийдешнім, радісночистим,
тільки просторам – біль!

27.V.1926

ЗНЕВІРА

Ні! Не це! Не знаю! Мені все одно!
Світу того тільки, що моє вікно!

Світу того тільки: осінь та вири,
та холодні пальці любої зорі.

Гострее проміння – як ножами б'є...
Серце, серце криком вирветься моє...

Ні. Не це. Не знаю. Мені все одно.
Я тебе кохаю, чи згубив давно.

1925

ЄЛЕНА

Лунка луно тих ясних днів далеких!
Єлено – радосте, красо моя!
Летіти знов до вирію лелекам –
осіння, ясна, тужна колія

у синю далечінь – єдину, вічну, рідну
і недосяжну, як завше, аби жить –
Нікейський човен. Срібний сплеск безслідний,
але дзвінка, віками в лунах мить

все тонша й глибшає... Коханая, пестлива.
Мандрівник вічний день, і з ним життя мені,
де ти, в безмежнім морі, раптом крик щасливий
на берегів сподіваних вогні.

1925

ВЕСНЯНА ЗЛИВА

Полудень... Мудрість... сила... – й сонні!
а вітер ломить двері, вікна...
а вітер шарпає віконниці...
– тобі життя, глухий! – Ну, виконай!

А вітер порохом – у вічі –
протріть, сліпі! Протріть – побачте!
Вам річ – гриміло ген там тричі:
гроза іде на нас неначе.

На луки, ниви, на добробут –
гей в літо, літепло родюче!
зміцнити й освіжити побут!
струснути кволіх, лінню змучених!

Так відчиняйте ж вікна! двері!
уста і очі! серце! скриню!
усе, що тлін, що точать черви –
усе вітрам, просторам нині.

1924

ДОНБАС

Синіє степ. Росте, як спів...
Торкає, викликає – будить.
І з струнами своїми сплів
світ, – що йому, те його людям...

і вітер дзвінко почина...
і вже розчулене, безсиле,
і вже покірне, як луна,
колосся жито хилить...

Не нам в покорі захват згас!
Нам серце: чин! Не занудьгує.
Списами з каменю Донбас
понад жита свій владний зов!
Списами з каменю Донбас
нове життя вартує.

1924

МАГДІБ.

Ніжності такої не було ще...
щирого, ласкавого тепла...
а тут день у вечір – чорна проща,
вулицями і серцями – мла.

А тут вітер! Вітер з України!
Буряний, нестримний, степовий...
Поглядом роздушеним хвилина...
в лунах день, як погляд неживий...

В твої карі очі задивлюся і співаю!
Прощі мої! Болі мої у піснях!
Ніжності такої не було ще! Я не знаю
ось такого ясного, напруженого дня.

1925

ОСІННІ БУЛЬВАРИ

...А луни б'ють! і палять луни...
вирами лун осінні дні...
і я напружуюся – юний...
Болюче юному мені.

Бульвар осінній і панелі
у невід мжички, нуд слизький...
оце й усі оті веселі,
бадьорі весни гомінкі?!

Я проклинаю вас, що сонні!
всіх, що не маєте зорі –
вам очі осени бездонні
хай смертні вири! вири!
1924

ВЕСНЯНЕ

Серце п'яне співами і грою,
серце, – як весна! як далина!
Дійсна, земна мені – не вроєна
тілом, словом, усміхом – вона.
Ех, дурман очей! Всіх сил моїх криниця
– руки ж ці – що їм обняти світ!
Вчора тільки боротьба і криця, –
нині ніжний, яблуневий цвіт... –
Нині світ мені, що я здобув і можу
пити, як уста її, – простір...
і покора серце не стривожить,
не впаде додолу перед зором зір.
Нині радість тепла і співуча!
Моє слово – лук далеких пах.
Слово, що з весною, з кожним серцем лучить
і не згубиться ніколи у літах.
1923

БАР

Тонкі брови мумії, а східні очі
– смоли ті пахучії, олія тої чари!
із крихкої фантастичної, майської ночі
в барі плюскіт тіл, циганська гітара.

Я прийшов сюди з провалля площ зловісних,
що ховають кару неминучу...
вікна вікон замкнені, у сутеринах пліснявих
гей! запікся, біль затявсь, – жагучий.

Поміж столиками – межами проходиш
все одно, та на якийсь упасти...
Стан гнучкий... Гадючий погляд зводиш...
Тут вири... який тут кволий настрій?!

Продаєш гнилії орхідеї –
не музика я... Ні, я не захлинуся...
Всі думки – єдиній! бо ж із неї
сили, свіжості з дівочих уст нап'юся...

Сни й чуття – цяцьковані бульвари,
помаранчі з тропіків та тіла ром – як з Яви...
ти мені у дні нові не пара...
люба моя... боле мій ласкавий...

Ну, чого очам цим продавати!?
Ну, чого хорошим оцим тілом...
Ні... як струни, струни всі порвати!
так, щоб вже й не хтіли...

1923

Париж

МОТТО

Весь – відповідь на вітер і на грози,
будь юний, щирий ти – бадьорій і дзвінкий!
щоб крок танком! Щоб морем ти! А сльози,
а кволі сни й покору – ти забий!

Ти, мов кохану світ, – щоб все, найменше мати!
все пестити! руками! – що там зір?!
Любов і праця – всесвіт вільно брати
і відкликом, і відгуком простір.

Цупкий, як м'яз, з медвежим серцем теплим
шляхами й хащами, ти, впевнено ступай!
Свій чин і волю із життя вертепу –
залізо і вогонь – одно, одно віддай!

Гей серце й слово кожне оголити!
Немов коханую, – життю ж одна любов!
Плодити і горіти – значить жити!
той вітер світом – нам у жили кров.

1924

НАЙБІЛЬШЕ

Вперше я, вперше нині помітив:
вчора якась – найбільша межа.
Тільки над нею словам не рясніти...
бодем уста дрижать.

Вперше сьогодні, що вир осінній...
Не обминути, не обплисти.
Вперше! Ох, вперше побачив нині:
к серцю від серця нема ще мостів.

Але горіти... йти – аж до скону!
це ж найвеличніший бодем час.
Вперше і знаю: найбільшим
законом – тільки любов, що в нас.

1926

ОСІНЬ

В серпі туга задзвенить осіння,
терпкий холод серце знов торкне...
Тільки ясне, ясне таке – сине...
нині далиною, – ой, вабне –

і таке... ну, як дитинство, любе –
як росла у тілі, у очах земля...
Далиною осягнути... згубою!
тугою життя ізнову шлях.

Хай минуле тінню супроводить ночі,
а найтяжче, знаєш, – забувати!
Любі такі дня оцього очі,
щирі такі – стати і мовчать.

1923

УРИВОК

День по дневі в чорнее намисто...
будуть там разки їм чи роки...
Рушієм не був ти, анархісте, –
половинчастий такий...

Що ні йти – все ковзати ногою,
бодем захлинатися, жалем...
Рани тільки, рани нам не згоїть...
жити тільки ніччю або днем.

Жити нині – ненавидіти й горіти!
Що ж, ростимеш ти, а чи зачах?!
Тут, коли творити і горіти!
шлях Єсеніна чи ж стане ув очах?!

1926

ОСІННІЙ БУЛЬВАР

Над містом ще блукає сонно ранок...
Дзвенить, пливе високими глибинами десь осінь...
Озера – очі зраджених коханок,
простори – як порожні льоси.

Яке нам вбоге, тьмяне, смертне золото!
Дитині зраджений – ляльки далекими безкраями...
Бульваром – в порожнечу, склінь і холод...
бездомний ранок сонно позіхає.

Ох, серцеві, бульварам тоскна осінь!..
кошлатий каламуть немитих хмар... кривавий кашель...
Стеблині всохлій – не ранкові роси:
поточить серце шашель.

1926

В ЛАБОРАТОРІЇ

Ізнову ліхтарі рубінами потали
під мостом у воді, холодній та глухій,
а у вікно, з-за чорного порталу
летять і б'ють вітри...
А тут – закон стихій

межа стихій: реторти, колби стали...
згас Бунзенів каган... лиш формули живі, не імена...
і гіркуватим пахом ціанкалі
все сниться, мариться черемхова весна.

1926

МОРЕ

Вітрами спружені безкраї...
Гризи ж уздечку берегів!
Хай тіло – хвиля – м'язи грають...
Я нині син орди Мамає...
Я тільки вітер, біль і спів.

Ти все, як нам – найкраща мрія...
безмежжя молодість і рух...
Які вітри той сон розвіяли?
Якої ночі чари діяли?..
...Та щоб спинивсь, скорився дух?!

Ох, море! – блиск ножів безкраями
ті хвилі синії, вабні...
Під сонцем очі твої грають,
як обрій, – груди надимає простір життя мені.

1923

ВЕСНА

І думати болить таким простором,
таким напруженням і тугою, весна
стрива блискучим і глибоким зором,
як спів, – межі тій щирости не зна.

Зловити вітер чи луну, чи промінь...
не зловиш і пусте. Летіти ж у світі!
жени в світі, міцний, весільний гомін
і, як трава зелена, – рости.

Все зріст і гін... Усе – єдине тіло...
і кожен погляд спалить, як торкне.
Черемхою яри – дурман і чисте, біле, –
як біле – грішне, юне і вабне.

1925

Прага – Сазавя

ВЕСНЯНЕ

Щокрок – і не скінчиться нам простір.
Опалить вітер, далі в лет підхопить,
і дівчини – весни блискучий, ясний зір
у сонцеві, в проміння пестоц втопить.

Я хочу щастя. Я, як ви... і дав
неодворотно, повно, неминуче
життя і слово – тільки б вітер грав,
цвіла земля та день тремтів жагуче,

день кров'ю революції горів
за щастя, молодість, роботу!
щоб на землі вже не було рабів,
щоб стриму не було, ні повороту.

1924

УРИВОК

Дитина й поет тільки радісно вірять...
їм вирости – це перестати любити...
їм злитися з вами – стратити щирість!
доросло – по-вашому жить...

Ой, холод який! Яка порожнеча...
Кубло хижаків, а не сім'я...
а день – тільки весен, простору предтеча,
і буря йому ім'я.

Не знаю. Не з вами... Земля мені – днина:
кров'ю звірят, людей і трави!
Словом у тілі, співом і чином –
усе, щоб не так, як з вами, як ви.

1924

НІЧНИЙ ПОТЯГ

З кожного вокзалу шматок пейзажу...
Про тугу вітер нічний розкаже...
на лавці тісно, обмежено – втома...
Ох, ти, чужинче, чужинче бездомний!..

На переході у іншу хату
стражданням і болем довго згорати:
щоб кожен братом,
щоб кожен братом,
і щоб чужого ніколи не знати.

Але земля нечула, холодна...
Ледве ген ранок вії изводить...
що йому сонця, одного сонця жар?!
що йому твого крику ножа?!

зойку твого – не зворухнути!
Болю ж і мрії, що в нім – не забути...
Спіть. Мені тісно. Мені болить.
В світ моя путь по залізі біжить.

21.III.1926

Прага – Радотин

ВУЛИЦЯ

В кав'ярнях світиться вже...
твій червоний капелюх...
блискучі очі – ледво-ледво... зуби...
Бульваром несподіванка – холодний пух...
впаде й розстане спогадом нелюбим.

Ні слів, ні барв... не вхопиш, не збагнеш...
темніє, меркне мумії обличчя...
ти схилишся... я знаю... ти покличеш.
Що скажеш мені ти – я знаю теж.

Ось – тілом стомленим дратуючи у шиммі,
сестра моя? – твоя?! як ніч, як сутінь ця...
Чи ж нашії живі серця
тут, у шинку старого Джімі?!

1924

РОЗДОРІЖЖЯ

На роздоріжжі міста стань:
відразу сім шляхів.
Вночі над місто мовчки глянь:
гнів тільки, біль і спів.

Де північ – південь: все не знать.
– де схід і захід чую.
У вирій птахи вже летять
тривогу... та якую,

та жар, та жаль! – Яка доба,
– що серця половину –
на роздоріжжя... Боротьба...
тяжка мені година.

1925

ОСІННЄ

Небо – як синя квітка з паперу...
Ліфтом у гору: журавлі кличуть...
Місяць – П'єро з-за хмари-порт'єри
пудрованим гляне обличчям...

Стлілі листи, кохані бульваром...
вітер – звітрілі, пригаслі парфуми.
Коло фонтану остання пара –
скрипка з кав'ярні їх сумом...

Сяду я не до свого трамваю,
листа до коханої в скриньку не кину...
щось мені нині... а що – не знаю...
терпка і дуже рідна хвильна.

1925

ЄВРОПА

Ізнов на прохід моїм болем – сном...
слова малі... нікчемний такий клопіт!
Яке безсиле й терпкеє вино
мою жагу, мій біль навіки втопить?!

Поетом бути – чути більш, як всі...
і більш за все, за все відповідати...
Бокал запінився у срібній тій росі,
і кров'ю уст порізані гранати...

І ти проходиш... Як мана пливеш...
Вечірне місто – твій наркоз найкращий...
у грозних винограду жало теж?
чи й серце вмерти не здола, ледаще?

Мені так сумтно тут... невільно мені так...
Готичне небо твоє мертве і порожнє...
і в слові кожному я чую осінь, ляк...
і знов ти проходом у серці переможенім...

1924

Париж

ЛУГИ АРКАДІЇ

Дитинства ясного – Аркадії луги!
за владу над життям день боротьби жорстокий, –
що стали будні знову дорогі,
а зір і слово у життя глибоко –

туди, де б'є, вирує терпка кров, –
де цілі ночі заграви червоні...
Тарпейську скелю обновили знов
і крок когорт залізних легіонів...
1924

НА СМЕРТЬ СЕРГІЯ ЕСЕНІНА

Товаришу!
Мій дорогий!
Мій любий!
– так і погасла
радість у очах...
Нору смердючую
і будня нуд
нам згубний...
брехню і фальш
не зніс ти
в наших днях.

Життям горіти –
це – відповідати...
платить не викрутом,
не слова мідячком!
...того й не стрів
ніде ти серцем брата...
а що хвала:
запокій – дячком...

Бо серце бачить
просто
і любовно.
Бо серце знає –
щирість до кінця.
...як лан
гречками...
вечір молитовний...
– покора,
буря
і любов співця.

Бо тільки гордий і міцний
покору...
одну, хорошую...
і ніжністю! –
– міцний.
Бо тільки щирому –
болить
взаправду горе...
і мучить ясного
той каламуть нічний!
Товаришу!
Із дому
до домкому –
не до Їнонії
барвиста –
(– всесвіт!)
путь.
Того й твій
теплий біль
став рідний
і знайомий!
– Не в нужникові ж
сісти і зітхнуть...
Нехай їм.
Це для тих.
І краще, ніж
Міщанам,
повіям і бандитам
дати спів...
– Товаришу!
вони, як ми,
горять!
Товаришу!
– будиночком піщаним –
що не любов,
не мука
і не рана...
і зі всіма
нелюбими

у цьому світі
любити нам любов,
що не дають любити...
людей і світ
по-братньому обнять.
Товаришу!
Нехай тлумлять, плюгавлять
у солодкавих
споминах своїх...
ти, бунтарем, все біль нам
ізласкавиш –
щоб грім доби
в піснях у зойках
– волі!
щоб грім весни в серцях
до віку не затих.

18.I.1925

ПРИВІТ

Бездомники!
Печальники!
Брати!
Згадав я нині вас.
Далеко вам –
у всі краї, світи
вечірній –
дум поліття –
– час.
Із хвиль музичних
чую я – і вам –
як із простору –
гусне вечір –
слово.
Ох, тая пісня,
що щемить
з далеких брам,
із бажаних, єдиних –

– до життя любов'ю.
Віддати все у світ
і брать!
...і все не те...
Нового б знову!
Мандрівники!
Ось я –
– ваш брат –
– вам відгук
Бодем
даю слово.

1926

ШКІЦ

Сум, жовч і біль ти на лиці...
устами – раною незгоєною...
все будь – аж до кінця кінців
упертий і не заспокоєний.

Ти слова свого старшина:
ряди бійців на штурм ізводити!..
щоб зір лезом, щоб далина –
де нашій ярині ісходити.

Вогонь і меч в простір неси!
– життя, як вежа має вирости!
В хмар буднів... хмурії часи –
одно – Любов. Горіння щирости.

1923

НЕМИНУЧЕ

Ну, навіщо слова про муки?
якісь «кращі» «згвалтовані» сни?!
Ти веселую, теплу руку –
це, як можеш, – мені простягни.

Сто крат тяжче спокійно жити –
– дати відповідь всім і на все...
у просторах на вітрі горіти,
знати: все і навік однесе...

Жити просто, мудро і щиро...
на велике – найбільшим тим?
– Завела молодая віра?
– Все розвіялося, мов дим?!

Чи не бачиш: життя вирує!
і черемха – як біла – ти.
Чи не чуєш, як вітер цілує
тебе в груди й летить у світи?!
Жага жити – коли ти хочеш!
– Весняна, жадна світу кров –
тільки це подола усі муки і ночі.
де, як смерть, – над світом панує
неминуча, нещадна любов.

1925

ЛИСТ

Ви знаєте?
Напевно все.
Звичайно.
Не можете
не знати
цього
ви.
Такий нестійкий
і такий відчайний:
ось я забрів
між ями та рови.

І що не встану –
упаду...
і годі.
Розбив уста –

– калічити слова...
і не залізом,
як у тому годі –
з любови тільки
серце ожива.
Ви знаєте.
Все витримає камінь,
Скерує криця
у майбуття путь...
а як же цими
чулими руками
та видряпатися?
на ранок путь звернуть?
коли старе верта
і відкриває нори...
сміється з болю
й крови тих років...
Коли йому
плювать
на всі оті
простори...
все виборене,
дороге –
що
кров'ю
я скропив?!
Ви знаєте?
Той сміливий,
нечайний... меткий
і хижий,
любий ваш –
– тепер...
бува...
(– й усе частіш)...
заходиться з одчаю
і жалує –
чому раніш
не вмер.

1926

БУДЕНЬ

Гроза пройшла. Стає пустеля й тиша.
Сіріє ранок. Змовкли буруни.
...а риби без води на тім піску все гірше –
нема ні краю, ані глибини.

Від берегу веселий ранок сяє...
десь там, не нам – звеселеним лугам...
Що ж!? Буревісникові – вітряні безкраї,
народженому – на хрестини храм.

Перегриміла буряна година,
та не прозрадь ти, слів моїх луно, –
тут холоду очей – на радість комашину... –
– Той комашиний труд звеличено давно.

1925

ЛИСТ

Вертаюся ізнов,
як соняшник
за сонцем...
Ні. Це було.
Вже інше щось скажу.
Вертаюся –
бо скарб ви мій єдиний.
і його всім теплом,
усім єством держу.

– «Люблю».
Я вибрав вам
найкраще,
просте
слово.
Пройде воно
всі дії,
дні,

світи...
І хочу серцем –
серцем завинути –
на камінь
впаде –
щоб не потовкти.

Десь залицяється
до білої черешні
смаглявий легіт,
пружний, молодий...
а вітряки:
– кив-кив –
тут...
що він! нетутешній!
і небо:
повінь
ясної води,

що співом
нерухома.
Ясно:
співом.
Його я чую...
Чуєте і ви?!
Я знаю.
Певно ви...
Напевно ви
щаслива...
Як те,
що нам –
не перейти –
рови.

У вас, напевно,
прості такі будні.
Ті
знаєте ви...
– їх я не любив,

але ж...
тепло від вас...
Глухіше. Непробудніш
заснув би я.
Ніхто щоб не будив.

Ви любите.
У ваших буднях,
знаю, –
спокійна,
ясна,
мудра простота.
Мені: –
що день –
все холодніш
безкраї...
і замість дії
лету –
суєта.

Вам скоро
котенят
дитячі, теплі
лапки
і лоскотом
дитина до грудей...
Ви не хвилюйтеся!
Не згадуйте.
Давно.
На очі шапку.
Рушницю в руки...
В смерть
Антін
іде.

1926

ОСІННІ ВИРИ

I

Мовчки стою, в далечінь дивлюся.
Що ти, скажи, – мене завела?
Тільки ж отрутою з твого я вп'юся,
бодем гірким і прокляттям зла.

Що всі твої весняні принади!?
рясно цвіли сади, – а поглянь –
падає мертве листя загладою...
в сльотах, в багні каламутна рань.

Кожен відгук твого ховає
і бережеться :глибше, щільніш!
кожного осінь твоя облягає
і все нещадніше. Зліш.

І вже не знать, хто забути научить
радість, безмежжя – вітри на зорі...
Голі, високі, стрімкіі кручі...
Прозорі, широкі вири.

1925

II

Отак стою.
Отак стою і думаю:
– прозорі, видко все, –
осіннії вири!
І залива не силою,
а сумом...
і половині я кажу:
умри.

А жилаве коріння
не порвати!
Слаба людина.
не безкрай : – доба.

Чи ж не мені
співала тепла мати,
що світ – любов...
любов
і боротьба?!

Тремтить...
Тремтить...
ще мить –
і обірветься
холодний
синьозорий небозвід...
а серце швидко,
швидко,
швидко б'ється...
Болить.
Співа
майбутнього прихід.

Болить,
що я
не камінь,
не залізо...
що спадщина –
роздвоєнням
мені...
Стою отак,
а вир осінній
близить
страшну,
прозору
глибину у дні.

Але...
О, ні!
Ще є
вогонь
і сила!
Ще вітер
в світі є!

І сонце!
і гроза!
– Ось там –
на обрії
ще будуть
біль і відрух.
Зоря горить –
як матері сльоза.

1925

МАСЛАЧКИ

Руки потиратимуть,
читатимуть:
а бачиш?
Припекло нарешті
і його...
Не радійте!
Вам янчати треба!
переспівувать, підспівувати
тільки...
ну, а в справі тій
мені чого
жаль і біль –
вам вік не зрозуміти!
Як кола осикового вб'ють
у могилу вашу –
зрозуміють внуки
цю мою болючу і горбату путь.

Зрозуміють, що робив,
горів чим
«анархіст» і «сотник УНР»,
як він віддано
життя офірував і нівечив
все – для недосяжної
– (на ваше)
з недосягнутих – найкращої – химер,

що увесь вік чужі
були і є, і будуть
всталені, встатковані,
безпечні, щасливенькі
рейки,
маслячка потрошки
і без щастя особливого,
і горя... і без бурь...
де б воно та не було –
багно гнилих смердючих дюр,
підголосків і міщанських канарейок
непу, чи підлиз, чи спекулянтів,
Неньки Шаповалів і Петлюр.

1925

ПРОЩАННЯ

(критикам)

Adieu, Adieu! К чортам!
В нічне провалля!
Вже цього нуду
серце повне
вщерть!
До смерти я –
уперто і безжально:
«ідіть собі
у неминучу смерть».

Звичайно – Ну а ти?
Що ж! вільно поспитати!
Питайте –
«як вогонь,
як біль, ти свій несеш»?!
Напише Филипович:
«сменовех цей
підлизується просто...
ну та й все»...
Звичайно. По Шевченкові – не кожен.

– «Пантофля папи» теж би не для нас...
На молоде життя –
нам – щирість – всенька тайна!
і тут – ну жаден критик не допоможе:
що в світі, те й в рядках...
в зад не вернути час.
Adieu, батьки!
Дарма вам жовч! Гнівили
сини не раз.
Їх кликав світ лункий –
щоб не було: «гнили, а не горіли!»
тип – безхребетник...
– «Глиняний такий».

Вогню на глину!
ось і вся «банальність»...
– що жити
хтіти...
й вміти здобувать...
Роки війни
певненько
вбили синові,
як путь свою
залізом карбувать.
Яка сумна і вічная історія!
Цим вечером, оцим сіреньким буднем:
«стільці у сні... ліг без вечері... в горі я!»..
«а бубнярі, немов у хвилю судну!»
Політтям лихоліття буряного літа
берлу історії гряде
і наш – новий, суворий дій...
і батькові велять бентежні діти –
коли не мосяндз, горщик – але твій.

Удар, щоб як у мідь!
а ні! – дощі притопчуть!
до хідників приб'ють
пожовкле листя...
В можливилицю молодую –

хлопче –
життя, і боротьби, і чину,
сили – вісти!
Це все не гра і не вдавання,
батьку.
Вдавати іншому!
Війна не вчила жартів...
На смерть – все просто, ясно і суворо...
відповідальність правдою жорстока..!
це не підсунути ще раз
давно вже биту карту!
Adieu!
Все тут «верлібр»...
«тонічний», «метром», ... «дольнік»...
«захована строфа!» «Гвалтованая рима».
...Чуже, що син життям гвалтованим,
гвалтованою долею
кричить ось нині
не в класичнім Римі!

1926

ВЕСНА

Вітри життя, простори, квіти –
усе в одну струну, мету!
Ці дні, як серце оголити,
розкрити слова наготу.

Ніколи не казав: «до краю».
не зраджу холоду очей...
Одно! Життя й борні бажаю,
одно – любов горить, пече.

Спасибі вам за сутінь. Кволим,
безвольним дайте її в дар.
До сонця яриною поле,
до серця квітки жар.

Весна – в повтори неповторних –
дзвінки, співучії стежки!..
хіба кому ще сниться чорне?!
і чути ще тягар віків?!

1924

ПЕРЕДОДНІ

Неспокій довгих передоднів...
Гарячка... метушня чекань,
і враз – розкрилася сьогодні
землі остання грань.

І враз... холодная пожежа,
що тільки біль... що серце – зло...
де в обрій замкнене безмежжя
полями смертними лягло.

1925

ШКІЦ

Віки – любов. І біль – віки,
а нам одно – дзвеніти.
Ну, ще скажи ти! – ще які
життя земного квіти?!

Вона устами все: люблю...
а погляд не цілує...
а я стежки, слова гублю...
не бачу вже. Не чую.
Вона мені – мов глухота...
Як темена... і стеле
у осінь мряку, холод... біль...
...а я їй: лю –
...а я їй: – лі –
...а я їй: – льо – ой, леле.

1924

НАМ

Нам сонця кам'яних отих століть,
коли ревли звірі по диких пущах
та веснами великі, волохаті квіти –
і очі гострії, уважні та видющі
пах, барву, риси всі... нове лице землі
в стрій перших слів тих кути лиш навчалися,
...і як тоді в родючому теплі
земнеє серце пестилося і купалося...
і камінь, дерево, гора, трава
були стомовною і щирою ріднею...
Тоді нам росли на рух і дій слова...
та снів жагучих чарівні киреї...
Тоді був чин. За гоном – творчий чин!
Все в світі – чинові. Чуттям – від серця мова,
що аж до нині брати світу вчить, –
мов дівчина дзвінка, яснозора
що по весні чека – прийнять зерно готова.

1924

СПОКІЙ

Біленький дім... Стара, зчорніла гонта...
під вікнами квітник... високії тополі...
Буяння весен тут, ну де вітри?! вогонь той?!
Дух стародавній – теплий подих поля,
спокійна і холодная криниця...
жінок як птаства, той, ранковий клопіт...
Чи, може, весни ті... той ранок тільки сниться?!
О, ні... Я чую. Крок там луни топить.

БЕРЕЗЕНЬ

Діду, годі, годі вже!
– березіль...
Промінь нині, як ножем,
сонь і цвіль...

Березневий каламуть...
– чорний сніг...
В серці теплому, ось тут
вітру біг.

Новий вітер! Він не той
– що колись –
Дітям – бігти – щоб за руки
ми взялись.

Ой! та й буде! Геть! – зимі...
– та сміху...
Діду! Краще б ви самі
від гріху...

Діду! небо, як дзвінок!
– як уста –
Тих дівчат, що нам танок
по світах...

Й тих нема тут, що кінцем
бачать лихо...
Очі: – їми все лице –
молодих.

1925

ОСІННЄ

Пізно. Простори осінні.
Тих не вернуть – хоч-що-хоч...
Далеч такая синяя,
зоряні холодом ночі.

Тільки... Щоб листям не бути.
Мертвим листям на гній...
Як метеор, чи вогонь – шугнути –
вище, д'горі, як стій...

За вогнянеє нині
болем віддати і злом –
де у вирах осінніх
води застигли шклом.

Лунко у серце тобі ще...
Лунко удари тобі...
Як безнадійно просвище,
та як знайдеться в журбі

вітер широкий, бездомний...
вітер – останній брат...
Пізно. Осіння втома.
Марно. Кінчати пора.

1922

СТЕРНІ

Стернею
далеко-далеко,
як музики
днями моїми,
луна...
Заколивала у кров
задум легкий
гірко – стиглая горобина.
І валять хмари...
і вітер
на всі груди
напружено дме...
повз
гнилії
стріхи
села, –
і верби
і став каламутний –
олов'яна година
прийшла...

...глухоту
у воді
втопила...
Нехай серце
не б'ється, не б'ється!
усе не заглада, так зрада!
не хоч гнити –
згорай на попіл!
– Подивися!
Ген-ген: каламуть
в непрозору,
сіру мережу
швидко,
швидко
засотує обрій –
де шорсткою стернею
далеко –
колива
закривавлені квіти
– чи грона –
гірко-стиглая горобина.

1922

ОСІНЬ

Глибока осінь в порожнечі піль...
...кипіння заходу... вир мідяночервоний...
і ми із серцем знову на-поспіль –
нам біль ізнову – що життя холодне.

Летять, дзвенять помалу журавлі...
від серця так болоче відривають
ті луни молоді... Найкраще ясних літ, –
що в порожнечі й холоді конають...

Як мало! Мало. Душу б одірвав!
– у всесвіті, у радості купати,
та... лиш стерня і жовклий сон отав...
жура й покора... Тільки сум крилатий.

1922

З СТЕПОВОЇ БАЛАДИ

Виморила, висмоктала душу
і смієшся і співаєш ти...
Так по луках сонце трави глушить
із спокою – вище в світ рости.

Коси золотії та по вітрі...
У вітрах ізнов хмарини, як ліниві сні...
де вечірне, густее повітря
мені знову – пахами весни.

...І ніщо вже в світі не кохане!
Тіло би співучеє твоє...
...По степах життя під хижим ханом
день чи кінь, чи серце виграє?!..

Там повітря – медяна отрута,
а полки козацькі – ще не чуть!
До порогу тільки припадає рута,
як до серця хмелем каламуть...
Тільки ніжні руки, як отрута...
Моє серце! Ти не баламуть!

Спиш. – Смієшся... Та я певно знаю:
в кров крізь сонь – пут брязкіт і вогні...
Степом... вітром шугонуть безкраї...
Майорить... Не чути в далині!...

Степова, найкращая отруто!
так хили ж смаглявії уста!
іще пахне кров моя у жилах рутою...
половецький, рідній сниться стан.
1923

ПЕРЕД БУРЕЮ

Ні згуку... Глохне напружена
степів далечінь широка.
Нічого. Ніде. Час осоружний...
і кожна хвалина: роком.

Здається: всеньке вже випите
повітря, усе... Не стало...
Де хмарою – міддю литою –
гроза... – що і неба їй мало –

гуде, росте, наливається,
сунеться тихо і грізно...
не ворухне ніде... Озивається
тільки – ляк... і в кожному – нарізно...

і в кожному – і повинь, і схований...
– страшне ж тут, ось, зараз зробиться...
ті ж приміти – усі тут ізнов вони...
пустеля – в мовчання подробицях.
1923

ТВОЄ ЛОНО

Смола й суниці... Височінь тече...
тече – розтоплена, глибока, повновода.
День верховіття золотее тче...
промінням вимережує обводи.

Ну, щоб луна! Так тихо. Така сонь...
Лежу. Думок нема, як в небі ні хмарини...
і вільно так. Не те, щоб на припоні –
Я просто повинню... безкраєм світу нині.

Та вічно би було цієї колії,
цієї теплої безодні нам – щасливити.
Коліна теплії твої... уста твої...
Тече безмежність жилами, лінива.

Смола й суніці – тепла колія
дня золотого... і невже ж холонуті?!
Заплющив очі... У колисці я...
Смола й суніці – тепле твоє лоно.

1925

КОНОПЛИ

Хвiртка. Теплим пахом м'яти –
сонна, синювата мла.
Що ж, покликала сама ти...
нині – не прийшла.

Наш одвічний, сонний одур –
у коноплю чи у мак...
Бачив: тiнь. Вона з городу
попiд вiкна. Так.

Того ти сама не знала –
і не снила ти...
Мені з ночі виростали
дивні привиди-світи...

Лиш у сад, за хвiртку тiльки!
...мак не мак... дурман!
В мертвiм небi свiтла жилки.
Одуром – туман.

Та луна, луна ланами!
Шепіт там і сміх...
Застогнала у сні: – мамо!
що вабливий гріх.

Цілу нічку! всеньку! – казка!
дивний світ новий.
Снів, мов квітів дивних в'язку
попід вікна – Вій...

одуром на твій цілунок...
в сон, до тіла, в кров –
нехить чорную – дарунок –
страчену любов.

1925

СТЕПИ

Ліниві воли й забуті вітрами
лінивії, сонні шляхи...
і тільки горить далечінь вечорами
на чийсь, зовсім інший, прихід.

І тільки падають в куряву луни,
що сонь все, покора і сум...
Гіркі бандури гаркаві струни,
свою українську душу несучи...

Як там – кам'яная баба далеко...
нерушно, як скитськії сні,
які ті поважні, повільні лелеки
лугами... Як маєстат давнини

розлогі степи тремтять жайворами
і пахощами трав-сночар...
Безмовно горить далечінь вечорами:
широкий, як світ – пожар.

Цей лан, немов помах крила земного,
що тут тільки ледво, ну ледво рух...
і проклята лінь... Вітряної тривоги
чи ж тебе схвилює невкоєний дух?

Залитая сонцем струнка і смаглява,
у синяву мрійний та пристрасний зір...
на пестоц горячу, південну – ласкаву
це тіло: в гопак би, у вир!

Отак. Тільки крок. Ну ще тільки помах...
то ж сили! родючої сили: вири.
Степом разлогим долає втома
І туга співуча, й думки, як воли.
1925

ШКІЦ

Вікно відчинене...
Березневі відлунки...
В сльозах мовчить... Чи не
висушити цілунком?!

її очі великії
усе пити, все бачити...
Вітер... сонце нам ліками,
а ви плачете!!

По-новому синіє
ліс за полем чорним...
Випеститься надія,
до серця пригорнеться.

Вікно відчинене
небові – лунко...
Ясне, радісне, вчинене
весняним цілунком.
1922

ВАРІАНТ

Не згадуєте ви...
Я це напевно знаю...
І чого б згадували ви?
Чого??!
Роки, як сніг
чи – як вода...
Роки – вітри,
що пелюстки,
що дні метуть,
метуть...
Та кожен з нас
ще серця не скупав свого.
Буває: –
молода
присниться путь...
та. краще все ж –
не згадувать...
Забуть.

Хай присягатися
божитися,
що більше вже
не буду я ніколи...
що все пусте,
лиш в цьому
першеє кохання
я ціню...
Бува (і певно вам)
в ночі пече...
опалить враз...
розбудить терпким болем...
стаю крилатий я...
співучий я...
аж тілом увесь дзвеню.

Буває тяжко жити,
дихати, дивитися і знати...
Всім таке буває...
Тим більше в цю добу, –
що на вокзалі... – дні...
що переходом всі вони...
...Ті ваші очі...
Це вони
дитинством щирим сяють..
...Але забути...
Так. Забуть...
Як неможливії
казкові
сни.

1926
Штернберг

РОЗДУМУВАННЯ

Рослинам і камінню життєва –
спокійна путь – довершеність: родити...
спокоєм їх насичені слова
і не болючі в них – безжурно-ясні квіти.

А ми давно, нещадно розп'яли
життя й серця за рух та за горіння...
Не знати як... Не знати що й коли...
І на вітри розвіяли насіння –

вітрами піль, вітрами піль – світів...
морями всесвіту нам пелюстки ж обмити...
Душі – усе жага... Душі – далекий спів...
Напружено на зустріч бурь гудіти...

за тим спокійним, простим, як вода,
призначенням в довершеність найвищу:
такими різними в однакових слідах
заплутаніш, болючіше, бідніше.

1922

ЯРМАРОК

Ой, та й люду! Цвітом стеле!
Як на відпуст чи на храм.
Нині ярмарок веселий!
Погуляти нині нам...

Раним вранці уставала,
убиралася я...
Серденько б не умлівало!
доле моя...

День – як дітям ті дарунки,
пірники, медівники.
Все циганка розгадає
тобі з лівої руки.
Непорушні в синім небі
здивилися хмарки,
як сміються з парубками
міцногрудії дівки.

Коло коней біга циган.
Кличуть до крамниць жиди...
Кацапчук рижобородий
швендяє сюди-туди...

Буде, будеш ти ласкава,
злива солов'ї в вночі...
Гей, з ярмарку – ляжуть трави,
затріщать корчі.

Днем, тобою нині вп'юся...
тим рокам – щоб ні сльози!
як натомлена бабуся,
хусточку за образи...
не ховать одної думи!
Люба! взяти світ кортить!
Тіло п'яне людом, шумом,
в серцеві – смієшся ти.

1925

РИСКА

Як почав, почав, почав!
сам не знає, що – молоти.
В крученого панича
всі думки – одна голота!

А життя! – Воно пече!
В мить спалити воно може...
В себе сам панич втече
закликом кінчивши: боже!

Не pomoже. Дать чи взять.
Лиш, паничу, чути треба!
...Осінь... баламуть... На гать –
хмуре, каламутне небо...

1925

БЛАГОСЛОВЕННЯ

Світання ясне. Чистота
неторканих хмарин-пелен.
Пуцу я серце по світах
і буде день благословен.

Верхи палають, як свічки...
а світла всім? усім вогню!
Усім весільні стрічки,
як нині – день по дню.

Ще ж дощик перебіг, скропив...
Роса горить... Яких імен
і пут, і меж – яких життю?
Ні! буде день благословен.

Як предки, світу маєстат
життя, землі – я п'ю, блажен.
Життя й любов не знають страт!
Все будь ти, дне, – благословен.

1924

Я

Церковщиною, скажуть, тхне.
Інтелігентик і нудьгар.
Ваги оточення не спхне
Ніхто. Переступити чар,

межу зорати, – «битіє –
свідомістю». Чи ж винен я,
що всіх воно таке... Й моє...
Скажіть! За це чи ж можу я?!

Це вам закон. Переступать
любить бездумно, аж у край –
поетові – таке почать
життя, що радість і одчай.

Пантофлю слинить – в біль Тичини
й Сосюрі будня соч нудна.
Яке життя: їм –спів і чин...
І закликом живе луна...

Чи ж винен я, що світ люблю –
й розгоном волі серця зміст, –
що серце у безмеж топлю –
сонцепоклонник, «анархіст».

1925

ОСІННЄ

Місто димом, імлюю і ранніми,
і заплаканими ліхтарями...
Знов – гаряче-осінні вбрання.
Замикають раніше браму.

І відлунки туги далекої
з піль порожніх у парку чути.
Тільки сісти. Це журавлиний клекіт,
чи трамвай дзеленьчить... Пірнути

у прозорі, співучі хвилі,
(як нитками, прошиють тремтінням)...
І співучая втома у тілі...
і в очах – покірняя синява,

що з зеленої – фіалковою,
холоднішою стала далеч...
і життя вже не загадкове...
Осінь –
стерні –
як смертна галич, –

своім чорним, настирливим криком...
не гаркії шпаки – докука...
Глянеш: любої очі сумні, великі
і холодні маленькі руки...

і цілунок гіркий – степами
як дихне... – Що діять, не знаєш.
Так, як серце життя, – над нами
вечір, кров'ю залитий, конає.

1925

БЕЗ ХМЕЛЮ

...Ще... хміль з душі собі візьме,
і буде пустка... осінь буде...
і серце в цілий світ – саме.
Ніякий дотик не розбудить.

Ніяке слово. А тепло...
Ну, що тепло? самая кволість...
Мов зв'ялим листям намело...
в осінню ніч порожнє поле,

що джерелом найглибших дум
було (згадаєш)... Марна слава!
Ізольда... Ільтіс... Улалюм:
ковзьке співуче та ласкаве...

Пестливеє – на все життя,
на всенький жар – аж до останку...
На все – безмежжям тільки стяг
на всевіт – бажану коханку...
Не раз казав: любов – гроза.
Садам, ланам, усім – кипіти.
Віддатися на все – казав,
Та от – без хмелю – нудно жити.
1926

ТВОЇ ОЧІ

Нічого. Ні щастя, ні сну. Не кохать.
Не хтіти. Всміхаєшся ти.
А очі твої – всіктися... мовчать,
і далі радісно йти.

Нічого не хочу. Нічого не знать.
Лише ти, моя дівчино, – світлом у дні...
Очима, що свіжі такі, так зорять –
дивишся в очі мені.

Усе б я покинув. Забув. Залишив.
Ні болю. Ні сліз. Ні проклять.
...а тут до земних в'яжуть шляхів
очі твої, що зорять.
1922

ДИКЕ ПОЛЕ

...А потім. Була тиха пора.
Пісня у тілі дзвеніла десь.
І дивилася тепла, тиха сестра...
і ластився вірний пес.

...І старий, мудрий вогонь
напливав... збігав. Ще не скінчена гра.
І копитом били, кликали коні –
що пора. За поріг пора.

Горло стиснуло. Стяло слова.
Тісніше реміння стягнув.
І полин: гірка, шорстка трава
з-під копит навівав, співав давнину,

що місяць – як рана – розкривсь у степах,
і ще ті (половецькі!) вітри загули...
Диким Полем прадідів путь запахла,
і навіки на зов пішли.

1923

ОСІННІ ПОЛЯ

Вже копи звели. Це вийти і слухати...
І пити безмежжя суму і втому...
За марним своїм – як з будяччя пухом,
щоб пізно, мовчки, вертати додому...

Летюче усе і марне. Не вдієш...
Не перебореш... Лягло. Заснуло.
За тим, найдорожчим, що буде в надіях:
чути ясно – поле зітхнуло.

Щовечора: всенькими барвами небо,
простори, дахи вбирає... тополі,
що-вечора знаю: нічого не треба,
тільки б цього терпкого болю.

Співуче, співуче стає... мені... Сумно –
це ясно над всім, аж до нині плеканим...
бо чути: стернею осінь задумана
сумує – плаче далеко.

1924

СПІВАНКА

Жита морями. Мазанка.
Тополі. Все – як слід.
І сонь з віків приказана,
і сном лінивий світ...

Як дикого коня уздечкою –
насмілишся – торкни!
тіло в цвіті – гречкою...
і очі – як терни.

І дике серце плаче... марючи...
не спалить... не втече...
Так цілувала, гаряче
ще ж нині жити – жар пече.

Все дам... Лиш біль підсилити б
оцих найтяжчих літ...
Долонями уміла ти
подати цілий світ.

Ну, вірю! Щастям проща ця!
Хай дні – у пелюстках киплять –
де хмарка – та полощеться
та журавлі риплять...

Де курявою теплою
нерушені шляхи...
степами де гуде-пливе
весни весільний хід...

Пусте. Що хоч. Хай мальвою
твої веселі дні
Згорю – а все не жаль мені,
це так! – не жаль мені.

1924

ПІСНЮ У ВИР

Пісню у вир – немов душогубку.
Лети, та напружене все – як струна.
Чи ж нам порогів триматися цупко?
За сьомеє море шукати руна,
питати в світів руна золотого
жару і сили над всіх! понад все!
Якая ж мені вітряна тривога,
жага, та яка, – серце ссе –

що з кручі – й не жаль! Махну, не заплачу!
Тут дихати нічим – і тяжче з дня в день.
тримали та гудили – і насудачили –
і чулі вже серце та мозок – як пень.
Так вир. Все у вир. Щоб гуло і кипіло...
роздор нам одвічний оце рішать...
Це горить, дурманячи мозок і тіло,
поганська – землю звеличить душа.

1923

СТАРЕ ЗНАЙОМСТВО

Так... Немов би тобі і мені лиш 15 –
і цікавий, хороший такий нам світ...
Дні й земля неможливі, як взавтра, – сняться.
папороті купальський цвіт...
Так. Немов би 15. П'ятнадцять ясних...

Їсти яблука, гратись в шпака, сміятися
і писати надень по кілька листів...
щоб найбільш, по двох годинах стріватися...
Але, люба! Навчилися ми цілуватися
...та забули простих пісень і слів.

1926

ВЕЧІРНЯ

Здавалося – несила.
Не витримаю. Ні.
Полотнами стелили
луги... Тобі?! – Мені?!

Полотнами. Ну справді!
Білити – на обрус.
...а як же я – душею
тобі та постелюсь?!

Хто душу мені вибілить?
вода і сонце – ти.
Це стало: до загибелі
до перелазу йти –

де закурить, замакає
вечірня череда.
Росу – зорю далекою
зведе моя біда...

де вбранням – ген білієш ти
у темну зелень віт.
Де серцеві яснієш ти
у каламуть цих літ.

1924

ЛІТНЄ

І дощ, і сонце! Весело.
Краплини ці – як сміх,
із синяви небесної
намиста різних їх,

що граються веселково...
і сліплять, і дзвенять...
що плесом розливаються
– тебе одну обнять,

в теплі, в цілунках няньчити
шипшиною, – цвісти...
одна ж ти в світі щирая,
одна кохана ти,

одна ти так торкаєшся –
як пісня і вогонь –
одна ж, що всесвіт радістю –
мені твоя долоня.

1924

МАДРИГАЛ

Усе напруженіш, співучіш
раба-душа тобі – німа.
Ти холодком ліниво мучиш,
не холодом: його нема.
Нема великого – як нині –
зі всіх – на попелища – всім...
Осіннім небом – очі сині...
і сум, і порожнеча – всім.
Ти темним голосом авгура
Пророчиш лиш осінню путь.
Душа ж... – мов старцева бандура:
за гріш, за усміх струни рвуть.

Ділити з кимось світ на попіль?!
– Як бризнеш (знаєш чим) з-під вій?!.
Душа – це пекло. Жар, що: в попіл,
буран, бурун і буревій.

1922

ЩЕ ВАРІАНТ

Я кращаю, як вас, бува,
згадаю...
такий хороший
ми
творили світ!
Такі (всі цвіт)
стелились нам безкраї...
це на порозі
тих, дитячих літ.

Ніхто тепер
вітрів життя не чує...
в багні чи в болях
сіра колія...
та що зроблю,
що лиш вогонь
люблю я?!
і нищу в пестоцах –
за це
чи винен я?!

Всі у брехню,
чи втому, чи безсилля.
Людина я. І тяжко мені так...
що так, на марницю –
дав силу і дозвілля
і взяв з життя – запльований п'ятка.

Я не романс пишу –
Болюче одриваю
слова,
щоб вмерти їм у світі...
і щоб ви
ті весняні згадали,
вквітчані, веселії, безкраї...
ви. Єдина тільки ви.

Нема й не треба
теплого спокою...
Що, мертвий, він?
і з нього путь яка?!
Мені ж усе
полегша в ночах,
як згадаєте порою –
далекого знайомого
Антоня Павлюка.

18.VIII.1926
Штернберг

ЛІРИКА

Вже горить низенькеє віконце...
Хусткою червоною – оглянься, дожену!
Золотее павутиння сонця...
теплого вечірнього нам сну,
степоного долину та волі –
на бездалеч – крила там згорнуть...
Не замкнути (в рук співучих колі)
як найбільше – смерти не забудь.
Скінчено. Замкнув хліва і браму...
(Темним лугом вже встає туман...)
Золотее павутиння сонця
по верхах тополь все вище. І дурман

вже солодкий, невідступний стеле
у яри, в зелені... У корчі.
Золотее павутиння сонця
у очах твоїх, як горнешся й мовчиш.
1922

СТЕП

Безкраєм степ. Жита. Жита.
Самий простір. Саме безлюддя.
Гадать – спинилися літа...
Горять лиш відгуки... ізгрудять...
напружать... Лопне десь струна.
І повинь в серце, в очі... Повінь...
Без меж простір... Яка б луна –
та згасне. І не знати – хто він,

чого він... Що цей марний рух...
вслухатися: ніде ні духу.
Лиш пах століть. Медовий дух,
важкий, настояний, безрухий.
1923

НА ПРОВЕСНІ

Як ті голуби на верби – хмарки
на плесо... і там заніміють, розтануть...
Кумедні – парують, ростуть хатки –
це ясно, ростуть. Розгинаються. Глянеш,

таке ж бо нужденне по довгій зимі,
цупке і бадьоре воно – ковалями.
Життя молоде і завзяте таке...
У повені луки – жердям... палями

пізнеш городи, садибу, лани!
гей, люде – а хочете безмежжя?!
Та людям – безмежжя... На лихо вони!
Це так! пустуни... Бентежники.

А вірю я: в кожного серце – як птах –
Як хоч, як не пробуй – щирее,
на дотик – струна... Пух на 'черетах...
спів – перші гості з вірію.

1924

ВАРІАНТ

Ще! Ще! весни! Як сну тих лун! як пролісків!
Перлисті, прозорі акварелі –
Розкрита далечінь пересувається –
і всі, здавалося б, щасливі та веселі.

Усі, здавалося б, у молодість повірили
і в те, що всесвіту, як дуж, як більше брати.
Ну, що роки в корі чи в чолі вирили?! –
нам стерти зморшки і хотіти свята!

Ще так непевно... Тонкою корою
прозорий холод гляне і замкне...
та вже набрякною, пухнастою вербою
мовчи, старий, – весна проріст жене!

Парує дах... а смеркнеться – видзвонює
краплиння довго у порожнее відро...
Весна і росталь, і дозвіль – на коней,
на очі, води та серця – оброди...

1924

НІЧНЕ

Ці нічні сади і місяць між верхами
мовчазних тополь. Таємно так і чудно.
Це любов... Це жах. Це всевіт. Вічно з нами,
в нас ворухиться невміло ще і трудно.

Розпізнати хіба?! Черемхою – це тіло,
мо', лиш чистота світів холодна.
Поле – в місяці... Ну, мало що не біле
і мовчанням запиту небес безодня.

1923

ВЕСНА

Не сплять пташки, потоки, дерева...
– як нам було у році 19-тім.
Земнії жили пнуться по ровах...
потоки рвуть по берегах. Юнацька в тім

родюча, молода і невгомона ярь...
Любов така велика – та відвага...
Ну, що минулого глухий, холодний яр,
як на порозі вже нам літо повноваге?

Ну що спиняти? Ні... Нехай старі риплять –
ох, чи не забагато взяв ти, сину?!
Зайдуться у душі нудьгливо колупать
– позаторішнюю, облупленую глину.

Це з щеп – солому, а з розсад – мішки,
нехай росте, хвилюється, бує...
Лункий і свіжий став нам, радісний такий
світ... – Неможливі (в 19) безкраї.

1924

ВЕСНА

Гул пішов. Навіть крига,
і вона прокинулась... рушила.
Стільки клопоту, сміху та бігу
так природно, незмушено...
Хто ще там? – Почекай-но!
Все, й весна – перемелеться...
все, мовляв, як звичайно –
лише вбитою стежкою встелеться...

Запускати це б човники
в каламуть балакучий...
Хай собі вже чиновники
душу муштрою мучать...

Щоб не нудь, не докука би...
дівчину цілувати...
Літ – до вечора луками
накує зозуля – не взяти...

Кожна люба – смаглявая,
квітів скільки в очах – де не глянути...
Моя перша, перша ласкавая,
тілом п'яна ти...

1924

КОЛИСКОВА

День згорів... Кінчився зараз.
Комарем згорів на свічці.
Як на греблі свіжий тарас
все непевне... Усій гичці,
всім насмиканим і вченим
вже нарешті теревеням
стати... Ну, згадати ще нам,
що дурненькі ми, зелені...

Дні так педантично учать:
жити, голубе, не грачка.
Ти ж – берізка балакуча...
вся, як злива, – нетерплячка.

Теревені м'яко точиш...
Немов кіт, на руки – з печі...
Прихилиєшся, лоскочеш...
кучерями... – і лепечеш...

Дівчино! Чи ж справді – нині
й все пусте – отак – нічушка!
де зорею сіро-синьою
мокрая твоя подушка?

1924

ОСІННЄ

Що гірше осени в залузанім бульваріку?
– одна горобина згарає нареченою...
Та ті берізки... Гей, заграй, дударіку,
осінній вітре суму! Суму ще нам!!

Обдерті паркани чорніють – усі в написах...
в малюнках тих – розмашисто докучливих...
Холодні вітерки... Поля крилять порожні...
і очі кожного – ну доки отак мучити?

О, це так доля! – Що життю судилося
товкти брехню, немов ту воду в ступі?
Садок міський – сухотами театріку –
де, мов їх какаду, – уся линяла трупа.

Сучасність. Геть у всьому. Так у парі
хіба порівняння у тямку йде єдине:
перекупка спить важко на порожньому базарі,
а горобцям... Ну що! радій – панамі у насінню.

1926

ВІРШ

Не згук на згук ліпити –
немов безвладну глину.
Ні! День до дна допити,
і так – щоб до краплини.

Щоб корчем від сторінки!
щоб стогоном, вогнем крилатим!
За пориви і вчинки –
найбільшою запластою,

щоб ані паху плісні!
душі усе щоб свіже!
Щоб справді птахом пісня
– повітря й серце ріже

до пожару, до болю!
Та ти щоб кликаєть слъози вмів!
Як не по своїй волі –
і не при своєму розумі.

1923

СНИ

Магді Бара

Липне тепло втомою, мов патокою...
близько, а сягнеш – не лялька – думка близько.
І лежиш... Пригадуєш дитинство: спатоньки
і утульний світ тобі з колиску.

Все що діялося – мамою далекою,
просте, зрозуміле таке й рідне!
І по сні не бути більше бекою,
все мине, усе пройде – безслідно.

Усе чорне і важке пройде – мине...
Все забудеш, вибачиш ти, гинучи...
Це ж не все й не всім быть Лермонтовським демоном,
бути й янголом, отим, що душу ніс опівночі,

бути й базею маленькою, пестливою
– щирою – одні великі очі...
Тепло липне сну м'якою зливою –
спатоньки – одно лиш хочу.

1926

ЗГАРАННЯ

Тут
давність щастя
на очах згорає,
і сонце пересунуто
в годиннику життя...
і смертним
маєстатом
осінь окриляє
блакиті
... (немов туги)...
стяг.

Біжить порожня,
в'їжджена дорога...
тополі гнуть
верхи
за обрій...
Все – як все.
Все, як було...
Та тільки тут тривога
луну
й відгадку
ще якусь
несе...
Змінився вітер...
Стриманий, холодний –

усім,
до всього
тільки чужаком...
І зір і серце ссе
простір стерні
голодний...
Як серце –
він: –
напнувся їжаком.

Хай пухом,
що летить...
Хай безвісті
завіє...
Мо з болю виросте
іще мені весна...
Тут
давність щастя
ясно бачу –
тліє...
й безплотною,
як туга,
далина.

Тут
захід дій і снів,
як світ –
такий широкий...
і холодний,
глухолунний він...
Вири осінні,
прозорії, глибокі...
вири вітрів
і листя жовкле... й сплін...

Тут вибрати,
щоб знищити...
і любее поцілувати –
любов лише вивершенням –
що хижа сила зацвіте...

В осіннім прозорі
свідомо так ховати...
а вітер в серце – він не пелюстки!
він жовклий лист мете.
1925

МОЯ КІМНАТА

Коробочка, що люблять діти,
– моя кімната.
В ній до вікна лиш крок ступити –
і світ обняти...

Як степ в дитинстві – місто нині
мигтить дахами...
По цятці бачу: небо синє
ще є над нами.

І голуби... Богато нині
паперу в вітер, –
як я, – хтось жартівливий, кинув
сказав: – живіте!

Я тут пишу свої ліричні,
всім критикам немилі...
Спиняю тут всі ритми стрічні,
мов коней, в милі.

Гуляють діти і панове
по тротуарах...
Й мені, як вийду, знаю: знову
там буде мені пара...

Я не Елади. Мапу світу
в кімнаті маю...
Хоч раз в неділю будь, як діти!
– собі манджаю.

Що тут, що там: мені однако!
– все праця, світ і люде...
Одно: горища дух не плакав би,
як горе він по ночах будить...
1924

ТИ

Ти, няньчена ніжністю!
життя мого теплом...
Скажи! Якою збіжністю
щоб сонце! – нас звело?!

Якою це причиною
та стежкою – зійтись?!
Дивися – вже одчинено
путі в світи. Дивись!

Душа, як сад – закапана
веселкою дощу...
на запит твій без запинок:
– що молодий не вщух.

що граєм щастя грається
мій молодий потік –
де ранок усміхається,
повітря, ранок – сік
ягід іще невиданих,
іще незнаних слів,
у радості сповіданих
з дитячих ще голів –

як не любить не зналося,
і все рукам було –
коли життя... здавалося:
...лиш мамине тепло.
1924

БІЛЬ

Захлинаючись болем,
ще прийде і спитає....
Покажу на вечірне поле,
на стерню... І скажу: не знаю.

Ще не стала орда у жилах,
іще гірко чути в повітрію вогнями...
Іще дика сила
і не розумом – почуттями.

І жіноча така покора
перед чином творчим...
Не змагання на лихо, а горе...
Воля к чину – скорчена.

У широкі осінніх обріїв брами –
тільки поглядом тужним...
Подолати нема – до нестями
гону спруженого...

Степовим, широким акордом
не дзвенить іще голос сина...
Іще чином не горда
моя Україна?

1925

ЛИСТ

Коханая!
Ви так спокійно любите,
а я –
ввесь жар!
Тривога! рух і біль...
Співуче – втомно
поглядом голубите
простори життьових –
таких холодних піль.

Ох, ці холодні
вітряні безкраї!
де все вири
і смертнії часи...
Землі вечірньої
отрута наливає
і серцеві: живи –
це рівне – віддаси...
Дзвенять слова,
вогнями наливають,
найближче – пісню
болем одірвать...
руками любляче
в жадобі пригортаю...
Ну, як же так,
як вас не цілувать...
Землі мені
моєї не любити?!
Не вірити,
що сонце і весна...
В розгоні молодому –
давнині –
старим вікам –
хотів я бороду зголити
Пусте...
дурний той герць...
та суєта нудна...
Всі люде –
більшість –
хтивії комахи,
тупа зажерливість
та глухота одна.

Коханая!
І так болюче
нині...
Ніде я місця
нині не знайду...
Це, певно, –
все тому,

що неминуче в синяву,
як дні мої,
вже листя у бреду...
Вже без пуття,
як я,
летить на смерть
за вітром...
Все краще
вистигло
чи марно одцвіло!
Коханая!
Нема мені повітря!
А кожне слово кинутеє
– злом.

В норі
родини ви...
Я – з вітром.
Хай... Так бути.
Мені на попіл...
Жити мовби – вам.
Та хто ж
мене і вас
навчить забути? –
в нічні безсонні
часи
навчить забути,
що є життя
без меж...
життя
без пут
і брам?!

1926
Штернберг

СМЕРТЬ

Чорне, чорне, глухолунне небо!
У душі зимових хуг виття.
Такий жах. Нічого вже не треба!
Ні простору, ані тебе! ні життя.

Тільки пив би смертної отрути!
Тільки сну, спокою... Чи б захтів?!
Не бажать, не знати... Все забути
і не бачити оцих нужденних днів.

Як осінній – сизий ранок-серце...
Мла. Холодний попіл над усе.
Викликав отак життя до герцю...
Тільки... глум та горе одно ссе.

Вже не жити мудро і спокійно
в боротьбі сміятися, радить...
Тягарем прокляття, та подвійним
мушу смертну пряжу свою звить...

Десь далеко море. Ген – далеко
синява прозора і лунка...
Там, до вирію – летять одні лелеки...
людська не досягне рука...

Десь далеко в морі...Ген – далеко
кілька тисяч сажнів там до дна...
Я не вирій – дно побачу... не лелека я...
смертного напившись вина.

1925

ВАРІАНТ

Ну, остання, просто неминуча,
як вода, як смерть, чи як земля –
ти ізнову мене палиш, мучиш...
став горінням із тобою шлях.

Все зроблю тобі, що тільки схочеш!
хоча вже, мов знятий із хреста.
Тільки бачити твої блискучі очі.
тіло твоє цілувать... твої уста.

У степу вночі не слухать зорі,
не дивитись, як росте трава –
заболів простір, вкололо серце горе:
мені пісня родиться нова.

...і одна ти у світах полощеш,
кличеш душу про світи співать.
І тобі життя моє – не проща –
так болюче й солодко кохать!

Знов лягли на шию твої руки
і мені співучії моря...
В найсолодшу, неминучу муку
дні мої в тобі на смерть горять.

1923

ПЕРЕД ГРОЗОЮ

Зітхне... і сльозами закапає...
І тиша напружено слуха...
За горбами заслонка впаде – (пожежа там...)
Луна обізветься глухо.

А жито – як п'яне. Не втримати.
...Впаде і заляканим шепотом...
Сухим... Так покірно стелеться...
тривожно – до обр'ю сиплеться...

Здається – усе, зразу... вимерло...
впилося чудного трунку...
Лиш листя заляканим лепетом,
несміливими поцілунками...

лише, як твоє тепло, стукає
так глухо і важко так б'ється
велике серце земнее.

1922

НІЧНЕ

Ох, вночі – тільки біль!
Лиш гудіння вітру та стогін
Баламутом вечірніх піль –
немов проклята – вся дорога.

Ні уста, ні слова
про життя – як радість дитячу...
По устах – як по чорних ровах
загнилися слова неначе.

Тільки вал. Валом – вал.
Буруни вітрів пустирями.
Від дідів у спадщину мало –
сум покори один у храмі...

сум покори – рабинь – жінок,
що в одвічний ясир чвалають...
Уночі лиш самотній крок
пустирі нестерпного крає.

Зуби й руки стисну
– скок і чорная темінь!
і нема мені сну –
тільки лемент!

Зойки вітру мені
на осінні землі порожні –
що погасли вогні – знеможеним.

1925

ЯРМАРОК

В блакиті парко тиша спек –
розтоплена, золота.
Безрухий день, безруха мить...
лиш важко дише висота.

Так сухо диха висота...
де снами стиглих нив замрів...
Лише з глибин... (так біг крота)
далекий грім прогомонів!..

пошелестів по ризах жит
і все... І сон... Задуха знов...
Важкая спека сухо: пить...
Гарячий попіл – кров.

А ярмаркові вози...
в червоній хустці ти.
Кошіль пахучий твій з лози,
дукатики, хрести...

Намисто та у три ряди,
як повінь плесами – хода.
Хоч в цигана... хоч в москаля ряди –
усе я – по твоїх слідах

в загорклину степів – бандур
гіркий полин, гаркавий бреньк.
Хоч баламут... хоч одур-дур –
як пилом, потом оцей день

в паркому гомоні юрби,
в торгу, у лайці цього дня –
тобі, одній тобі з журби,
із радости слова дзвенять!

1924

НЕСКІНЧЕНІСТЬ

Ах, осінь! Ну – що я почну?
Всі барви, всі пахи... і мало.
Над все оце – пісню одну...
Одна тільки пісня зісталася.

В природі, в тобі тепер
ніжна, покірна втома...
Яких ще бажати химер? –
все скінчене, стало й бездомне.

Прогорклина мокрих отав...
Чи ж в сіні – весною – марева?
Крилата, готична, бліда висота...
Задума і туга... (у пару...)

Берізки – стуливши ніжки стоять,
вином і ще чимось... грибами у лісі...
Та рідша у прозор проглядь
між листям жовклим. Горбами

бездомні, лихі вітри,
що ляскають вдома хвiртками.
а в погляді... Так би: зітри
туман, що там гусне ярками...

Зітри... Бо все ближчають зорі...
Ближча біль... Розкрива у прадавнє брами...
безпам'ятная широчінь просторів,
нескінченая вечорами.

1925

СУЧАСНІСТЬ

Нудно стає, і простори забули
продажні пера, слова й мечі...
Кожен – над кісткою пес зіщулений –
забити, й то не навчить.

Кожен брехливий такий і хтивий –
двоногий хижак, мудраль...
Прожити – не хтіти вітрів, ні дива.
Що йому – за просторами жаль?!

Кожен ставив землю свою і правду...
це було... Кожен стежку свою любив.
Їм місяць у небі був – мов і справді
копито їздець загубив.

Від моря до моря шляхи хрестили...
палили Трапезунт і Скутару кляли.
Тепер: степи у розгоні замріли
не димом стану. З осінньої мли,

що суне муром – тільки покора
і мляве: не знати очей, лиця...
Навіть і величі – де там у горі
нічого... Тільки б доповз до кінця...

Тільки б та боком усі туботи!
кроки на втоптаний слід...
Щирила зуби дівка з-за плоту,
де кляв, стонапастив дід...

Грав... землі було мало
йому – вітер... Та це ж молодий каламут!
«Багато кожному серце», – сказали,
плодяться й так і живуть.

І тяжче, все тяжче й болючіш є жити...
і стала, як смерть, любов...
Невже та усім дідами, не дітьми?
памолодкам на творчу любов?!

1925

ЗРЕЧЕННЯ

Ну, не знайти мені! Так їх багато!
В кожній стільки болю й тепла...
На вітер... у ніч ніжність заховати...
ніяка б її не знайшла.

Продасться – не вічна, маленька й мізерна...
Тільки на гріш і на мить.
Чи ж сіяти, знаючи, бідне зерня?
І порожнечею – всесвіту пить?!

Дитиною десь і колись тільки вірив...
Зором великим, ясним сміявсь, –
а це остання: виром, а не вирієм,
а це тільки смертній владі віддавсь.

Нехай. Ніч і осінь. Порожні, холодні.
І жовчі, і холоду повен вщерть!
Віднині я бачу тільки безодню –
любов, що велика мені, як смерть.

1925

СПІВЕЦЬ

Ночі Купальської онук...
Поганець – все земнее славлю...
і небо знову – сп'ятий лук
найдужчого, що сном ласкавлю!
Землею серце – повнозгук,
і щастя правлю – службу правлю.
Я всім і всіх – обняти й пить...
і пестити і цілувати,
бо раз лиш молодая мить,
що їй усе – весною, святом.

Побожним дідом ясний чин
дню запоріжської Покрови...
як він – такий же правнук – син
земної владної любови –
землі – земного віддає –
людської й трав'яної крові...

У музику – джерела слів
і біль з глибин... Все! Всіх! Єдине.
Живою часткою світів
тремчу – зерно, а не руїна!

1923

ВЕЧІРНІ ПОЛЯ

Знову їду я полем вечірнім...
закурів пахучий туман...
Так співуче у серці, невірнo...
Стільки серцеві знову оман.

Стигне степ. Синю ніч наливає...
Вся безмежжям більша, росте...
Це, напевно, кохана чекає, –
це найбільше віддати святе –
так напружено вся нудьгує
любовну прийнять колю...
Крадькома це когось прощу я
за щасливу долю твою.

1922

ХМАРКА

Хмарка підбігла і... торк!
– Променя так і нема...
В зелені десь розтав...
Глибша блакить німа.

В студню осінніх озер...
В прозор... У холод навік.
Так ось потав, умер,
нам той, невернений, рік –

що лоскотали уста
пісня твоя і хода...
Хмарка жалі понесе по світах.
Небо – прозора, чиста вода...

1923

ВЕЧІРНЄ

Вечір. Тиша. Десь чайка кигиче...
Так темніша, глибша твій зір...
Хмар вечірніх задимлене
полум'я і лункий, як безодня, – простір.

Вже росою припала стежка...
Серце болем і серце дзвенить...
Ну, яких тобі слів мережку?
На оцю смеркову мить?

Хай. З тих трав – синій вечір виросте
і потане, – зоріти зоря в ставу.
Я вернуся. Останком щирости
від серця тебе відірву.

1922

ТРАВЕНЬ

З розгону вітер скочить в листя –
ох, бризки... Лепету по світі.
Ніде, ніде не знайдеш місця,
не знатимеш, що сміх допити.
Цей ранок – ти хіба не бачиш
весільною нам новиною –
веселиками стежку значиш, –
й нема ні втриму, ні спокою.

Палкий та не пилкий словами
– вам потім, пізно зрозуміти, –
чому мовчав так довго з вами
не вірив, не відкрився вітер.

З розгону, та у захлин злива –
– ще довго потім гомоніти:
Душею – п'яно та щасливо,
як в діамантах-росах – віти!
1922

КВІТЕНЬ

У синяві крилате стало все,
а далечінь, немов чогось боїться,
а вітер стільки лун, пісень до нас несе,
та як же тут не впиться...

Та як же ж не розкидати кашне,
у поривах пальто не роцібнути?!
коли цей день – що серце лиш торкне
солодкая (не одірвать) отрута.

І ніяк вечорові к теміні дійти!
– Продовженням лунколасковий ранок...
Коли ось тут весна. Коли смієшся ти,
коханая – найкращая з коханок.
1922

СНІГ

Гей, сміху. Нестримного нам бігу...
щиро та незмушено, нехитро.
Поле – дзвониками влежаного снігу
– чисте, зимове, крихке повітря.

Гей, ви, сані! Вітром буйні коні!
Дух затхне шалений біг, як стогін!
У нестримному, як степ, розгоні
крикнеш – версти насурмлять навздогін...

На майбуття викликом – дзвінками,
поцілунком у уста гарячі, свіжі –
інею терновими вінками –
це не нам берези шляхом лица ріжуть!

1922

СМЕРК

Смеркалося так довго. Ви прийшли...
Роса імли осінньої на віях...
Так довго холодом тягло з вікна й дверей...
що, як брудні хмари, – лахміттям ті надії –
що клапті хмар вже важко, звідусіль
зуваються – скувати ліс, поля і віллу...
туман стіною з позарічних сіл...
ви роблено сміялись через силу,
цідили через силу спокій ви...
Із болю – стигло, як поля, як плеса...
Не перейти... За дні оці рови
такі покопано... І непотрібні весла...

1922

ВТОМА

Втома. Ну, просто і рук не звести.
Млою осінньою путь.
Юної віри, правди і чести де ж...
Де джерела ще б'ють?!

Листям зеленим у вітер, у грози
щирая мова... Ні. Смуток і сонь.
Матері та коханої сльози...
і терпкий, вузький часами вогонь.
Тільки все більша мучить тривога...
смертну одну мені стежку нову...
Світ – тільки тінню, тінню від того...
Так берези ломляться в ставу,
коли закипа листопад холодний
і болем знання, що вже не вернуть –
на майбуття святкове, похмуре сьогодні –
як завше – просту розкриває путь.

1923

СПЛІН

Повісив хмару над цей день,
забув кінчити. Загубився...
І довгий смерк на серце
йде, і серцем смеркові злюбився...

і булькає, перебива
востанне пісня – виклич дива!
Бере склопотано слова
в тремтючі лапи зливи...

В глухого – співу не проси...
Все замкнено. Простори. Браму.
Ця музика – самі басы,
лункосварлива гама.

1923

ЗЛИВА ПРОМІННЯ

Ця терпка синява. Сочилася спершу.
І злива – враз на всенькі сонця промені,
і стільки дзвоників і вогників живих,
як той казав – у золотому гомоні.

Враз... стільки вже! Розкрито безліч вин!
Повітря їми – нерозлучно п'яне.
Чи ж я на празнику... совою я один
на світ очима, як провалляям, гляну?

Цей хміль, цей хміль! Лиш повинню залити!
– душею ясний – синяву нап'яв...
І що вогонь і спів, любовь і туга – жити
на мови всі і струни всі почав.

1925

ЗАПИТ

Лиш вихор у такій порі...
Порада – привидом облуди.
Ще що? солити огірки
чи тропарі читати буду?

Чи голуб'ятню заведу
та сипати насіння стану.
Та з позіханням заведу
брехливих тропарів з корану?!

Брехню у віру – день по дню
не втиснеш. Ви, батьки, лишіте!
Себе своїм життям п'яню,
не дамся вашим отруїти.

1924

ОСІННІЙ ВЕЧІР

Линя березняк. Блакитом линялим
плесо ставу, як небо, як погляд – давно.
Холодно і прозоро смертним спокоєм
і глибоким, останнім, здається, сном.

Загорається листя і більшають зорі...
Осінь – думка одна ця – немов долото.
Ген, гукнули десь луни – чи досить простору?
– Скільки хоч. Не озвався ніхто.

Ані сторожко – мерзлі поля, ані ганок...
в павутинню приморозку... усе спить.
Лиш обличчям недужим, заспанним, ранок
мляво й байдуже дивиться в світ...

Довгим вечором, що ж, окрім смерти приснитися?
Пастухи ген кладуть в картоплі вогні...
В посумнілому лісі коло криниці –
не чекать ні тебе, ні літа вже... Ні.

1922

ОСІННІ ЛАНИ

Витяга з кошеля вечерю підпасок. –
Чорний хліб... Солоніі огірки.
Поправляю рушницю.
Стягаю паска, згадую – дотики її руки.

Зорі першим холодом – болем – ближче
так пронизуючи – у серці: дзвінь...
Це глибока осінь, що в біль заколише,
у біль, у дурман... аж на смертну тінь.

Як підпаскові – ночі – мені гарячіше,
лячно холоду... Смертного холоду там...
Осінь серце їй спалить. Знаю. Напише
порожнечою крикнутого листа.

1923

ВЕСНЯНЕ

Простір і вітер. Води вільні...
І тіло хмелем поколінь.
Від сонця ж знов ляга сповільна
кавовозолотая тінь...

І тіла золото смягляє –
пахуче, молоде тепло:
що ти мені несеш, ласкава,
усе земнее щастя й зло.

Нехай, мов блискавиця бистра!
Чи незглибима висота!
Усе – напружена пристрасть
і ясна, щира простота.

1924

ЗНОВА

Знов, що нивами – тільки глос,
тільки терном – (здавалося, срібні) роки.
Отруїв і завів нас кривавий год
і, як скиби, – життя важкі сторінки!

Ну, буде. Нехай. Нехай буде і так.
Та все ж знають вогню і крові ціну.
Чи невже ж людське серце живе за п'ятак?!
За смердючу онучу одну.

1923

СЕЛО

Як повінь – день. Тече, тече проміння.
– Десь за верхами – сонце хилить путь.
А тут, в траві, – від дотиків подзвіння
в дурман, у сонь думки мої пливуть.

Під головами впале – злегле листя
так міцно тліє влежаним вином...
Так день проплив безжурно і спокійно,
і я забув, що нині... Що давно.

Що йти? І Куди?! Узлісся. Степ. Біліє
в ярк цяцьковане у вогники село,
дотліло сонце на верхах... І вікна вечоріють,
і гірко димом в далеч потягло...

і п'є молодика м'якими там губами
почерзі череда із срібної води,
й заводить дівчина десь пісню за житами,
де в холод рос темнішають сліди –

і спів – розлога, степова країна,
чекання й туга... Сили й крові хміль!..
Безруха, бо безмежна повідь ясно плине,
і я забув, де людські сміх і біль.

1924

ПУСТКА

Їв лободу і остюки,
ходив півголий, щиро вірив,
що ось – повернено віки –
не осінь – вічно ясний вирій.

Співав і давнім умирав –
(щоб це болюче так вертати...)
Та що! Життя ж тоді віддав...
І пусткою обдерта хата.

1926

ПОДЯКА

Обрієм дощеві пасма...
Тихо стало... Сумно стало.
Дякую, що ти прекрасна...
Ясний день... – Що жити мало.
...Мало щастя і отрути..
Осінь вікнам зажовтіла.
Видихалась твоя рута.
Вигоріла моя сила.

1926

ПУСТЕЛІ

Думав: надзвичайного!
Ще не проголошеного.
Тут – троянди чайні...
Усміх кисло: прошу.

Може... Навечеряють...
Спати – ще постеляють...
Піду тиші слухати
холоду пустельного.

1926

ТЕПЛА

Ще близько, низько зорі росли.
Що крок, що слід – таємниця, сон.
Світ – це дитинство. Тепер паслін.
Хліб – паслін. Пісня – здушений тон.

Займало дух – простори такі,
Чумацький Шлях, як звичайний – і стань.
Останнього: маминої руки
роки – тепла... востанне.

1926

ВЕСНА

Стало так. Усе більшого треба!
Мокне сніг і тепліш, тепліш.
І чекаєш! – прокинеться небо –
ось-ось-ось – сонця трошечки більш!

І, схвильований – увесь чекання –
і напруження – йдеш і забув,
що в багні і калюжах ранняя
завше, завше весна... Все забув!

і не словом – шумами пісню –
все торкаю я – аж блакить задзвенить...
поки ясно і чисто... Ну де – жити тісно...
Де, скажіть?! Де – мені покажіть.

1923

РАНКОВЕ

Все більшає. Біліє. Зайнялось.
І клаптями летить... летить...
Ось-ось... Займається волосся...
Усе кругом кипить...

Такий важкий, горючий дух...
Сухий... Повітря – теж пожеар.
І вітром зір мій. Вітром слух.
Лютіш бажань. Гостріш ножа.

Цей ранок всесвітом кипить!
І я, коли я рівний з ним
Безмежжям, тільки кожну мить –
нам всесвіт молодим.

1922

ШКІЦ

Сніг снів... а тут весна так рясно...
а ночі бубном... скрипкою музик.
і бачу знов дитинство... любі Расники...
і кригу Горині... і жовтий пух лози,

і повінь музики, і вітру заливає...
і серце в біль... і слово в біль хилю.
Сніг білих мертвих снів... а тут весна безкраями,
і малим атомом життя – Антін Павлюк.

1926

БІЛЬ

ЛИСТ ДРУГОВІ

Лист іздалік Здалека
(третього із Парижа)
Серце моє – лелека
(Вирію-б Осінь зближена)

Осінь Задумана осінь
Проста Сільська осінь
Груди болить починають
До міста не їхав ще й досі

Листя безгучні оси
Вітер як давня згадка
Усміхом дні ці зрідка
Більше все терпнуть смутком

Так і згоріло літо
Літо що було ліком
Будуть імла Болото
Чорнорудії луки

Що там в тебе в Парижі
Як наше банджо Мансарда
Мугу мала танцюристка
З Севастополь-бульвару

Місто морями світла
Сіре і фіялове
Місто що йому з серця
золотом дзвонить слово

У бокал гіркового абсенту
З вікна кав'ярні в затоку
дивишся у муравлисько
Болем хвилюєш глибоко

Як твій кам'яний острів
Жагучий острів як манить
– Але дарма гадати
тут ну куди не гляну

латанії обжинки
і дерева старцям
і недопитим болем
перший сніжок за брамою

ЛИСТ СЕСТРИ

Ти десь далеко сестро й Буенос-Айресі
Ходжу на пристань я
На мур спираюся і довго так стою
І серце мурам все вистукує абетку
– абетку потайнню про любов мою

За морем землями цвіте вам інше небо
– Тобі сузір'я незнаних віщії знаки
Тут не допоможе вже ніщо Нічого вже не треба
Хіба тепла коханої руки

Долонь Європі стиснуті мільйони
Замшілі мури і мосяндз-імена
Тобі простір що сизо стигне гроном
Ягід найкращих бистрого вина

Вже певно в тебе підрастають діти
Цукерків дядько б їм (сумний чогось) приніс
Та треба і собі десь пристані шукати
З Парижу Конго чи Туніс

Колись хотів узяти смуток світу
це б квітку тільки з поглядом сестри
Над мурами осінні голі віти
і вічні як струна напружені вітри

ФАБРИКАНТ

Пан фабрикант багатий
Чотири авто має
Дружина над чорним озером
над піаніно ридає

Жінка молода очима юначе
як би могли ми життя кохати
Плаче
що з мертвим лягає спати

Пане Пане Хто вас врятує
Ні поліція ні закони
Кожна весна тугі груди чує
Кожна весна уст не боронить

квітки лона свого стеблини
З вами сумні обжинки
Над чорним озером піаніно
жінка пальці ламає дзвінко

ФРАНЦІЯ

Ось ізнову Jardin de Plantes
Наш господар як Mirabeau
Справжній теплий в очах діамант
Я несучу вам моя Бобо

Хай трояндою за 2 sous
тьмяно бліднуть мої уста
Радість молодости все несучу
Сни пестливих мрійних світань

Люба Знову сумний ваш зір
Світ не знає пактів і меж
Так люблю я вогонь і вир
і фрігійську шапчину теж

У китайських ліхтариках парк
Вечір музики жде цілувать
На границі як Janne d'Are
не зречуся нічого я

ОСІНЬ

I

У струнах бабиного літа
осіннім смутком дерева
і як полову вітер з сита
шпурляє листя по ровах

Як ці слова мої сьогодні
підніс кружляє без мети
Вітрами землі все голодні
і що одірваний їм ти

II

Щороку осінь. Що б ти дивувався
ідуть повільно в коло вечори
а кришталеві грані дзвоном (ледве чути)
і все поліття тихої пори

жалі барвистії і радощі натерплі
а сутінь сивим поведе крилом
востанне з-під крила побачиш луки цвітом
стежки у пелюстках там за селом

степ плесом соняшним зелено-золотистим
і сміх посиплеться щоб в далині потав
як перших зорь розірване намисто
у темний став

ADIEU

Не знаю де є північ Ні
Не знаю я де холод
Міські веселкою вогні
Очей вечірне золото

Парфумами були слова
дням незвичайні Не моє
Над серцем хусточку сховав
Adieu

СИЧ

Напевно думаєте
ви
ну що
з ним стало
Напевно журитесь ви
за дні мої
Тут
висловити як
щодня
і світу мало
Ні тої
ані тої
колії
Бува
(ті вечори)
поскаржитися мамі
Єдиній мамі
жде холодна ніч
По світі
павутинить холод
де не глянь очами
а серце
сич

ПІЗНЯ ГОДИНА

Година пізняя а сну усе немає
Думкам нема ні спину ні спокою
У чорному вікні тут хтось мене тримає
чужою невблаганною рукою

Трамваї стали Блідо-синюваті
самотні ліхтарі тікають в невідоме
Тепло від людського тим що не мають хати
таким як я бездомникам

Колись дитиною отак боявся в лісі
Рука суха й холодна стискала
У чорному вікні далеко до узлісся
і голосу так мало

НИНІ

Життя загубив золотого з кишені
Струсив як сніг. Не знайти як неню –
За руки так треба когось узяти
Так треба когось поцілувати

Емальована стеля синяя синя
Якби любов була небом нині
Морем Човна б тоді та плисти
Звідси Далі До сонця В світи

ШЛЯХ

Вечірня проста чистота
і зорі мов шкляні
Глянь далечинь і висота
глибокії сумні

Наївну пісню чути десь
Дівочий сипле сміх
у серце що вже срібло й дзвін
І хмуритися гріх

Ні Краще став би Заспівав
коло воріт одних
Наївна проста мені гра
очей і слів живих

У вікнах світло При столах
родинного тепла
дня повінь плесами пішла
Вечеряти дала

як усміху хоч скільки всім
(і добра мати тут)
Мені ще десь далеко дім
Вечірня мовчазная путь

ДНІЄ

Думаєте а я теж вмію
червоним шовком
вишивати криваві троянди
Дикий виноград
жовкне на шклі веранди
а тепломір
міряє мої надії
Тихо
(як усе восени) вечоріє
Рясні зорі випадають
вогняною росою
Хто чим горить
Болючою як завше красою
Світові
Одно знаю
дніє

МОРЯ

Тіло мені носити тяжко
До моря би треба
Берегом хвилі весільною стежкою
Синє оксамитове небо
Смуток Лагода просто жіноча
кажуть стає у очах моїх синіх
Світ як люблю обняти хочу
Я хочу до моря нині
Від моря і сонця відривають щохвилі
Як би вернувся туди Так хочу
Сонцем і морем терпко зболіли
Людські її осінні ночі
Знаю умру Святим я не стану
Там цвів помарнчем би для коханців
Дарунком дитини мамі коханій
чистою свіжою квіткою вранці

ГАРЯЧКА

Венеціанське люстро
Не хлюпнувши потати
Помалу й так на скільки сил
все пити цілувати

З тенетів і гардин
повзуть від сну оживши гади
З химерних бригантин
ось зараз крикнуть зрада

Та ні одні квітки в танок
Одні квітки вирами
А серце як дзвінок
ну що ти бідна пам'ять

Повзе по сходах ртуть
і дихать мені тяжко
Коли кінчу по спеці путь
і бризне моря свіжа стяжка

ВЕСНА

Як молодая гусінь
густо на верби сіла
Люде на свято віти ламали
Певно дуже боліло

Тому і легіт легкий
Теплий такий Ласкавий
З країн далеких лелеки
несуть їм радісну славу

Несуть молодим і свіжим
ген з моря цілунок світу
Як гусінь на вітах ніжних
перші пестливі діти

БІЛЬ

У тінь беріз що світяться у далеч
У шелест листя думу
Така ласкавість і така малеч
і стільки суму

Не раз було а все я не навчився
Все на вістря в багаття
Як ніс несу я серце знову
і все словами болю тільки не прокляттям

ЧИСТОТА

Каплиця в горах Тільки небо й море
Звідсіль куди не глянь далеко
Забудеш тут буденне своє горе
Як далечінь крилатий станеш Легкий
Олтар самотний Стільки світла й тиші
І паху і свічок в траві квіток високих
В колисці променів ще день тебе вколише
І гладитиме неба теплим оком

СИН

Ворожили вікна Відчинялися двері
Чекали мати син прийде обідати
А в сина привида та химери
і замість радості біди

Чорне пиво болю ночі йому варять
Зловісні вогні у вікна очі
По душі по тілі зловісна горяч
в несходимі осінні ночі

Мамо Як все та смертельно зблідне
На ранок двері труні чи живому
Мені все до нині стало безслідне
У тяжку годину шукати доми

ВЕЧІР

Плавак за греблею і над вирами верби
в завоях срібних ждуть когось роки
Рибалки поважні У тиші говіркі
одні пташки Киги Летючий жаль на верби

І в кришталевій чистоті спокою
Нездійснені болі поколінь
де ночі нешвидка лягає тінь
вколисаною сонною рікою

ДАЛЕКІЙ

Дні були
Згадуєте
Скільки хочеш
пий вина із чаші
Тоді ми
по дитячому так
кохалися
Молоді троянди
чи груди ваші
пахуче й ласкаво
розкривалися

Скільки вже літ
Знаю
Не чекаєте
У парку знову
одцвіли каштани
Шумок моїх любих
сумних
не граєте
Вранці
самі ви
погожий ранок

дивитесь
Ясна аж дзвінка
дорога
а з неба чистого
пісня до млости
Молодість другого

віддано всміхається вам
з порогу
і навіки далекі сподівані
гости

АБЕТКА

А світ здивованню розкритий
Голосівкам усім шалаш
щоб згуки всі в слова і бдіти
а весь казковий подив наш

далеким Чарою простору
де Азії важке вино
Австралія див лунапарку
Америка близнят двох сном

Близнят що двоє нероздільні
і інші душі Інші сні
А біле де всі барви втілені
а буде вічним і невловним
Схвилює пахом далини

Б бубон Барви Боротьба
Розбудженого серця болі
Настирливого як судьба
Розкритого у світ як воля

Майбуття вибухи це в нім
блакить і весняная повідь
веселі пружнії вітри
і молодого серця сповідь

Все більше й ближче к блиску доб
шелестівок хід переможний
Жіночі у обіймах дужих
голосівок ряди знеможені

В уст дівочих уст витких
як опій чара Радість чиста
Вітай весни весільний хід
та вирію далекі вісти

Ще обрис перс Ще далечінь
куди летіти війно вітер
Від серця к мозку владний чин
В'юнка веселка легких літер

Г гонгом Тамерланом слів
У жовтім небі градобою
всіх з грізним і гарким споїв
глух землетрус для нас добою

і перекреслив просто й вниз
розтяв на все уста і мову
г грім глухий у згуків ліс
і з ним шорсткее важча слово

Е так щоб найпростіше взять
щоб охопити світ і звук
З тобою це лиш досягать
ти перше радощів і мук.

Д Лук що слово напина
д решткою років минулих
Як серпик місяць в тужних снах
що всі давно його забули

Д дітям груди матерів
Дитинства першая тривога
Хто не благав і не дурів
так дайте дітям в світ дорогу

Ж кос у свіжі трави дзик
Мов надокучливая муха
У спеку Як лихий язик
якого серце не послуха

Ж я не дуже так люблю
Хіба коли в розгін машина
Затримані закуті сили
ось одірвуться і полинуть

До ж віч-віч не приступлю
Паркан Джмілі в парную спеку
Неприятнь у очах далеких
у ж я певність все гублю

Хоч жінка жнива і життя
Розгон до лету у безмеж
і знов пророцькеє сміття
втиснуть мистецтво між двох меж

З не саме **За** кимсь **Слабе**
Зубцями вищерблені сходи
Обличчя вирина рябе
мов жовчу слинею розводить

витку як змії зловісну річ
що крадькома підлізе вкусить
Моїх літературних стріч
З вірний образ дати мусить

І височінь дзвінка **Вогонь**
Найвищий тон **Чуття** найвище
Гарячі дотики долонь
і темні очі ближче ближче

і пружне тіло у балет
незграбних проти нього згуків
що блискавкою як стилет
І вірно певно аж на муку

поранить серце **І** вістря
аж у напруження останне
Очима теплими сестра
задумано на вечір гляне

К це поет у царстві згуків
Грань Переломить промінь нам
півзломане саме Що мука
йому Воднораз дань словам

К курява суха в степу
де снять де снять віки полинню
Де клекіт болю у тупу
незбагненість за снами лине

К вже готовий к чину скок
Упасти Вдертись Одірвати
Осінніх спізнених квіток
деркий до серця жаль крилатий

Л плеса літнього лелій
і літа літепло пестливе
Любов Люблю та люб пестій
Дивлюся промінная злива

Дивлюся Ластоц Луни Лет
Василь Хмелюк два л в намисто
Близнятами самотня путь
сюрреалістів поетистів

М все єднає два світи
Моє і Мама Перші згуки
Підхоплений вітрами ти
Тут мами оборончі руки

М мати й мука воднораз
Іти і впасти Знову встати
М мовчазні уста не раз
хотів не можна цілувати

Н це здалік здалік луна
Но Ні Таке безгучне Сине
Ніч Шелестами ніч без дна
Німії болі аж донині

Н тепло зналася вона
З дитинства відгук простий Неня
Тремчу як листя Як струна
Як шлях ген ген в поля зелені

О неохоплений простір
Шляхи комет Блукає вічність
У нерозгаданості часу
О далиною завше кличе

В нім тьмяно глибшають слова
Як дівчина світ протиріччям знає
Уста і груди все хова
Хова й віддати аж згорає

П поетизм хай носить мій
З реального міст в підсвідоме
Щоб вимовити розірвать
П передвічна путь і втома

Що тупо тупо звідусіль
Ступай Дні Міст Мету загубиш
П сам собі неясний біль
Який ти вечорами любиш

Р зовсім інше Це сурма
Це боротьба Звірі і буря
І р найкраще нашим дням
Терор думок Чуття тортури

С оси осени Безгук
Що сиплеться як смутком стеле
Над головою в'язнів слів
Суха така дзвінкая стеля

Т темінь Все неясне тут
Приплющене к землі стирчати
Неясне в нім немов той спрут
ворушиться щоб світ обняти

У передвічна давнина
Доісторичні нетрі чорні
Бугай в дитинстві Страх Бу у
Пустелі пустирями горне

Ф Х Ч Ц Згуки малі
помітно їх веде великий
а так самих би їх в танок
я ну ніколи не покликав

Це згуки смерти Жовтих барв
Гарячки Хропоту вмирання
Ніч горобина певно в дар
дала їх в згуків радість ранню

Ш на прощання Шелест Шум
Очерети Осінні листя
Шовковий шелест чорних дум
І завше нехороші вісти

І вже останній м'яз дзвенить
Тепер всім згукам в серця лунь
Щ це щастя щебетом щемить
17 літня юнь

В ЛІКАРЯ

Др-ові Я. Рубакові

Дні осінні
Мла огидна
Когось вдома чекає
тепла родина
Зле
Одне по очах ваших
бачу
А хотів
колисати
на коліні сина

Не чародій середвіччя
Не маг ви
Просто
Багато людського знаєте й маєте
Тому до вас горнеться
стільки
Я з ними
Ви добре
людські порухи справляєте

Тисячами люде
вам зносять болі
Двічі вже ви мою смерть
стримали
Ох як би могли ви ще
так щоб усміхи
Усміхів у життю
мені мало

Як тисячі
Ось я приходжу звичайний
Докторе
Заберіть в мене
Томи і болю

Ви добрий мудрий
усе приймаєте
Свіже цвіти
людське поле
Я знаю
Добром комусь бути теж
мушу
У цьому правда життя
і сила
Докторе любий
Поможіть на душу
що у важкому тілі
стає безкрила

РІЗДВО

Саньми та швидко звідусіль
веселії вітри
Як цукор сніг А що казок
немов тих зір згори

Яких захочеш ти вогнів
і барв поля несуть
І віття хтось в саду заплів
як ту Чумацьку Путь

І добрий Бог дитячих снів
із усміхом благословля життя
Іде Різдво в тепло родин
Щедрвечір і кутя

В КОЛІ

Рекорд найвищій смерть
Найкраща проста путь
Марсель Олександрія Ніл
В Каїр човни пливуть

Ти знов в годиннику життя
пісок всіх днів на гору ссип
Хай мелються ізнов летять
не так як млин в порожній триб

У кам'янії гладишки
як десь колись дзвенить вода
Сріблить з смаглявої руки
день повновагий А руда

ген піщана пустеля спить
У груди сфінкса морем літ
все груди сфінкса щерблять б'ють
Ну а пізнай де Чий там слід

Спокійний знов мов місяць стань
опівночі у глибині
Як там смаглявіша прийшла
і жить дала мені

Як там перса до уст мені
А думав я що втік нівроку
На спаленому майдані
тече в годиннику пісок

ПОЕТИКА

В книжках красою ще живуть
щоб тупо будня соч ковтати
Будь славен поетизму путь
поезію життю вертати

Стенотипистки не чекай
Поета що в пророках к чорту
Гарячка болем за безкрай
ці дні доба кипить реторта

що ось нову людину дасть
барвисту щирую і свіжу
Ну що цим дням стара напасть
муз що як пилка уші ріжуть

Вбрань немоторних тісних вбрань
Тог реквізиту доб минулих
у дні заліза і повстань
дай в цвіль у плісень кутків нечулих

Von vent bonne mer Хвиль Т.С.Ф.
Нам радіову голуб'ятню
Парнаських витлустлих метрес
Не хочемо з собою брати

Думки (все б логіка) пусте
Чуття к чуттю Добу хай чує
Слів мертво листя замете
Потік з глибин ества вирує

Знання щоб міра й чистота
що іншого Дедукцій вбрання
Святковий смокінг пустота
бульварний сурогат кохання

Аnten інстинктів Геть усіх
що маєш почувань і тільки
Щоб нерв доби як плач і сміх
Падіння Сни І знов помилки

Що викохало серце дай
Що серцем в глибині вирує
До мозку мозок А поет
це той що серцем кличе й чує

Слух в сні Вібрацію життя
І в цім найкращая музика
Здіймай дитинства свого стяг
як всесвіт цвів мов сад великий

Що нині гноблених доба
В пролетарі твоє коріння
Душа цариця не раба
Йй всесвіт квіти і проміння

За владу жити Над життям
Це перший план твій Біль за щастям
Та все це сном або чуттям
Риторика тут не придасться

Не мучене по працівнях
у мозолях і поті слово
В поезії дай серця пах
Блиск зненависти чи любови

Сюжет Поняття Дай свої
Поняття ж ти у серці носиш
Їх з життєвої колії
у підсвідомість Серцем зробиш

Асоціації що їм
метафора і образ дружні
Не накопичувати їх
два три в єдине просте друже

Стань винахідник повсякчас
Споріднень определень тону
Напружений вібрує час
і тільки ритм йому законом

Ритм Пульс що у вихриці днів
іскрить сигналізує будить
несталий чується мені
та й вряд чи сталий в дні ці буде

Співзгуком вірним ще тобі
слова чужі ріднею стануть
в рядках у візій боротьбі
нову мелодію спий п'яний

що замість пристані простір
алітерацій консонансів і все
і все летить у вир
напруженого сном кадансу

Метафора Яскравий блиск
Найкраща квітка у букеті
До нині ж грудую рядки
їздцеві на мотоциклеті

Все зужиткуй Бо слова тінь
бува підкреслить інше слово
Інтерпунктуацію відкинь
так вірш мінливіше Казковіш

Все ноги наподобить в річ
(Аполінер) жила людина
Зробила коло Так і ти
сюрреалізм твої глибини

Для серця завше дні слова
та речення як в тіснім домі
одно ти сни й чуття звільняй
це все звільнити підсвідомість

Тон муза наша і любов
Їй все немов коханці дати
Гін поєднать життя і сни
Так немов дівчину кохати

І все як злет Не ремесло
Нудним барлогом онаністів
Словам будь носієм Ослом
Зле Вабить риторичним змістом

Сюрреалізм освітить дні
з середини в казковій вроді
Лиш максимум емоцій дай
як світ іскрить в тобі і годі

ЗЛИВА

Обережно крапає
Тут би не побачили
Не дадуть прилащитись
зі всіх сил заплаче

Як здожене вітер
замига, зашарпає
в очі ряботіння
Світла того Світла

Блискавок лякати
Все до найтемнішого
до найпотайнішого
усім показати

Ні Нічого Лоскотом
в листя Обережно
Лащить злива вкрадливо
свіжі сні бентежні

СПОМИН ПРО КОХАНУ

Сумної осени безсонні
і заспані крихкії дні
Кружляє листя в парку лисому
далекі дзвони в глибині

крізь голих віт чітку мережу
як з-під крила поля стерня
та ще берізка там на межах
тінь – спомин люба білотіла
неверненее здоганя

ВЕЧІР

На заході
день
одмолився баревно
іще раз
переглянув скарби
Іще раз
пережив прожите
Вечір вистелює куряву
м'якше лягти Спочити
Срібні водограї тополь
темніють

Сиджу на межі
і про неї думаю
Найбільше болить
при спогадах
коли тільки серце
щемить
а в голові туманіє
Селянки йдуть з поля
вони ще вірять
Коло хреста побожно вклякають
Ave Maria
і на жінок сумно дивиться
погано мальована жінка
жінка сільська з сумними очима
над головою
переслідуваної дитини
Маріє! Маріє
Ти усе можеш
знесися ж на небо
Обража землю оцюю образ
нещасної матері й сина
На землі з цього
повно нещасних дітей
сумних дітей
з великим як в твоєї очима
Реве череда не в лад
як музики сільського весілля
Коливаючися за чередою ступає
дівчина міцнотіла
ставлячи важко червоні ноги
Кладу очі на її повні налиті перса
Людина вкоює голод
де і як може
і вона про все це
як про вечерю знає
Молоком з подою і свіжим хлібом
село і теплим влечаним сіном
Світу повинь
Ну що твої межі сину

Вже сплять дерева як стояли
Пташка десь спить співає
спи – в далечінь

ДРУГИЙ ВЕЧІР

З вікна ген тисячами світляків
вечірне сірофіялове місто
Задумливої тихо почина
натомлений віолончеліста

Ти десь у капелюшику ліла
ідеш моя маленькая кохана
Крихка як пісня і немов би з шкла
одна дві безліч зорь на шлях
твій ясний глянути

ЕЛЕГІЯ

J'aimme le souvenir de ces epoques nues...
Ch. Baudelaire

Перегляда альбоми
моя вечірня пам'ять
Торкав линялі фото
тремтячими устами

Сміх погас. Небо стало стелею
Давно дитячі скінчено фанти
Це дні – як той невеселий
прапор з човна емігрантів

Меланхолійного смерку
жовклі каштани вартують
У цілому світі нині одного
людського серця вірність я чую

Ти це маленька моя кохана
Я куплю тобі какаду строкатого
(в кімнатці так часто тісно і сумно)
Його буду голосно перекривляти

Хочеться нам вічно їсти
одно лише їсти і спати
тут крім любови до світу
нічого вже продати

Хліб з рук росте ще тяжче
як з батькового колись поля
В життю сміятися краще
знаю – зігнутий болем

Дні опадають В бульварі листя
Ходім кохана забути тривогу
В кіно на нашому передмістю
цвітуть троянди щастя чужого

НІЧНИЙ СТЕП

В туман відштовхнулися в море В світи
і вже як в човні коливає
І швидко так смеркло Чи далі ще йти
Куди Бездоріжжя Сивіють безкраї

Степи де не глянь Вже й останній вогонь
на заході згас за межею – тьмянний
Іржуть десь далеко за гонами коні
Ген луни в м'якую ковдру в тумани

Нічого Нікого Ніде Така тиша
У памороки голова Заливає
Чи хміль чи пахуча п'ятьма ласкавіш
Несе Оберта Коливає

ЕЛЕГІЯ

*Ma pauvre muse, hélas! qu'as-tu donc ce matin?
Tes yeux creux sont peuplés de visions nocturnes,
Et je vois tour à tour réfléchis sur ton teint
La folie et l'horreur, froides et taciturnes.*

Ch. Baudelaire

Любов молитва
Життя її завше почує
Янголи ті можуть
самі себе крильми обняти
Я не янгол – муж з кров'ю
у споминах
Обніми ти кохана
на землі цій мені одна ти
Пам'ятаєш як вперше з тобою стрілися
сміялася – дивний все казки він хоче
Тіло взимку вночі вродилося –
та згадку як весну несла із вирію –
лелека – і душу дала дівочу
Тому – цієї ночі – такий соромливий
ніжний – прийшов я з наріжжя вулиць
де срібні плями світел як тіні
одна додної крихко все туляться
Ніч – Бігають Ковзають вогники авто
Хіба зворушить їм спокійне як правда
врочисте мовчання ночі – свят – настрої
Покладу я уста на твої долоні
платити за щастя
Не досить слів
і не досить пестощів
Притулитися тісно Мовчати
Віддасися Жагуче рознімеш коліна
Тепла моя Маленька кохана
мені на цій землі одна ти

КАШТАНИ ЦВІТУТЬ

*Le Démon, dans ma chambre haute
Ce matin est venu me voir,
Et, tâchant à me prendre en faute
Me dit: Je voudrais bien savoir...
Ch. Baudelaire*

Ізнову Ізнову зацвіли каштани
як різдвяна велика ялинка
Напередодні за дверима стану
ти що підглядаєш синку

Стільки дарунків майовим ночам
Стільки ляльок Цукерків
По цілому світі розбіглися очі
який я щасливий теперка

Хрест з чоколяди Рушниця Хата
Труною коробочка Боже Дивлюся
Стільки дарунків Та де ж моя мати
Мені здійняла б Сам я боюся

БЕЗ НІКОГО

Холодна ніч і срібний місяць
І срібна курява в полях
Як вічно сам Ні лун Ні вісти
Проти вітрів безлунний шлях

Нічна зловісна пташка плаче
і холод і пустеля тут
де бачать тільки сні дитячі
веселу різдвяну путь

Зелені вогниками віти
Безжурних днів безжурній сміх
Хати цукровії та квіти
та сонцем золотий горіх

Я в полі сам Далеко вирій
і не мені Мовчи сово
Ну де в тропічне сонце віра
та у вселюдськеє Різдо?!

АЛКОГОЛЬ

Voilà que j'ai touché l'automne des idées...

Ch. Baudelaire

*...Sois ce que tu voudras, nuit noire, rouge aurore;
Il n'est pas une fibre en tout mon corps tremblant
Qui ne crie: «Ô mon cher Belzébuth, je t'adore!»*

Ch. Baudelaire

Сміються голосніше гості
мов радість та на виказ кличе
а у крихких жінок чогось
тінь смутку по обличчях

Біль серце їсть Той вітріоль
сам витерпіти це я мушу
хай палить горло алкоголь
і пісня серце душить

Любов і зненависть моя
що їх розлити світу мало
а в'їжджена колія
давно петлею стала

І душу корч страшна звела
Хай гасне тіло і обличчя
Це п'ю я дні вогню і зла
і Бога жадного не кличу

Ні міст Ні бою Ні жінок
не славити Допить отрути
Такого як мені життя
не витримати і не скути

Моя Гізела любить бар
І безпричинно плаче...
а скільки тут стялося пар
в останню корч неначе

Я ваш Гізело руку дай
Одно забудь чим серце будить
казковий на землі цій рай
не буде О не буде

НІЧНИЙ ІСУС

I

Думав що я Адам
На землі й на небі
Боже Ти всюди. Усіх
А кожному образу твого треба
Думав з мене мою жону
зробим цілим світом родину
Тепер мовчу Не клену
Гину

II

Прийду вночі
У Чорному кутку
Чийсь смутнії добрі очі
Чого Ти хочеш
в годину цю тяжку

Всі сплять
А Ти чекав журився може
Такий Ти мовчазний
Нічого б нам не знать
За кого мучитися
З ніччю так і злився б
Боже
Всі сплять

НОВОРІЧНІ

I

Кому тепер сказати щиро брате
З ким взяти людяну співучу самоту
Я ввесь зневірився Й не думаю і шукати
На світі брата Друга Чи мету

Великий любий світ Вітри струнчасті квіти
і сонце і дівчата це було
Проти течій вночі Одно уперто бдіти
Бо кожен дотик зненависть і зло

Бо не подасть руки Не відгукнеться серцем
Ніхто Ніхто мені не береже
Тепла і щирости Одно лише чигає
Пихнути з кручі Вдарити ножем

Невже про ясний світ ті сни одна помилка
мана для дурнів блазнів чи калік
Сумніший став Болючіший і тільки
і повний чорний починаю рік

II

Ви там щось мимрите
нелюдяні холодні
Обріхані й зашморгані в кінець
Тут
З-над життя холодної безодні
йде новий рік
що в нього серце мрець

Коханая
вже скоро я заб'юся
Не витримаю
болю свого я
Нехай оце
в останне помолюся

нам тепла хай
щаслива колія
Прощайте всі
Із ким радів і плакав
і ти дитинства
радісна маню
(В дворі чужому
добрая собака)
не захлинусь
ні криком
ні вином
Прощайте всі
що з вами весни марив
Дурніший – впийся сном
Хитріший скориста
і за карчок
Ти що розводили марева
Підеш бездомником
по рідних по світах
І мамо батьку
ви
Вам вечір цей
сьогодні
Спокійну путь
Життя
довершує святу
Син
з чорних круч
зривається в безодні
У ніч
У холод
І сльоту

ОСІНЬ

Яблука з коша виймала
Це тобі а це мені
Стежка в куряві дрімала
Теплі села в далині

Шляхом їхали цигани
Грошей дітям ти дала
Там сміялась щастям п'яна
На руках моїх мала

Хіба може отак бути
Хіба завше в світі так
Стати Глянути Минути
Тільки ментом ляк

Тільки мент Очей глибини
Тих дитячих літ блакить
Дальній клекіт журавлиний
Осінь близько вже стоїть

МОЖЕ

Може тебе давно поховали
А я все бачу рожеве тіло
Мо ти кущем бузковим вже стала
Криниця – жагу чиюсь напоїла

Була ти як ранок Така моя віра
Може очі твої у мій вечір світять
Благословенна першая щирість
Перший біль у незнаному світі

У ПОЛІ

В зеленім полі проста і немудра
як наречена яблуна цвіте
Підеш у світ прийме тебе як легіт
пелюстками слід твій замете

Ви люба з голубами на плечах
Брутально сни дитинства вже відснили –
Що на те скажуть вони що в повзьких очах
вони ж такі ласкаві білі

ЛИСТ ЗНАЙОМІЙ

Монтмартр Болюче серце розгойда
до болю терпкого до зойку оця пісня
і в беззмістовних вигуках «гайда»
щось знову горло терпко стисне

В повітрі чорна шаль Хлоп'яча нагота
Не жінка це Не дівчина А може
Е Дурень той що все шука й пита
За думкою і словом день прожить не може

Із тротуару камінь Із кишені ніж
Це мої дні тепер далека Калю
У вас лінивий степ. Обміжками шпориш
Сміх у очах а шия у коралях

Як ви гнучка смаглява підійшла
Що дні мої забув Чи злети чи поминки
що в серці стільки стільки зла
Любови стільки

Гіркий неодворотний днів цих густ
щоб терпкого вогню і болю тільки сили –
Забув давно я виріз ваших уст
вечірній смерк і клен де ми сиділи

Це глибше десь Невинних літ сім'я
Любили лащилися Теж ми не питали
Пишався вперше в довгих штанях
Ви всім всміхатися всіх цілувать переставали

Ті дні як перше соромливе ти
До чого ж все це тут Тут зойк вогонь повітря
Чого ви Калю пишете листи
вони зів'ялою весною мертві у осіннім вітрі

ЗАПИТ

Антоне що таке
і очі втомлені
а в серці тільки ніжність
Чи ти забув що крицею метке
і що вогонь лиш він
Єдна розбіжність

У далеч дивишся
і тільки тобі біль
Свідомість тільки
що казки відснилися
що на землі не має райських піль
й ніколи ще ніде
над кісткою не поділилися

Тікаєш з поля від колосся лав
із лісу лепету родинного в нім листя
Антоне
ти ж ніколи не кохав
найгіршого
нічного міста

ОСІННЬОГО ВЕЧОРА

Ось-ось почнеться осінь В сутінку сидіти
у руки руку твою Просто... Як життя
Щоб світло і вогонь і в теплий лепет діти
Вітри бездомної хай далі одлетять
Як ні ростиме біль над маєстатом ночі
невловний біль мені що кличе далечінь...
Не сад Не світ Сумна прозора тінь
а озеро у муках замерзлі твої очі

УРИВОК

І слухаємо зорь
Ви тихше Тільки тихше
Щоб чути тільки як нам серце б'ється
Ще легкий легкий смуток
Павучинь срібляна
що поміж слів як віт – пов'ється

Коронувати землю хтось хотів
і не здолав А перли всі розсипав
За цим нездійсненим
селодкий терпне жаль
та так по дощовому серце хлипа

Співа десь пташка й снить
Співає снить сні –
Ви як сказали смерть
Співая сні –
і тиша
Ніч водоспадом тиші заливає
Світами зорями врочиста ніч колише
Потанеш-станеш світ і тиша
потанеш
О тихше Тільки тихше
Співая пташка снить
Сні –
Лоном літ безгучної лани

ПУСТКА

Погорблені гори вандрують у далеч
З вікна вагону ліси лани
Чого вони хочуть Чого їм мало
Куди тікають вони

Звичайна конверта Марка і дата
Й така порожнеча На цілі світи

Я знаю – всі вони хочуть свята
Мені вже нікуди нічого йти

ПОВОРОТ

Іржавіє вода по замулених плесах
Вимерло село Ні душі Всі на полі
Прийду додому Ніхто не стріне
В хаті тиша і спокій серце вколють

Що ж? Розгубив сміх і сни по світі
Вогнем випалив. Заглушив залізом
Певно того мамі коханій
сліз павучинь все на очі лізе

Як вони... Стягнуться на корівчину –
Діжку огірків насолили
Спокоєм поліття осяяну хатину
очі болючі назавжди лишили

ДРУГОВІ

Людина не Ікар Понад хмари не можна
Крил ніде не купиш Не заміняєш
Недосяжність простір кличуть знеможених
Серце б на землі та росло безкраями

До сонця близько крила попалиш
Зірвешся Впадеш сконати на скелях
Поете Друже Небо щоб мало
Землі нам було... Горя веселого

Поете Друже Любити нам мєва
Тугою доби переростати –
По над паркан саду дерева
Нудно ж без надзвичайного свята

ЗОЙК

Якого там
тобі ще чорта й суму
Чого тобі
на світі цім чекать
Оселі ці – сімповерхові труни
Ліжка
Любитися вмирати й просто спать

А ти безсонником
блукаєш і чекаєш
Чекати нічого Безлуння Темена
Ну що з того що ти усіх кохаєш
Що ти увесь напружена струна

Життя це зойк Троянди або хліба
Два бігуни Їх кожен мусить мать
У сонце і добро лиш вірити це хиба –
Лишилось розп'ястися чи вмирать

Не хочеш маслачка
аби аби хоч трошки
Брехнею жити теж не хочеш ти
Стук серця – дзвях до гробової дошки
Немає виходу та й нікуди вже йти

НІЧНА РОЗМОВА

Мій любий хлопчику з великими очима
одно лиш зна душа твоя шукати і чекать
Як тая жінка що усім любить давала
що мертву голову Христа хотіла розчесать –

Брехню великую я усміхом і терпким болем віри
Чи донесеш аж до найдальших меж ти проклят самотен
Не дням оцим улюблений прообраз
сільський юнак Христос Той босий наш джентльмен

Що декорації Лаштунки на безкраях
Підбрешуть дневі Підмалюють аби з рук ізнов
П'єш біль вогонь ганьбу як алкоголь і не впиваєшся
а знав жіночою душею пестоц і любов

ПАДА СНІГ

Пада сніг Пада сніг Сніг пада
Вулиці як в невод Будови Люде
Беззвучність смертна прийшла Стала ззаду
Холодну руку поклала Будить

Прокинуся Ліхтарів лиця шестикутні
Сміються Сміються Клацають зубами
Дитячі роки мої незабутні
що аж сюди я прийшов за вами

Прийшов Як жебрак став на розі Чекаю
ох ліхтарів тих вогні червоні
Біле й червона кров Я знаю
Кров що до крові ось рве мої скроні

ПРОЩАННЯ

В останнє хусточкою з пристані махнуть
і світ ізнову колоточ оберне
і буде спомином той тихий сад Оверну
як ще з дитинства роздвняая путь
В коршмі у пристані допив уста і шклянку
Який щоб жив зустріне іще луг
Деь мати проти сонця гріється на ганку
Чека кохана іншого і став до праці друг

НІЧ

І далеч вулиць знову ліхтарі
Займаються живі Біжать веселі
Різноголосий Ріжнобарвний рій
метеликів у неба темному стелю

А чорне небо висить і мовчить
а голі віти Пути Віти ґрати
Ще кожному болюче й тяжко жити
О ще не свято

Не смійтеся Ще світ старий живе
Над серцем тінню іще висить чорний
Чи чуєте у пустирях осінніх ген реве
останній хмаролім упертий необорний

ТИ

Ти в світ прийшла життя родити радість
Загострювать чуття думки і рух
Будити сховану неясну ще принаду
щоб труд творив і паленів наш дух

Ти п'єш часи і дні червоними устами
Щоб тіло повне сил співало і цвіло
а я життя вимірюю нещадними словами
беру від нього барву пах тепло.

ПІСКИ

Гудуть гудуть верхами сосни
а неба синього вода
стоїть не ворухне Всі кросни
вся туга вітру по слідах
де кобзами проплакав Житом
розвіяв болі та бажання

Красі осінній красне літо
ще снитиметься спів кохання
Сичить пісок коліс лінивих
така повільна колія
і мовкнуть всі джерела співи
і мертва мертва путь моя

УРИВОК

Знаю Плакати за мною усе ж хтось буде
У душі комусь біль залоскоче і запече
Душу свою заспану хтось уночі розбудить
схилиться стомлений щирий скар –
схилиться стомлений щирий
скаржитись їй на плече
Хай виплаче душі прості радість і горе
спомини й жалі на поклін приведе
Нині зойком і болем в безбережне нічнеє море
За велику любов на смерть – як і завше один іде

КАЗОЧКА

Сходе місяць тихий
із старого роману
Заплющені очі Смуток Мовчання
Сад мов затоплений На дні океану
Марне чиєсь терпке чекання

В самоті очей знов я тебе стріваю
Вії заплющу Входим Я бачу
Сріблом важким залито бекраї
Пташка нічна зловісно десь плаче

КОРШМА

Шклянками сміх купують і тепло
Хоч синім небом очі Хоч смерковим
Невзятеє життя тобі тут зацвіло
та мертво дзвонить як сантімом слово
П'янюг і злодіїв і проституток світ
одна твоя кумпанія весела
одна неволя довгих сірих літ
одна запльована зашмаргана оселя
Хмілій – тут людське все Оголеніш лютір –
це розділ ввесь що стачить і повіси –
це розділ ввесь що стачить і повіситись
Спіднички спереду коротші мов ті –
мов ті тобі на семім місяці

ЗНЕВІРА

Какаду і мавпа у клітках маленьких
Квіти ліхтарів на залізних вітах
Серце уривається В серці лячно дзенькає
Утікти б з цього дивного світу

А було ще в простані з буряної ночі
все таке немов зі сну знайоме
А було що вірилося радісно охоче
ну нарешті вдома

ПЛЯЖ

Опалить сонце З мосяндзу тіла
це з тих співучих доб де гордий профіль гроші
Де твердий крок когорт і хижий лет орла
а за плечима світ як легка ноша
Жінок співучі лінії Хороші
пестливі матері коханки квіти зла
що нам упитися життям земля дала
такі вони пестливії хороші

Ні леготу Сухий пісок Жага
Поліття полудневого черга
Лиш там біліють легкіі вітрила
де вже злилися небо і земля
де туги і бажання вічний шлях
і волі пружної налиті перса милі

НІЧНЕ

Ізнову пізня ніч Лункі провалля вулиць
Підп'янкуватії моргають ліхтарі
У смертнім холоді так серце знову щулиться
і ані одної у темені зорі
Хай біль росте Не зойкнути з розпуки
Дивися як пали Дивися і мовчи
І далі йди На серце одну руку
Як завше друга на мечі

ПРОЩАННЯ

І жовкнуть знов розлогіі каштани
як на життя моє ляга тінь смутку
Знов цього вечора одними я устами
ім'я безгучно шопотітиму

Ні сміху свого Ні плачу тепер
Окрадений Ви знаєте Єдина
Везу байдужий вже на все шофер
свої чужої дні як домовини

І сам не знаю що Який кінець
Одно гіркий Над міру вже болючий
І я прощаюся на завше Що мені
ще вас веселу свіжу мені мучити

ЛИСТ

Де ви тепер Ані як мені нині
думку оцю загубити забуть
Ранок веселий степами синіми
В куряві теплій рожевая путь

Хочу забути що вся ви нікчемність
Вибачити як вибачає любов
І ось не можу Лють а не чемність
І не пестлива мстливая кров

Як після всього ви можете жити
Світ цей не ваш Ворожий чужий...
...З горба у веселому сонцеві світяться
вікна Поки ліниво біжать

Білі у стилі ампір ворота
В оргію весен. В хорали газон
До тям невернені дні безтурботні
як той несповнений сон

Серце за серцем різав на лавці
Ви до альтанки приходили теж
Раз ви питали Хто дні посилав ці
Думав я молодість Світу безмеж

Ваша дівоча одпочивальня
Чи знала вона тільки дотику бурь
і найчистіше спомин печальний
котик в руках Madame Pompadour

Madame Pompadour Як же болюче
М'які глибокі очі уста
Біле вбрання не на кров жагуче
ви віддали у пожежу повстань

Ні все те чисте продане слині
А покий живий я торкнуть би вас не дав
Навіки зв'язаний вами я нині
ізноу дитинство своє прокляв

ПОЛЬОВИЙ ІСУС

Поема (уривки)

ЗАСПІВ

Із Твого лона в Твоє, лоно усі розбіги, всі шляхи... Це, в ніч пожежами червону, в Твою жагу холоне серце, – що Ти відпустиш всі гріхи.

І виведеш. Даси просторам в жар сонцем плеканих годин... Веде по ночах в дні, до сонця весняно-вибуялі хори мій Польовий Ісус – Твій Син.

Таємний світ, світ стародавній в полях не згас, не скам'янів... Йому ж те плекано від травня офіру житніх колосків.

І самогоном силу палить село в Зеленії Свята. Іти розлитися жахало на паперовії міста.

У днях Твоїх – сонця – підпалками, коли покинув темний бог, та все боролись хмурі валки за комнезам, за продналог, коли з глибин зростала сила і крилась димом далина та про нальоти голосили ватаги буйного Махна...

Розлив анархії і шалу, як Ти на сполох загула і днів розливно запитала: «Де синтез міста та села?!»...

Ми в лайці тугу відгонили, – на що зводить сліпі кінці: тоді панценик нагоняли булані, буйні жеребці.

О, вузче коло! Болю стільки, що не зійти і не залити!.. І думку злякано помилками... – Межи залізних, в колі жить?!

Ах, хочу я на Синій Берег — де нам уклін за біль черги... По селах мовкнуть тихі двері, бо їм залізні вороги.

З ЧАСТИНИ ПЕРШОЇ «MATER DOLOROSA»

1. Давно німі Твої висоти в червоному вогні зорі та догоріла позолота на потемнілім олтарі.

Давно, давно Ти вже забула весь ярий безум шалу днів – дитина втомлена – заснула на берегах сліпих віків.

Убила Ти казки блакитні, коли ще сном душа жила, як з таці в ночі оксамитні Чиясь зоріла голова.

Як Вічність – поцілунки хвилі. На темнім березі німім лягло довічне безсилля, усе поняв понурий дим.

А серце вірить. Не холоне. Усе зове Тебе із сну й ніжнішають в блакитні дзвони – усе про ясну давнину.

Збудись! – Порви німі години! (Мовчить охмарена п'ятьма)... То ж вітер вільний, вітер синій в просторах бурі підійма.

То ж в небосхил зоряно-чуйний Ісуса Польового слід пророчить ясні весни буйні – життя нового владний хід.

2. На чолі Твому туга глибока. У очах Твоїх – жала вогнів. Так. Покинув я радість та щастя, як безумно ці дні полюбив.

Дикий шал, злобний безум і холод... Хто розділить самотність мою!? Це прокляття віків безуміючі молоти, як схилився я – припав – пізнаю.

Я пізнав Тебе в муках і хочу! Ось дивись! – сурма бурь заграє! О, рубінові іскри із ночі у оголене серце моє.

Польовий залишив нас безжально, і у Божому Домі всі ми. Лиш шалено, розпучно, печально головою бить мури п'ятьми.

Ось жорстокі, вечірні тини простяглися в простір, як хрести, і болюче так мариться берег Твій синій, чоло в бурі так ніжно обвіяла Ти.

І застуджений крик розірвався, у холодних полях розридався... Що я знаю?! – Калино! – Я кров'ю впивався. О, давно вже я звук, щоб з ночей озивався і у очі допитливо ворог вдивлявся.

І у безмір давно завогнілись смолоскипи сіл – хід Величних Днів. О, над ними зачервоніли Твої пальці високо у темнень... Ах, тремтіння пожарів-псалмів!

Зглянься! Прийди! – Роздмухну я заграву! Запалю я Тобі всі світи. Моя ніжна, добра, ласкава омофором дітей захисти!

Зглянься! В очах Твоїх – жала принадні! В Твоїх ночах давно вже я кров'ю всі кроки зросив... На шляхах запльованих, чадних вже на віки туга і радість – страшна пам'ять подіяних див.

3. Приснилася. З німих руїн вставала з мли, із диму. І я почув безмірний дзвін в ночі. О, ночі неслідимі.

Схилилася цілунком. У поля ізнов веде і стеле медяно розвіяні чари, що Польовий Ісус іде і сонм Його десь селами гуде... Іде в огні пожарів.

Ах, довга, довга – синя ніч була. І сяли сині очі святом. І визрів день. І став увіч... Що маю біль жаги ховати?!

Прощався з любовою я під хрестом в полях, – від себе відпустила.
(Плели у вечорі, як хміль, хмари мережева химерні)... І дівчина моя
десь за селом (де хрест) лишила вінок із рути й терену.

4. І я не жалую. Не плачу і не клену в холодні дні. Далекі, тихі
села бачу. Пожар західний в далені.

Там світового листопаду холодне тління стрима крок. І знову:
крила вітру ззаду та хмар згораючих вінок.

І бачу – по ставах лілеї, спів на Зеленій Свята. То втішна, жит-
ня Галілея мого Далекого Христа.

І знаю. Темним болем буде самотній шлях в бреду заграв, бо
кинув стрічному – Іуда! – Пощо так дешево продав?!

Я знаю. Буде радість там ген, де я горів огнем весни, де на сіль-
ському кладовищі шипшиною рясніють сні.

Де милі радісні дівчата назустріч від криниці йдуть... –
Антоне, почекай до свята! Тобі така далека путь!

5. Там розстріляли. Ззаду, ззаду. І кличу біль з Твоїх очей, як
постелились в ночах владні сліди із хрещених очей.

Погасло блідо надвечір'я, весняно тиша зацвіла. Ніч (вкрап-
люючи в сні сузір'я) примиренням прийшла.

Зійшло примирення, мов хмара. О, де ж путі мої назад?! Забуло
серце владні чари. О, бачить серце символ міста, один – обшарпа-
ний плакат.

Як це відкину, як не наше!? То ж ось – ввесь засів до весни!
Твого мовчання повна чаша де мовкнуть степовії сні.

О, дай же! – Загартуй надію! – Дійти мені до ранку тра'! Моя
Мадоно, і повіє, і мати, і сестра!

6. Двері в ніч. Із холоду та хуги тихий шал незнаних молитов.
На питання – відповідь наруги, аж мертвіє в жилах болем кров.

Розгубились по степах, як чайки в морі, лиш гуде землею див-
ний клич – запалить надій безумні зорі в насторожену і чуйну ніч.

І вбиваю версти в камінь пішоходів. – Гей, виходь, захова-
ний у млі. Хай поміряється наша свобода за незрушеність свя-
тої нам землі.

О, лежать, лежать шляхи Безумних, не дзвенить в ушах моїх мольба. Тільки гострі, неможливі думи. Тільки втома. Тільки боротьба.

Ех, нащо мені вчорашнього казковість там – над рідним, збудженим селом? Уст вечірніх усміх пелюстковий я почув і серце болем ранить днів нових нечуваний псалом.

Задиhaються. Біжать дахами згуки. Кулеметом зрізана питьма. Гей, виходи! – Озвись. Підем в останку муки в чорний шал, де радості нема.

Двері в ніч, – бо день новий розсудить, дасть допити біль у злобі владних стріч, і путі до синіх берегів в піснях болючих збудить, – щоб ясніли, згадували дивну ніч.

Б'є черга востаннє криками наруги. На коліна впав і чорну тьму молю... Ох, озвись! Усе огрівають і цілують другі, а в життю – єдину лиш люблю.

7. Я з тьми прийшов. Шляхи білили. Була земля в снігу. І ми чола в покорі не хилили, молились за одну жагу.

І снилися нам зорі і повідь весняна. Слова і дії всі... сліпі, шаблоном хорі, – ковгнула далина.

І снилася вона. Як хлопець, – бачив казку: із сну і мрії мати, любка... ні! – Схотілося побачити повією десь, збитому на манівці поразками... І ось запалено блукаючі вогні.

«Летючого Голяндця» революцій у дикі весни збуджених степів в Наркомах та в Петлюрі плекають куці, – паперами затовчену казку днів.

Але у віру Ти мені даруєш сина!.. Очей волошкових страшна, спокійна міць... Вогнем тривоги визріла Україна – ось ллються в ніч потоки блискавиць.

8. Все бліднуть тіні. Вітер ззаду. Світання ледве що тремтить. Я знаю. День новий, нещадний встане... Остання, злобна мить.

О, необорна, владна сило! Пішла... Лишила сум мені. І довга, довга ніч вгасила вугілля гаснучі вогні.

Чи радість в пізню зустріч буде, що стала біла Ти, як сніг?! Чи вибачиш Ти і забудеш мій зрадний час, мій дикий біг?!

У серці шал вогню і світу сном перетворений затиш. У пролог ранку все сповите... О, не відкинь же днів моїх...

Хай підемо в черзі безжальній, о, в дзвонах не вечірніх дів,
щоб ранок ясний і печальний до влади денної довів.

О, підемо! У злі означиш мольбу, жадобу олтаря... У небі спаленому – бачиш? – твоя ранкова зоря.

9. О, холодні, байдужі слова, ті, що серцеві рани труїли, ті, що в одблиску щастя горіли, – ви, холодні, байдужі слова.

Мов той голос далекого брата зворушили думки й почуття, ви на гранях нового життя стали відгуком давнього свята.

10. Ти в степу – мов Купина Неспалима... дивна на стернях незораних піль. Все над Тобою лет херувимів. Летів тих лірність та біль.

В Його осяяних, сяєвних хорах дивно яснієш в вінку з диких рож та волошок... Владно ведеш у осінні, глибокі простори, спаленим в місті дітям степів дай – сонця та щастя хоч трошки.

Знаєш? – сьогодні, під рідним наметом, межі розбуджених громом братів своїх – дико і злобно холодним багнетом я в образі виколов очі Твої.

Знаю. – З тобою – туга і радість. Чистеє небо степів, як кришталь. – Знаю я. Безум розбуджений ззаду. Дай же, дозволю йти на муки, на паль.

Глумом не стрінь не вечірню віру – всю ясномрійність, ніжність мою. Словами давніми Тобі молюся: – серце розбуджене – бідну офіру – в темні джерела ночі даю.

11. Перейшла по денних схилах, сном ясніла з стерниськ голих... Мої дні – як біль – горіли... Мої дні вставали маревами над поля з нічного кола.

І німе, порожнє поле било лунами у серце... Стали струнами всі нерви і напруження, мов тиша, що німіла гострим боєм повела думок біг – скерцо.

України ночі зливні у борню села з руїнами десь, по звалиських чужого повела, – дай нерозривности! Нам в ніч смерті страшно снилася покриткою Катериною.

12. Сонце дикії вінки Твої опалює, – Твої коси сонце вбрало золотом. І з далеким громом – буряться за далями злих призначень бубни-молоти.

Моя любко! Маєш сном стелитися, степового Бога породити... Так самотньо з муром тьми нам битися, а в просторах грає сонце, вітер... В струнах вітру половіє жито.

Моя любко! Злитися із Нею. Як її, лиш так тебе побачити. Годі блудній долі – перекотиполю – годі їй тинятися стернею! Сном народин Бога хочу шлях означити.

Ах, – ужально я, узивно, маревно кличу сонце радості осягати нас! – В карозлотім світі, карозлотним світом очі... Бачу одблиски Твого щастя, Твеї мрії тайної.

Сонце запліта життю згорілому вінків своїх останніх... Ти ідеш у далеч визріти, родити, і молюсь горінням сил усіх жагуче. Сню. Нехай не буде, як учора в місті, так брутално зломаная тайна, лиш хода її вдоволено-хистка, невірна, анемічнеє плече тремтюче.

13. Цілі доби рабою мовчала у снах. – Я мовчав. Не чека-ти Месії з ночей! Ось із міста у села тікають гонить жаж. І горіла і вибухла туга в очах... О, проміння – як сонце з очей!..

Як прозорими вечорами у весняних вишнях п'яніючий птах, б'ється серце, зростає храмом – будуть перли сонця на вік над полями, близько Мати Його у степах...

Вже зайнявся пожегом простір – Грозава нам Дика Весна... Вже лишила свій затишок Мати у образах і пішла у повідь, у вир... Неспалима горить Купина!

І дзвенить моїм серцем соняшна вість: давне днів для серця чуже, ой, не те! Це Вона з мовчання, як сонце в житах, це її в мое серце лунає вість: – Парсифаль і Кукіль?! – Нехай так, нехай так! – Парсифаля мертвий посох – цвіте!

Ах, я вірю! Всім болем, образою днів! – загориться Визволення Сонце і сп'яніє Україна від соняшних снів, позміта, як лушпиння, у безвість віків, одлетить вся короста чужих законців...

Цілі доби рабою мовчала у снах! Я, мов сонця, чекаю визволення з ночі! Ах, дозрій же по селах у житніх снах і вдар блискавицею в очі.

14. Гей! Здіймайте сурми у вечірне небо! Ріжуть проміні хма-ри, половіють жита, золотіє сонцем небо.

Кропить дощ вогнений нам холодні плечі. Жагу сонця розда-руйте, киньте засів по просторах радісного дня Предтечі!

Я згораю вірою. Дошовими стрілами, промінними стрілами
Український лан збуджено! Підійдіть, повітаємося, брати мої
щирі!!!

За гору високу, за струнку тополю на обніжку у глибоку далеч
синьо-помальовану так хвилююче: – чекань доволі, безначальних
слів жага затаєна, болюча, – ох, не звійся, не впади нам на шляхи,
ти, ранній сніжку, – нікуди сховатися!

В ночах млу пожари мацали: де заховано скарби, де сховалася
Мати – в образах порожньо, тільки за наділ папір, загорнений в
газету – цар, сім'я царська, під божницею ще син «в гвардейсько-
му» та іще, здається, якісь генерали.

Тихі поля стародавнім розумом, тихі поля соняшним споко-
ем... Будуть, будуть хвилювати грози – прийде Польовий Ісус
породжений жагою!

15. Залізних днів дим злобний, сивий пливе. І страшна власть
огня. Знов блискавиць у вечір зливи – струмки у сутінь мого дня.

У вовчу злобу – вовчим скоком – назад, назад, як через пень!
Ляка село залізним кроком чужий і хижий барвний день!

І в тихе світло необорно мене так манить, будить жаль. Як тінь
німую в холод чорний (хрестом!), кладе у млисту даль.

Порвати б! Темний мур розбити! Чеканням повне серце вщерть.
Вже що не випито – розлито. В сталевім колі тиша... Смерть.

16. То рідність щастеві. Я знаю. То в золотій короні – Ти. І біль
розпуки заховаю. Піду шукать Тебе в світи.

То Ти. Твій шлях через наруги. Новий псалом нових загравав.
Тож за Тобою мрію-тугу зловісний гамір колисав.

А я – сном вірю в казку лірну, бо в місті кров та кулемет.
Згораю серцем, чую, вірний, – заліза та вогню поет.

Це Ти покликала із ночі стрівать офірного Христа, коли дивив-
ся жах у очі та кривавилась днів мета.

То ж це Тобі проклін у Брамі, коли повалено хрести! У днів
нових суворім храмові, в незборних гімнах чую – Ти.

О, Наречена! Скорбних Мати! Прийми офіру в рій огнів. І знову
підемо шукати крізь дні нових веселих днів.

17. При перших зорях, в першій сні, в дні благовісного страждання колись цвіла Ти в сон мені, як туга першого кохання.

Мовчить, холоне час німий... Лякає тьмяною тривоною. О, хто нас виведе із тьми у світ – жорстокою дорогою?!

Усе веде, п'янить жагучість. П'яніє коло злих ночей. Твоя безумная співучасть – проклін прострелених очей!

Що я скажу про глум і зраду в постеленій рядна днів?! – Була близькою... Сном принадним дала надію... мент розради... і вечір браму відчинив.

18. Поманила знов на стежку незнайому в далечінь – там дзвін нових псалмів. Повела мене у Світлу Дому – до святих загублених огнів.

Ох, почув, прийняв я клич, бездомний. То ж страждання світ нам сон оцей. То ж звогніли дні безумно-втомні від ласкавих промінів очей.

Вийшов я. Пожаром степ зоріє. Над могили стеле тишу ніч. – Із далеких гроз повстанчих крики про Месію... Зустріч з Ним увіч.

З Польовим Христом величним – дивно снів я – по руїнах у Весну підем. Поманила далечінь, мов хвиля щастя в день омріяний, як сонце, незміряний – в той, з чужими згублений Едем.

Вірю. Образ Твій Нерукотворний із пожеж далеких завеснів. Україні сила необорная, час ухідчин вимріяних див.

Це про них страшні легенди денні, що звели, збудили... О, мовчи! П'яний крик і шал, і рух шалений! Так прийми ж у ніч та ясним будь навчи!

Польовий Христос вродився в хвилю зливу, молитвам селянським визрів, виснивсь по житах, – де сліпих велінь довічних у пожарах світ безумний на чоло від кам'яної баби відломивсь, стоїть в прострелених очах.

19. На Вогняного Спаса нам визріла калиною, чорноземом омила серця в німі години. Пливли житами шуми, мов хміль, хмари плелися... і думи – серця думи пожаром зайнялися. Як Сина одібрали, риданням не зайшлася... Ні! У Годину Дива довіччям упилася. Довіччям упилася, як мовкли тужні хори. В житах гроза зітхнула, побігла по просторах. Не гомоном розпуки цвіла жага безмежжя – лиш десь високо руки звела в глибіню пожежа.

Покликала на муки: дай п'ять жагу безмежжя! І десь озвались стріли і знову тиш глибока... У ніч – вино дозріле мигнув вогненим оком хтось. І десь німе ридання за любим, за братами... Суворе щось майнуло, як грім, пливло житами. І ось, із хутірського затишку та мовчання йде Січ на Турка злого з Пречистої осянням. Дай сонця, сонця дай нам! – гудуть, рокочуть хори. – Там Покритка та Наймит під ясним омофором! Там всі, мов дикі квіти у Дикі весни: жити! Там України діти – запльовані діти!.. Не ляха, ані турка синам збороти треба! – Руками тьму порвати, плечми струснути небо! Нам кров'ю своєю святить просторів храми для Тихого Ісуса, що ось іде між нами! Нам чистими до Сонця дійти б її шляхами, щоб стало слово Богом і світ воскрес над нами. Синам простору треба, аби зацвів чорнозем, у синє, в синє небо – від сонця – злотні грози! На Вогняного Спаса, Маріє, радість сниться! Це ж коси Ти з дощами розвіяла мечами над ярую пшеницю.

20. Ой, пройшла в грозі – Польовий Ісус! Об лезо дощів захід розтяла. Виріс з диких жит в чорне небо хрест... Ой, як оминути? – кликала у ніч. Тихо над селом білий дим вставав (прадід вартував старожитніх снів)... Перейшла в грозі – Польовий Ісус! Загорілась ніч, мов калина жнив.

З ЧАСТИНИ ДРУГОЇ «ПОЛЬОВИЙ ІСУС»

21. Чекаю. Давно я чекаю свого Польового Христа! О, в шумі бульварів тугу ховає осміяна сталлю мета. Чекаю Месію-Пророка із ночі! З вогніючих в ночі степів, як пустель, де в заході світяться шиби, мов очі, офірно-з'яснілих мужицьких осель... А тут – у камінні холоднім, на бруках – безумна, розлучна, шаленая гра!.. І раниць безжально своїх гостра мука... І стати, і стати селянським пора! Чекаю в неволі. О, зглянься! Ісусе! Прийди громом чар! Чекаю! Прийде рідний, добрий, селянський, постеле над містом пожар.

22. Опалити всім очі цілунком – бурі ясної, владної жду! Уже сонця в степах допито трунків і, мов дику квітку, – дарунком – серця я запалив у бреду. Від чужого тікаю міста я. Голубіє сіл німа далина.

Про золотну-криваву осінь наміста (нових дні невимно-болючі) червоніє нам горобина. Він, Ісус мій, з німого безмежжя кида з серця у серце пожар. Чиясь кров на поораних межах у мій сон, як гасло, як жар. Його руки у сні невідступно. Гадаю. На долонях від дзвяків чорні сліди. Лиш від них у глухому заулку про диво, як в очах їх, вість прочитаю (в темну далеч кину: іди!)..

23. Ще в перших зорях, в першій сні, днем благовісного страждання лиш сонце марилося мені, і з ним весна – як викликання. Тривога (гличиком надбитим) заскавуліла на порогах. Поля столочені, побиті, як град, тіла Його дорогою. І знов Весна. І знов лелеки. Блакитні дзвони, як колись. І ясні береги далекі з молитвою душі злилися. І я – мов біль. Ось хтось покликав у повідь зоряну, живу. Плисти за Вірою, великим, офірним днем горіти щиро за ніч минулу, снігову. І час озвався, що жив надіями, увесь – жага розливних див. Прийшов. Ласкавість в серце звів і розбудив, і запалив. А серце яро сном вогніє та прагне щастя – не оман! Іде. Квітки у серці сіє весни п'янючої туман. О, сонцем поєні простори! В душі злоба німих терез! А в серцю – туга біль і зорі!.. Ох, в серцеві суворий хрест. Що, як не прийме? не покличе?! Лиш дике жито – дар офір. О, ні! Я днями ще звеличу – причасність серцем розбуджу я. З старцями сплачу гудом лір. Це же місто злобним сном холоне. Над щасним сном встає, як тїнь. Все незглибиме, незміряне... Це ж в синім льот весни в бездонність, псалми про його голубїнь!

24. Ійти. Там стати на стежі. Важко стука у тьмі кулемет. Важкий сон останній, бентежний про дитинних снів – хмар ранкових грезет. Від пошарпаних хмар тіка місяць, і, мов чаша, повная ніч. Дальні стріли в полях завзялись пити тугу нездоланих стріч. Степового, злого роздолля зацвіта барвистий вінок. Полинами п'яного поля по розораних межах чорних, як жага, нестерпимний танок. Тільки вчора вечірні тїні, мов минулих днів моїх в'язь, заплелися до обрїїв синїх на розбитого шляху грязь. І шляхом моя віра остання – буде радість із ночі погроз, де надлюдським кривавим змаганням слетється в боях Ясний Христос.

25. То ж це Весна! Крехтять лелеки і грають дзвони, як колись і ясні світи далекі, з молитвою душі злилися. А дні, а ночі –

світ безликий. Страшна черга в добу нову за біль, за віри в сон Великий, за ніч холодну снігову... Ізнов живе Ісус в надіях чеканням, болем денних див... Ласкавість і жадобу звіяв нам, і побуdiv, і запалив. Простори вчора ласкавіли – вели за сонцем, ярим днем. У сонцю душу владно білить чорнозем зрушений, рахманний, як сон, Ісусовим вогнем!

26. Іди ж у дні допити знадність! В лоні німих пустель – туман! Нехай хвилинна наша радість і блиск горінь, і зло оман! Ось наш Пророк в світання сходить! (Сонця ясніють на чолі!) О, Божість Він з верховин зводить, вже хтось псалмів співає в млі. Як мрія золота – Любов, іде Пророк. З ним сонм щасливих. Як промінь (Сонце) цілить в кров списом погрозливим і мстливим. Іди в Ранкове! Все забуто! Вже стало серце, як струна! Усі вже випито отрути, як всі пізнали імена. Озвись у ніч! Ось, я ридаю. Бреду з країн ганьби й борні... Горять струмки Твої, співають в моїм поривчастому сні! О, Мамо! Тужних марев син я був забув про Спаса свято, бо серце билось в снах руїн, в дощах обшарпанім плакатом. Молю Тебе! Верни ізнов, збуди в мені степів пеани! Ось там, над шлях лле захід кров... Там шлях ухідчин наших в Канну. Весіллям крові і вогню, легенд біблейських сонцем Божим, я гімном польовим дзвеню, мовчання поле істривожив. Ні дар, ні спомин, ані жаль! Хай сурми гомонять в просторі! Була моїм стежкам печаль – це кличе біль, палають зорі.

27. Ще й земную любов згадаю, може, вмерти взавтра мені... Нехай туга і сум у безкраї кине пісню, що радісні дні... Десь її віднесло за водою... А як ранок рожева і чиста була... І немає мені ні журби, ні спокою... І нова любов зацвіла... Розливайтесь ж, хвилі в долині! В житнє море – чужих тривога... (Де ви, сонні і ніжні, сині, що не знали отрут-перемог)?! Квіти сині, що зветесь щасливими, вас чого між колоссям нема? (за жагучими, неполохливими блискавицями лине п'ятьма)... Блисніть в золото зорного грона, як весільні, веселі казки! (Це ж в ланах розцвітають червоні, буйні, кров'ю налиті квітки!).

28. І дивна віра в творчу збіжність в сліпій, німіючій глуші, бо я плекаю гостру ніжність за ночі тяжкі і безсонні розбудженої днем

душі. В голубому димі вечора крихкая Весна. Невечірньої молитви, віри ясної ясна далина. Давно... Коли?! Не знаю. Давно чекаю Слова. Ось далечінь безкрая, як радість мук Христових. Давно повірив: Сонце буде! І мертво тишу розіб'є! Акордом радісним розбудить безкрай життя, як світ стає! Доволі в шибку птахом битися! (Землі блідої літія.) Не буде воля тільки снитися, як перша милая твоя. Наш день прийде! Світу безмежність! (Він... Слід від цвяхів в руці)... Стежки нам болем розмережить, щоб кожен вільно, небентежно урвав минулого кінці.

29. Все рвуться віти... Хочуть злинути ген за сітки сліпих дощів. Я бачу: у полях покинутих пройшов Хтось, Тінню заяснів. І, як вони, я жду, сумирний. Ось-ось... Як світ, прийде Христос... І серце б'ється суевірніше, і где нових вістей та гроз. І дзвони вітру владно падають на купи жовкнутих верхів, якесь минуле мов нагадують, якісь свята, що пережив. Ох, як вони, лечу – доземно... Вогнем тривоги розцвіта безумне серце в далеч темну – то ж, як вони, я жду Христа!

30. Як у Чистий Четвер чекаю. Глухою лунною тишею ночі кличе туга у темні безкраї, миготить огнями у очі. На узліссю дикому станем ми, при багаттях важко і димно. Переливно – дзвінками ударами-гамами потекли хвилюючі гімни. Мамо! Усміхом скорбним, журним кинь молитву благословіння. Були в мене мрії ажурні у важкії дні, як каміння. Чи Останній Суд чи Вечеря? В темнім серцеві – тільки тривога... Футуристом – славили б Прерії, шумні площі міста чужого... Я ж – обмежку співець, моя мамо! Знову кинутий в темні бекраї переливно-дикими гамами затужив у ніч неприкаяну. Гасла-сурми міддю закуті ось за сонцем в туман ридають... Мамо! Ніжно і молитовно, як у Чистий Четвер чекаю.

31. Б'ється дзвоном в полях про недавнє, б'є десь перепел дзвоном хвилин. Це літневий південь дав мені неповторність злоти́х годин. О якими, якими ключами розімкну я думки, розірву? Вже для серця простори – як храми, польовим звіробоем живу. Польового Бога чекаю все під темним трухлявим хрестом, як запалює сонце безкраї і палаци хмар над селом. Прийде вечір,

і зорі далекі заіскряться на схід. Прийди – і у мрію мужицьку, плекану цілу ніч вогняться сліди. Я молюся Богові щиро: то ж, як гречка, пахучі всі сні і у серцеві – молодість віри, яблунева радість Весни.

32. Я горю, як вогонь на вітрі у осінню ніч в яру... Я благаю: прийди захисти... Сльози матері витри, пригорни єдину сестру. Під залізним неблаганним кроком, у пожарах степів одгоріла Весна. І вона заховала спомин глибоко і чекає в тузі пророка, як займеться вогнем далина... Я горю снами щастя химерними, що в дитинних, неясних згадках – на широких синіх озерах, повноводих, далеких річках.

33. І орд здичавілих жорсткий ритм чавунний... Підлесливе базікання своїх Іуд... І хтось кричить: «Ідем на Захід, Гуни ми!», і хтось в сльозах: «Я хочу, дайте чуд!». Затьмили день, вогнем жеврюють ночі, гуде земля, прийде Месія піль. І хто б мені оце сліпив каганцем очі і щось базікав про родинний біль. І в безначалії гряде, гряде суворий, і сплять вас, раби, в пекельному огні... Євангеліє піль розкрили нам простори, і суд близький... Готові ви чи ні?!

34. Далечінь розкривалася дзвонно так. Мати вийшла горда, нова, і я кидав над сонми сонних їй гаряче-безумні слова. Я за нею пішов на села... Оце Мати нашого Бога. Засміялися... – дурне меле... Не пустили нас до порогу... Мурмовчання гудів на сході та вечірніми дзвонам падало листя... Говорив голова в народі: ви їх слухайте! це ж анархісти! І над вечір за крайню хату тільки гавканням тині собак провели нас рідні... Щербатий місяць з хмари блід та блід у поля. Як тужила вона за Сином! Скорбним шляхом горда була! А із ночі-руки пожеж простягла Україна, та від Його далеких кроків глухо, глухо земля гула.

35. Так... Листям жовклим, мертвим по ровах осінні сльози шелестом незмінним єдині в жовтій захід тінний проводили... Стелився шлях у ніч моторошно-німую... Проводили по мертвих снах. Стелило поле у туман байдужих смутків-снів киреї, і я питав:

чи довго сам отак ітиму я за нею?.. Блукаюча зоря засяє... Я жду... Вогняться ось сліди... Ох, обізвися ж хто! прийди! Ще день один в полях конає! Ось згинув ясний день для нас, іще один у тьму неволі... Ні! Це останній заклик згас: Ісуса виждати всім болем! Десь там, де пнеться шлях горбом, десь там далекий беріг синій, там, де лягали в захід тіні німим, незбагнутим хрестом. І у багнет багнет дзвенів холодним викликом бажання... Ось цьому дневі не ридання – вогненно викресаний гнів... Я жду... Із марень старосвітських ця молитовність знов в мені – як там конають дні, як там в офірній долині свічки німих офір мужицьких.

36. Запалити на Всесвіт ночі вогнем ніжності хвиль неможливих, подивитися радісно в очі – бачиш, бачиш берег щасливий? Не блискучий цар Іудейський – Польовий – офірний Ісус. І на темний шлях я людей скликав, і ні злоби ні мук не боюся. Ось, як Вічність, розкрилося зоряне небо – буде взавтра щастя сонця й блакиті! Ох, давно вже, давно вже треба би польовим евангеліям жити! І у Всесвіт – свята година – днів і зорь офірні рої. Розіп’ята в віках Україна знов дарує пісні свої.

37. Роздаруйте віру великую, щоб у грудях вогнем пекло... З поля темного щось у ночі нас кликало і світило в ночі селом... Людське серце іще не збідніло, це воно – як таємний гість... Немов тихий захід, ясніла нам всім у серце добрая вість, що минає година незгоди, що Україна встає і безмежну пісню свободи вітер зранку степів виграє. Легіт з поля стелеться лугом... і до сонця кричать півні. Серце зоране болем, як плугом, в ньому зерном – новії дні. Роздаруйте віру нову! Нехай святиться Україні Лоно, нехай співу невольницького більш не вчуємо, і співаю я, що неволя на сконі.

38. Впали щедрі, багаті роси, вільний вітер житами жене. До тебе я вернувсь – на нові покоси, нехай чаша твоя не міне. Незміряні простори Вітчизни – тільки дим від невірничих хат, тільки обрії кличуть – синії... Перший стрічний в полях – все Пілат. Тільки Ти, єдиний, Великий, розіп’яв хмари над простір, через неї до мук покликав у глибоку ніч, як у вир. І леліється в серці надія, і погрозливо грає списом та у снах жита

половіють і шепочуть волі псалом. Боже Поля! Прийми у простори! Поведи до народин світів! Моя туга – яскравим зорям і стерні, і пожежі степів.

39. В ніжно-бурштинову далеч, моя бідна Мати, Покритко моя, винеси села страшні печалі – ось, як я. Чуєш? – я іду... іду... співаю. В далечінь гуде луна... В тиші слухають поля і села... Знаю я, це там кожне серце – як струна. Польовому, радісному Богові – днів оцих Великий світ і кров... Сни одній жадобі і триво-зі, віра, боротьба, любов. Головою темінь б'ю... німі поля і луки! Мати – Покритко? – я, може, завтра вмру! Поможі ж, нехай там застеляться руки, там розлив я кров на спорожнілих бруках і про-кляв, як несвою, свою сестру!

40. Ох, знову Ти. Ізнову Ти. (Йї нема в мені проклять...) Гориш, як зорі з висоти, і треба в необорність іти та злобу днів обняти. Нічні шляхи не видні нам. (Назустріч грозам йду...) Назустріч дням у темний храм... Там сні і сили я віддам німіючим в слі-пім бреду. На серце промінь-меч упав (нічне, нічних, німих – в ночі)... Ти, Добрий, з нами був... Ридав... Були години, як сичі... І нам проміння дарував Ти, безжальні дні-мечі.

41. Так зійди ж. Пройди між нами! На руїнах розсуди. Вогняніі коні від далеких сіл із ночі линуть. О, прийди. Брат засмучений підвів заплыване обличчя, він шукав змучено свого Хреста. Мій затурканий бідною батько кличе: «Сину, з ночі дикої до сонця усміхом надії ще горить, горить мета». Ох, прийди! Розтерзаним, молю, розп'ятим – годі в болях серце розривати! України день новий уже без радника, без брата – ката хочемо, оновлені, віта-ти. Вогняніі коні пожару степами линуть з ночі. Гонить вітер їх на нас, а болю – не забути... О, прийди... Прострелені, Пречиста Віснице, учора – яснії – сяють кров'ю Твої очі, розсудить, чи бути?

42. О, ні в суднам, а ні в осуд язики в огню. То німих синів молитва, гімни Твому дню. То німих синів благання та офірний чин за Твоє безмежжя й сяяння, і за біль нічних годин. Перейди селом у поле: дива час, співа дике жито на облозі... ранок дозрі-ває. Облітає пелюстками, як червона рожка з ночі... Ох, чого ж

камінними шляхами в ненависті загорались очі?! Подивись! Над нами – чисте небо. Тобі наш поклін доземний. Як офіри, ми прийшли до Тебе, молимо прийняти темних. Кров на браттях та на сестрах і вогонь Тобі – в серцях. Угамуй наш острах, поведи в простори, освяти цей жах.

43. Тихі води... теплі, ясні зорі. Вийшов у степи. Спалив не ясну тугу. Буду з житом та з людьми у вічному хорі. Не знести лише минулої наруги. В дні – усю жагу і силу, і чекання. Ох, які ж казкові ці світи! І не перший я. Не буду і останній. То ж у місті брат мій – ворог кинув злобно степового Бога, породили їм на села і ідуть, в борні за свою владу, в <...> села – все в руїни... І сміявся ворог... Знаю... Знаю... Україно, під цю хвилю довго хвора будеш ти.

44. І падають тужні і радісні думи, запалені темним вогнем. Хвилюють прозорим сумом, як хмарка в безмежне небо злотистим, лютневим днем. І збуджена сила глибоко, а ворог десь близько, у млі. Там сурми осінні, зазивні, жорсткі – курликанням – дзвін журавлів. І злотої осені в'язі, суворої правди життя без краю найкращою казку дарують мені, як жалю вороття. З'явись, моє дивнеє диво! Бути ясним та втішним навчи. Уночі нині чув – переливно й суворо так дзвеніли, дзвеніли мечі. Чийсь виклик дзвонить і ридає... Козацьких полків і татар? Ось бачу – просторах безкраїх широкий та тихий пожар.

45. Утік іще один із міста. «Там паперовий листопад. Був виступ. Нас карали злісно... але нема путів назад». І так було болюче радісно, що вся надуманість життя кудись летить, нема принадності!.. Нема, не буде вороття. Там я почував: прийде з негоди хтось, Владар поля – з ясних гроз. Умерло місто і востаннє – уст пофарбованих жага уже не просить папірос.

46. Яка тут (казав мені він) ясна путь. Які тут прості і щирі, веселі. Як сон хмари в далині встають пливуть, мов дзвони, від сусідніх сел. Так радісно ждати отут – з далини – ось Месія і сонм прийде... і золоті луни промінних фанфар танок заведе. Це тут могили маком цвіли. Тут шлях до Голгофи Вкраїни і віри. Бо в чорних чергах хмари прийшли, закрутили сніги нас, як вир. Хай крається серце. Так

забуде все зло. Мені снівсья голос: вернись! Мов казало рідне село: не журись, вибач все, зрозумій, мов колись. Подивися! Журно і ясно мені. Тільки бідна і щира туга прийшла, як розп'яття – у височині тіні хмар зносить вгору мла.

47. І дивлюся сонцеві у очі – із степів мужицьких проти бур знову вийшов, вирвався із ночі, як сибіл селянських чув пророче: загорись, прийди, поклич, підбур! І ні мук, ні болю не боюся: вогнесяйно в серцеві – мета. Польового Ясного Ісуса – понесу я житнього Хреста. Зласкавіє гімнами свободи – то ж ізнов стріва простір, як брата. І я бачу: у степи виходить Польовий, суворий Син Марії із мужицьких, дальніх тихих хат.

48. Над кров'ю офір західніх верб придорожніх тихий сум ясніє знов. І легіт лірний пливе в поля і села кличе: там раті Польового шум. І вже очей розкрито храми, і згадано вже давнину, як незриданими дарами розбуджено жагу закуту, із злого виведено сну. І манить голос чийсь з безкраю, із днів у дні, від див до див. І вітер силу не зливає... Іде. І межі ось – згорають. Ген над полями заяснів.

49. Над вечірні сутеніючії луки вчора я йому молився, щоб прийшов, повів... В останку муки ярим громом над селом розлився. Вчора я йому на роздоріжжя до хреста в бур'ян та у волошки виніс, серце кинув у підніжжя: зласкавій хоч трошки. Довго скавуліла в ніч бездомная собака, коли входили в село якісь людці похмурі, коли я в ровах ховався та злобно плакав: щастя дай хоч краплю в гromі бурі.

50. Затліває і нам Купина, – мені старець сказав перехожий. – Від Курган ідуть – чуєш? – стрілів луна. Не повірив він. З чорного сну виніс образ єдиний, холодний я. Вся українська родина у Домі Божому. Там, за річкою є вороги люті, хмурі – далеко села горять... І чого ж ти чекаєш щастя в цій бурі. Я ще в місті сказав: смерть на радість! Ось з села знов до них – сім, чи п'ять?! Старче! Гей! Озвись з роздоріжжя... я поражений тугою весь, немов громом... Буду тихо молитись в полях з тобою та, як сонця, чекать в поневолені села Польового Ісуса свого...

51. Так молився вчора... А нині... Нині Він прийшов, зяяснів і, як хмара, над обрієм винісся... і як сон... День – звичайний, без див... І багато не йме ще віри... І не чують, не вірять, не йдуть... А довкола – нема Ісуса... Це лиш марево... як би повів... І горю я в тривозі, молюся я... Ах прийди – зачаруй блиском див!

52. Тихне вітер. У жита лягає. Ідемо самотні, в млисті пустирі. Хто на нас там, там спереду чекає! Гасне день і книги піль сторінки нагортає, як вода в ставу – у тиші – лиш чека зорі. Перед нічю десь в мені займається тривога. О, тремтючий, тоскний жар долонь! Тише! Гей, озвись! Я так чекаю Бога. В млисто-сизім тумані – вогонь. Стеле, стеле дрімота німі покрови – вирушать на місце уночі. Як докір, виходжу я із крові знову... Як же мовити нам сонячно? Навчи. Золотів нам день безцінною габою – по що ж ніч напруження, тривог!? Не прийшов навек, як день, не дав спокою снами плеканий і соняшний мій Бог.

53. Як довго нам до зустрічі, а смерть чига холодна. О, зласкавись над нами! Заглянь до нас в безодні! Не в суд нам, а ні в осуд кривавее причастя. Снімо ми ярим житом про польовее щастя. Чекати Бога бурі? У заході офірні давно в огні завилися... О, вісти, мрії вірні. Чуття свої в осяння над тихим Елеоном: хоч сном з'явись над нами, веди нас до Сіону. Впадеш дощем кривавим, дощами ясних зорь. Великії заграви розбудять темний хор. В полі колисав Він на злotosяйних ризах одчай та сон без краю, у день огню заліза. Веди ж в чертог щасливих. До ґрунту людський світ хай верне! Прийдеш – озлотонивиш безумних днів химери.

54. В сні примарнім, в тихій чорній Домі. О, не вийти з кола ночі нам. Не знайти нам місця в тихій Домі, мрії дві, мов тіни, входять в храм. О, вечірні храми в тужнім димі. Чую тріпотіння віщих крил – Польовий Христос іде з незнаними дарами. Ось вже б'є вогненними очима янгол смерті – бурі – Азраїл.

55. Світлого Гостя жорстокою путь бачу з неволі запльованих літ. В звуках, що з ночі пливуть, чую лиш стукіт далеких копит. Там, у степу несходимому, в димі вечірніх руїн жде тебе, тужна Україно, в буряній тузі син. Знаю я. Час Його в ночах наспів. З'явиться Він

у розбурхані дні. Дикого жита омріяний спів – слід Його владний в західні вогні. В Судную хвилю перейде селом. Він же Його, польовий крові заліза, сонця псалом кине нам в запал новий. Зійде, як Диво – стовпами вогню, грому іржанням, кипінням дощів. Так перетворить присуджену дню сіру хвилину зкривавлених злив. Плачу я. Хата селянська мала. Як же прийняти, як прийде черга. З ночі зловісна мла звіром ляга. О, як прийме недоладний наш хор? Як не відмовимось болю та мук? Кров'ю залито його омофор, і над пожариськом тисячі рук. В тиші чекання мріє село. Чуйно чекає свого. Що, як згадається давнєє зло – Покритка Мати Його? Кличу я. Кличу. Благаю в бреду. Чин літургії чорнозем веде. В пахощах поля, немов у чаду, Вершника ясного жде. Чую я. Першої півень співа. Знаю. Прийде ще до ранку. Молю. Буря предтечею буде, нова має здолати змію. Чую я. Друга у темінь дзвенить. Що то? Гуде диких жит лігія. Ясно з ним. Сосяшно схочеться жити... Покритко Мати моя! Ось уже й третій півень співа. Вершника все ще нема. Бачу. В просторах багаті жнива. Сонмом апостоли сходяться. Тьма. Ночі питаю, сам ніччю упивсь. Дивне горіння почув серед сну. З ярим чорноземом викликом влився в туя далеку Весну. Чуеш, врочисто я Бога стрівав щастям найбільших надій. Луни й вогні хтось у тьмі поховав. Серцем стає сам не свій. В небо росту я. Там вічний Содом. Тиша напруження рветься від жит. Ой, за далеким сонним селом чути вже стукіт копит. Прийме чорнозем. Іде Він. Іде. Ясно-волошковим засівом див. Прийме. День зійде. Квітом Його – поле душею гноїв. Близько гудіння. Промінітья час. Радісно кличу: сонце, вітай! Близько вже рідний, добрий для нас. Піснею вгору світає весь край. Чую я серцем, що пругом струни витяглись в диві з нив колоски. Чую я серцем біль і вогонь – щастя від дотику тої руки. Ближче гудіння. Всерідний іде. О, як Він, ніжний, поборе Змію. Грудку чорнозему як покладе в душу зболілу мою?!

56. Ой, ілі, ілі лама савнахфані! Уже промінь з-за хмар пробивсь. Освітив наших днів тверді грані й на обличчях зблідлих спинивсь. Вже Ісус Польовий в зорях ранніх там селянським серцем жита розорує... Хтось благає і кличе останніх, і Бога поборує. Ой, не хмариться там, не хмариться – у потоках крові наш Схід. То Ісусові радість мариться у неволі загублених літ. Тихо плеканий за образами нині вийшов у степ повстанський...

О, пройде, і звогне над нами, поведе у простір, мов храми, у розцвілий чертог селянський. Перероджених в ніч незриданну, всіх офір безневинних жадання, над Причасність, вогненою Каною кине – владне співання. Між шукаючих і дерзаючих у житах ясним сном вогніє, щастям муки над нами сяючи встала мати Марія. Як з братами Азовськими – сплаче та присудженим кине: горю. На ріці Вавілонській бачу я України Нову Зорю. Лиш горіти і так дні ласкавити, тільки в серцеві буряна злість. Більш не хоче сонце ласкавити нам чужих, умираючих міст. Розцвітає бур диких сила тою мудростію голубиною, що серця в житніх шумах поїла вогняною хвилиною. Вже Ісус Польовий в зорях раних ясно серцем мужицьким горить, хтось благає і кличе останніх пережити страшную мить. Кличе радість ось у заграві чи пророк, чи той анархіст? Хай Ісусові очі ласкаві зазоріють нам над вмиранням міст.

З ЧАСТИНИ ТРЕТЬОЇ «ПОЛЯ»

57. Пнеться у безвість дорога горбата, сивий туман задимів. Стиснено колом безжальним нас, брате, – чуєш – від міста, як глум, – чужий спів?! Слухай! До серця, як вечір, мій брате, слухай! – схлюся – як виждати див! Темні простори горем багаті, темний вахляр піврозгорнутих нив. Мовкнуть за дзвонами села тихі подільські горби. Брате! До болю хочу веселої! Хочу вогню боротьби. Вже в чаші рук не зридати їм болю, тільки їм жар, горіння долонь... тільки німіє вечірне поле – над Україною знову вогонь! І які там хмарин кораблі? і які там рожеві вітрила? Хочу див своєї святої землі, хочу краплю незборної сили. Пододало нас місто і гонить у степ в темінь поля, в незрушену тишу, і болючі думки, як вертеп, закружили... Ну, скажи – хто біль цей вколише? Ні Мадон, ні залізо – жага. Темні черги запалених днів. І чого ж так до болю нам дорога наша мрія, сподіванка див. Кажуть, з міста визвольник іде: ні попа, ні жандарма, ні пана... Добре... Воля Українська жде? Де відродження? Слова пеани?! Ні. Від міста чужі. Їх неволя. Мов бездомний пес у рові, я кричу вам: де радість і воля, наші сни – як джерела, як зорі нові? Пнеться з туману дорога горбата. Захід широ-

кий далекий в огні. Брате! Із болю чи буде нам свято? Буде? Примариться? Встане чи ні?

58. Простір цей пий. Молись. На ясному банкеті день догорів. І темна далечінь за місяцем кладе гризети. Це тільки день один згорів. Брести у далеч нам... хмарам... їх караванам... на все минуле тїнь, бо серце вірить снам оманним, все бачить голу-бїнь. Лягає тїнь шляхом до Таїни. Чергу свою забудь. Лягає тїнь.... Вона не знає про ясну, вільну путь. Лягає тїнь, і мовкнуть жита гони, і стелють в серце стелють пах. І тільки серце – вітер на припоні. І тільки теплий сум в очах. Ось сонце над цим днем, там, за горбом згорає... А ти іди, іди... Воно зійде. Нове в сопілку за селом заграє... І хоч вже там весни так мало хто чекає – ти вір, іди і жди!

59. І так ішли. Чи довго ще цим болем?! Слідом, як тїнь, як дні – залізний, злобний гість. Чи довго битися сліпим братам у полі за хміль неволі, мов вовкам за кість? Чекати все. Ось-ось. Вже Він – між нами... Нести жагу і біль, і сні у дні. Щовечора в хмарах – мов ясна брама згорала спогадом в червоному огні. Його своя вродила Мати – Любка степу. Плекала теж своя, згвалтована сестра. Зібрати біль увесь – тримати ніжність цупко, у очі людям кинути: пора. Мої поля! Не вірю, що на сконі вже ваші дні, що вам – нова черга, що вас чужі, заплямлені долоні з новою піснею розкриють ворогам.

60. Голубіючим тихим полем у похилих думках веде, що шляхи закурені голі, що в жалобі день одійде. Шамотять бур'яни ровами та біліє коняча кість... тільки всього... Та ще із нами, в нас голодна, вовчая злість. Що тепер не вертатъ на села, ці далекі виткі шляхи. Лише обрії ясні, веселі та хмарин рожеві танки. Та ще вічність рівнин безмежних у лінивїм спокої, у сні, затужити щастям бентежно – жаль узріти в новій весні.

61. Із краю рідного – злодії, із хати рідної – чужинцем. Нехай в очах вам день стемніє, що так іти, ховатись згінцем. І радість стеле сонцем день... як вітер, чоло розцілує. Хіба забуду біль пісень, продажні пискоти паскуди? Окрайця, та обріз узяв,

пішов степами... думи – гори. І брат прийняв мене, обняв та став вночі з ножем до горла. Що я не того Бога син, що я, як три-тій, злого хочу... Ах, Брат наш третій... злом руїн, прийшов із міста – нам обом такі болючі стали ночі. Я брата стратив... все сплигло... Цей брат молився до заліза... а потім збурилось село – другого і панів порізав. І кликав любку – лише так, як голосом життя, до болю... попів із ними під тартак... Мені в залізнім колі поле. По селах – тільки вечір знають, як виженуть, з ровів тумани, верхи тополь в огні згорять, та церква десь в ставу потоне.

62. Сіли під вербами. Мліють жита. Хліба окраєць, гурок та чарчина. Гей ще нам прийде воля свята, вирвемось з домовини. Сонце кладе свою думу в полях – може, земля загориться, здригнеться... Кров'ю вчорашньою ллється на шлях. Біль, як життя, не минеться. Вербам – і тим є зелений вогонь, зорі вночі – аби мліти... Нам тільки тоскне горіння долонь та висипається жито. Ех, отамане, наш батьку! Завів! Що там хусток та перкалю! Нам би минути жалобу цих днів, не отруїтися далями. Сонцем і вітром шляхи. Гине жито. Ненькою будуть ночі туманні. Буде Україна тужити і жити десь по степах, між курганами.

63. Ти чекай. Постукає гість. У вікно зазирне перехожий. Хай спочине. Хай п'є та їсть. Ти ж бо Мати... Він – Син... і Божий. У байраці на сході були. Вже близька велика година. Знає Він, як вишні цвіли, як в неволі пісні на Україні гули, як на жнива гнула-ся спина. Його серце – як наше. З нами росло – переповнене мукою вкрай. Він згадав і вернув у своє село, і йому тиху радість віддай. (Ось спадає сонце до Яних Брам) Поведе він нас на панську часть. Подивився! У вечорі поле, мов храм, що тополя – то свічка на страсть. Ти чекай. Молися. Так мало нас, а залізним колом кругом вороги. Вже, як жито, доспів той час – в муках плеканий, дорогий.

64. Повели (заховати), сховати своїх, накивали добраніч похилені чола. Час низати на чотки зорям свят-стих над довічно-спокійним полем. І гуде земля... Так гуде... Чи далекий грім чи гармати!? О, просторе вечірній! де серце? де? Як болюче про Вічність знати. Стільки днів, стільки днів, стільки днів і ні шляху – топтати дикії квіти. І коли ж, о, коли зацвітуть зорі

слів над спокоєм вільного світу. І чого ж сумує у захід село, і так тихо у скарзі вечірні дзвони гомоніли в полях? Одійшло, серце поля в тумані холоне. Громом луни днів гомінких: щиро вірити – буде нам свято. Будуть вічно сонця весільні стрічки, пісня вітру – пахучі гречки, вічно ясні криниці-дівчата.

65. Не курить за селом дорога, не реве, не реве череда. Над селом – мовчання тривога. Принесла їх, як лихо, біда. І над ними – вечірній промінь згас і живі у напруженню тиші стирти. Він (з ланів) не покинув нас – Він прийшов, аби з сонцем прийти.

1919–1921

Україна. Армія УНР. Табори Лянцут, Домб'є, Берестє, Вадовиці, Остріг на Волині.

ЛІРИКА

«Перозламане» кінцем 1928, початком 1929. Мистецтво – полярне – раціо. Одно: світорозуміння, друге: світовідчуження. Сумма дає життя. Нині – доба раціо. Чуття – лише гальмо (див. моє «Поетизм»).

Діяльно замовчуваний та виминаний «нашою» «прихильною» «критикою» – на суд майбутнього і собі в пригадку – лишаю з доробку дещо. 2 зошити особистого, 1 – поєднуючий, 2 – соціального змісту. Цим відкриваю серію. Як поведеться дальшим – скінчу. Це лірика. <...> – присвячувати – хай. Маргариті, якої, на жаль, не було і, на щастя, не треба. Ще буде пора, коли мною відкриті ліричні Америки оброблятиме Плуг. На сьогодні ж – adieu, adieu*..... Це тобі, Добо!

МУКА (Субімпресії)

I

Віти голих дерев, як руки обтяти...
За дощем – світу не видно.
І куди нині йти? Де тебе шукати?!
Коли згублена ти? Безслідна? –
Ти втекла, сховалася ти за мури,
Що об них віків навіть кожна буря,
Зударяючись, кожна на висліді впала.
Ти під захист мужа, закону й будня –
Як було, мовляв, що шукать – хай і буде...
... Від нового життя і путів
– Заховалася.

Захистить він. Звичайно!
Він певен – той мур!..
...Дні осінні. Сльота понура.
І куди, в них іти? Де тебе –
отаку – шукати?!
Віти голих дерев –
Руки обтяти.

---

* Verse-nous ton poison pour qu'il nous réconforte!
Nous voulons, tant ce feu brûle le cerveau,
Plonger au fond du gouffre, Enfer ou Ciel, qu'importe?
Au fond de l'Inconnu pour trouver du nouveau!

Sh. Baudalaire

Одно слово: мала любов людина,
Хоч її однімай. Окрім цього – ні більш!
Никала у світ. Хто потребує?
Щира, справжня любов! Спробуйте! Візьміть!
Ба! З щирости кожуха не вшити!
А любовним вогнем хіба натопить? –
Ото, наївний – не вмiє жити! –
Він ані пристосується. Він ані зловчитьь.

Подивіться ж! І досі вони – ще не перевелися! –
Романтики й мрійники! – І це в наш! І це нині – в світ!
З ними клопоту тільки. Ні skutку. Ні мислі.
Взять хоч цього – ні в двері, ні в пліт.

І йому все «не те». Все він «кращого» хоче!
А де воно й що – то кат зна,
Наївних дівчат нам хіба морочать,
Та й то кожна скоро дурня пізна.

Отак – нашій зустрічі, з вашого розуму:
Міркування – прелюдія та епілог...
Лихоманкам ліричним моїм – добра доза
Гіркою хініну. Знать все, отой Бог –
Почує: в останню годину, врятує!
З халеп, найгірших – вас, покiрну рабу, –
Врятує від мене. Я?! Однак – халепа...
Ім'я – «непотріб» у вашу добу.
Від вашого світу, звичаю й закону...
Та цим гордую... А все... Чи знайду?
Чи ще я знайду вас, любя? І ще раз
Чи ще – я побачу вас?
На серце – мислі слабi –
Ось – не стерли... – не подолали... Вас не забудь...

А тут: віти дерев – мої руки обтять!
Де мені тебе у осінніх світах шукати? –
Головою марно битися в пліснявий мур?!
Він, любий світ... і він, твого світ клятий! –
Ізнову – тюрмою... – Сурмою на боротьбу.
Не рахую днів. Не рахую страт я...

Не сміялися б ті – не бачили... –
Вовк – сховався, втік у самотину.
І віри не йму – що назавше стратив,
Що тебе вже ніколи не обніму.

II

Тижнями – шелест дощу.
Вічний смерк – удається.
На столі (не сховав його, хоч минули вже тижні)
– Останній твій лист.
Нехай, нехай він буде на виду! ганьбить, принижує! –
Як іржа (він іржа таки!) – справді! – Хай – їсть!
Твій останній лист –
Немов дотик рук нечистих.
– Ганебна, підла брехня – ...
На махан, на убой коня
Так ведуть... Почуття такі – чисто.
Так – чисто,
Як з народження, – звичкою
І закон твій (прабабці), як то жити маємо – знать. –
– «Показне» – головне! Верхні шати!
А під ними, як хочеш, – лиш мороки новин,
лише змін яких – не бажати!
Під шатами – можна й роками бруду того не міняти...
Воно... часто прати, –
Скоро знищаться шкіра, мозок і білизна!
А чи сила грошей буде і хто це зна?!
Ти міцного тримайся, Його течії, стерна...
І покірне теля – ссе дві матки...
А твій нахил на все, що в усім та яка глибина, докопатися?!
Так ніколи, нічого – не матимеш ти до смерти – сповна.
Воно завжди і, щоб не взяти, та буде пляма якась, хоч одна...
І уже пропало, і вже по смаку вже й тобі за новим шукати,
А ти знай піддаватися, вмій пристосуватися! –
Як усім і все – доля й путі – однакі...
– Як не я, товчу! Та з тобою – плакати?!
– Не покину мороку цю всю – ну так буду дурна я, дурна!

І дорослому мужеві варто вже знати,
Що воно: річ тяжка, велика – кохати.
Це тобі не під ті небеса витати! –
обніматися тільки, та цілуватися!
Це потрафить і дурень-жебрак!
Полюбити в дурничку – так.
Ну, а жити з любим?! – А де вона? хата? –
А майбутнім дітям – теплі сповитки? –
А на старість підтоптаним – схов який?!
Заощадження? Дітям – на краще – навчити їх?!
Це воно, мій коханий, непросто – любити – ...
– Ну, звичайно, вам: новина –
Серце – серцем.
А нині: так вірить жона
У таку любов – «матеріальних обставин» – ...
Вимага їх вона ще з прадавніх давен –
Аби муж її цього, цим щоб докази ніс любови...
Пху! Ви ізнову на це... Про майбутній химер – Комунізм! –
Як це нудно! І підло! – бо ж в наміри –
Конкретні, заласні наміри –
Ви сьогодні, вимагаєте навіть,
Ви конкретні, сьогодні з вимогами тіла лізете.
Наготовились. Розкусила я вас...
Із цим не ждете – як на той комунізм!
Утікти! Розійтись, чим скоріш... –
Так! Від вас чим скоріш!
Ви пишть собі далі віршів –
І руйнують суспільство, аж нар заслугованих
Вам уділять. Єдиний доробок в житті.
Вам тюрма... Дурні вірші. Босяцькі, голодні путі...

І сталося отак, як у писанії дідів...
Ну, і вона –
Ця «вогняна Кармен» – ще додала у ефектовий
епілог – «царицею» до мене:
– Тих, що спалилися, дурні, що в мені закохалися –
Не пам'ятать мені отих імен –
Іще б, – таке у пам'яті тримала!
Ця моя пристрасть –
Цих лавин обвали! –

А ви б на людство чи ті ваші глупі сни –
В найкращім випадку мені себе лиш часткою –
Це ви – мені лиш часткою себе давали б?!
А я – Кармен! – Я владарка! Я з тих, що їй усе віддай! Усе –
І мало!

Тому до вас скажу я, горда, що мужів міняла
І ще мінятиму, аж доки той не стринеться,
Що мене скрутить! –
І це мені найбільша буде струта! –
Найбільші в цьому щастя й радість – будуть!
І оце все. – Не гудьте. Викинула я вас із думок,
І ви мене забудьте!

А як шукатимете вперто ще й... етцетера – ...
– Я (для спокою) –

То не погребую і поліційною рукою!
Щоб ви не докучали. Та щоб так одправити.
Вас геть від свого берегу відправити –
На все я буду здібна – навіть!

Вся наша гра –
ось вона скінчена. Пора.
Шляхи у розтіч. Жду на інші гості.
Ви оминайте й не шукайте стріч.
Не пізнавайте – проста, ясна річ.

Оце коханої увесь портрет. Ідеологія! – Дефекти! –
Що серце і неспитані, незбуті
Своїм об'єктом «ніжності» мої... і серця, й крові
ота «гра»...

Взяли...

Оце об'єкт. Моя любов. Моя отрута...
А шахівниця – на якій ця відбулась неславна гра...
Вона як всі, в цю пору – в Празі. Цього року
Восени. Вона: пора –
Квартири, вулиці, кафе, отелі, місто! – ціле!
В добі передосінній...

Як читачеві вже пізнати –

Поміж цілунками – її агітувати
Заходжувався, бачте, «в свою віру»... «Міщанка».
Признаюся зовсім щиро, що вислідів – немає...
Останній замість цього лист, що зміст його ви знаєте.

Хіба ще кілька слів про зовнішнє додати:
Струнка і сухорлява, навіть, як сказати.
Чорнява. Соковиті і великі уста...
Дівочий стан і далі все, як на такий случай належить... –
Хорує – як усі, на модну сексуальну ненасить,
І це: безпліддя. (Годі тінь бентежити)
– Нехай собі, щаслива, десь гуля і спить.
Шелест. Шелест дощу. Вічний смерк. –
Каламутний смерк.
На столі твій останній лист! –
Шмат паперу, жахливий, моторошний зміст.
Смерк. Мертвий шелест дощу –

Що він мені гірший глуму і згуби!
Бо все – того серця шепотом чуть.
Це гидке, це покірне: «люба».
Добра «люба»! –
Коли ж я той шепіт змовчу?!

Дням осіннім, нелюбим
Світ, як у павутинню (в дощах),
У очах стомлених – мляво висне.
Каламутні дощі. – Скроні тисне. –
Хоч би, для розваги, видумати, знайти яку пісню.
Не від себе – так хоч від людей почуть...
Але – глуш, у горах... – у сувоях дощу.
Спеленутий, забутий цей кут –
Обрії – кам'яні. Небо низько.
Облягло, як ворогом, надовкола лісом...
І в повітрі – щось чуже і зловісне.
Нічого. Ні лун. Ні згуку живого – не чуть...
Тільки олив'яні ллють...
Тільки тиснуть дощі. Тиснуть мислі.
О, мені ця напасть! –
Не засну до ранку. –
Споминові: кращого і не знайти.
Бідний, Антоне! Ти
Став коном гри почувань.
Іграшкою серця забаганки.
Листа тобі страшного – документа мало.

Видерла десь пам'ять... Вислідки відшукала.
Якусь там обіцянку –
І знов росте тих надій – тих рожевих різних химер!
А твої обіцянки? Себе знайти?!
Інша може бути вона. А ти віриш? Ти певен?
Тільки шлях до тебе, голос... – Ну, де він?
Вже, немов роки, в закутку оцьому? –
Де твоя самота, твоя втома?!
Шелест дощу. Смерк зловісний...
Голову гарячу. Голову дурну. Без сну.
Важкими долонями гамуєш. Тиснеш.
Скільки днів ти у моторошній самоті,
Бо ніяк не забудь, не знати того, що стоїть в листі.
Бо твоє тіло і сміх – моє слово – пісня. –
Шелест, мертві шелести дощу. Смерк – роки –
вже, певно, зловісний...
На столі сіріє страшний лист.

III

Здено. Моя Здено! Це смерть!
Всохлий букет. Смерк. Віддих сперло!
Хоч би вже (веселіш) снігова заметіль, вихриця!
Ну де він, мрій баревний світ –
Що такий, як пав'ячого хвоста – перо?
О, романтику останній! Музейний П'єро!!!
Коломбіна твоя – твоя мрія... дурниця! –
Засміялася так...
Це немов порожнє відро –
З гір – туди, у чорну долину –
Котиться, деренчить. Серце спинається оце.
Палає лице.
На обрубаних вітах (руках?) ворон –
Чорний ворон: птах.
Ти б найкраще від себе сховався... Жхх.
Ти б таки серце поборов, не дався, –
Жити серцем – однако, як блукати по тьмах!
Стукіт, гомін (вітри!), немов хтось там зриває дах!
І так – з дня у день.
Кудкудака ще спомину квочка.

Серце у грудях – як грудка у бочці –
Б'ється, переливається...
Це ти ввесь у тих вигадках, в тих згадках.
На руці. – На вітах. – На голові. – На серцеві.
Вечір. Гайворон. Чорний ночі стяг.
Він – усюди, на покручених, на глухих путях –
Зовсім з путя чоловік зіб'ється.
І ото назвик, що не спиш – до рання..
Мов би це пора, сам себе обманювати.
Та вгамуй, нарешті, божевільне серце!
Зміниться. Покраща. Забудеться. Це лиш так здається!

День – не день. Світла: стліла свічка. –
Все. На всьому – смерку попіл. Мжичка.
Хоч би вже читав – і то краще!
Дурню! – Клич – не докличешся! Ще заплачеш! Ледащо!
Серце ледаче! Любов: кожному зичити. –
Ну, а собі дістав? Люстро, що в нім бачив світ, – розбите... –
Сіється дрібний дощ. Ну? Тепла, на взаєм?
З теорій – випитай.
А найкраще, Антоне, то буде нам – випити! –

Гей залитися – пити! – Випить. – Жур. – У безжур!
Проминайте дні і думки, що немов з похорону!
Любов? Справді? Любов? Та кожна жона –
дасть, поверне з відсотком. Сповна! – Ти такого не знав?!
Пелюшок, що на люде. Гроші, та більше.
Ховай! Накопичуй гроші...
Кожна з пестоцями годі! Ох, мій любий прийде,
о, – хороший мій!
Аби гроші! – коханих буде, – тільки гроші!!!
...Хороший, мій!!
І до пари з відсотком кожна жона – дасть
сповна! Дасть сповна!
Мій хороший. Гроші їм! Гроші... Так вип'ємо вина!
Божеволієш? – Антоне! Отямся, Антоне!

Гей! Випити! Жур – у безжур!
Поминайте, думки з похорону!
Гул насправді. Мучить оце. Палає лице.
Шість годин. У долині – вечірню дзвонять –

Це маненька гірська дзвіниця! –
Це не вітру дзвінкий удар у небес синювату криницю!
В притьму вічність костелу тріщать свічечки убогі –
В купи каменю обрій – з порогу...
По світах: глухота, темена. –
Як вона прийде, не пізна. Не прийде ніколи вона!

Ось іще один день – сліпне!
ось іще один день – випив!
А вино: випито все. На сухе аж денце...
Знову – нічого. – День оцей.
І в люстрі смерк, як вдивляюся
Я в своє, у чуже, у вблідле обличчя.
Своїх рис мені не пізнати навіть. Ех, Чоловіче!
От що може зробити жона!
Нехай розум – ціну їй зна, –
осторога і розвага, від неї хай кличуть.
Та як серце настане свого, жити нічим.

В люстрі гусне смерк.
Вічні. Дощ і смерк. О, муко!
Кинуся у світи: звідусіль –
Ті, дерев – обрубані – мої ніби – руки.
Засвічу вогонь – тьмяно блимне у ніч...
В серце вп'ється. Марністю кличе... –
Все одно, глухоти – не докличешся!
І у підшепт, злорадо, як так – ...
Ну – життя ти віддав тій...
А від неї – нічого. Справді?!

Ну! Чого? Марно – кличеш?
Глухотою не тільки вона!
Глухотою тепер – кожна луна!
Усі люде... Речі... Події... Сторіччя.

Марність болю – як пальці в долоню, –
Цей уп'ється, у темін, ночі вогонь...
В дощ. І ртуть, вітріол тої мжички.

Ну коли вже там Бог почує, що кличуть!
Ну коли той Бог хмаролому благання почує,
Що світом окраденим – смерть лютує,
Що вітер – велет світом валиться...
Що плаче велет, скаржиться велет...
Намарне вітер у браму обрію – раю –
Велет – з останку сили бушує.
Коли ж Бог, нарешті, той зойк почує?!

IV

Здено люба! – Знайти мені де б тебе!
Цього сутінку, мжички цієї шепіт.
Дерева. Гори. Вітер – чуття мої нині.
Ех, іще б чого! Пить. Легше, – гинув би!
Сутінку страшний шепіт... Здено, зустрітися де би?
Неприбране ліжко. Недокурки. Дно.
І справді: все це – дно. – Як допите вино.
Усе допито. Дні сповзають в'язко.
Дні: гидкі і мляві. – Пригадки поразки.
Що все мені – ти. Тая, що лишила!
– Муж в жоні: – краса.
– Жона в мужеві – сила.
Це я сам таке казав –
І з цього висновки пам'ятаю!
Тепер закурю. Вип'ю. Спинаюся! –
Тепер боюся. Кінець обминаю.
Іншого путя додумую. Іншого висновку шукаю.
Муж – творчий рух. Жона – матерія.
Це: крут буття. Одно – лет обмежує.
Втілюючи, оформлюючи. Друге... –
Та де ж бо!

Чи вирятує ця дурна філософія?!
Такої розради собі знайшов я? –
Дурниці оті хіба на папері – у кутих строфах.
Гарні... чи в романі. Переконаливі – у містеріях! –
А викине, а виштовха, у закут, в дощі, за двері –

Отоді знайтися, підвестися, як жить... і не знаєш! –
Не сплочи – ходжу. Думаю. Курю. Випити – немає.
Випито все. Давно – випито до краплини усе і давно.
Неприбране ліжко... Життя... Справді дно.

V

Здено! Найкраща! Оця мука... Люта! Тупо – ця!
Ти – як в яві! А ти не відступишся!!
Моя муко! Бреде мій! Примаро! –
Скоро з цих я «ліричних» мрій –
Стану: вже не жива людина, а згарок.
І... Викинуть в багно докурену цигарку!
Ну, – пане сам себе! – Нового світу – провидця!
А забути її: вийти на працю у світ –... Звідси?
Ні! – Як я боюся її! Неодворотної, злої химери!
А вона наближа! Звідусіль. А вона...
Присувається. І нахабно жадна вона – жде!
Ніч скона. Ранок недужий – попід самі двері
З блідою свічечкою – млявого дня – сироту приведе.
А тут: – безсило б'ється несамовита мука!
Тут страшна самота. – Оце серце! Думки! Оці руки!!

Доц. Вітер. Світла каламуть. Несамовить розпуки.
Віти голих дерев – простяглися, жадні, звідусіль, –
Як марних моїх зусиль – обрубані руки, –
...Й глухота нараз – як в мішку. Ані згуку!

VI

І скільки отак?
Скільки вже? День у день?!
Що, де ти їм, в чорта, наримуєш «пісень»?!
Нявчить під порогом бездомний кіт,
У сільцях дощу вже й не борсається світ,
Безрухі, важкі, немов ртуть,
Доці оці ллють та ллють.
У сусідів, так навіть і там.
Світла не світять.
Певно, страшних казок

У кожній оповідає дітям
Мачуха – посестра моїх дум.
(Одноманітний, моторошний шум...)
Краплини – як ртуть.
Такі – цілі потоки.
Затовчено у землю, як серце у багно!
Забито серце в багно – глибоко.
Де схватися? В чім порятунок знайдеш?!
Скільки цих мук! З дня у день?!
А ще тих – неперейдених меж?!
Дні – у чорний друк. Довкола – нікого.
Мені б – тисячу рук! Стоверсті ноги б!
Жене до неї – несамовитий жар.
У руки мені дай – мстливого ножа
А тут: страшна межа... і як ти її переступиш?! –
Скалічиш її собою навіки – межа.
Один свідок страшний – календар!
Добрий дар.
Це прекрасний дар!
Це, як їсти, – так само любити... – Нічого!
Це так! Просто – фізіологія!
Божевільний! Думок шалена орда!
Свідок один – календар!
Дні не одірвані... Що б? Я спалив їх гуртом!
Така втома! Ох, – яка втома!.. –
Ну, – до неї?! Изнов?! До такої?! А в тому!..
Отака вона – вихід. Вигідний навіть... А в тому...
А любов?! А оця, скажена – думка і кров?!
О, яка божевільна втома!
Не допоможе ніщо? Ніхто? Невідомо...

VII

...А, може, вона? Вона вгадує вкрадьки?!
Сумна вона, може, – такого вечора?
Сидить, заглиблена в себе, біля вікна...
Муж говорить. Вона – мов би слуха. Не заперечує.
Меланхолійно обручку обертає на пальцеві.
Ясні, щасливі дні в життю –
Це вони зовсім, як веселі прохожі – постояльці!

Соняшної даліни за нічліг у дар із собою принесли шматок.
Дали... Пішли собі. Вишити більшого – над отой дарунок,
Радісного – вимережити, як отой, – візерунку –
Ні снаги не стало, ні сили, ані ниток...
Ось: про нашу зустріч вся думка.
Усі висновки її. Що робить?! Коритися!
І вона скорилася. Вона нудьгує.
Притакує мужеві,
Хоча слів його не розуміє в цю мить... Їх не чує.

VIII

...А я! Який же я з любови недужий!
Кімнатою, у очах, в люстрі, у вікні: дощ – світ.
Рішуче, злякано – «ні» – сказала.
Був багатієм. Увірвалося. Все у мент пропало.
І понівеченого, навіть, не зібрати на купу тепер.
Краще було би – вмерти.
Переказують собі – сусіди і хазяї –
– Що за дивак отой! Що – сталося?! Чи вроїв?!
Розвідати б, що з ним справді такого?
Взять – приїхав. Заплатив.
У кімнаті замкнувся, не виходить – засів.
День не їсть. Не спить. Тільки п'є та п'є.
Чимось, напевно, тужить...
Це правда. Це все. Я в життю: оце «мало»...
З любови я зовсім занедужав.

IX

Німота. На усе, на всеньке: нема.
Світ – пустка. Я: – теж! А що ж потім?!
Що тобі по цих муках. Турботі?!
Виходу не знайти. Розумієш ти?!
Ти у споминах все, як узяти – нині... Хороший дар
Задовбані дні. Запорошений календар.
Що за мислі? Настрої? – Що за вчинки?!
Ти хіба релікварій? Музей! –
Там якоїсь міщанки звичайної... – Жінки?!
Дощ. Вічний дощ. Покрадьма він. Потиху.

Загріти себе, хіба? Світ?! – Дарма!
Мірою однакового труду і ярма.
Гноблені ми, – люде, –
Й не однакові у світорозумінню, – в світовідчужанню! –
От, мої та її смаки і кохання.
Протилежні, ворожі, а не однакі.
Від цього несамовито хочеться плакати!
Доц і смерк. Вічні, здається...
Гей. Вогню дайте! Дайте згуків!
Мені більше несила носити дурну оцю муку!
Реготу і блиску. В серці: й злочинів став я заблизько!
Галасу! Бо із смерку цього, із тиші
Воно все певніше, все зліше! –
Ближче! – Буде злочин. Я готов на усяке лихо!
Доц. Смерк. Як підлі вороги. –
Вкрадьки. Іззаду. Потиху.

Х

А він?! О!! Він їй мене ніколи не вибачить.
Не забуде. Як побачить: упоена і щаслива.
Обов'язково із сну розбудить –
Мстливо брутальний нагада їй про мене він.
Довіку болями за половинчасте кохання
Тобі і мені – він – як мстливий дзвін.
Карою за роздвоєність болями – будуть довіку дні.
Будуть дні у біль, немов млин отой – на порожній камінь!
Скреготно знівечити, розмолоти життя.
Блюзнірське серце! Себе самого! Кволого!
Слабого – власними руками! –
Роздушити, знищити... Чи у найбільший
полумінь, чи найнижче знищитися.
Буде довіку цей біль споминам у млин.
У млин, на порожній камінь.
І бере несамовито лють.
Дні задушать холодними руками.
У доц, в багницька. У глуш гір, лісів.
У важкі, повсті мряки.
Кіда, як виття бездомної собаки...
Кіда безвісну, як зойк із ночі, – путь.

Поміж ним і тобою,
Поміж мною і життям –
Біль облудний.
І цього з нас трьох ніхто не позбудеться.
Цього кожен з нас трьох ані вибачить, ні забуде.

XI

...А твої ласкаві, твої любі руки
Тремтуче ляжуть на клямку дверей...
У шелесті... Зляканим запитом: «Ах, це ти?!»
– Несила мені було самоту знести.
До тебе, за тобою до останку я – мушу.
До тебе прийду! по свою, по душу.
Той (як прийде потяг)...
Потяг... Через мої – до тебе... і далі, ген – у інші світи...
Простягне з колії металевим, пронизливим звуком...
Зарида, як вітер у осінніх полях, –
Одвічної туги шлях,
Що він серце із серцем споює... –
– Нам з тобою нема і не буде спокою!
– Так нехай, до останку, розсудить мука!
Хай ведуть розсудити ніж і розпука
Наші серця й наші руки.

XII

...На болото – глянь:
Перший сніг падає.
З білою, холодною свічечкою новий день, –
Блідий такий – на поріг прийшов.
Мука, щастя і біль.
Злочин і ніжність. Квіти і кров.
Ми отак, ще дітьми... (ще з книжок...)
Вчилися бачити, пізнавати любов.

...Мертвими землями і полями –
Валиться важкий туман і холоне.
Ген, з гірської дзвіниці
Довго кружляють, нім упасти...

Затримуються, поки згаснути –
Тужні, тяглі дзвони.
Біло. Сніг. Холодно якось все...
...Як дзвенить в ушах... як опала гарячка...
Дзвенить... і жага тільки ссе...
– Заспокоєний ти, порожній, глухий ти, неначе!..
Що? Згоріло усе?!
...Мертвими полями важко туман холоне.
Кружляючи, гаснуть тужні
З дзвіниці у горах далекі дзвони – ...
О, моє серце! Серце моє!
Що за дня нового буде із нами?!
Боле мій. Моя туго. Пам'яте.
Дзвони повільно згасають – падаючи...
За життя – життям. Лиш такою загладою...
Біле, все закрить чистотою –
Біле, смертне прядиво:
...На болото перший сніг падає.

14.XII.1928

Спалений Млин

МОЄ НИНІ

Оця клятьба! – Свою любов незграбну
Носити, мучитися й мучити: роки...
Нічний Париж. Шинок. Як злочин: фокс швидкий.
І самоті присуджена? – Гіркій. –
Гірка і терпка – спогадом віддати
За краще, ясне. Вірі, чистоті –
Година ця – минуле зазлувати. –
Важка рука, як гріх. У жилах гудзуватих
Мук чорна кров... І ссуть самот п'явки.

А я – ще люблю...так вперто,
Хоч де вже? Яка вам пара?
Чадними та незугарними:
Лібрето давно вже стерті –
Повторюю дням – безбарвно.

А в мозок збираються мовчки
Сивобороді судді,
Знов: – товчене-перетовчене
Перебирати будуть.
Жаль псом паршивим пристане –
(...А очі – цинічні, холодні...)
Скривленими устами –
До вас кілька слів сьогодні... –

...Що ось – нічний шинок. І я в нім раб –
Своєї муки, що не вгамувати.
Неспотрібована любов, як лють, – доценту –
Скалять, понищити – усе, усе зломати.
Далека Калю, це пригожий мент,
Коли забився на естраді жон рожевий краб –
Вас, контрабандою, згадати:
Із диму – чорна шаль, як присок, – нагота.
Жалем розбещеним заходяться музики.
Мій хміль, моя любов... – Як завше – без'язикі.
І знаю: все життя – не так, або не там...
І напрям згублено – ну і нехай пливуть!
Вперед... Назад... кудись... Лише щоб далі!
Із бруку камінь! В руки: ніж! Звір'яча лють!
Мов життя тепер – далека, люба Калю!
Лише гучнішого! Хоч би й на скін. Вже гірш
Не буде, як іспив того немало.
Ви? Вам пахучий степ.
Шипшина в цвіт... простори золоті...
Сміх у очах, а шия у коралях.
Жаль! Не однакової карти ми дістали,
Хоч з коріня одного йшли.
А то б... Ви тут повією були,
А я вас бив би й жалував.
Приверзеться таке! К чортам! Чи спитий я?!
Чуття знуздать, як мисль, – все дать за це – і мало...
...Пишавсь уперше в довгих штанях я.
Ви всіх любити й цілувати одвикали.
А змоги? нині вас в калюжу за це! Калом!
За те, що нам дитячих літ сім'я

Розтоптана, що ми – це бруд, що мало
Я маю тут в шинку і люті і проклять,
Щоб згадуючи в них, життя вже поховать...
Так! Поховать! Прощайте, люба Калю.

1926

В НОЧІ

...Той легендарний людський син...
Ти знов – як він. Не знать, де голову схилити.
Біль втоми і зневір. Так що вже?! Час! Згаси!
Це марнотратне вогнище...
Бо, коли жить, – то лиш новому жити.
В обох безсонні. Змучені. – Вночі
Мені страшні в кутку
Сумні, глибокі очі ці...
Скажи, чого ти хочеш –
В годину пізню і тяжку?
Всі сплять. Ти ждеш.
Зневіру душиш, може...
Страждаєш, – мовчазний... Забути... І не знать!
...Або зламати, збурити... О, Боже мій... знеможено...
Твої всі сплять! Всі сплять!

1926

РОМАНТИКА

Що? – вигук спізнений – отій, не славній славі?
що не знайти їй промовистих слів?! –
Бо він химерно переплів –
Ганьбу й достойне, злочин і лукавство
З дідівських, кручених путів –
Дух віри – візантійських зрад –
Нудну, запаморочну всю неславу й чад...

Лягали ж вчора ще – близькі, так цупко в лави! –
Лягають люде нині у боях! –
Що труд в напруг нечуваний поклав їх!
Ті, не питаючи ні показу, ні слави –
Оці тобі – єдиний зов і стяг.

Ще вчора, по слідах скривавлених росли тобі на бій
Горби останнього змагання прости і бідні! –
Оцій романтиці, такій! – Піти у слід їх – ...
Що обрії із тих могил розкрито в даль несхідну
На невисокі ті горби – іди – верховини доби!
Солоні піт і кров – вони одні!
Ті – кострубаті, неоторні пальці! –
Своє життя дали в одній ціні.
Оця романтика зове всіх найпалкіш!! Оці вогні!
У камінь і залізо літ розкрита даль ця! –
На іще теплі: зов і слід. – Сповніть!

1926

МОЇ СУСІДИ – ДІВЧАТКА

Анемічні квіти передмістя.
Одливає синявою личок блідість.
(Що виживи тої, коли мало й хліба їсть!)...
Вбогі платтячка однакові на них та биндочки –
Йдуть (за руки вмісті) з мамою дівчатка. –
Безробіття. Стріне хмурий батько...
Голодно. Сварки.
Не забудь. Усе мені їх руки!
З льоху чисто так у стебла довгі та тонкі –
(Жовто-зеленаві, водянисті хробаки) – ...
З вогкості, із теплої: отак росте картопля. –
Довгу парость виганяє з льоху, з дна.
Щоб до сонця, на хвилинку! на одну! – щоб до вікна!
Доповзти! – годинкою. Ну, щоб хоч!..
В лікаря були. Як танає свічка, – хорі. –
Але, що пани! – Пани байдужі –
Безробіття їм! Та ситі і не тужать! –
Навіть і не слухають про горе!

Навіть рад, скупий. – Скупий для бідаря на лік. –
Ось моїм він хворим, так, аби відбути, отой лікар –
Мов глузує, радить: «добра їжа, сонця більше. В гори б!»
«Більш веселощів»... Ті – з бідним, – як говорять, –
Все на глум. Бідняк – не чоловік.
А дівчатка? Навіть ви й не плачете!
Як сміху від вас, скажіть, тій мамі бачити?!
Слухайте, вам казку оповім!
Дарував таким, як ви, дав дітям отаким –
Чарівник один: міць слова, що все може!
Що їм всього осягнеш. Лиш захотіть, самі побачите...
Коли діти (у садку оті) – заплачуть...
Що не хочуть навіть вас на дворі нині бачити!
Краще у смітник, ту зламану іграшку, – аби не вам! –
Чарівник вже слово дав. – Сюди несуть, вже хтось переказав!
Щоб дійшло до вас, – перекажіть батькам! –
Щоб вістця отого привели відразу. Тільки напіткати – й к вам!
Взавтра мо' і батько ваш дізнається! –
А тоді – з веселощами й ми спізнаємося –
Загадайте батькові ж! – Вслухався б! Пильнував!!!
1928

В НІЧНОМУ ПОТЯЗІ

Із кожного вокзалу – шматок пейзажу.
Вітер про тугу нічну розкаже.
Переповнений потяг. Вечірня втома. –
Нам так завше, Антоне, – бездомнику.

На переході у іншу хату,
Що сил тих, напружено, довго згорати. –
– Щоб кожен став – братом!
Щоб кожен – братом! –
Та щоб чужого – (що це?) – не знати.

Але земля нечула. Холодна...
Іскри у ніч... Жур – свисток: аж заходиться.
Втома. Тісно жити й любити – болить. –
А путь у світи – по залізі летить...

1925

СЕЛЮК

Ось він – похмурий, злий – селюк –
Мій нещасливий друг, упертий міста ворог.
Втридорога, на торгу, щоб до моргу –
Провів – сплатив життя?! Клене – рида: терплю!..
Йй за що терплю, як заперечую?
Я заспокоюю його, я потішаю – хорого.
Та марне все... – «Скоріш уже!
Скоріш! Як доповзти б до моргу!»
– Намарне, – я прийшов у прокляте це місто!
Всі мрії, мислі всі: далекі та напрасні!
Розриті – голова і серце... Гей би – муравлисько! –
О, дальні хутори! До вас я і не в празник...
І вгадувати вас... – і біль, що – йй не вернуть. –
До вас мені не побіжить уже ніколи путь! –
Як не знайти мені, не бачить мені щастя.
Над містом прокляті, ці вічні – глянь! – вночі.
Заграви! не втекти, не заховатись, ось – вони! –
У гул приглушений, розмірний – червоні.
Вп'ялись, як марности, ці нігті у долоню!
І де вони? Нестратні, маєстатні – на віки?!
А ночі в сіні – запашні! Під вікнами півонії?! –
А згіррям, в подих степу, вітряки?!
На повечіррю, мов би сусликами, отам сіли...
Та деркі, лункі –
З ставища крекотом жаби – ...Як в дідівським законі
Неписані, але тверді, – як мур,
Як дуб старий чи у коморі важка скриня,
Окована залізом. – З роду в рід, на ціле покоління!..
Настояна в добрі... – Де побут весь отой?

Де певні ті стежки?!
Однаковому – ну скажи, ну покажи! – моему поколінню
Де діяти і жити? Стояти! де – поріг?!
Дідизно марна, на твоїй межі я краще б трупом ліг!
Умер би краще!.. Не під цими стінами.

Й дитинство дальнє і пухке – пахуча паляниця!
Годовані кнури і коні – кожен звір!
Дарма воно тобі – твоє минуле сниться!
Бо іншому життю й звичаєві – в добрі
Шукати іншої дороги й міри...
Як мислі й крові – в камінь, в сталь цих міст!
О, як його міське повітря їсть!
Як палить злість його! Гризе лиха нестями!
Не любить він, не розуміє. Він не тямить,
Не бачить мет і змісту...
Криниця – лан і луг за хутором – все сниться .
А інше – ворог. Менше – так дурниця.

І він клене, блукаючи безцільно ніччю, –
Що загнива у багнах передмість.
Ніч мжичкою січе на саму кість!
Змагатися? – За що? Радіти? Нічим!
Бо місто, місто наше щастя знищило!
Бо там воно, у безнадії кличе,
Оджите і розтоптане...
Що лютий біль йому невпинно серце їсть.

З порожніх площ нічного міста
Собі проклін судьби упертої! –
Став – першим поколінням – жертвою!
У місто він прийшов, – на марний бій...

І мисль тупа. Чуття – як очі мертві.
Ні відгуку, ні зову не знайде.
Ось, де не гляне! все – куди не йде –
Нестале і незрозуміле світ настало!
Чужі, квапні збіговиська людей,

Що їх глузливий сміх у слід один впадає!..
Брудний їх дотик самохвальний!
Настали вороги. Настали. Світу мало!
А виходу – ніде.

Мов кіт старий, що гребенями стріх –
Із-за рогів скрадається. Слідкує
Пожерти б що знайти! – Цей: так – чатує гріх, –
А жертви все нема. Дай Біг.
І костеніє серця сніг. –
Направду серце: каменем привалене.
Чого ж у марний ти напруг – уперся?
У лад – закон – звичай старого – тупо?!
Самим собою зраджений селяк! – ходячий, ніби труп! –
Зародженню нового, неприступний!

Думки – чуття і дні – постав, нарешті – кантом! –
Як з парубками вмів на колодках там –
За дівчину побити – (з вечорниць)... –
Нужда погнала із села – не гнись!
Це місто... Це не марнощі дурниць! –
Ідеї, дії, люде всі, – тобі –
Що видаються ворогами – спільники у боротьбі!

Плюнь і забудь! – мальовані ті ярма!
Не кров, а жовч, що жилами тече... –
Минуле все: ні к чому. Все на дармо!
Пристань ти до живих – а то із рук втече!

Вогні заводів – не шинку вогні,
Що їми ти лише затамив місто бачити! –
Де горю дно, де покиді ледачі,
Гнилі могили, логова чадні!
Їх рот гнилий – ті сопухи каналів!
Не віддих міста. – Жде й на них черга, –
Як хуторам, купищам гною – ворогам!
Їм теж вслугованого мір приготували!
Вставай, куток – збільшати у життя! –

Останні зорі згаснуь бо в калюжі! –
Це будеш ти, лиш ти! А вік: йому байдуже!
Засліплений: це ти – недужий – ти в калюжі!
Залкнешся, згинеш ти. Суворо це затям!

Й спокою не шукай. Бо не спіткають!
В трудах, у боротьбі – отам знайдеш ти друга!
Хребта старого там зламать,
Твоєї долі міра й туга – себе колишнього здолати,
Не мрійних цього дня голгот!
Бач землю, що скопав, замучив би!
Роздряпав кожен кусень! – Розкусав...
Де кожен змучений, безправний,
Де труд – ярмом найгіршим став.

Це – доля. Це доба! – Ці бурі зловорожі!
І навіть в кожної, в міської, тут жони
У наготі – поглянь – у лоно кожній!
На лоно – чорний гад,
Немов тавро положене!
Безплоддя, голод і ганьба! – на кожній...
Оце такі – щоб матері?
Ні сну! Неспокій! Буря восени!
Пожовкле листя – на дозвіль жбурляє!
Спіши вмирать, коли не згоден винищити сні!
Доба жорстока – вперта на своє! Сьогодні не чекають!
Нема вагань, роздвоєнь, блуканин!
Щоб стороною путь. – Не знаємо! Немає!

1925

ФАБРИКАНТОВА ЖІНКА

Пощастило. До фабриканта
Найнявся я за шофера.
Доле! На руб, чи кантом –
Понад вигадки найхімерніші!

Все жбурляєш мене за хлібцем насущним, –
Чи облудно – смішною надією! –
Баламутиш, розпалюєш душу –
Та світами (мрії навздогін) все вієш. –
Мій фабрикант, – багатий!
4 авто одних має?
А дружина?!. Бракує її що?! Та пізнай їх! –
Все воно – пани примхуваті!
Над чорним озером піаніно жінка
Щодня чомусь довго ридає,
А тут весна! Тут весна буяє!
Що впав би. До сонця моливсь – на колінах!
– Чого там над чорним озером, жінко,
Ти ридаєш? – ...Тобі ж забажати й вже маєш!
– Цей жаль промовистий – дзвінко, –
І де б я не був. Що б там не робив я! –
Така вже, покручена, певно, вдача! –
А мрії, думці своїй... – Все – для них я. –
Хоч все підмічаю навколо. Все бачу.

Але час, особливо весною,
Дику міру і поступ знає,
На нові потреби та межі – ...
Частіш моя пані на мені спиняє
Свій погляд, чогось збентежений.

А днів каламуть: тікає! –
Дні весняні – немов нежить!
І так гупо я, беззастережно так.
Про стан її, очі, плечі –
У думках, у мріях звертаю.
І чого ти, бідарю, бажаєш?!
Не рівня. Не пара! – Ну ще б чого!

Це чуття: ширше й глибше, й вона ж бо очима –
Зрозумій (все одвертіш очима), юначе.
Мені б з тобою життям кохатися!

(І довше я не вдаю, що не бачу)...
До мене жона – нам, юначе, кохатися! –
Це певно тому й піаніно плаче,
Що з мертвим ляга вона спати.

Фабриканте! В нього багатства, слави! –
Але м'ясо з костей – (як драглі) жовто звисло!
В пана певні себе, ситі мислі,
Та нема, щоб і серце весні – ласкавило!
В пана весні – цвинтарні нарциси
У обличчю цвітуть зів'яло! –

Гей! Для щастя, пане, в родину! –
– Неодмінно. Як є ця земля, оце небо –
Дітей – гомінких, рожевих, буцлятих –
Неодмінно дітей вам... треба!
А тоді б і життя, як весна, шаліло, –
Вашій жінці – нестямою щастя –
Треба, пане, жоні звичайної сили.
Це не гроші – сила! – Так небагато!

І це кожному в світі відоме! –
І без вченості. – Всі оце знають,
Пане! – У вашому домі –
На ціле місто – в одному домі,
Весна знемага, задихається!
Життя не обминеш. Тут ні добра не врятують,
Ні поліція, – ні закони.
Вона тільки голос один почує –
Так лона й себе не вборонить.

Це так просто пізнати. З натяку! –
Це як птахи весні: летом бистрі!
Вона шалена й жадна така! –
Несамовита пристрасть.

Я не винен, що ви – лише втинок!
Що весні ви в рахунок – голі – ...
Як у банкові я. Наші ролі –
Поміняло життя перед жінкою.

І не злочин: любовен вчинок,
Буде молодість – серцем щира. –
Я на світі єдиному вірю –
Що земля – це любов... А жінка?!
Ви самі ж і не раз казали –
Що жона – це найкращий життєвості посуд! –
Менші ми, ну і ще б в кого брали –
Для життя собі приклади, досвід і осудок?

Пане! – заздрість, погрози: намарне!
Чи я винен, що ви, – обжинком!
Там, над чорним озером піаніно –
В день лункий, ароматом парний
Доли – скаргою – туга пекуча – дитинку!
Ломить пальці до мене коханка дзвінко.

1927

З РОЗМОВ

Ти в скаргу? Мучишся? Я теж!
О, він страшний цей довгий іспит!
Ми ж не наївні гімназисти
Здолать! Чи стать іржею меж.

Судилася мені, як предкам, зрадна віра!
Чад нерозвіяний отих – татарських стеж, –
Тобі середньовіччя Dies Irae!
– Воно гартує теж.
Тобі горби погідної Морави
Я, – на волах древлянська ще – Волинь,
У мосянз, в смерк готичних кафедралів,
В інертній горечі доріг, що степовий полин
обом серцям – дешева й підла слава,
Торг честю, совістю й собою – з-під поли.
Що зойкати вечірнім небесам! –
Руки – задушлива ця спазма, – що ухопить?
Вік – злитні всі... – І кожен – страшно сам...
У гул обвалів – смерклі небеса –

І метушкий, нікчемний будня клопіт.
Із міри прадідів у спадщину замало
ось горе, що заліза ми, –
що твердості замало так дістали,
Бо половицьких полинів уста не смакували б!
Й душа не спрагла б тої самоти –
Гаряче-шепітної сповідальні,
Що ось, в потребу владаря; і жертви час прийшов,
Що взвик шукати болю й катастроф,
Хотіти перейти непереїдене ровище,
Радіти мукою – «ну ось куди забрів я ще»
Й все крити нехітю і втомую – ізнов...
Не скарг. Зубовний скришить скрегіт –
Нехай усі минулого ланці. –
На попіл навіть не будеш... Вони на мале – стали
На вітряній добі – серця оці.

КУРКУЛІ

Важкі вузли хусток – великих, чорних
– (Ще з давніх літ невипраний крохмаль)...
Хлівами, вулицею – поросячий жаль –
Сільський майдан у праздник – немоторний.
Бузько і той заснув в каплиці на шпилі –
В слова закруглені, ядерні та нечасті –
Повнотелесе – (молодиця) щастя –
Ось вона вся – хахлацька сонна трясця,
Повагі походжають куркулі,
А молодиці – святом у сарпині –
Насіння лускають. Добарвити фолькльор. –
Як ще по сіль на Крим ходили – він незмінен –
Всеволодний побут, – не зворушить й чорт – ....
Важкую грудь запхавши ссать дитині –
Жіноцтво зичне: в сварку за город.
Небес – самі яса – ну хоч би тінню хмара –
Щоб градом врізало... Скресіння вже почать.
Полудень літній, спрів, як у опарі, –
Де мухами життя – дзичить про свій одчай.

1927

РІВНИНА

Під темнозовні голоси вітрів
Хвилюючи, кудись – минають марні весни...
А тут? Хіба з-під темних брів
Вогню напрасного, облесного... –
А тут... Хіба в безруху сить –
Погідно-куцого спокою –

В ночі – зненагла – голосити,
Води з одчаєм попросити –
Тремтучою – не знать чого – рукою.

А тут... Хіба що плоті чад, –
Щоб навіки не скам'яніло –
Життя. Весною аромат
Садів і піль: жіночим тілом...
Щоб мук, – жаги зібрав, зносив –
І спопелити – в лютих ночах...
Коли прокляттям марних сил –
Душа і мисль кудись – у лет...
Кудись у лет безкрило хочуть.

1927

ДВІ СКАРГИ

I

Сходе місяць тихий
(Із старого роману)...
Очі заплющити в смуток. Мовчання.
Сад, мов затоплений десь, – на дні океану він...
Марне було – чиєсь терпке чекання.

В самоті очей знов тебе стріваю тут.
(Тільки заплющити)... – і вже входиш... бачу.
Сріблом важким залито безкраї. –
Пташка нічна зосну плаче. –

1926

II

Життя загубив. – Золото з кишені
Струсив, – як сніг. Не знайти, як неню.
А треба когось за руки узяти, –
Треба полюбити. Поцілувати.
Як полив'яна – стеля – Глухотою – синя,
(...А життю б любов) – знав би – небо! Проміння.
І в море човна – (а чи й так) – лиш плисти. –
До сонця, до неї. – За вітром. В світі!
1926

МАРНА ЧАША

Шалений – зойком – дзвін у небесах кривавих –
Де тіла, м'яса ще живі шматки. –
А тут: ховатись по кутках, у плісень, – метушки.
І стогнуть – осінь. З горем – поминав би?
Ви! – Християне! – Ваших Гетсиманій –
Оця страшна краса. – Беріть її сповна!
Ісусами – несіть себе омані –
Ідеї – над життя... Понад світи вона!
Ще доки вам, малим, на все стогнать – не наше?!
Вимолювати – лютий час не нам!?
Як заходу жертовна, повна чаша,
Ще марно – один рік мина?!.
1923

НІЧНІ МАРІННЯ

Ті сни, що так і нерозгадані!
Гравюрам душ – їх творча їдь. –
Коли в майдан уперта, владна
Нічних годин налетиться мідь,
А сонні, теплі душі – стисне
На мить – шорстка, важка рука... –
Й уривком сну, – мов дальня – пісня,
Казково-лячне щось пітка...

В повітрі гусне сіро-водень –
В пекельний вітер, у знітний...
І рятувати: – теплі води –
Пригод буденних і надій;
Аж ранок скаламутить змлілих,
Із позіхань – за роєм рій...
Ніч одлетить – у перспективи
Тих, передсмертних ліхтарів,
Де гаснуть, в'януть зорі, падають
З натомлених, із сонних рук, –
Де гулом наливає брук –
І в перини – дня важкий п'ястук
Вікну, що збрзкло в світ, ...пригадує.

1926

СМЕРКОМ

Вікном – тих вогників: мільйони світляків.
Вечірне – фіялове місто,
Де вже задуманої стиха почина
натомлений якийсь віолончеліста.

Де ти, у капелюшику ліла,
Сама-саменька, сама – квап – кохана,
Десь дрібно диботиш. Спізналась. Завела.
Я нетерпляч. Дитя... Ще б під авто десь влізла,
Крихка – прозора і міцна – не слізна...
Крихка, як пісня, мов шкляна, зійшла...
Одна. Дві. Безліч зорь. Ну так! Вони доглянуть.

1926

ДОСВІТОК

Здені Б.

І знов: очам безсонним ранок
Викреслює щоденний шлях,
Де як освітлена в екрані
З туману вироста земля.

Минуле спалюючи вперто,
З мли спогадів рятую дні.
Дарма! Ти ще міцніша смерти,
Іще хмільніш вина мені.

Усе ще ти – мета єдина
Мандрівникові по світах...
Хоч би луна!! Подібний голос!
Подібні очі чи уста!

1928

ВЖЕ

Співай! Як там – про море хвиля!
Залізом лез – судзвінням: за!
Вже сніг розстав. Одлиг багаття стліли
І прольодь неба проломали крила
Пташині... І в потоки бірюза
Звідтіль. І діти вибігли. В кораблики гуляють.
Кортить любити всім – свербить, що молоді.
Підхмелений від вітру – поли розгорнув.
Хитаєшся. Хиляєшся.
Розхристані чуття, коли спиняєшся
На стрічних персах, на устах...
Я – за!

1927

КІНЕЦЬ

Вже не бринять вони – несамовиті!
Нам холодом закуто дні важкі.
Ті (знаєш) болем люто злиті.
Ті, жил і нервів – трепетні шматки.

Ось це останнє вже, що болем слів закрів я ще...
Тобі прощання хвиля мовчазна.
Глянь! Глибшає, росте непереїдене рівище!
І світ вростає поміж нас.
Ці дні нові, не в слід твій, немоторні.
В догоду не тобі, але життю вони.
Хай чорні – кострубаті... Та покорою
Не строєні. І не слухняні в сні.
Я знаю. Не на це – чекала, сподівалася.
Та – ба! І я хотів, щоб радісний вогонь!
Хотілося вогню, а впав у сніг. До скону.
Сухий остюкуватий хліб, душа – як мародер.
Побачив тебе всю. Ми – вороги тепер.
Чекаючи – стоїш... І вся – ганебно – мало.

1927

ЛЮБОВ

I

Ритмічні ці, гойдливі, голі,
Пружисті стегна у танку.
Тут стято, збито усі колії...
Все дотик вирішить – в кутку.
У морок жил забиті мислі
Над осторогою розваг...
І в ядушливий квап зависли
Жаждливі павуки відваг, –
Аби ти блідо висхлим ротом
З шорсткого горла вирвав: так!

І з спазми смертної фокстроту
Заспотикався стятий такт.
Її виводив так на торг –
– Якого ж болю буде борг??

Безплідно-зв'ялого, покараного тіла,
Ця беззахисна відданість страшна!
Що ось, за всю себе, і попросить несмілива
Хоч крихти щирости і ніжности вона...

1928

II

Піду. І тільки світла тінь в світлиці.
І тільки стомлено-щаслива в мрії ти,
Вся усміх: вартувать, як тілу милий сниться,
Та світла і дзвінка тих вод співа криниця, –
Ростуть любовні зерна золоті.

О, весно! Пецоті! любові моїй: тісно.
Цій чистій дівчині – цим тілом – світ радіть!
Це, може, вперше не покаран пристрастю –
З цілунку я благословився жить!

Від неї в ранок вийшов... І мережкою.
Її... (пінь хмар)... над обрієм мигтить.
Як тілом – втома... Солодом лежить
У тілі млосний жар... Та свіжа, свіжа стежка!

Дзвінка – у груди – вітром двиготить...
Пахучий воздух, степ, – що тілом її пахнуть!
Я – снаг!! Я радостен – відлунно хмільним трунком!
Бо ще устам – пружистий дотик перс,
А вітер з моря – посмаком цілунку.

1928

НА ПЕРШІЙ СНІГ

Ранній холодок.
Ліком всіх дурниць.
Перший приморозок.
Осені – скінчиться.
    Сльотним, неживим
    Мислям, дням, чуттю.
    Сніг на свіжий вид.
    Гей – дощі! Тю-тю!!
Прощавай – бувай!
І не ворожи.
Не торкать – нова,
Що з новою жить!
    Й одно – слово: сніг!
    Почалася путь.
    Радісно мені,
    Вільно так зітхнуть!
Ліхтарям у смерк –
Казкою світитися...
Густо під тим снігом счеркнено –
Густо, чорно счеркнено.
Віям у снігу: ліпитися.
    Він, кошлатий сніг!
    Ти прийшла, кохана!
    Та тримайся ніг.
    Танцювать – захланні.
Лунко – тишина
Синьомрокий смерк.
Біла вся вона.
Покажись, тепер яка!
    Вій крило важке,
    Розталь на устах...
    Мое гомінке!
    Мов серце – птах!
Люба! Лункий смерк.
Сад – не кістяки.
Не сумуй тепер –
– «Хоч би гість який!»

В хмаролім ридать
Це не нам до густу!
Моя молода!
Ти тепер не пустиш?
Я охоч в полон!
В нім найкраще сниться!
Що миліш долонь,
Що на мої лиця?
Дзвонять десь вечерню...
Молитов бабусям...
Ми не ті – модерні ми.
Вмерти ми не мусимо.
Сіросиній смерк –
У лапатий сніг.
Дати все жоні!
Скласти все до ніг!
Чиста, світляна!
– Щастя час прийшов!
Як вогонь вона.
Промовиста кров.
Мури! Паркани!
Чорно не мовчать!
Стільки ж новини
В голосах дівчат!
Стала щастя власть!
Хвилювать: сміх! Сніг!
Поцілункам дасть
Уст і вій пухких!
Цей, м'який, як шовк, –
Приморозку, хруст...
Так пестливо, густо
Сніг на вії довгі.

1928

ПРОВЕСНА

На полудневій, глянь, стіні
У снігобілий цвіт – морелі,
І провесни сочисті акварелі
Переливаються – ясні.

О, провесни крихкі, тривожні дні!
Крапель, пташок – непогамовний галас...
І це ще вчора, вчора це здавалося,
Що скуте все: – все неживе – мені!?
Весь до її маленьких рук.
Візьму. Нестиму вас. Загрузнете,
І серце, як добрячий в кузні
Працює... Бурцуват – п'ястук.

В глухі, забиті щільно двері
Із осени, із глухоти
У весни вийти! Світ знайти!
Яке!? – Несміливість? Химери?

1926

В ПРИСТАНІ

Відпливли кораблі – світляні привиди.
Млиста, порожня затока. Як синя крига – вечір.
І стало байдуже, куди виведуть
Ці невільні шляхи... А все ждеш ти ще?
А ген – щасливі – у моря незнані,
Коливаючися, – пливуть за надіями...
В задусі трюму сумують емігранти
За покинутим горем вітчизни.
В салоні, збутися нуду, туться
У спотик тактів: фокстроту теркою...
Мурин – вугляр: сліпне на вогонь... білі... химера така...
Всесильна, взяти десь, – лейді – революція.
Відпливли кораблі – мій раю від давен!
Мандрувати світами – мій біль невимовний,
Хай до Англії, – везти бавовну,
Каву до Антверп, полотно на Яву.

Далекі землі – моря. Не екзотики!
Не романтики з пересичень!
Він, чадний, – Європи старої – гнотиком
Душиться вогонь. Дихать нічим,
Нині все, – що лиш є живого
З тісноти й тривоги, як хворобою – світом!
Ненаситні – рухом; бурь шукати дороги!
Бурь вітчині принести – десь звідти.
Відпливли кораблі, світляні привиди...
А мені в пристані попід пліснявим муром
Сліпнути. Воздуху і вогню – і мені, – як муринові!
Мені теж тої лейді, – що може, що виведе,
Що для неї, що їй, – ми шукаймо бурі.
1924

З МЕЖІ

Хоч раз іще – огляньсь назад!
– Ні! Йде – схвильована над сили!
Ми той казок едемський сад
Знайшли сьогодні й знов згубили.

Перечень, пручань я здолав
Привабу – за полон солодкий!
Вона... Сюди дитям прийшла,
Пішла жоною в біль глибокий.
1923

РУСАЛЬНА НІЧ

А ось вона – ставна, русальна ніч
Бадьорого безсоння молодого...
Нестримність! Будь-яке! Хороша, всяк, – дорога!
І промовиста, впевнена їй річ;
Що знає причарів: знайти відразу серце.
Тут; (іншим роком не охопиш) – мить.
Проміть та просторів – вчаруйся! – Чиста строга –
П'ян-злюбна і ставна: русальна ніч стоїть.
1923

НОЧІ

Ну, що всі настановлення? Закони? Сподівання?
Це – перша ніч кохань. Ніч – в марне караван.
Це перша, весняна – немилосердна рана,
Що завдає життя, поставивши на грань.
Це – к щастю брама. Смертний п'єш дурман!
В обіймах жон: ти виссан, втіхам п'яний,
Безсилий – одійдеш в чадний, чадний туман...
По цій весні, по оцих лютих ночах,
Що спопелять... Ніч – в марне караван.
Понад міські сади, схвильовані їх вечори...
Медами улей зоряний. Ніч весняна п'яніє.
У світлі місячному: скам'яніли мури, – кажеш? Але мрія,
Але жага – міцніща всіх! А молодість – згори!
Не захід – сонцем! Сонцем, що на марах!
Не зав'ялими по тротуарах, бачу вік! Солодких уст і тіл!
Сьогодні сміливо! Нахабно захотілося!
Горіти! Обнімать! І к бісу усе хмарне!
Бо браги густої долив до краю джбан!
Музикою жуків – не в чорний гул піан –
П'яніть! Так безсоромно в очі й мислі: квіти!
Такий широкий, такий вільний вітер...
А міста сонний гул – трамваями... Похриплі з дня сирени...
Це все – старим! Старе! Ми – інший темп шалений!
Троянди вибухають в квітниках! Свербить, дівчат рука!
Ще й кожна, глянь, жона – в любов, так, аж ляка!
Хоралами вітрів та ароматів на світ, – на весни: дзвони!
Все місто у дівочі голоси, як зови саксофонів!
І як тут спати? Вийду в ніч. Лиш з серцем – як босяк.
Не можу витримати аніяк! Не сила сіро так!
Так мляво й сонно; довше я не можу жити!
П'янючий аромат. Зацвів сам воздух! Вітер!
К чортам всі сумніви. – Всі запити. Ось ніччю
Я хочу: щастям! більше нічим! Нічим!
Усе життя – в життя! Не мрії! І не слову!
У кров і плоть! Все втілити в любови, –
Бо знаю: в сутіні оцій – на мене жде жона, –
Що к твору «богорівному» дасть збраклого вона.
Переливайтесь ж із вулиць, п'янки юрми.

На сполох бийте – в дзвін! В усі сирени! Сурми!
Жорстока, ніжна, що одна лежить! та спину у віках не зна!
Цим вечорам, – садам міським – весна.
Весна – тиснути дівчину на лавці!
Як ізвелить нам страсть. І не лише: «ласкавцем!»
Бо зна весна ціну найвищу! – Ціну: кров.
Й рекорд найвищий: смерть, – несе в хмелях любов!
Так сумніви – к чортам! Всі болі – сні невтішні!
Ось соками, дивись, рве, власну кору вишня!
Ось ніч схвильована. Ніч весняна, чадна!
Тобі дає себе – усю себе – вона...
Зажить тепер життям, що ані в одній книзі
Іще не писане. Ще ані з одних уст.
Нерозповідане. Жить. На вогню й залізі –
Загартувать хотіння й густі.
Приступна багатьом! хмільна коханко! Моя марна сестро!
Душі на біль з коліски суджена, щоб став я
світові із душ із двох: – поет!
Піднесено-схвильованим ось пориваюся
у даль-світи оркестром я!
На саме дальнє й недосяжнє мет.
Несамовитий – зов. Жага незгойних ран –
Ніч весняна. Безумна – щастю брама –
Міцна – любов'ю – над поколіннями! – (віками!)
Ніч пісні і жаги. Ніч – в марнє караван.
1928

ОДНОЇ ОСЕНИ

Яблука з коші виймала.
– Це тобі, а це – мені.
Стежка в куряві дрімала
Теплі села в даліні,
Нагадали ж там цигани!
Дні були – безсмертний ранок.
Повінь сил. Земля цвіла.
Ти сміялась, з щастя п'яна, –
На моїх руках, – мала.
Переконано: здолаєм! –

І любов'ю тільки – в світ!
Ми дивилися. Стриваємо... –
А! Це новина? Це гребля! –
Що ж! – однаково! – привіт!
Тільки – мусять вони слухатися –
Ніжні й певні ці долоні,
Молоді – бо любим рухатися!
Любим вітер і вогонь...
Але... Ба! Сказати й... але...
Слухать музику не вік, –
Перервати й одпочити –
І в найкращім – чоловік,
І прийшов – зарадив розум –
Коли серце – в крик.
Що без сну – не цілуватися, –
Що ніщо – на віки.

Бо зросло, що гірш отрути...
Розум став життя навчати...
Стать, торкнутися й минути –
Краще повне спом'янути –
Надзвичайне, незабутнє – ...
Як недоїдки жувать. –
Як ще повен світ – урвать!
Цю любов – минути.
Серцю казки я, покутній,
Зрадницьки почав, навчати.
Так. Надпить, що сил... й минути. –
Час на те: струїть, зімнять...
Вмій же з менту всього взяти,
Вмій і в пору щоб урвати!
Бо життя – не свято!
Вмій минати – забувати!
Згорклину і тугу страт,
І отруту зрад приймати!
Випити умій хвилину –
Світом – де не глянь – стоїть –
Лячно-больний зов горить.
Сум чи біль – в очей глибинах –
Щастя згублена блакить!

Це життя. Прийде – пролине...
Чи зів'яне, зблякне, зміниться –
Осінь – вже холодна. Стрінула! –
Осінь на дощі квилить.
Осінь вже ось тут!! Настала –
Темнотою і дощами
Все в багно втовкти, забить.

1924

ЗРУЙНОВАНИЙ БАБИЛОН

З. Б.

Риплять колеса, як зуби,
– Зруйнований, Бабилоне!
Це ще і – найтяжча згуба!
Ну, зрадила. Ну, не любить, –
Чого ж волочити й себе по болоті? –
– Такі підлоти, певно, закони!
Так, певно мусимо й можемо жить,
Кажуть, як мессу, оцю править гидь. –
І – муж так поважно слуха...
Ще місяць – коханцеві. – Він метресі –
Все – я. – Продирчать – в нуді вуха...
Найкраще отак заплюють. – Неодмінно,
Так що ж! Це – життя. Таке покоління!
У пустельних полях, як рана,
Сходе місяць – забута, стара картина!
Це вкотре зневіра? Пора нам – ...
...Укотре – з життя: руїна!

Це вкотре уже – розбито?
Забуть, щоби жить, – вкотре треба?
Це вкотре марно любити –
Проклинаючи землю й небо?

Корчі. Захмарено небо. –
Верби, старці з торбами...
Несуть ген – осінньої треби –
У зими непривітну браму. –

Жалю... І з вікна – все те – саме. –
Миготить... – Та густіше темніє...
Потяг летить полями...
В пустку – серця – холод зав'яв.
Це найкраще – тупіли б чуття і надії!

Жалі серця. – Де їх подіти?
Самота образи холоне... –
Вам би голосно, як ображеним дітям, –
Заридати... Нема ж. Де – порадить вам матір.
О, зруйнований Бабилоне!!

1928

СЕРПЕНЬ

А він прийшов – свій стеле шелест-шовк
Даль самоти – таку дзвінку – нестерпно –
Розкрив вітрами мудрий і розважний серпень, –
І йому серце, як тернина, – терпне. –

Стерня. Вечеровий туман – ... Загадує на жовч...
І розум підганя, аби межу знайшов. –
Аби хліва, тепла, соломки – ... холодам – сховатися.
Аби спокою вже нарешті я знайшов. Мовляв, «свої хати»...

Вимовний в стоголоссю – сум. –
Це літа бабиного жаль – з черги такий проходить. –
Задума огорта. І не питає. Изводити
З доконаним рахунків буде самота...

І вже той – вовною туман. – Вставай – по-рану.
Грибами та кислицею вітри тобі на ганок.
Зів'ялим листям у лице жбурнуть.
– На смерть, – щоб не минати. Не забудь. –
Й поїритовано мовчатиме ціл-день твоя жона кохана.

Йди стерниськими дні блукать. На дальній зов. На чийсь...
Як сріблом вистелений світ, – був уночі, –
У місяці. – Прокинувся ти чулим неспокоєм.
І сам – себе питав – ... Це що таке зі мною?! –

І вjala вся вона. Мов гудочка тепла,
Біля тебе чужа тобі була, –
Твоя жона. – Найближчий чоловік. Коханий!
Іди – блукать у сяєвні останні, в золоті, –
Виходь блукать в останні дні, ще зрання.

В повітрі холодно-дзвінкому – аромати вин.
Та сонце золотої осени – розгойдан, ніби дзвін, –
Розбивсь на луни по світах, як по стерні – скалками! –
Питаючи задуми, смутку, пам'яті –
Ти рокові, порі-політь – складеш за все уклін.

Ростіть! Поліття дні! У слупи! – Золоті! –
На звороті, на звершенню, на вищій, на черті –
Багряна, урочиста і холодна –
Іще одна сьогодні ізцвіла.
Іще одна життю розкрилася безодня, –
Що ти їй сам. Один в світах. Як будь. Як хоч! – Один...
Один! В холодну й синю осінь цю.
В розкриті навстяжи – безодні і години.

4.X.1928

Засмуки

ВЕСНЯНЕ

Ці лакомі, великі очі!
– Голодним дітям з кухні чад!
Де смачно всмажують принад...
А тут хоч би цукерок! Й хочеться ж!
На клуби не дивись – виткі, дівочі...
Що з тої нам весни? Лише морочить!

Куди – не глянь, усе приваб вітрини!
Аж якось лоскотно. А ти не бійся! Смійся.
Всміхаючись, – вдивляйся тій чи цій
У очі. Подовгу. І з весняної рині
Ще може того щастя стрінеш –
І твого носія. Та ти вдивляйся. Не бійсь.

Як на підхмеленню – ті вісти. Ну дивись ти!
Припаморочна голова. –
А бідне серце!.. Всього тут не змістить.
Гуде воно – як головою – місто.
А кров, проміння: заливать.
Як не притаювати – як вже – не ховать
Пізна, що хочеш – кожен. Вистягне.

Весна. Вітрам, блакиті, жінці, –
О – цій, на зустріч...
Всі слова
Ще не придуманих поезій... Вина ці –
Занадто нехмільні – слова. І з ними – заховайсь!
Дні: тим, із того, що весною. Ринь ця!
Що ні в якому словнику, ані в якомусь там
рядку, ні на якій сторінці, –
Що в тіла й мозоку далекій притьмій скриньці
На стоголосся розбуяв, озвавсь.

1925

ПУТЬ

І так. Сувоями доріг,
В квадрати робітень. Замешкань,
У лабіринти й пустирі.
Однаково – гора чи рів,
Шалений квап, щоб за поріг...
Вперед! Всім, всьому – нетутешні!
Та ще гуде, ще на припоні
Віками – знов дурманить кров!
Щоб в згубнім, в лютому розгоні
Той, серця голос, викляв знов.

1924

КЛИЧ

О, не відходь! Я не насичений тобою іще досі!
Ми не трава. Пусте, що там у іній-роси!
Я кличу! Не відходь! Ген світом – ходе осінь...
Там потім скаржитимешся. У самоті запроситься
На холод серця. Жаловатимеш ти там. Ні, не відходь.
Подумай! Хто в холодних лютих ночах
Тебе загіре й охоронить? Нерадне
Дитя слабе і тепле?
Зі мною помине
Сумна політь пора. Чи ж не давав я досить
Вогню і сили? Спопелялись... Досита
Безумством пристрасти в отруях насолод?
Ми, непоборні, брали так цей год?
Глянь! Зав'яле листя. Зсохся глод...
Стерня – у млу. За туманами – далеч...
Я не насичений! Мені тебе все мало!
Застерігаю! Кличу! Не відходь!
Моя пола – хіба вона не тепла?
Чи не огорне, коли сніг впаде?
Світами що не я – лиш осінь. Що знайдеш
Там, в ночах дощових? Всі радості утопиш.
Оця пола, чи не огорне – тепла?
Оця рука, скажи, чи не тверда?
Лиш не дивись очима сумно стерпними
І не здригайся на думку, – що по слідах
Отави чатує осінь. Смерть... Як у годах
Насичення чатує обезбарвить, стерти.
Воно тобі – уперто твердо б'є
І любить серце. Маєш! Це твоє
Несамовите неситтю стає,
насиченим б'є, дужим кроком.
За всім, на все – кинь оком
Взолочен смертний катафалок
Й усі путі, всі овиди настала!
Як відійдеш, вона здолає осінь!
О не відходь! Я не насичений тобою іще досі!

1928

ПОСЛІДЬ

Старих мійських діляниць знов ці лункізавулки,
Де лицарі жили і торг вели купці...
Хаптулки-гандляра у пліснявім лиці
Обношене добро... Старі глухі заулки!
Де лютих знахарок – небесній, – хтивій черні –
Гула клятьба і вогняна метла
Несла в світи...
Смеркальної вечерні
Міщан пересуди улесні... Латці в латку
На спраток совісти – у геральдичний пил.
Шерх! Миршава мишня! – Цей дошкраб покоління,
Що і лунким шинкам – взяли їх буйний хміль –
Важкі дівчата ці, та легкі скислі вина.

1926

СТРАТА

...Пройшла. Нескінченій осені
Журби і туги не вистане...
Згвалтована десь матросами –
– Човен без пристані.
І будні – в роки. (Як звичайно...)
Ще й досі: ні щастя, ні дива.
Лиш смуток один – притаєний
Чека. В твою пам'ять – щасливий.
А сниться в нескінченій осені
Сміх і дотик в короткий цілунок...
Дарма розлитий матросами
Далекого моря трунок.

1921

ЩАСТЯ

Помалу – тихше!
І в цьому напруженню
Немов зливалася зі мною тілом.
...Рипіли сходи й двері настужені.
Добре, господиня глуха,
Влетіло б!
Ех і марнотратниця!
Цілу ніч вона зори ронить
Люба осінь – стала нам святом!
...Дівчина уст і лона боронить,
Зна, що таке – кохати.
А млосного ранку:
Розбудив молочар – кричав.
Як вдягалися мовчки,
Воркуючи, голуби заглядали
І таке сповняло, росло –
Не пізнати. Одно: світу мало!
Унизу на сходах мовчки притулилася,
Довго, жадібно цілувалася,
Стріли на воротах коміняра.
Кажуть, це означаєв щастя.

1928

КОЛІВЩИНА

I

Швидких ворон голодних – крамарі
Тепер до сита нагодують трупом.
У пожарах тепер полопати їм – струпам,
Панцизни... (під палацом – палії).
Шепочуть в темний степ, що ніч безлуння тупо
Ані озветься. Стогнуть комарі.
Та в даль, у темінь – мстливих прапорів
Вогонь з-за обрїю. Скупий, на долі скупість

Хиля закровний піт мужицьких трудних снах...
Гей, тої панщини взялася – все одна
Короста горь, нестатком невідчепна!
І цього з димом к Богові панка! І де – пак!
Вдоволено – злораді палії,
– А люд же був! Нам кат оцей, причепа!
– ...Ніч, степ злорад – у притьмі – причаївсь.

1924

II

Злорадий причаївся степ, а ручаї
Пожеж, ця кров землі, така важка і чорна!
Що шлях – це всюди кров! У помсту немоторну
Мужицького, жорстокого судді,
Упертих, мовчазних, – у долі ніч огорнених
Мужицьких мук одвікій колії
Порвало греблі... І що ніч, стоїть,
Що того обрію, заграв. Ланами – морок горне.
Гріх відпустить – ножам нестерпних снаг
Мотронівський благословив монах!
Й – оправда Богові і людям – судить Гонта!
Й стікаються від обріїв півколами лани
У темена, – розпучних лун жадні –
Усім радить – на мстливий, на вогонь той!

1926

МЕТА

Галюцінує погляд знов і знов!
З далеких берегів мені той голос чути!
Порвати жили, весла, греблі! Пута!
Усе й усіх перебороть та досягнути –
Ще поки крапля хоч – остання в скроні кров!
...А вона кличе і пливе помалу.
(Вечірня сутінь заливає далину).
А вона руки простягла! Уся руками стала!

І очі! Тіло! Голос! – у струну!
І ти, – напружений. Як з мосянзу ти литий!
Самотньо й вперто! Проти течії!
Нехай: – весна! Нехай – в розкошах літо!
– На тому березі бажання й дні твої,
Нехай вечірній сум і втома повновага.
Покинете іззаду – не твоє!
Твоє – під вітром розгорнути стяги!
З напругу боротьби – в нове твоє стає!
І щоб ця путь росла, а дія їй сприяла –
Вогнем та кров'ю кожну річ напій!
Напружено! Всі, як і ти, в тобі аби стояли!
І ти з усім: до всього – злитно свій.
Ти в злеті, в пориві туди – до рук, до струн далеких
Незломен – впертості і вітру жадний стяг!
Вогонь – це очі. В уші – вітру клекіт!
Життя й мета – в подоланих світах!

1925

БЕРЕЗЕНЬ

Гримлять дахи і злегле, пріле листя
Летить за вітром у рахманне поле.
Чорніє, тане сніг... А з півдня – птахи-вісти!
І лоно жадане, земне уже оголено.
Набряклих віт дзвінкий у шиби черк.
Не так – застигло, як іще учора!
З одлигою співуч блакитом смерк
Й дівчат смішкі, великі зорі.
Не втерпіти. Знайти! І зараз же – сказать
Їй радісно, схвильовано... Ти чуєш?
Весна! Одлига! Радости гроза!
Навивпередки зливам, попадеш,
Задушиш у обіймах! Зацілуєш!

1924

ГАЙДАМАКИ

I

Зловісні: кожен шлях і зов.
Спокійно спать – пани тепер забули.
Як в лячний дим їх ночі огорнули
В страшную перезву – козацтва псів і сов.
Вогнем до хмар – вона степом шугнула
З довкілля – мстивая – зближа орда і знов!
Що в слід її, скипіла трупам кров!
Що замки й города – у попіл обернула!
...І серце лякле – у вікно. Здряката
На смерть, на муку ніч. Йй – пугачем гукати.
Благайте, панянки, до тої матки боської!
Близькі вони – сплатити боргу гості!
За ламлені хребти, живі хрести
Розіп'ятих в достатки вам – людей!
Вони невблаганні – ламають двері гості!

1925

II

Перст вогняний, погрозливий зійшов.
Завис над обрієм. Завис і не зникає,
Що милосердий Бог вам в цьому назначає,
Предобре панство? Палких молитов
Він чув напевно... І мольби панянок...
Затаєну в солод нестриману жагу.
– Він осолод несе в багатств чергу
Презацний гость-красунь козак на ганок –
Йде Гонта – вславлений, пожаданий коханок.

1925

III

Піт спірих кожухів. І густий перегар.
Мужицький дух – горілки та цибулі.
І знову, пси, Потоцького забули!
Хами забули панський дар!
Зловісні черева вогнем насяклих хмар
К сердцям іще тісніш вони примкнули.
Ні захиститься. Ні втікти. О, проминула б
Година ця лиха, – як сну лякуча чвар,
А в обрії тремкі ростуть – понуро помальовані
Ген силуети мовчазних церков – орендарям дарованих!
Де самосвятиться в нічних у небесах
Мужицький – панові – негаданий посаг.
Де перст заграв, їм божий перст преславлен!
І вість його – швидкі їздці несуть,
Усіх ззиваючи на суд, на лють розправну!
Раз зрозумів нас Бог! З свяченим жить послав він
І чаші повної – проз вінця крови ллють.

1925

ЩАСЛИВЕ ЛІТО

Колучий колос. Шир. Поля.
І деркий клекіт журавля
В зеленомроких десь лугах,
Де цього літа ясен стяг
Вітри грайливі розгорнули.
І тихо. І жаби затхнулися,
Розпарені, у болотах.
По вінця соняшного дня
Провин і прогріхів забути!
У холодку щасливому куняй.
А зови вітряні? – Якось одбути!
Бо де ж за ними у світи, –
Коли найбільший рай,
Це біля неї бути.
По вінця – промінного вітру.

По вінця – радісного дня.
Тому й пісні, хоч і на вітер
Дзвінкоголосі – здоганяй!
Тому пісні летять в простори.
...Кому? – Так! З молодости!
З сил! Що їм? – Вганятися скортіло.
Отак – усьому й всім на вздори.
І ясно, що, мов хмарки тінь,
Мене бере жура (хвилево)...
Від блиску сонця – ряботінь!
А обрій – радісні все мєва!
І як, та нині кажу, жаль
Бере, що ясно, що безкрає!
Природою. Й не на горсті,
Як в зимку... Глянь, марнує – граєм!
А я до неї в шир прийшов,
Немов до любої, – до жінки...
Та що ці словомельства? Жовч?
Ти знов? – підбиті всі патинки
В світ витикать завзявся, – бачу?
Ба! Це – інтелігентська вдача!

Прийшов сюди, в поля. Віддавсь
Життю звірин і трав і не базікай! Годі!
Радій собі, що врешті – ясен став,
Співай, всміхайся: по погоді.
Бо... й ті знаситяться жалі,
Що справедливі. (...Туг, що д'неї!)...
Деркі у тиші журавлі
Та літеплі ще холодки...
Прийде вона? Яка?
Та де яка!

Чекай всміху якоїсь... (...Д'неї!)...
Проси природи, щоб прийшла.
Завершенням: полудень – дневі.
Не жалуй, не ганьби свого зєла.
Співучий стан її, як весен бубон!
Цілунок, погляд – солод згуби!

Жду. Коле колос. Даль... Поля.
Дивись ліньки. Не надивляйся!
Вона десь близько тут... Вона, ота що злюбить.
Вона? А зови вітряні? А згубні?

1921

КОТИКИ ПРОВЕСНИ

Як молода гусінь,
Густо на верби сіла.
Люде на празник віти ламали.
Певно їм так боліло,
Тому, певно, легіт легкий.
Теплий такий, пахучий.
І з дальних країн це їм, певно, лелеки
Несуть... і дзвінкою слави.
Несуть – молодим і свіжим
З даль-земель поцілунків світлих.
Як гусінь на вітах ніжних, –
Провесни перші квіти.

1923

БЛАГОВІЩЕННЯ

Панно Маріє! Несу я вам звість.
Ви байстрам віднині вагітні.
Не вважайте на добросусідську злість!..
Дитина – воно тендітне!
Стовпом проміння вістець увійшов!
Муж гордий, упертий... одолать, втриматися!
А тіло так млосно зімліло... А кров...
Кров – це горе – навчали матір. –

Запамороч – млость. А з неї гримить –
Солодкий, як щастя, – лоскоче той голос!
І тіло йому покірно щемить...
І віддих в лице... Твердий волос.

Отак: діві диво... – та й снила про те!
Лиш як цілувати буде – не знала,
У чад весняний, – як проміння рости,
Жене, – як стебло... Зерно золоте –
Під серцем – живе. Загада – і всміхалася б!
А чад, весняний – жуками гуде...
Так солодко й жаль себе стало.

Прийшов... і навіки... Сказав, що диво.
А я – (іще б день) – ... і всього не сказала... –
Та він же й любити сповна не навчив! –
А я, всім життям – чекала.

У ляк самоті – на банкеті весни –
Гіркого питва, що вповні є –
Спива... – А він стука у скроні. Це кров! –
А він в ночі безсонні – як зорь – цвіт в надії...
Схиляється дівчина понад шитво –
Соромом паленіє.

1926

МАРНІСТЬ

З. Б.

Мов тихим димом, ловлять знов
Ті спогади – тобі, далека!
І в іскрах – ожива вино,
Цей біль – тобі. Роками плеканий.

Крізь туман смієшся ти –
Чудна й чужа – далекими очима.
Та як путі твої знайти? –
Пізнать? Коли – за димом!..

Роками чорне це вікно.
Туман – на голих вітах – клоччям. –
Я щирий сміх забув давно... –
Та й де його – як під рядном? –
З нахабним реготом, як з бочки,

Що натяк, що вісток твоїх – ...
Лютіш та гірш – ... Ніч мені з ночі...
Як ти близька, мов тут, в шинку, –
Ти палиш, тиснешся в танку
Й брутално, роблено регочеш.
1928

ЛЮБОВ З ПЕРЕДМІСТЯ

Перегляда альбомів
Своїх (щовечора) пам'ять.
Торка линялі фото –
У біль – блідими устами.

Сміх погас, коли небо в стелю –
У брудну – обернулося... й ми усвідомили,
Що бездомні... Давно – бо дитячі скінчилися фанти!
В чергу інші дні посповзалися. –
Дні, як той, невеселий, – відомий
Прапор з човна емігрантів.

Меланхолійного смерку,
Зжовклі каштани вартують,
І в цілому світі такого вечора –
Іще виразніше, болючіше чуєш –
Одного серця уперту вірність.

Це ти, моя маленька кохана!
Збагатіємо – (ну так, крихту в крихті)
– Я куплю тобі какаду строкатого. –
Він, як пригадка сонця і зелені буде! –
Нам зчаста бо тісно, й холод в кімнаті – ...
– Будемо його голосно перекривляти...
Хоч сяка розвага! Хоч так – зажартуємо.

Це хіба життя? – Вічно хочеться їсти.
Вічне тільки: їсти. Тепла б. Спочивати.
А тут – крім любови до світу –
Продане все. – Не шукай, –щоб (іще нам) продати?

Хліб із рук – він росте ще тяжче, –
Як батькові, – ріс – з його поля недольного.
Це та ще, – інших мудроців знати –
Що в життю воно краще – сміятися, –
Добре тямимо, зігнуті долею.

Дні опадають, як бульварами листя.
Та гей, кохана! Молоді – зголодуємо! –
Чи нам отак піддаватись? – Ще вмісті
Струсонемо судьбою і забануємо!

Зашпаруєм – вечерю, щоб здалік хоч ушир дорогу! –
Хоч годину у світ, не в зів'яле листя! –
– Ходімо! – у кіно нашого передмістя –
Бують троянди щастя чужого.

1927

ВОЛИНЬ

Батькові

Снігові бурани та втома у серцеві,
(І так бува!)... Чи ще довго? І чи дійти?
Та поглядом – знов із життям до герцю
Кличеш, Волине, – ти.

І з останньої сили аж лопають м'язи, –
Знов я звожуся – вірний слуга.
Доп'ясти – досягти. Не лишень показувати!
І в поміч, у відгук – ...Звідти – пурга.

Тільки ізвідти той, квильний вітер,
Що хижим дикуном б'є у сонний степ.
Де обрубаними руками – голі віти
Далекої дідизни... О, де б!

О, де б і коли мені іншого почути
Голосу (як над колискою мати, щоб – так!)...
Випити ще раз хоч такої отрути!
Знати на мент, що мета –

На людях – любов'ю та дією тліє ще
І в тих, битих, байдужих, під папським п'ястуком...
...Ген десь горбами – смуга лісів синіє...
За голосним драбиняком.

Стелеться курява. Б'ється в небо пісня...
Вертаються додому дівчата...
Вечір червневий – суниці з молоком.
Тут падають руки й роки, як волос, –
Життя, що під тину чужого тінь...
Та все ж. – І той і той. Я чую звідси твій Голос!
Моя древлянська земле – Волинь!

1928

ДРЕВЯЛНСЬКІ ХАЩІ

З таким болем, бува, хочеш безпорадний, –
На гречки за село – вийти і лягти.
Почути, що без ворожки, ба! – трудна рада!
Навроченій молодій у могилу йти.

О, бідна моя дідизно, млявістю нещаслива!
Темнотою та вірою в зрадні дива гнилих
З роздоріж розп'ять!
Де древлянським полем, як і у тій, –
в давнині сивій.
Княжі лисиці підпалити солом'яні стріхи біжать.

1928

ОДНАКИЙ ГОЛОС

Однакові листи – напасть. Нема що їсти...
Однакове ярмо. Однаковий канчук.
І низько кланяється тільки поліщук –
Коли регочуться веселі колоністи.

Однаков лад життя. – Короною – п'ястук! –
Ковтун і парш посілися: догризти.
Угруз у багницька той, немоторний віз твій!
Жандарм. Посесор. Пригончук.

Два боги. Церкви дві, що все вам кривавитися!
Попівська й панська в лад – цупка, трима правиця!
І джерелом всіх правд; життя – усіх наук –
Під звислим небом – на одвіку потребу –
Щоб вистогнав забитий поліщук
Покор і вірності – у осінь голоребру.

1926

ЛИСТ ДО СЕСТРИ

Ти десь далеко, сестро, в Буенос-Айресі.
З дідизни усіх нас на «глянь – куди» в світі
Нужда й неволя з тих, волинських «кресів»,
Порозганяла й замела сліди.

Все бідарям отак. «Латаємось». З Айресу
Ти пишеш, сестро. Гореч слів я п'ю.
Ходжу на пристань я. На мур зіпруся там і довго так стою.
І серце мурам, як з тюрми, вистукує уперто
Абетку потайну, що про любов мою.
Любов далекими світами та вітрами!
Любов, що поривом в неволі і нестями.
Любов! Так, сестро. Нині: тоскна осінь.
Вже в світі не вогню шукаю. Хоч тепла...
Дарма! Сивіє або падає волосся
На вічну відповідь – усюди, всіх: нема!
Роками без кутка, а серцем, – то сказав я:

– Любови! Крихту хоч! Нема! Все пустота.
Нужда і холод. Гонять вони світом...
Сьогодні за моря ще гірш з твого листа
Несамовито почало кортіти!
За морем, землями цвіте мо' інше небо.
Сузір'я незаних радісні знаки.
Мені б туди. Тут не допоможе вже ніщо.
Нічого тут не треба!
Не видертися з лап, що павуком, цупкі.
Тут всі покірні. І глухі такі!
Раби – рабам. Яка життю звелеба?
Долонь Європи стиснуті мільйони
І мури міст, як в мосяндз – імена...
Деся там... простір земель, що сизо стигнуть грознами
Промінням соняшним насяклого вина.
Весела, вітряна мо' є там далина,
Ще не покрайна, не стиснута у межі...
Не холод і нужда – у тісноті – бентежні –
Нехай біда, та змінна – дожида.
Ти пишеш: «Підрастають, хвал-біг, – діти».
– Цукерків дядько б їм (завжди сумний) привіз!
Час. Треба і собі вже пристані якоїсь там гледіти...
З Парижа: Конго чи Туніс?!

Колись (згадай) хотів узять я усі болі світу!
Тепер, в недолі, у ярмі – й свого мені дарма!
О, скільки нас! Мільйонами! терпінням тільки жити!
Все дати світові, для себе: все нічого!
І не вхопитися – із дня у день – стерна.
Колись згадай, що землю поновити
Хотілося. Тепер би погляду чи слова від сестри –
Той шмат тепла – мені в путях зустріть!
Нам тісно, задушно в покорі глухо жить!

І чоловіку чоловік продати, зрадити! Одним: перехопити!
Ти пишеш... Все дарма. О, болі від сестри!
Над мурами моїми: ридає осінь в чорних вітах,
Ці – квильні. Як струна – напружені вітри.

1926

ЗАХІД СОНЦЯ

Коло сонця: бог стародавній
З-за горба на село визирає.
Плюскоти ж радостен – зелен травне!
Все дзвінки у вітрах безкраї!
Бог шатро золотом шите напнув...
А намист! У вині! У тому!
І я серцем не відгукнувся б
Всім – на радість жити невтомну?!
Золоті обручі в-піл розламає,
Що їм, – з громом, котиться, степами.
Моє сонце! Ласкаве життя моє!
Стародавній бог, що живе за горбами!

1923

КАФЕ-ДАНСІНГ

Ось: заіскрилася – в пещотно-скорботній ноті.
Вся зала гомінка: світлян – тремкий бокал
І гореч болю тліє в серці...(гнот як)...
Уся вона, не знать чого, скорбота
Пещотно-підступна, м'яка.
Приглушено з глибин ридають саксофони
У мнявк гутнявий... й повились скрипки...
В жалі невернено тонкі. В жалі палкі.
Улесна, млосна сласть – оце вони: жінки!
Тих ран в блідім лиці – горять уста криваві.
Плечей прозорий порцелян.
Іскриться згуками тремкий бокал світлян!
Тут кожне серце зичне стане,
В жмут скрутить твої нерви шал!
Спокусливі віддайниці-жінки д'зовуть к скорботі...
Музика заіскрилася на світляних висотах
І, над синкопами, у зламних мукам нотах
Стялися – нагота і шал.
Отам рефлєктору цупка рука червона
Вишукує, вимацує із кону,
Де краб рожевий – нагота дівчат,

Де жала нагоди у серці сперли чад,
Собі хтось, ласий, вибірає тіло...
Де тисячний краб – в танку тіла дівчат –
Вабнії, на кону – зарожевіли.

Спотворений, стоногий тяг,
Що в кров останню, зір багрять,
Хмелями напинають жили...
Щоб серце вимагало, било, билося
Й дичавіло бажання, як одчай.
Музико! Цілим тілом – чад,
І не пропхнуть шорсткий ревіння шмат!
Нагих дівчат стоногий б'ється ряд!
Ритмічно коливається... стоного б'ється чад!
Набакир збито їх циліндри.
Цинічна, в черевичках – нагота.
Так ясно, чітко одбиває такт, –
Що серце мені рве кривавий рота шов!
Спирає, б'є чіткий цей мляскіт підшош...
Благальні вгуки сақсофону
Із серця виссали немаль останню кров!
Оця, вона! Порвати тіло – кров!
У горлі збилася – несамовитим бодем.
Спотворений, стоногий ряд дівчат,
Він люто, чітко одбиває такт.
Темп серцю й катастрофам квапно!
У довгі, в тягло – скорбні ноти
Зривайтеся ж у зойк! у тих синкоп темноти!
Вже не шалений джаз у наші груди б'є!
Це серце захлинається твоє!
Це нагоди смертельний, хтивий дотик!
Це захлинається... Скажи! твоє це дике серце?!
Оце, в звірячий рев, це твій роздерся рот?!
Чийого злого серця такт
Несе тривогу катастроф!
Скажи! Чий шал – відстукувати так
Несамовиті ці – велить, оці зухвалі такти!
Рожеві там тіла дівчат...
В танок: музики зойк. Серцям – в квапний їх ляк!
Життя в свій скін! В несамовиті такти!

Осяяная зала в перелив – така тремка,
Де налива нам вправная рука
Червоного питва. Згадай, як що? червоного?
Вона тобі – отруй – ця жінка долива,
Бо ти в життю згубив – усі міцні слова!
Ти катастрофою, обвалом безугонно...
Вона тобі прокляттям, оця жінка, –
Що перед нею сплуталися наміри усі! Всі вчинки!
У залі. У осяяній. В тремкій!
Задиханого серця твого хочеш втинком
Любов? Життя? Які міцні мав вчинки?!
Ти, марний. Все пусте. Не так! і кращу раду дам!..
Затям! Світ на останку бий – задиханого серця втинком,
Бо не твоє усе живе.
Який же він? Музики вибух дзвінко
Порве мотуззя жил?! Чи й пута всі порве?!
Геть розшматує нам нарешті, кволі нерви?!
Цю черев, що в гній, на віку й тіла стерво –
В захмелень вічну ніч. Безлунну глибину
Тяжить... А хіть: напруживши струну –
Голодний зойк! – о, вічна муко, – жінко.
Хиткий, охлялий серця втинку!
Мелодія – в провалиська синкоп!
Шалений такт у моторошні гне глибини...
Порвати перетягнуу струну – рятунок нам єдиний!
В роззявах темноти синкоп.
Гнилими ранами жадань
Прогнилинами тіл – оці роти розкрито!
Ці рухи, що не хоче тіло довше ждати!
Що знесила вже хотіти!
Лискуча нагота. Циліндри, що на бакир збито...
Їх пити, ці дівочії, нагі тіла, їх мати, ссать, чавить їх!
Несамовитому, мов такт музик, чуттеві – наростать.
Бо ці прибої мук! ці урагани мук! –
з крихких тремких висот –
Як зорі вдосвіта, зриваються, згасають тужні ноти!
У плюскіт, в дальній гомін танг,
у млостях блю (як ніжності чекань) –
Бо впасти всім на грань, в нестямлені фокстроти!
Швидкі, що катастрофам вони – дань.

Швидкі – як злочини! Міцні, як смерть, фокстроти!
– Порвати хтивим словом рота,
Оці налиті безумом,
Ці каламутні очі!
Гін! – Поту тіл! Розпаленості снаг!
Щоб звірем дихать запахи підпах!
Й щоб налились жагою ті їх перса!..
Де густий чад в повітря сперся! –
Ревінням в горлі, як ножем застряг!
Це він життю – одвікий стяг...
Тіла, що зв'яли у безплідну хіть...
Порожньо – звислі перса.
І щоб... – Як в серце люта хіть...
Щоб, як це серце, в мислі, дикую несамовить!
– Отак в життя, як в ніздрі твої – в'їдливо
Став гострий запах поту...
У тіло в'ївся гострий звук,
І щоб по тому, в лапах мук – забилися тіла – розпукам!
– Твоя ганебна це, остання це побіда!
Натертися в танку. Натертись.
В танку – прилюдно. Всі. Одверто. Вперто.
Механіку еротики
Скавалкувать на корчі чемних па –
Аби несамовита і сліпа
Скорбота біла з тужних нот.
Їрихких жінок піддайний пот!
В провалля! так! В провалля – так ти!
В несамовитому, в шаленім такті...

Сухітники, подагрики – ці ласуни!
Гермофродіти і кастрати.
У димі з цигарок, у чад музик, вина, жадань!
Всім – в залі цій, в електрику залитій, – ласом:
Плазом, як в днях, ти к жінці – путь пролазив!
О, ти, однаковий... життю! Усе не маєш – часу!
І в жилах, ба! сукровиця. Вода!

Ну ось він, глянь! – Оцей – блищить!
Короною – вінок Венери!
Оцей страшний вінок прищів!

Личиво й пудра не затерли!
Бо, як ви не ховайте і не тріть, –
Він сіфілідою – корона ваших літ –
Цей смертний знак страшний блищить!
Короною останніх літ,
Де наготі – безсила трійна хіть –
На цих жінок, що б'ються як у сільцях!
Гнила ця! Негативна сила ця!
Цвіти ж! профілактована любов!
Цвіти! Дезинфікована пристрасть!
Вперед зрахована на центи!
Ти метрдотелеві – даси проценти.
За імітації (вогню) – музикам...
Щоб потім прорипіти в поті – звуком –
В отелі, над пожмаканим тільцем.
Це нині так у пристрасть, у заплодження!
Напругові життя і сил – в прекрасне, у лице...
Ми всі – отак у смерть ростем!
Несамовитим фоксу темпом...
Щоб вийти із безсоння – у туман...
Вогким вдавитися...
У синьо-збрескле небо не дивитися!
Не бачити облич та голосів хрипких не чуть!
Як пропонуються іще, іще зовуть
Неспродані, кутками, проститутки...
І там тебе немов побризка гній,
Вони облають. Бо в час, коли сконала ніч,
Ти вийшов в світ без сил, на вимоги сторіч...
Сконала ніч, а дня твого немає...

1928

ВЕЧІРНІ ЗОВИ

В несходимостях нив
Заніміли в смерканню жита.
Того терпкого смутку розлив
Заплив – сонця по теплих світах.

Сяйвом вповні дні.
Мої мислі і сни, що як щастя!
Що ці дні – ні їсти ні спать!
Дні, як вірному тому, – причастя –
Мені тіла її прийнять!
Мені мало всього, що не дасть день!
Захід – овидом, як тих нив, –
Бурштину, сапфіри, рубіни...
Це незлічені скарби. Це дива!
Надивляйся! Щомиті – позмінне...
Надивляйся! Мент... вже й зорь, що незлічено.
Мент... і ніч – росте по світах...
Тихим дзвоном загублена в морі, в житах,
Бідна церковця когось кличе.
Світу пий! Що твоїх? Що малих дрібниць!
Годі! З ними, як нічим. Як з нічого...
...Бідна церковця когось кличе...

1921

ЗАЛІЗНЯК

I

Хазяїн працювит, достоєн – Залізняк.
Твердий у правді. Непохитний – вірі...
Та серця переповненої міри
Непогамовного не стримати ніяк!!
Бо гірш лютішого, драпіжницького звіря
Ганьбою, путами уїдливіш день-з-дня
Їм, панству, – мало все. Здирає, заганя...
А для покору так не знайди і міри.
Не прощено пішов у монастир!
Однаково, бо душу знапастило.
Однаково – нема терпцю, ні сили...
На пана помст – докликатися – щир: –
Стає у гнобну ніч... Здавив труди пустир!
Достатки? Це – спрацьовані долоні!!
Литтю і Богові однаково ж – солоні –
Сльоза, піт, кров... Іде під монастир...

...І раз, що у віках – покорих мір вечерня
Криваву мсту благословила черні.
Їй карі по ярах так важко порипів
Обоз воєн... Накрякало слідами гайвороння.
Де землю у вогонь та кров кропив
Господар...
Щирими – солоним та червоним.

1925

II

Та він однаковий, незламний нам одвіку
Шлях серця зрадника, перекидька й тхора.
Настала тільки тяжчая пора:
Душею напів кіт – в-піл заяць чоловік вже.
Шану – пана – нам!! Та нам якби – добра!!
...Кіннот шляхотських самопевен виклик...
...Й боярин царський в поміч досакавав...
І кожен зрадив... Кожен запродав.
«Тож затуляв я вікна...» –
«Як ті кати, – ті розбишаки йшли!!» –
«Панам покірний був...» – «Та завше!» – «Та коли!»
І в рідну, у ганьбу – на стратну путь несуть
Ті простії тіла, ті голови бунтарні!
Та марна і гірка, гірш ката, палить лють –
За край і люд... За підлість незугарну.

1926

БОСЯКИ

Вкублитися... І найглибше – у сон.
– Вдосвіта холодно ж. От, ледащо!
Та йде до лавок закон –
Та гей! Уставать! Розляглись! Які дачники!
Голото! Їм в парки! А працювать!
Кричить, проганя поліцай – а нізащо.
– Ледащо. А що працювать? Виганяють... Отак ще!

Як щастя людське, короткі ті сни...
А нині: із того найкращого – бачив.

Літнього ранку тепліш, голосніш
Проміння, що весело стало мені...
Хай там, ті, вилежують. Їм – крізь фіранки
Ще день – ледь сочиться. Він їм пожде.
Не те вже, що нам! Та й на вас ще прийде!
Пухкі, пригожі, гарячі панянки...
А поки не окрадаємось. – В кожнім світанку!
Затерплі коліна, спину плече –
Покульгуй тепер, – розминати...
В клунку порожніх кишей
Ворушиться голоду черв...
Вотще, як той дяк говорив. – Вотще!
Голодної там тобі грати.
Глянь! Сонце у день дорослий – все вище.
А літо – багате, соняшне царство!
Чи правда, що духом блаженні ті – нищі!?
Усе їм повз очі, повз рук проковане...
Промине... А надіявся, дурню, ти на що?
Нищим духом – щастя погоже ледарство...
Навіть літо – не нам. Поліцайтові – царствувать!
Пташва, за промінням, й собі почала.
Ген – пнеться, глянь – по карнизах.
Куди воно? (Все це? мале, метушке!?)
За голодом? – Так собі – лізе? –
Крути! Думок необізнаних –
В бурчання кишей тяжке...
А тут почувань... стільки лізе...

Вслухайсь! Мов з коробки – відразу пустив
Хруців: ціле місто! хрущами! відразу.
Вулиці гомін залив.
Вітрини, жінки – у зливу. Показуваться!
Що ледь за рік вулиці завертав.
Дівчина. – Чиста. – Пречиста!
Відчуй, зрозумій! Мені: їстоньки! їсти!
А в тебе кошик набитий, аж тріска!
Пречиста! Що дивишся?! стала? – Злість ота,
Що ледве не обняла босяка?..
– Ну, заспана! З ночі, щаслива, – тікай!!

А праці – на кусень черствого хоч – тра...
Пригоди чи праці! Іжо далека!
Ходімо шукати – продатися в клетоті...
Де сиреною вгору, – лящить, забира
У першій сварці мордата перекупка.
1927

В НЕДІЛЮ

Уся ти – сміх. – Пінь Weekend'у. Вагони.
– Субота і неділя – всіх миліш.
Вся – у вікно, от вискочиш!..
Струнка. Берет Червоний!
Вже лісом десь – дзвонити сміх біжиш.

Небесні парки і доріг перони,
Міські всі назви забувати. Звичаї!
І піняться хмар бистрі ручаї...
... – Ну, а занадто ввічливого чоловічка,
Стрівали ви коли? Так ось він! – оцей вичавок!
Найгірший із земних... І суперем твоїм!
Та це пусте! Я потерплю. Я вичекаю...
А ти – дівчатам вір! Тримайся, як за дим!

Із міста саранча! Навала!
Ген хуторяне позітхать настали!
Змолотять! стопчуть! згадять! Закричать!
От – чорт послав! Що їх жене?! Навчать
Коли, нарешті, оцю сарань?!
Добра чужого і природи шанувать!!
І де вони? – Жандарме! – взять!..
...Кричать кондуктори:
– Повнісіньким повно!
Ще будуть потяги.
Хтось лізе у вікно.
Забудькувата метушня...
Та нетерплячка – підганять!
Як ні – я вмру!.. І здоганять!

Все наперед. Навипередки преться.
А! Ввічливий мій чоловічку!
Ви, все ж, обережніш. Нехай вам не здається.
Занадто ви із серцем. Ще збіжить!
Ще... того... серце одірветься вам!
А вона губки надува. З другим і не пожартувать!
Ну, заспокойся! – Так бува!
І вже шарпнулися.
І вже, біжать одкоси!
Настирливе чиєсь у рота пре волосся.
Як переможець, паротяг – у свист! – собі голосить!!
Таки від тих, що позаду, – утік!
Так! Так! Втік – так! Тік-так! Так – втік!
Залився вище, – голосніш свисток:
Й я таки втік... а току такт – Навтьоки!
О, так! Навтьоки – ток!
Гей – верещить! гей – заливається свисток.
Колеса – молоток... –
Перевірять, постукують по шпалах.
Ми всі: серця, годинники, кишені...
Кому? Яка турбота – неня?
Перевіряти... Цоки-цок!!
Колеса – молоток.
І в жилах – молоток!
Сіда лахміттям дим на верби.
Дим стелеться, у щастю лас, по зеленях.
Вона. Ще не було, як милий цей, –
Такого в році дня...
Я. А!.. ти подобрішала? Тепер би...
Він. А ви дарма ото накиннулися...
Хтось. Й тепер саме спізняються...
В суботу та в неділю. Як лихом завзялося!
Порви волосся! І солідний чоловік казав,
Що нарочито робиться...
Ще хтось. Він завше ловить гав!..
Вона. Коханий! – Пить!
Мене задушить тут...
Нема чим дихати...
Я вся в знемогу. В піт!
Коханий, хочу пить!

Я умліваю, вже останок сил!
Він. Ах! Отут – одеколон.
Собі затямив, як закон, –
При виїзді в природу брати!
Я. Довго будете чіплятися
До нас, мишиний ви жеребчику?!
Вона. Мені ганьбу робити ще! таку!
Брутальний він! Не слухайте! Не зліть!
І люто я кінчаю мову: – Млій!
– В зелений морок,
К тілові, к землі
Припасти... Як до святощів...
Немов на моці –
Діди ходили й бабці десь на прощу...
Мені з коханою –
Коханая доба оця...
Десь. Хто ще вмлів?...
На лоно матері-землі
Кінцем неділі –
Так їздимо тепер
Удвох із милою.

1928

МАРІЇ Г.

I

Недбало відповідь кивнула голова.
– Хто серцеві жіночому обізнаний?
Для тебе досить, що в слова
Ця утілиться несамошитість – пізно!
Ізнову біль нестимеш... Цей непізнаний!
Його роз'ятрювати і ховать.
Ось – це і все... Цей вислід, що, мов камінь,
Іще, один – печаттю холод ліг.
Почати? Рятувать? Жінками
Проходиш...
Серцеві: не цвітом – колюхами!
Жінками віку – викликом нестямним
В безпліддя стріч. У ніч розтай-доріг.

1928

II

Хвилину – чиста, зична пристань
Я – серцеві: «Тут приростеш!».
Та не доспівано цю пісню,
Не викінчені ці мережива.

Біль все в тривогу, у ненасить
Дери на аркушики днів...
Знов...Своє серце, своє щастя
Ти біля жінки не пригрів.

Та, видить Бог, моя тривога!
Штукар я. Мученик. Дивак.
Я вас любив – так чисто, строго,
Любив болюче так!

Й новій зневірі жаль... (тепер цей)...
Він серцеві – за ніжність і за хміль
М'яким, слабим – усе ж вони від серця
Жорстокому життю: дали путя наспіль.

1928

*Ciel! Amour! Liberté! Quel rêve, ô pauvre Folle!
Tu te fondais à lui comme une neige au feu:
Tes grandes visions étranglaient ta parole
– Et l'Infini terrible effara ton ceil bleu!*

A. Rimbaud

BATPA

ВАТРА

А я роками жду пророка
Із вітру з полум'ям у раз
Як захлисне весна потоками
І зітре сонь іржу образ
Цим сном продертися у дійсність
В їх слові формулу знайти
Несамовитою надією
Дні посилаю на хрести

В годині тій упертий вірний
Прорватись словом почуттям
Живого м'яса це лахміття
Ви бачите путями висить
І стало ватрою життя

А було ніжності й тривоги
Як в ранку провесни в садку
Коли вишні обсипали пороги
І вітер що не стримати знемоги
І любя дівчина в квітчастому вінку
До мого щастя радісна дорога

І сподівань було
Як поля п'явся щит
До сонця
В день сочистий яриною
Щоб я на все що не той шлях мовчи
Щоб серце я забив
Зробив чуття погноєм

Бо я роками жду пророка
Із вітру з племінем ураз
Де задзвенить нестрим потоків
Ота мені струна висока
Змить бруд зневаг спалить іржу образ.

ІСПИТ

Не тяжко дане марнуючи...
Ні! Глину безтварну в камінь...
Із гір виколупуючи голими руками
Путя голос простору чуючи

Із підлот і лінивств ласкавості
Навпроти сонця лице підіймаю
Щохвилини – уже роками
Вперто, тяжко й криваво
Іспит на Людину тримаю.

ПРОКЛЯТТЯ

Всіх ваших стомлених, іржавих
Думок і почувань і слів...
Та – недержавної держави
Не гімн, а скавуління псів;

Всіх ваших серць – хитких та кволих,
Де вчинків зраднa ліпота!
Не в поміч! – Ночі сліпота!
Вже суд іде питать в розплатах болю.

Так скавуліть! В загравах грає
Народження суворих діб!
Вам серце лячно завмирає –
Ще хвильку! Втриматися! Щоб!

Ех! Щоб! І коб! Ваш вік – тьма – проща...
Та храм звалився. Стлів ваш бог.
За карк би вас, та всіх на площу,
Де вітер полум'ям полоще,
Де кров'ю змивають: хто ще
Старого льоху? хто – перин?

Хто хоче захисту давнин?!
Та він забут – ваш бог єдиний!
Без нього б – карк товстий не всох!
В майдан! Платити боргу – хто ще!?
За карк всіх вас! Всіх вас – на площу,
Або, на вічний сон, – у льох!

1923
Прага

КОХАННЯ ЛІТНЬОЇ НОЧІ

I

Зітхання вітру. Й раптом мов
Кунять не слід! десь там згадали.
Шарпнулось листя в шелест змов...
– Це – вони так собі. Їх мало.

І знову – тільки – зорь мигтінь.
Вся ніч, що в ароматах, змліла.
Та світиться з темнот мені –
Усе його бажать – це тіло.

Це тіло, як дурман. Уста
Ці – паморочні. Жони? Ночі?
Міріадам зорь вселило став.
Час став. І словником те, хочу!
Єдине, що на цілий світ.
Що вичерпає думку, почування...
До уст, до перс її припасти... пить!
І змучитися в край... І не напивсь до рання.

II

Богиня чи сестра? жагою
Ти необсяжна і страшна!
Ось, милосердною рукою
Мене гамуєш – дикуна.
І стільки мудрости, любови –

У ніжнім дотику руки.
Ну, так – скажи! Признайся!
Хто Ви!?
Близькі, нестерпів –
Чужинки!?

КУБЛО ПІД ВІКНОМ

У мене під вікном – покинуте кубло...
Ті (певно) ластівки – давно знайшли свій вирій
А може їх вихрицею змело?
Десть... В горах, чи у морі... Дніє.
Біль, розвидняється мені
Невситній боротьбі,
Невситним спрагам дні

Послухай, серце! Що ці марні муки нам:
Вертавсь опівночі. Як завше. Навесні
Оце було. Як входив – світлом, стукотом
В гнізді пташат звичайно я будив.

Здригалися вони... і цвірінчали й... засинали...
Чи снилось їм пригод, що удалися в дні?
Як хлопці вулицею
Камінцями в них жбурляли?!.

Бо ми – однакової долі – тут дістали.
Тепер пусте гніздо. Як серце в днях – на дні
Все путь: за вирієм солодкої надії.
А тут вікном – понуро осен-іє
І шпарами дверей провогклий вітер віє.
Як світу, мисль мені.

ПРОЩАННЯ

Востанне хусточкою з пристані махнуть.
І знов у колоточ путі твої обернено.
І сон чи спомин – ясний день з Оверну...
Сад затишний, – де втишно так здрімнуть.

У пристанях, в корчмі мінять уста, як шклянку...
Який, коли? – Іще всміхнеться луг?
Десь мати проти сонця гріється в ґанку,
Уже на іншого нетерплиться коханка,
Й, кплячи, він забува, твій найвірніший друг.

AVE MARIA

На заході день одмолився баревно.
Мов ще раз пережив прожите.
М'яко стелеться курява...
Вечір. Усім – спочити.
Срібні водограї тополь темніють.
Срібні лепети листя зникли.
Темінь. Смерк. Зшелестіло... хилиться...
В теплий ароматом сон, у безвітря.

Все спиня. Завмира – безкраями.
Я вертаю з поля. Та що це? – однако: все у вогні я.
Оглядаюсь ще назад. Ще за нею мрію.
А полям: спокою та щирости. Вечоріє.
–Ave, Maria!

Те, минуле – вогонь... Іще нині жаль...
Ця, сьогодні – над попелу, купку-печаль...
Хай холоне. Що з попелу. Як і не тліє?!
Ave, Maria!

О, ці спогади! Вічно, усе вам болить.
Вічно серце – немовби здаля – щемить.
А вже розум забув – дні, порядок, деталі в подіях...
Тільки серце зове і болить,
Як, м'яка в болях, мисль – туманіє.

Селяни з праці вертаються. З поля.
Похилені чола долі. Землі.
Ще вірять.
Біля хреста
У світи – по вечірньому тихі, порожні
Вклякнувши на розхрестю знеможено –
Залишають від серця тепла і щирости
Вічна, трудна надіє! Вирости... –
Коли втома гнітить, а світ вечоріє –
Ave, Maria!

Такі теплі, живі ці поля вечірні...
Стільки тої... не бачив на людях щирости!
Так зоріть же в теплі, як зорі, надії...
Ave, Maria!

Ave, Maria! – вклякають нові, новії.
З повними очима сліз – вклякають жінки.
Де, з капиці, – зустріч їм
Теж по сільському убрана жінка,
Мов котра з цих живих, що вклякли...
Дивиться жінка сумними очима,
Очима великими, зляканими.

Жінка над головою переслідуваної дитини...
Скільки таких дітей!
Кожної п'яді, кожної години!
Беззахисно переслідуваних дітей скільки гине.
Марно і люто боліти! Марно надії – мріяти.
Ave, Maria!

Маріє!
Покритко Маріє!
Марна була твоя больна путь!
Стільки нині в світі,
Що вже й одчаєм навіть не ждуть
Братиків і сестричок твого сина.
Не будь самотою вічно чужа!
Вийди на люде в тяжку годину.
Не будь самотою вічно чужа!
Вірять вони, що усього ти можеш,
Поможи на шляху, де вістрям ножа
Зшматоване життя шерегів переможених!
Над слідами дитячими жони плачуть...
Ти, хіба, там своєї дитини не бачиш?

Поможи!
Дай не слова на доказ!
Неприступна! Так чиста – не будь!
Стільки кляму й облуд
Кожна – жінки путь,
Де несила, безсилій, іншою будь,
Де губити себе, або дитину...
Поле туманне...
В кращу путь не замануй!
Офіруй їм себе,
Як вони офіруються в світі коханням!..
Порожні поля. Самота смеркання...
.....
На коловерті стрів череду.
Як музики сільського весілля не в лад
Хвиля гомону в лунах пішла...
У смеркальних полях загубилася...
Небеса, всіять зорь – розступилися.

Коливаючися ззаду за чередою ступає
Дівчина молода, міцнотелеса
Ставлячи важко червоні ноги.
Кладу очі на її тугі перса.
Клуби широкі, хвильки оглядаю.

Маєш!
З тої думки – в інші думки!
Які стрибки!
Все стрибки, що життям – на пусте
Пострибаєш!..

.....
Надоєним молоком...
З печі крупником, свіжим хлібом – вулиця.
Городами конопляна задуха...
Сади із городами к хатам туляться.
З лук вогка лепеха,
Смерк – оливою в хату...
Всім натрудженим – спочивати.

Втома тепло дзвенить. Ледве чує вухо.
М'який, густий та синій сон.
Сіном... лапу котячу підсува...
Вікна задмухав...
Синю, зоряну безодню, як спокій з вікон.
Начарована сонь...
Тільки: далями, землями гул колише,
Та безмежний простір, чистий – дише...
Визорівсь небозвід урочистий.
Світе! Радосте любови. Серцю стала година чиста!

Кожен в хату свою. У свій кут.
Кожен спочив, привітаний.
Воно так. Трохи соломи. Хлів.
Вигідніше. Які там мріяння?.. Квіти!
Трохи того хлібця й тепла,
А якби й молодиця іще була!
То якого тобі дідька треба!?
Тобі – вітру! Зорі здіймаєш з неба?!
Тобі: так непривітне, безсонному, – небо!
Десь на землі, на інші
Падають золоті дощі!
Глибше і ясніш понад сонний світ

Золотий задзвенів – зоряний щит:
Ave, Maria!
Соломи й хліва – «єдиного на потребу»!
Розростаєшся, ширша, визорується небо!

Сплять дерева, як стояли.
Останнє пташа, мов дитина,
В догоду нам:
Проказати останню молитву – снам.
Тепле й сонне, в догоду нам, поспішає...
Спізнене пташа!
Співа і, співаючи, устораз – засипляє.
Ave, Maria! я один спокою не знаю.
Небо пахуче. Небо глибоке. Аромат важкий.
Небо – ніжне, глибоке, аж чорне.
Немов очі любові у годину...
Жорнами
Навалили важкі думки.
Світу іншого не придумаєш. Кинь!
І бери, що несе день і шлях. Більше... мало...
Вчись від інших: хочуть багато, хочуть більшого,
А раді
Тим, і з того, що на путях дістали.
Кинь і засни. Побачиш, може, добрі сни, –
Що все, чим тобі мріялося, в світ явою – стало.
Ні! Сплячи радіти на сни, – краще в люту безсонь
Напинатись в удар боротьбі. Як вогонь.
Жить, як ситим, довелось не тобі!
Не тобі задоволення із дарованого чи мрії!
Хай там, іншим, соломка й тепло у хліві е!
Ми розминулися. Ave, Maria!

БАБИНЕ ЛІТО

Співучі скарги – птиць одльот
Така жага, що далини скортіло!
То ж не примерзнути на льоді –
Тим, що безмежжя крають, – крилам!

Сочить в усюди холод синій...
І листя – вже не примічать.
Така прозорість! І тремтіння...
Ледь чутні голоси пізнать

В собі й окрилених глибинах.
Замкнути коло. Дні політь
Такі співучі, ясні нині, –
Коли у далечинь кортить.

СЛОВА

О, холодні, байдужі слова!
Ви, що серцеві рани труїли!
Ви, що одблиском щастя горіли –
Все холодні, байдужі слова.

Мов той голос далекого брата
Зворушили думки й почуття.
Ви, на грані пітьми й небуття,
Стали відгуком давнього свята.

ІНТЕРНОВАНИ

Жорстокий день цій осені недобрій.
Чи довго ще? Вже кажуть близько... Там!
І сонце – там – заходячи за обрії
Сліпило очі, на останнє, вам.

Із рабства в рабство йшли – запроданці, ізгої –
Що щастя рідних піль не визнають, ні дня!
Що вольний труд не в радість їм звидняв...
Осінній вітер терпко, в неспокої
Палить чоло, а серце спік в піснях,
Що воликів куркуль згубив – порозганяв...

В піснях невольників-онуків, що ізгоями –
(Під турком краще вам, і знову, як тоді...)
І смерклося у мертвому спокоєві
В ланах, у млоких – в неживій воді.

До панських економій вас на працю
Не к звитягам ведуть. Сліпих. Раби рабів!
Це ж ви одстояли в боях – грудьми оці палаци,
Щоб пан розкошував, ви – в гній його хлівів,
Щоб панові життя, йому погноєм ви,
І захистом від судної руки братів –
Ще б пан утримався, іще б пожив! Погноє!

В злобі і сліпоті – бредить, такий ваш провід!
Блудить, нещасні! Може, хто й прозрить,
Як серце спалить гнів, зітхне кутками брови,
А вигук – годі! Міддю прозгучить.

ЯК ТРЕБА ЖИТИ

О, ночі насолод моїх, гаряче-млосних!
Що вас спрагою, як в пустелі – пить.
Мо' взавтра ми вмеремо! Так поспішайте жити!
Земля сьогодні в цвіт, але чатує осінь!
Чекає сніг в хмарах – щоб нас рядом прикрить.
Щоб скути й замирить – на все – дзвінкоголосих.
Так пийте світ. Весна! Дивись! Вона аж проситьсь!
Цілуйтеся і регочіть – мої дзвінкоголосі!

Ляж у траву. Собі, щасливий, смійсь!
Хмарки слідкуй. Оті вози, як срібні, – оце злив!
Для бурі інші – мідяні. Ти регочи, щасливий!
Пливуть хмарки. Спливають дні.
Прокинешся – назавтра вранці:
Світ новиною! Поспішай,
Ще поки бачити безкрай!
Ще поки сила є. Ще доки ти рухливий!
День, крок один – і ближче до могили!

Напасуйсь луками – медів!
П'яній у травах – ароматом!
Квіток, що уст – зацілувати!
Не смій шукать старих слідів!
Щоб, а ні менту на 'днім місті!
Питайся вітру – ясні вісті?

Небо. Зелень. Води. Камінь!
Все, що на путі!
Слухом. Поглядом. Руками.
Всім, що маєш – брать, хотіть!

Того свіжого блакиту!
Вмита росами земля!
Гей! І хто не дозволя?
Гей! І хто там, що не сміти?
Все бажати! Все горіти!
Жити! Жити! Жити!

Може, ти здурієш. Послухаєш старечих осторог?
Ідеш в покору Богові? Законові? Тоді пропав! Готовий!
Здумай! Бог чи шлунок... справді таки Бог?
Скнар холодний розум... може, Бог він? Що ви?!

Хай щастя кожен, кожен п'є!
Себе хай пізнає – на всіх, у всьому!
Хай не пита – твоє? моє?
Що тільки сили жий, аж на ті смертні втоми!
Бо, як вона із тіла душу пустить,
Там хай буде її дозвіль!
Хай сну дозвіль, як гнитимеш в могилі!
Сьогодні? – Це – не в нашім густі!
Сьогодні нам не розважать, а жить!
Сьогодні: ворушитися, хотіть!
Ось воно – слово!
Що з його, із самого – вже летить!
Від щастя день і від захоплення – аж світиться!
Оселям – сон. Путям – розваг.
Відваги! Все бажать нового!

Хай там бурмочуть. Блазень! До порогу!
І не пускати його! Не вшити на шаг!
Такого не пускати? А краще, то зв'язати!
Зв'язати, замкнати! Запхнути в темний закут!
Бурлакувати: душа – прибудина, собака!
Що з неї крім жаги – нема чого узяти.
І справді. Ця спрага!
Все ширше, більше мати.
Якого біса треба оцим жилам?
Нового! Мало все.
Усе жадна – ця сила!

Хотів: і квіткою чувати.
Щоб світ баревно чути й звати!
Йдіть пити сік! П'яніти ароматом!
У пестоц гарувати ідіть, мої дівчата!

А іншого як схочете?!
Ну! – Видумаю слово
Яке – нове. Або нове чуття!
Це дуже просто, як на версти тягне
Штукар баревну бинду з уст!
Розкошам літа – увесь наш густ!
Підшкрябаних, прилизаних і чемних
Життя не нам! Їх стоптані путі!
Обгризене! Запмаляне! Потім
В очах, у голові, як в тому шлунку – темно!

На кожну пору і погоду!
Пригоді кожній та нагоді,
На кожній мислі і слова,
На день і ніч, на тишу й гамір!
Він завше пружний, зичний намір!
Отут, у жилах – кров сміється!
Гей! Одмикайте! Серце б'ється!
Як з моря хвилею – переливається блакиті!
Ласкавитися нам! Нам цілуватись – жити!
І низиною, і на горах,
У середземлях та на морі –
На кожне плем'я, кожну стать і вік:

Він зичний – все бажає чоловік!
І доки аж не скрутять в'язи,
Чи не запхнуть кудись у кут... –
Ми так – що крові хміль нам скажуть,
На що оті чуття порвуть!

Світ охопити! Ширше! Більш!
Все змінити! Хай дзичать, що гріх,
Що змінювати – зраді варте!
Оцю безсиль беріть на сміх!
Це ті, що крок... – ступить не варті!
Хай сплять... В кутку цвілому приють!
Нам путь одна, бо змін: як вмієм –
Ми світу добувати, брать...
В цей доказ їм – час марнувать!?

Там десь... Спіткаю, може, предків.
Агов, старі! Здорові, будьте!
Онука дуже ви не гудьте,
Що він блукає по путях,
Що він весну обрав за стяг!

Путі – вино! А вже, як вхопиш –
Її за стан! Її за стан!
Волосся її – пахне тропіками!
І ти вже цілий, цілий п'ян!
Захопленню – землі не стане!
Найкраще – взять її за стан!

І будемо удвох в раю ми!
Це як – то знають молоді!
В найбільшій хваті – тоді –
Ім'я і путь оцю придумали!
А що пручатися і невдоволеність вдавать:
Воно, жіночий звук, – щоб муж умів зломать.

Моя кохана! Моя люба! Мила!
Нам злить тіла, як ці роти!
Я покажу що маю сили...
Так обніму, аж хруснеш ти!

І в небо хочу я дивитись
Отак (казковіш, чарівніш)...
Щоб у твоїх очах відбите...
І чув я ввесь, як ти тремтиш!

І, мов злилися. Ти лежиш...
І довго дихать твоє тіло!
Щоб шкіри пружний оксамит
Ізнову, заново, щохвилі!
І його пестить, цілувати і горіть!

І все ізнов! Розпочинають любити
У більшу міру. В досвіт кращій.
Нічні години що лічить?
І день новий із ночі хащів –
Глянь! Видирається на світ!
Як ніч спливла – і не помітили.
Натомлена з пещот твоя кохана спить.

І що тих слів! Питать? Ізнову?
І жить спрагою! Спрагло – пити!
Так, щоб нестямно, щоб не вбого –
Як личиться весні, – зцвісти і плід налить!

ІКАРОВІ СКЕЛІ

До сонця ближче будь. Задихнутись, так блакитом!
П'янішим мли низин, а спопелить – на сонці.
Ікаре! Глянь! Вже день на вечір клониться,
Знялись до світла ми, а в тьму, як будь – летіти.

О, велебо висот! Всіх вища муко бою!
Проклятого простором і жагою серця хмелю!
Там – в певниму себе, у мудрому спокоєві
Прийнять, добить – чекають долу скелі.

А ВАС!

Заслинюючись: та хіба!
Лінюхувати – цій голоті?
Чогось хотіти? А робота!
А ви – роботі? Кровним потом
Сліпити очі ви хоч мить?

Останок поспішайте жить!
бо криворотим криком санкюлотів
уже зближа гаряча вам доба!
Суворим ви роком: А вас.

Страшний простір у кров!
Бурю в зцілі мури?
тортур тепер – заплатить вам – доба!
О, стерво прокляте! А вас!

НАПОГОВОІ

Під тягарем віків
Єдиним криком – жить!
Повітря, сонця пить,
Землею володіть –
Не тягарем віків!

Не спать! Здобути! Йти!
Як ворога, рви воздух – словом!
Мій брате! Сестро! Ти!
Усі – наготові!

ВОЛЯ

Ночі. Дні. Потоки зливи. Грози.
Понад шляхом – сестрички берези.
Так на все життя. Та ні. Одного ранку
Мисль і волю випустив, що бранку...
Оце взяв. Поклав його на леза.
Допивав, як ранок, – млу у полі...

Гостро і непевно. Тужній, воле!
Вогнями мук – поїв. Гартуйся, казав. Краєв!
Понад шляхом – білії берези...
Стерня піль...
І вітер...
У безкраї.

КВІТИ, ЩО ЇХ ЗАБУТО НА ЛАВЦІ

Безсоромна троянда і три гвоздики.
Хто вас загубив? Забув чи покинув?
Раптом – пахоц любої – знайому й дику
Почув. Як жива – притулилася тілом.
Міський парк. Вечірня, завше потай – година.
Нагота пелюстків, що не в біле, несміливе,
Що у мрії, в натяку... з дна – розвидняв би.
Ні! Червона і дика пристрасть у світ!
Доторкнешся – життя спопелить!
Вас, згорівши чи подолавши – лишили?
Самоті смерковій тут мені викладати...
Вам, квітки, у спорідненість – туга нестямна...
Викладати споминам, що ми згубили,
Забули чи нас забули – між дням.

ОСІННЯ ПУТЬ

I

Добре знаю. Вона туди не ходить.
Чого, справді, блукати межами та бур'янами?
Вітер колотить неба брудного воду.
Осінь. Кінчати – з мріями й казками.

А спали – в дзвінкому золоті днів!
Було стільки співучого, що стелили його під ноги...
Ех, запальна молодість!
Видумає, аби потім зрікатися, або кпити.
Вона темна – кожна жінка. Вічна роставдороба.
Іти второваним. Прожитим – жити.

II

Я ж не чекав, що по літах
Змах отих вій і темний погляд,
Щоб струнко, як на бурю – щогла...
Щоб серцеві, як в сільцях птах:

Болюче, страчено забитися.
Тут – ще обвал! Іще – лавина лав!
Тут – в безнадійності, не вірячи, – любити.
О ні! Такого не чекав.

III

У зойках вітру, у глухій тривозі
Глухонімих, безумних цих смеркань
Тут, на осінній, на сумній дорозі
Знов марности безвслідних чекань?

Вона давно чужа. Іде путями легшими.
Тут – лютий свист вітрів. Безкрай сльоти, болот
Що хочеш! Лиш не їй. Не їй – тягар. Полегшою
Хіба вона – така? Любов – смердючий гніт?

IV

А вона, знов, як шамотінь стареча –
Ця пригадка, – уїдлива горіль...
Та, як пустеля, скорбний вечір
Що дихає спустошень гіркий хміль.

І біль. Ізнову біль ляга, важкий, на плечі
Просторам літ. Стернею серця піль.
Оцей любовний, жовчний... Недоречний цей...
Цей – стозапеклий біль.

V

А паростків жалю і пізніх туг –
Хоч осінь, а нечислено зростає.
Він сковує – гартований ланцюг!
Несите серце – неситтю карається.

Невже порожнього, як осінь чи нудьга
Ти порожнього собі шукав – отого?
Соромся! Смійся. Лиш спокус черга!
Її подолано. Зійшов на мент з дороги.

У низину брехні, зневір і втом.
Де, – лиш гіркий бур'ян та непотрібний осот!
Не годься! Не корись! Нам жить – високий тон!
Нас в голосі весни життя зове ще й досі.

VI

За те що ви в мені – в людину й кращу віру
Збруднили, зрадили... І тілом слизняка
Торкнулися. Я дякую. І щиро!
Це краща з осторог. Наука ще й яка!
Навчили ви не знать, не вірять слову!
Вам дякую за зрад і зла печать!
Жить зненависти в імені любови...
Навчили ви від жон – любови не питать.

МОДЕЛЬ 1928

Болючій ночі край.
Той сон – чи заблудився він,
Чи усе мене шукає?
Чи вже одбився й не пізна?
Яснішає квадрат вікна
Де вітер листя спроквола торкає...

В холодні – у шибки – чолом...
Глянь! Просинає сад і місто...
Думки і мрії... Що їх змістить?

Твій біль? І будням запит твій?
Твоїй коханці біль,
Що він скоріш на містику
Скидається...
Закоханий мій гімназисту!
Питаєшся? Та що питать? Ось маєш!
Безсонна ніч, окресливши, – ставляє
Тобі у день новий – жону!
Твою провину і баговину –
Нову модель
На дев'ятнадцять – двадцять вісім.
Нам тільки новини!
І ні дітей! Ні кухні! Де!
Нічого!
Нам все яскравого, нового!
Ага! Коханця все нового?!
Нас світу, а не порать діти!
А що нудот ніде подіти:
Ми голим брови, красимо обличчя,
По грошах, насолодах кличемо.
А тих: безбарвно, прісно – насолод!
Не кров – вода! Сукровиця!
Модель на новий год.
О, абіссинська королево чоколядо!
Й стенотипистка, вміла на любов і гольф?
А де любов життю – напрутим болем?
Нудна брехливість пар...
Життя на спад... безладно.

На шильді ясно: Мюльштайн – син.
Все, як звичайно. В суті: мало змін.
Хіба що в перший шанс мужам кебетним –
Найперший аргумент: сект, грамофон, мотоциклет!
Проста заміна. Марно стільки мріяно!
На формулу, що «віра, конто в банкові, надія».

Які ще там дурні легенди?
Тверда валюта. Стала рента.
Й дістанеш кожну у аренду, –
Щоб насолоджувавсь,

Чи й більшим – марнувався –
На безплідному лану...
Любов? Товариськість?
Ще згадують цю глупу давнину?
В таку поробу хочеш гнать жону?
Вони жадні себе та світу і найбільше – нині.
Любов – з тих, що писалося: «пасеться десь в пустині».

Смішний напівзабутий архаїзм!
Тепер простіш.
Емансиповано. Відкрито механізм.
Всім ясний, спрощений годинник.
Часу не гайнують! Почать з кінця!
Ну що б іще тягнуть – тих мрійних вступів плінних?
Першопричина проста – й край!
Вона одна – потрібна і незмінна!

Простору злякані й обмеженню себе
Ворожі та чужі – живуть з тобою «птиці».
Тобі товариш – може? Тобі матір сниться?
Що, – з марности, аж бліднуть твої лиця?
Ні! Недокрівне, і жадне, слабе
Безмозке їх, егоїстичне серце,
Що істерично б'є у курячі реберця!
Калейдоскопом – тічка й сучка –
Цвіте емансипована міщучка!

Не сподівайся з уст обарвлених також,
Що там – вино є.
В отих устах – заховано світам
Пусту і хору хіть. Сукровицю – із гноєм!
Отруя ненаситности безсилої – світам.
Ні матір. Ні коханка. Ані друг...
Світа.

ЩО Є ЛЮБОВ?

Любов – це в життю – усе дати і брать.
До любови – очі, тіла кричать!
Бо, як жити, – мусить любити людина!
Мент без любови – гинеш.

Юна, чиста – тіло віддасть.
Мудрість досвідчена – спокій віддасть.
Одзовна душа – свій вогонь віддасть!
Залізо чи камінь – теж! – свою часть!
Бо серце, в голод любови – ніж!
Бо голоду серця – найтяжча мука
Багатий життям: многе любить – дає...
Бідний, скупий... – той, – хіба – розпуку?

Але кожному присуд: віддати все –
Коли хоче жити.
Нам земля – в цей закон несе
Сил, назначень – звершити!
Бо любов прийде, не питаючи – на!
Наперед зумовлять, обчисляти
Не любовні путі... Суворя, земна, –
Не в небесний етер, – вітати!

Зуби затяті! Зціплений п'ястук!
В напруг! До смертельного поту!
До найтяжчого вибуху щастя й мук!
Бо любови: усім, що лиш маєш, – у гру!
І палай! Міркувати? – Аж потім!

ДАРМА

Молюсь задимленій землі
За недосяжне і далеке.
Молюся й вірю в смерк тих літ,
Й тобі, намарне, ніжність плекаю.

Все, як на суд твій, – упімну,
Хоч не прийдеш ти знаю, не питаєш!
Як в пам'ять у твою, сумну,
Обмити серце я вертаю.

НА ПРОВЕСНІ

Пусте!
Та ми ж – в обох, дзвінкі!
Це тільки гра, удаваний ваш холод!
О, моє щастя! Моє золото! –
– Цілунки ваші – на смаки?! Які?
Обурена вона. Ага. Ви – ось який!
І холодом, зневагою, як молотом.
І що зроблю? Весна. Чи ж винен, моє золото?!
Ну, що мені із радістю? З тривогою
Порадити? – Не слухає вона.
Байдужа пішла – байдужою дорогою.
І... молода така, а сонна!
Вже провесна! І, ані руш!
Рятуйте! Весно! Сонні душі!..
Зими – останнє. Від твого закону –
Законові життя байдужі,
Що з них, мов ти, на новий сніг, – затужиш.

Ні! Ні! Пташки, як хміль, уже несуть із вірію!
Хвилююче дзвенять. І немов повинь, кригу –
Всю скутість, всяку стриманість ломаючи,
Життя, що не вичитали з книги –
Буяє і кипить. Шумує – на весілля!
І як мені, коли не знаю, чим –
Збудить, привабити?
Чуття, немов шляхи – одлигам – задиміли.

Все ви. Гей, дівчино! Не жарти! Як на те,
То я не сплю. Їда не йде до рота!
Воно – як збудиться, то все й розмете!
Ну усміхніться ж ви, кохана турбото!
Було: сніги зірчасті, ночі сині.

Байдужість. Спокій. Світу – замело.
Була, минулася життя холодна стриманість!
Незацікавленість зими – це все було!
А нині – теплий – по світах
Вирує вітер, в жилах бродить!
Непізаному щастеві і – свобода!
К хмаркам, промінню – квіти зводить
Весни весільний зелен – стяг!
А ви – усе мене обходите!
Все обминаєте життя.

ЯСНИЙ МЕНТ

А нині ясний мент один став.
Питати. Це кінець? Де він?
Яку весну мого дитинства
Півсон, в схвильованість одлиг?
В пробудження життя, у рушне перемін –
Гудуть жуки, потік, проміння, дзвін?

Яку любов, яку ласкавіть
Несе ця прохолодь вітрів?
Це, коли пристрасно-лукава,
Що без вагань їй все віддав я –
Знов тільки загадка. – Котрій
В примхливий вигиб тонких брів
Все, як на ваги дав й згубив...

І кілька днів... і каламут...
Все не пізнав, аби бажати.
Невичерпностям весни палати!
Від уст її – жадать отрут.
Тобі моє життя неславне!
Покірне серце моє – на!
Лиш насміхать. Одного зна!
Така привабна і лукава!
Життю й весні – отрута слава...

Вже все – в одно бажання, слово!
Вона мені – керує все!
І так ліниво мука ссе!
Несе кудись у безвість – повінь.

В МІСЬКОМУ ПАРКУ

Так цупко за горло. Та вирвавсь свисток.
Напружено. Різко. Сильніше оркестру.
– Швидко лимонаду, пива ковток.
Пригода! Щось з колії. Де це? Десь тут!

Збігаються люде, діти і пси.
Навипередки. Що там? – Цікаве те диво!
А він – за паркан – важкий скок. Аж присів.
Глибоко, на цілий вечір, зітхнув.
Бувайте здорові! Щасливі!

Зловили? Бачили? Втік? І зловив?!
Поліція! Ще! – І то – детективи!

І знову – нескінчений анекдот!
Що те безробіття: злодійств, аж нахабно!
Оркестр спускає з цепу фокстрот.
Сьогодні – украв. Взавтра – ще ширший рот!
Голодного... Власть би мені! Показав би!
Бо ще – й революцію там. А їм що?!
Гав ловить ця влада. Свинство!
Обдумані вирази, рухи – ізнов.
Чистий театр – оці променеди!
Ну взяти хоча б молоду любов
Пари в сусідстві....
Холодні, як жаба!
Фонограф – слова. Манекен – рухи. Кров?
Кров, пристрасть? Шкідливо!
От, внадилося!
Хвилюються – в чемний, прилюдний блуд.
Дражняться в міру. В міру – обняти.

Їм все до ладу і до міри – кохати.
Ну – розум в цих е! – Будуть люде!

І нудно ж мені! І встромив би ножа –
Із нуду чи заздроси... так от, для спорту!
Чого цей, частіш, не трапляється жарт
З буржуа? Я б то – різав. Навчили ж, до чорта!
Так нудно! Із доброї сотні цих пар
Закоханих. Й так... Лиш в одній
Стрункої, смаглявої дівчини – жар...
Побачив я в погляді – блиск неспокою!
Благословенний блиск,
Що стоплює камінь життя, як віск!
А інші... усі – який зиск!?
Із тисячі – маю сьогодні – тих – двоє!
Вона – і той, що скоком утік.
Осяйний, електрики й радіо віку!
Так тяжко живого знайти чоловіка!
... «Коли б вже ти в рямцях жити? – назвик!»

ЗАКЛИКИ

I

І знов – тих ранків терпентина
І простору – лунка луна!
Глянь! Навіть тінню, попід тінню
Бує, зацвіла весна!

Дивись! Сміється! – Навіть попід тин!
Квітками-смітниками!..
І нам би усміху знайти!
Найголовніше: на путі,
Охоплювати світу. Чути – звірем.
На голос крові. Вперто. Щиро.

Ці пуп'янки квіток – ті перса
В любовний, перший рік дівчат.
Та посоромився б! Уперся

Понуро супитись, мовчать!
Мина весна! Життя мина!
Ти б краще ширшав у світи – луною!
Як вітер, все – незаспокоєно!
Загорклини самот – не знать,
Бо не напрошуватиметься і до віку
Ні сонце, ні весна. Самому здобувать!

Понурий! Гидь бере. Подумаєш! – Жона
Тобі проситиметься: хочу, щоб щасливий!
Весна, що сяєва – сповна...
Сам: жити, рухатись... Все диво!
Іди! Хай пристрасти олива –
Гамує – юний хміль вина.

II

Розкрили обрії вітри!
Веселий світ, дзвінкоголосий!
І того за ніч! Підросло все!
І криголам – весні. Нестрим.
Гей! Всім бажанням, снам – що бачив –
Замріли весняні степи.
Пестися в теплім вітрі. Пий –
Вин сонця! Даль зеленомроку!
Стоять на міст – не стерпи!
Ну хто там – ще дрімать? – Ледачий?!
Я взявся цупко: чути, бачити,
Я з того міста, що ступив –
Так, цілий, – в світ! Хай і на вдачу!

ЛІТНЯ НІЧ

Жить! Змог, що переможних стеж!
Розтерти межі! І розтер би!
Уста, що словом мук роздерті!
Цю рану – рвану по краях, устами теж.

Солодкий – у полях туман.
Дівчата – в молодість, – дурман
Зовуть – дзвінкоголосі, яснозорі.
Нічний, таємний час оман
Піддайно струтні де тіла –
І таємничо-зичні зорі.

Нічні часи, де кожне серце – зна,
Спізнається без слова – серце кожне.
Бо взяти світу, всього взяти можна!
Ідуть в гаї... лягають, як луна –
У трави густі та п'янки... в серця і тіло!
Бо – зельній молодости – творчости скортіло!
Бо – їм простір, і вітер, і весна.

А тут: не розірвать. Любов'ю.
До серця – камінь – приросло.
Недбала падь. Ти вся – як стерте слово!
Ти засмороділа, як падаль, джерело.
Нічого не навчилась. Не забула.
Путь щастя – всп'ять звернула....

В СНІГАХ

З.Б.

Гасне твій спів у снігах.
Ген... Ти – аж ген. Забуттям і спокоєм.
Тільки німа нудьга
Тут, довгу ніч, зі мною.

Я – веремією. Казкою сну!
Сну, як снігами, ця ніч – горіти!
Згадку забити лише. Зімнути!
Голос той! Серце – скорити.

Незрозумілий я.
З мук, що погромлені днями,
Виросла мрія моя –
В небі палахкотіти вогнями!

Ти ж: це – всталена коля...
Де, мудрій, бігать – за снами?
Холодом, бурею спалений я –
Вірний, – в своє. Все, так само!

Але заглохли в суглобах поля
Серце моє – безумне тобою –...
Як немовля – себе намовля,
Стале, однаке – йти за тобою.

Зойк – як день: погас у снігах...
Тут глухота... Бо світам – стороною!
Сіла в кутку чорна нудьга.
Цілу ніч – розмовляти зі мною...

ПОСЛАНІЄ

Міцна, як вітриол, гостріша за мороз!
Любове, ти, – що стільки коштувала!
В несамовиту лють, безсилі, пізні сльози –
Мій зов – без одзову, що й зненависти мало!

Брехлива подруго! Зрадлива ліпото!
Це – гірше мук, – мені в знаттю отому,
Що стратив стільки сил, і віри, і надій –
За несмак цей тупий, за непотрібну втому!

Хвилину: дощ, там: сніг! О, проклята пора!
Так лихоманково шинків гарячі очі
На жовте світло – з каламуту ночі
У п'яний гамір звуть – ще раз сказати: гра!

Воно – гірке знаття... їй серця бракувало!
Для неї – щоб тобі за відданість... Ходім!
Ходім в шинок. Ми по шинках: життя...
А то... – давно б вже мали –
І власну жіночку, і м'яку постіль, й дім...

Осіній вітер стогне і сичить.
Осіній вітер – друг. А подругою – курва!
Раділи ми на весняну, на бурю...
Хвилину: дощ. Там – сніг. Так завше уночі...

Осіній вітер стогне і сичить!
Жага моїх пустель! Моє несите горе!
Я вийшов пошукати уночі
Любови людської, мо' їй за світла – соромно?!

Наївність, наготу – у вірі – показать?!
Признатися, що серце жде, вартує...
Вогка, запряла ніч. Ніхто ніде – не чує.
І марно – вірити. І марно – когось звать.

Риплять ворота? Деревя? Це пари!
Ліжками – ті, брехливії – риплять!
Тут: хрипло кличе тінь – на тротуарі...
О, люта ніч, що в ній – спокійно сплять!

Воно ж болить! – Гостріш вістря ножа!
Мій зов – без одзову... – тобі, тупа самице!
Любов, як вітріоль, ще, ще в пустелях сниться...
Хоч серцю і життю.... Та пху! Ну, хай іржа!..

МУКА (варіант)

З.Б.

I

Дурнувата закоханість...
Ні! «Єдина, велика любов» – до безтями!
Так? Ще гірше. Різними ви путями
Завзялися іти й жити.
Їй – нічого. Тобі – тісно в світі.
Пустка в хаті.
Прибере хто? приладить?
Ані спереду, ані ззаду...

Пустка все, бо її немає.
Сірий день – піщаною горою
Задушити, поховати – зсувається.
Ти, мов сохла рослина.
І – тижні, дощі ці!
Де він, світ, як пав'яче перо?
Сірий смерк. За вікном – через відро,
Через верх, як душі дірявій –
Дощ осінній, слизький. Нічого ласкавого!
Вечір – дотик смерти. Моторошної – руки.
Ти закинутий в самоту. Ти оглох. На віки!
Оце й світ. Цілісінький. Світ, що сонцем – мовляв, ласкавий!
І розсівся на цілий вечір – чорт його знає – чорний птах!
Ти – в пустелях дурної любови...
Ти – у несамовитих снах.

II

І дрижати – стукіт. Хтось усе береться за двері.
І в дійсності. Не видумка.
Не на папері віршем. Ні.
Ти її чекаєш.
Вона зміст, почуття усіх днів!
Що там, у світі? Дощ? Сніг?
Стукіт і тінь поід двері. Ляка він.
О, смертельний листопаде! Будь славен!

III

З дня на день: спрагота, пустеля.
І гремить у тобі, як порожня бочка.
Зойк минулому. Невсиченого бажання біль.
Не любовного того чаду – похмілля...
Накудкудакала – спомину квочка.
Ну, впоряджуй її! – Святий релікварій!
А що божевіллям – у одчайних днях?
Ну! Рятунку якого знайшов?
Та нічого! Навіть натяку – ані...

Вона, свого життя і пуття пані
Десь спокійно бавиться й спить.
Ти: божеволієш сподіванням.
Ех, дурний!
Чи мало інших жінок?
Хочемо від усіх однакого!
Ну: так забути, змінити,
Що отак, дурнем, плакати!
А просто, як не те, як чуже усе...
Що в життя принесеш?
Тої муки, що серце ссе!
Наробило, волі дав йому, серце...
Стріла... Ось, ось – згасне свічка.
Все. Над усім. На всьому мжичка.

IV

Сутінку. Дощу – монотонний шепіт.
Позбутися. Навіть: задурманитися.
Це означає: ще б пити!
На останок. Собі – на подзвіння.
Ну, авжеж! Отаке з нами – нині!
Гей випити! Забути! Ще – пити!
Сутінку, дощу – смертній ночі – шепіт.

V

Все ввижається, струнка, зеленоока.
Звідки берешся? Чого хочеш, мороко?
Все, по ширости, дав – і брала.
Ви – страшні реалісти. Зрачувала: мало.
Вічна! Офірна любов! Тьху! Примаро!
Хтось мертвий, восковий – лежить у труні.
Інтелекту – червам – смакувать в мозковні!
Буде – край! Славний кінець – смашної приправи!
Чудовий кінець – славній неславі!

VI

Ну, дурню! Божеволій!
Ще писатимеш, може?
Дні – у чорний друк.
Муқ, як мислі, – обрубаних рук!
Пустка. Стратна. Люта самота.
Все не так. Не туди. Вона не з тобою. Там.
І удари вітру – злобно і сміливо!
Від удару – найменша клітина дрижить.
Дрібно дрижить ціле тіло.

VII

Нікого нема. Ти у горах сам – в туристичній хатині.
Самотино! Вже не стерпіти більше такого, як нині.
Счеркне смерть – все, що виповнила мука вщертъ.
Стлієш. Аж навесні, як плестиметься вже по костях
павутиння
Люде якісь знайдуть. Хто згнів, загинув?
Згнів непотріб, що не вмів, палаючи, здобувати,
Що не здолав зірвати печаті
Замкненого пуття одного,
Якби світом тільки одної, тої – її – дороги.

VIII

Голосе крові! Міцний! Будь славен!
Будь славна самице-носільнице родючих вимен!
В тисячах, мільйонах одмін, імен.
Як забуде муж, що він владар – це ти неславою,
Ти караєш розум його і волю.
Будь прославлена, каро! Досхочу нині вволю!
Славно будь, коханко, носільнице вічності для міцних,

А для кволих – кринице смертна!
Славна, коханко, будь, що життя ти дала –
Повну пригорщ, як радості, так і муки –
Напитися досхочу, досхочу зачерти.

ІХ

Німота на усе. Нема. Пусткою світ.
А що ж буде, все нидіти, – потім?
Ти життя отакій-о віддав турботі?
Ну, покинула. Бита карта.
Але путь замикати в світи – чи ж варто?

Х

Ти одумайся! Ти очуйся, нарешті!
Вони: пригадка, заклик – ті ранки, що зводяться.
Там вітри, проміння, простори! Ну, годі –
Жить прожитим і сититись – рештками.

ХІ

Ти ж не дуриш себе марним чеканням!
Воно того – багато – всякого – здушено.
Стільки сили, часу змарновано, моя пані!
Продумано і відчучо стількома болючими душами!

ХІІ

Нині густий сніг. Як учора почав – іще досі.
Кличе: вирватися. Кличе сказати – досить!
Усе заново починати кличе.
Сміливий – стань. Не блуди ніччю!
Прокладай по неторканім – слід, по білому.
Хіба варто отак прив'язатись – тільки до тіла?
Жаль – забий! Жить: велике, чисте кохання!
Ані сліду. Чисто й біло. Послухайте! Сніг!
Я забув. Я вам вибачив. Заново все, моя пані!

ЛІТНЯ НІЧ

Над прірвами обрію – темна трава.
Ніч буйна. Мрійлива. Червнева.
Де серцю: облесні греблі порвать,
Де все – у пещоти хотінь заливать...
І бачить... Торкатися радісно – мева.

Над прірвами – виріс ночі бур'ян!
До любої ближче. Світ мацати насліп!
З віків, на щоденне, старе – поховать –
Зсувається ночі насип.
(...й тримати в руках своє щастя?!)

Щоб ми, молоді – без тягла вже могли.
З світанку жить – з-занова. Стати.
Що тільки здоєне, тепле – імлі
Молоко... А вільгіть, в цілунках, – потати.

Латаття – веслами. Люба моя!
Дитячий, лоскотний лепет!
Млосні коліна в човні цілувать!
І трепет. І захвату – зорі роять –
На щастя сон-злот. – Ніч вертепом.

КОХАННЯ

У весняну блакить небесні поштарі
Б'ють крилами, що радісна нам вістка!
А ми – не спали до зорі –
В захопленню весні, у новознайден зміст їй.

Ласкаве, аж придуркувате. Бачиш,
Де б не пішов. Довірливе, добряче...
І тільки пристрасти жага вартівно-зряча
Все простягає рук. А ти від щастя плачеш?

Здружилася з дитинством знов.
Моя мала. Звіря кохане.
Дні – роздобрили. Чисто – ханом!
Ситяться... О, «свята» любов!

ПУСТЕЛЯ ЛЮБОВИ

Пливуть у млу ставні, сторожки вежі.
Ти – в смерк, задумано – к вікну тепер присів.
Зворушенням твоїм забракло мислі, слів
На цьому, на варткім часі,
Що мукам він, збентеженню.

Ніч. Затира усе. Ростуть – найперше – межі.
Десь стратились в імлі шпичасті вежі.
Це ніч. Твоя. Що у страшній красі,
У мовчанці, безрухості замежить –
І ти, що жить спрага, себе на смерть даси.

У зоряній важкозерній росі
Нам ночі. Темний світ. Страшний тягар носить.
Любови й злочину – однакове безмежжя.

А зорі! Зорь! Цих марности вогнів!
Байдужих в наш напруг. Високих, понад будні.
Як зводить будівель – даємо обрис трудний...
Важкі та строгі – ...Й хилять небосхил
Вітри, що їх не чуть... Що – зорями прибили,
Мов дзв'яками, цю тиш... Тиш часу злого, судного.

Лиш зорі. Безліч зір. Вогні далекі, чудні.
Ви, блудні марности... Однаково, від давен
В пустелища любовні – спраг носити,
Безплотно гинути в сухих пісках невситних,
І битись ніжністю – об камінь...

ВЕСНЯНОГО РАНКУ

Весна. Пташки. Сади.
Базари: голосніш.
Це: вулик – навстіж вулиці!
Глянь, сонце, нам сюди!
Вона прокинулася, тулиться...
Вітри – в розкриті, просторі сади...
Поцілував – лице... Тепер – сюди.
Ласкавими очима вітер.
Пахне все, цвіте!
Йому назустріч сміх. Одвітом!
А холоду? Давне? Непривітність?
Нам пам'ятать – вороже те?
Чи нас, міцних, чи нас, ласкавих!
Ти нині – спробуй...
Пелюстками нині!
Ти снігом більш не заметиш!
Ми щирі і сяйні – веселим світом!
Авжеж!

В світи пішло живе – теплом.
І граєм: певний, свіжий воздух.
Усім – весна. Старе на злом!
На серце покажу – світ – ось – де!
Й така мені ще нехить, лінь
Від любих одірватися колін –
Піти кудись у світ,
На когось працювать.
На цій землі – великий непорядок!
Чи ж так від любих – одривать?!
Та почекай, ворожий і павучий гаде!
Ми ще заплатимо! Заладимо!
На когось, на чужого йти – далеко...
Коли приємно тільки з нею. Легко.
Іще полежати. Ще мить. Іще хвилину.
Йти по чужих – такамені лінь.

Потоком у вікно – проміння рине.
А з нього – кров дзвінка і в пісню
Голова.
Кохана! Але ж ти, от дивно це!
Щодня дорожча, та нова!
Непізнано нова. І нині...
Дай пити див, не надивлятися, щасливому.
Щодня нова. Дорожча. Дивне диво!

Веселий зір – хова.
Примружується.
День: пещотно ущасливлений.
І тулиться міцніш.
Гаряча – обняла.
І кров'ю, жилами – солодка, п'яна мла.
Коханий! Сплю! мене ще не буди!
Поцілував щоку... Тепер – сюди.

МЕДИТАЦІЯ

М. Рильському

І пораємося – в такім щасливім світі....
В погожім літі... Щирих, свіжих днях.
Як навманя – ходили іще діти,
Зарадив хтось, що можна й штучно жити...
А схаменутись... Пізно здоганять...

В руках – синиця... В небі – журавель...
Жить, не боятись осени. Ні ночі.
Так жить, як жон любить – охоче.
...А десь морями блудить той, порожній корабель
Летучого Голландця й Мефісто – регоче.

КОХАННЯ ЛІТНЬОЇ НОЧІ

По третіх. По півнях. Як не пускав,
Та вирвалася. Власне, мов пробилася
На вітер, простір – кров. І пломенем схопила.
Ніч. Дикий степ – високих, чорних трав.
Туман лугами – теплопрокий – став.
Ця глухота – дремна, що, дика в силі, душить.

Дурманом – ніч. І нагота її,
Що ідолицем над віки – виставно
І панівно – світилася. Чиї
Які, не одолать, усе хотіть, ласкавої,
На досвітку – невиситні голоси?..

Найвищим, найвимовнішим із болів!
Непогамовні впертості бажань!
Мое полум'яне, у сто-явах кохання,
Що землю – на – живе та не живе – розколює!

Я ночі щій – на голос крові, вволюю!
Вогнем, що клекотить, – згартований і спражений!
Собі тепер, що сил, відважною рукою
Любови і землі –
так сміливо
відважую.

1926
Засмуки

РОЗЛУКА

Білою хустиною помахує.
Що далі, вперед – меншає, маліє!
А крилами, в блакить – забили птахи...
Прольодь неба – зламана.
Світ весняний – шаліє.

Вже мандрівники до нас... – вертають.
З вірію.
І з півдня бляск несуть.
До нас – одзимку – втомі.
Їм байдуже, що у покинутім кублі є,
Що покиді торішнього, соломи.

Ти, з білою хустиною,
Вже й не видати навіть!
Блакить, засліплюючи,
Крилами ширяє!
О, моє серце! Смутно і ласкаво!
Кого полюбимо?
Кого Шукають? – чекаємо?

НА МУЗИЦІ

Дівочих мрій всі ніжности палкі.
Юнацька ненасить та хтива, з'їдна туга.
Всіх снаг і сил, в єдиному напругові
У дотик, у літьмий – коханого руки.

В тремкі вхопили в кігті – згуки,
У мовчанки розкрити, спраглу муку...
Нот корчаться на племінь хробаки.
Й розбещує жагу солодку.
В себе закоханий скрипаль,
Що послідовно, як на чотки –
Нанизус чуття, надії та думки...
Щоб в дотиках спалилися дівчатка біля юнаків...
В мент щастя
Аж на смурть
короткий.

1927
Прага

МИСЛЬ

Найм'якша постіль – од віків – багно.
Найприємніє: серце льсне, підступне!
І той, хто зброй об ворога не ступлює,
Роздлубує життю філософічне дно.

О, тьмяні сидюхи! Осіння комахня!
Дентисти власного індивідуалізму!
Вам не пізнати, як дуалізм – монізмом
Стає життю, де є підбій, борня.

ЗОВ ДАЛИНИ

Несміливість і сонь... Чи ж, мухою в окропі,
Коли вітри з морей, на зов земель казкових!
Аж слову клекотить – про той, наказом крові!
Пах Океанії, жорстоке сонце тропіків...

Ще не відкриті землі та шляхи є!
Там: захлинатись неможливою любов'ю!
Де гордий став – підносити над головою
Родинний прапор людського підбою.

ХМІЛЬ

Переливається – в казковій грі – у шклянці
Пахуче, вистояне і густе вино.
Снючи про далечінь – їм впитися дано,
У ясні вечори, коли сказав коханці,

Що не здолать! Що тут: їлке лиш дно!
Що тут: несила. Відійду – уранці.
З-за моря дального, привезти їй сап'янці...
О, вітре даліни і зови, як вино.

Синіють небеса – смеркань, вагітних злотом...
Як промінні дощі – на моря гладину,
Так, злито: мисль, чуття – співають: в тонку струну...

В такі, аж паморочно... Радісні – висоти...
О, жити захвате! О, нерозгадне: хто ти!
Душа і мисль!
П'ю вашу глибину.

ВІДПОВІДЬ

Путями прощ не ходиш ти, одзовний!
А! Ви, щоб слинив закут знов?!
Та міру і терпець! Число – до краю сповнено!
Чи на простір, або загнити, – кров.

В розкриті, у застигли очі
Я – мстливо – іскрою пожеж!
По ворогах забитих (я) – підеш!
В світання – з буряної ночі...
І греблі та межу
Так буде, бо так хочу!
Які – зітреш?

Напруги й вітер – землі залива.
Ці обрії: важкі ворота – й ржаві...
Добі розкрито – у поход державний...
Вам – панахидний зойк – ховать.

Зібрались, сови, в чорні вечори
В свої осінні закутини пліслі...
Гнійниці почуття та смітничиська мислі...
На труд і здобуток живого – упирі...

Домолюйтеся в неба клетотінь
Костелами давно не гомінкими!
Ніч руку простяга – чадна, задуха димом,
На вас росте – ця велетенська тінь.

А наше: кров із ран – безкровію стігмат!
Солоний, гострий – бою аромат!
Нещадний, мстивий вихід – вас стоптати!
Вас кроком вдалечінь – забути в баговиннях.
Не бачити. Не знати.

ЯРИЛО

Поганська, густа стогне: весно! кров...
І зір – уперсь – стрілою хижо вп'ється.
Захланний зір... Прокинеться, заб'ється.
У клітці ребер – серця звір...
Аж барвою знемог дівочий вид заллється.

Ненаситом жіночих – темних лон –
Жаждучої безодні – голос, очі...
Захочеш так, що стнеться, що схолоне...
Що стерпне світ. Скажи! Так жити хочеш?!

Із даліни століть – для поколінь черги
Важкі ланці – життя кувати – ляжуть.
Це: вийдуть з мороку. Хай – рушники пов'яжуть
Діди дебели. В хустці – пироги...
Й наварено медів барила...
У рік, у добрий – обдарив Ярило...
... Красо дівоча! Парубоча сило!
Ставайте в красний кут – на зміну!
Хай ярина рвучка заглушить озиминня!

ВЕСНЯНКИ

Вимовно – зовні від узлісь – співають знов дівчата.
Тривожний шепіт в листю вуха.
Весна виводить кров, що стала, мов на чатах...
І пах молозив. Тіл – міцна задуха.

Як дикий воздух: свіже, молоде...
Усе розпалене і спрагло – войовниче.
Під шкірою – пружнявиться, гуде –
Ќров, що велить і кличе.

Дівочих голосів м'який там млосний зов,
І ліній тіла біг, – як спів, що рве...
Що все його б ти слухав...
Межу і міру тут знайшов.
Обняв... і не пускає. Що сили є, що духу!

Вагою квіття схилені куці...
В траву, в сочисту звірині – зімни ти!
Що – неспокійний бродяч, вцертъ налитий
Весни... І не засне. Лящить!

Пташва й собі... І ломить куці квіття...
Все голоси, що перехресно – світом!
Такі важкі, благословенні спраги!
Що світу здобувать, до наготи звільнять!
Дівочий зір – вимовніше всіх – благо!
Вже руку простягнув. Уже кишиш – обнять!
Бо насолодою, дурман весни – ця ніч зоветься!
Тривожна ніч, якою править кров!
Якою кров, – здобутий світу – рветься...

1925

Горні Черношіце

ВЕСНА У ГОСТІ

Щоб – нестидким устам – міцна рука була,
Щоб м'яти трави – парубкам, гула
На все-хватка і смілива – жить – сила...
На посаг, на багат, на всіх дарить – Ярило.

Й зеленомрока ніч. Досвітниця чадна...
Ставна, як дівчина. Гаряча в своїй млості – ...
Це – Лель! – Ярило! Це весна!
Весна – у гості!

ЗЕЛЕНЯ

Сочисті зеленя.
І сонцем золотіє шкіра.
Путям, що так дзвенять,
Життям – на серце – звірився.

Він – не ляка, цей сніг,
Що з пелюстків пахучих...
І любій – все до ніг,
Що радує і мучить...

УРИВОК

Сичати сірчаним дощам,
Градом кам'яним – побитим!
Ця – вкотре? Марна... о, якби-то!
Якби – не мить! Це – не ляща
Тягнути десь, у соннім плесі!
В сонь сподівань – діди могли
Тягти життя свого суглій...
Вона – швидка і не облесна.
Отут судьба – лягла на сина...
Життя: – струною біг. А голос – голосіння.

ЗНОВ ГОЛОС

Як папороть казкових снів –
Під місяцем в ласкавих мевах
В тон вітряний бринять пісні
Мені ізнов... А світ, росте він!
Знов чую владне я в собі.
Прихмелено – бадьюру, вперту
Кров мандрівничу – боротьбі...
Відвагу і любить... І вмерти.

НА ПРОЩАННЮ

Світанку склінь розколивали.
Хрипкі сирени та гудки...
На рельсах дальнього вокзалу
Уже проміння заспівало...
...Бив телеграф свої крапки...

Прощань схололої руки
Не знаючи, як бути, не одривали...
Цей – споминові – мент важкий...
...Криваві – дневі пелюшки
Вітрами в даль – світ напинало.

Намарне звірившись... гірко так пізнав:
Що – все глухі – вони – серця...
І легше жить – не віривши!
А палко марив я і ночами писав...
Захоплених, несамовитих віршів...
Ви пожиточнішого, врешті, пошукали б!
Так. Легше жить – не звірившись...

Не віршами. Тепер: девіз на біржі!
Усладна – жінці – за ману – мана...
А може, краще так! Було ж: на спад!
Все гірше!..

Дай серце... І питать: к чому?..
Пшениця, цукор, дерево, кавчук!
Це – так ціна!
Кого цим вчу?!

ДОКІР

Думалось: кожен – Адам.
Рідні: земля і небо.
Боже! Дитячого сну потіхо!
Сили твоєї... на все і на всіх!
Людям і землям... Годам...
Кожному зрідненості – так же треба!

Ждав, що з мого ребра –
Жону зробиш.
І світом цілим – родина!
А тут: пустельні, чужі... не кленуть...
Навіть... Що рідних? Навіть себе не знайдуть...
Чорна, тяжка година...

МІСТО

Міський, столунний шум. Крицевий та чегунний.
І суета. І дим. Росте у день, як хмара.
Що мозок і душа: жагою, летом – юні...
Душа і мозок... М'язи і нерви – струнами!
В напруження! У чин! У дію. На удар.
Шумлива пристане! Вируй з людського руху!
Віками тесане ізводь, добирає каміння!
Могутнім гомоном – упитися і слухати,
Як нам тужавіють століття й покоління.

І путь нова, пряма – залізом.
(Простелене удаль пасмо...)
План інженера: у майбуття – віза...
В майбуття – всі можливості завізвано!
Й завізваній добі, ми це дамо!

Порвати мертві петлі меж...
З баюр, вибоїв гниловербих,
З обміжків – випростатся! Стер би
Широкий, вільний шлях – минулости лайно!
Бо хочемо, так і дано.
І діять, жить: безмежно.

Нічним полям у каламуть
Експрес зірветься.
Двигтїти, миготїти верстам!
– Не чумаки по сіль ідуть!
Онука стала кров така швидка!
Це – міста – у світи – залїзна рве рука.
Що – слабше тіло й серце, так порветься,
Коли вона торкнеться.

Як перші зустрічі – тут селюха лякають!
Цей кам'яний полон – йому навзрид!
Де, тягло по ущїлинах
Задимлених провулків – проридають
Трамваї –
В згублені, забуті вечери...

Схвильований селюх тоді шукає парку,
Де б жадїбно, в сухїтні зеленя –
В зів'ялі зеленя – по небї – за тим згарком –
Де місяць, зорї – дивиться – обнять.
Обнять, як матір в давньому,
Розлукою – пороги!
Розп'явся б на воротях – там, в селї.
Але суворим зростом доб, землі –
Ти, кволий, не змінити переможних літ –
Не стримати ходи.
Нї! Покоряйся, знемогий!

Хай, далі обрїю із поколінь –
Ізвик ти не дивитися...
Інтересом,
Так даль сусїдового плоту чи межї...
Тут: серце міста і доби. Жадне!

Вагітне світом!
Йому із каменю – росте.
Залізом жил.
І пломенем руди, і дурманами мислі –
Сурмити волю на безмеж, безлік!
Що вивершить добу, сам вивершиться –
Чоловік!
Твоє старе – ми в кут затиснемо!
А виходу тобі: скоріше б вжився, звук!
Бо так! Тепер любити двох:
Це волю й місто, братіку мій менший!
Що ти прийшов з села –
Нуждою гнаний – жить.
Не будь розгублений,
Де вік: в залізний...
День: у шик!

З ДІВЧИНОЮ

Всміхнеться, гляне... (Хитрі, обережні...)
Вивідує, як підступа він, обраний?
Брутально енергійний та збентежений.
На все й усіх – хоробрий.
Йду, п'яно, поруч. А весна: дзвеніти!
А серце: пісня повені і лоскіт!
В наївне слово – будемо, як діти,
П'яніти і радить... Її волосся...

Я пахоці п'янки пружкого її тіла
Вдихаючи, хилюсь – в цілунок – обнімати...
Ось тут, і зараз... Так припасти сміливо,
Як ще до перс – тоді – навчила мати.

ПОВОРОТ

Іржавіє вода по замулених плесах.
Як вимерло село. Ні душі. Всі в полі.
Прийду додому. Ніхто не стріне.
В хаті пустка й тиша, що серце вколе.

Сяду. Розгубив – сміх і сни по світі.
Пожежами випалив. Заглушив – залізом.
Певно, з цього мамі коханій
Тая, сліз павутинь, все у очі лізе.

Як вони? Стягнуться на корівчину
... Діжку огірків насолити...
Спокоєм поліття осягну хатину
Очі безслідно лишили.

ЗНЕВІРА

З.Б.

Погорблені гори мандрують у далеч.
З вікна вагону – ліси... лани.
Чого вони хочуть? Чого їм мало?
Куди тікають вони?

Звичайні: конверт, марка і дата...
А от... порожнечі – на цілі світі!
Всім у світі... здобути щастя і свята.
А я?.. Так нічого... і нікуди йти.

ГОЛОС

Той голос і той зов, що пнувсь понад ріллями.
Де в клетках вітри й могутня сонця ватра?..
Любов і зненависть... І чистота, і гріх...
І в муках – сміх... Суцільно злитні... Марити...
Йти, блукать вечірніми полями...

О, як затримати шалений біль і сміх!
Світ форми! Лінії – ось – розповзеться пляма!
Все бачу лінюхам, раба, як двійника...
Все бачу плазуна – вимолювати гріх... –
Та смерклі небеса, – закляті глухо, – в камінь!

Не в горах ти. В багні, що коло замика!
Однакова всім поривам, вікам... –
Сипка підданиця – земля – гнітить і замика!
Багно, жона, земля, що процвінуть – квітками.

ВЕЧІР

Тихі, йдуть у порожій алеї...
Напруті перса. Уста покусані.
І знає він добре. Чогось для неї!
Бо мент, і згубить.
І не може, а мусить...

Тихо йдуть в порожні алеї...
Де сині тіни по слідах цілюються,
Де над чорні, смуткові туї
Прозоре – вечірне мовчання – вартує.

Як у горло – гостро – згорклина настурцій...
О, чом ти, по-іншому, боле? – Чого нам?
Жінка і муж – і кожен по-своєму
Відчувають...
Далеко пісня – луною.

Вечора чорні води – все вище.
Мусів. Не знайшов. І всіх мір перевищено.
Порожні алеї. Смуткові туї.
Вертають... Тихі, чужі – глухотою.

ЧОРНЕ І БІЛЕ

I

Ворожість слів стає співзвучна.
Спад, зріст у лавах. Як магніт
Присуджений чуттєві мучить
Цей – витворений, зламний світ,
Що, в душу, проклят – жінкою, любов'ю...
Який плачу життю – в найвищу, у ціну...
Землі – за гру високу. За струну –
У вищій чистий тон – плачу життям і кров'ю.

II

А лиш весни короткої прилив,
Ще доки ніжність – не зросла у пристрасть... –
Цей воздух переливчастий і чистий
Крихкий одлунням – радістю втопив...
Лише одлигою в таку пору
Прозоре небо, ясний смерк – по снах...
Морями радості, де зично теплі зорі...
Де по-новому крил пташиних – змах.

Смеркальним небесам, це світло їм – звідкіль?
Смеркання довгі – у казкову пряділь...
Хмарин... А прилетіли ластівки, нарадили
Такого, що все – пестоц або хміль.

І тільки мені слів – ворожість вперто мучить.
Тих слів співзвучности, що в мислях все плетуть.
Я з вітром – став тривогам нерозлучний,
За вітром в землі я, де пелюстки мете...
Де серце в захваті і болеві – росте...

СЕЛО

В сотки поколінь, тисячами тих літ...
Однако: вродитись хотіли, біль випити...
Селянська доля коло землі,
Де колос – жезл землі –
В руках, як в жерця – у Єгипеті.

Однаково – з усміхом темним – підняв.
Землероб його – люблячою рукою.
Побожність ріллі – кожного дня:
Снопи, корови, купи гною.
Закон, що в пилипівку – сина женить,
Пашню, аж подорожча, тримати...
Горілки... В обжинках, хрестинах – залитися...
І бити когось слізно – і люто гуляти.

Колос в руці, а приплодом – думки:
Пудами, корцями, м'ясом...
Побут, що зрушити – годі. Важкий.
Відосіблений, вмежений, ласий.
Довго і трудно в землі працювати.
На ласку Бога-природи – звірятися.
Волами думку, як ниву підняти!
В життєвому теплі звірати!!

Все: замкнене в обрій. Ще – в прадіда сни!
Буття, що ні мент, ні крихта – дарована –
Де богинею щастя і множини
На поріг – круторога корова.

ДОСВІТОК

Ще просонню димлять розлоги,
Іскрить крупнозерна роса...
Та – небу – розливать яса...
І зводяться на всі дороги

Вітри, з повсті м'якої – сонно...
Густий туман – ще далеч стеле...
Та сходом – неба храму...) стеля
Ясніша – божеством – у вірних – жданий сон.

А нам: нап'явсь, зайнявся схід!
У мечний блиск проміння – неба!
Розвівсь небесний – рясно без.
Нам в теплій просоні не треба
Чудес і божества. Радіє крові гін!
І зводиться хотіти, – дужий!
Всім тілом. Бути: все! напружився!
Небес лункий – розколювався –
Ударив вітром дзвін.

ОСІННЕ

А нині день, як струмінь золотий.
А день – ласкава, лакома безодня.
А день: нарешті ізнайти –
Ще крок! Напруг! Прийде! Буде! – Сьогодні!
І щастям серце спиниться на мить –
Всю життєву пізнавши шир нестерпну.
Дня золотого воздух стерплий,
І синій холод – вітер струменить.

КЛОПІТ З СЕРЦЕМ

Із лона темного – народжений наново
Встаю: весні і світові – офіра.
І спіє, як у полі жито, слово,
І ненаситно: міра.

Із лона темного – на хміль змагань і муки
Народжений, я в боротьбі за щастя.
Світ, все що на путі, взять в люблячі, у руки!
Корити, як не дасться.

І – я капличка – в лагідному сні...
Бува: сором'язна, аж кривавиться – мрія...
Що стільки зла упертого в мені.
Що хижий муж – не будь інак – такий я!

І, в ясну сутінь повних вечорів
Душа – ось, ось... Молитись вже здолає!..
Та він – удар. Жорстокий спохмур брів...
Вбив серце. Молот: звівсь. Йду – покорять безкрає.

РОЗЛУКА

Не уступишся? Впертий! Так нині
Це – востанне! – Рівняє плечі.
Піднялася – рвучка – в далечінь.
Закусив уста. Не перечив.

Залишився – в болючім півсні.
Пережить. Відшукати, жагучий,
Те, чим... Як же ласкаво мені
Ти співала. Робила останні дні.
Певно, думала: менше б він мучився!
І вже ген... ген... Далеко... Далеко в житах!
Така легка, крилата, без ноші.
...Щасливішому буде її покора – в очах...
Вже назустріч йому – йде – хороша.

День згорає. Сижу, як приріс.
Біль – дарунком – в моє безлуння.
А від неї, заходу вітер – ніс:
Запах тіла. Вогкий поцілунок...

1923

СУДЬБА

Годині пожару і бурі –
Присуджений, твій звівся вік...
Бо не болоту, не баюрі
Не в сонь гірку, дідівську – звик!
Скажений живчик! – Крови дзвін –
Несамовито, люто б'ється!
Це твоє серце? Так! – Моє це!
В нічних темнот – лякливу ринь.

Мистецтво! Ірраціональне! Не перекоує, не дає доказів, не топиться в риториці, дидактизмові. Легко говорити – лише. Псевдомистецтво. А от: сублимувати первні твого життя вмій, наготу його, показати, фразою не приховану. – Цього нині так мало, з тим, що в нутрі, – бояться вилізти спекулянти на поезії. Раціо – розум, наука, політика – послуговуються мислю. Мисль – виликає почуття. Поезія – навпаки. Її функція – в сенсібіліті. Книжка – не крупник; роман – не чоботи, а вірші – не червона шапчина. Вірші – сублимують – все активно – чуттєве з життя кожного. Аж звідти, де – вже не річи, а туга по річах, гін до них, а тоді – сугестією розрушивши – инше вже – чин і мисль, кидають на світ раціональна етс. Двоплановість. Сюрреалізм. Сенсібілізм. Панліризм.

Вийшло 15.07.1930

ПОЛИН

ПЕРЕДМОВА

Писати покинув кінцем 1928.

Писав у вірі, що народ вже має «свідоцтво дозрілості», що ширше тематичне, асоціаційне охоплення обов'язкове. Писав не для матурантів, а для дорослих. Поезії – коли слугується словом – не монетою для взаємного виrozumіння, а словом, що була medium мистецької творчості. Закликанням, що висить хвилину над темнотами чуття, інстинктів, гону і туг, аби ще виразніше були бездонні темні – життя й смерті. Проглянути творчість, як рентгеном, вислухати, обмацати інвенції. Писав, сподіваючися читача, що знає різницю поміж «показувати» й «розказувати». Знає розділ поміж світорозумінням і його сферою – й світовідчуванням – сферою поезій. Але все це – шкідливий люксус для нашої наскрізь антиліричної доби.

Не вертаю, а тим більше, до літератури. В життю нині більше поезії, як в останній. Надумую усе ж, видати серію збірок свого доробку. (Буде п'ять або шість збірок, як поведеться.)

Ця збірка поза серією, бо в більшості з уже друкованих у періодичній пресі, оброблених речей, що не увійшли до книг тих літ – «Життя», «Осінні вири», «Біль». Не пощастило тоді віршам на прийняття. Я далекий металоманії та графоманії, але думаю що доробок мій, все ж дещо цікавий документ на об'єктивнішого критика – майбутнє. Чиїх славних імен і дорогих не ставили у прикір; як не цінувати, а іноді й на речі не розуміючись – лаялось, поверхнево, неречево, брутально.

Не говорю про тематику, образи, що (тематика) неприємна особливо. Є цілі шари, класи й верстви, що живуть з глухоти до сучасного світу і життя, що в них це – фах і програма. Є й регресивні дантисти свого власного «я» – і край!

Є і такі, що знають гімназійну метрику – ямб і хорей, забуваючи, що хтось шукає для вислову можливостей у верлібрі, паузнику, розмовній ритміці. Я – так часто. Даю документ інакше – завше за те і за тим, що хочуть творчої радості шукання і відкриття Америк проти колоністів. У ній потім, що в бійці за городи на горох – для своєї пустої лайки і спізненої патетики. Все.

НА ДІДИЗНІ

Як сниться...
Знов іду полями.
Рів. Звалений давно паркан.
Старого цвинтаря туман
Уже снує, повзе лугами.
Вертаю стомлений. В ногах
Вага солодка... і рушниця
Плечу тяжка, хоча до криці,
До тягарів і смерти ми –
Всі, цілим поколінням, звикли.
Залізо й ми – не відділить!
Лиш раз була важкою мить,
Така... (що б смерть чи зброя?!)...
Вікна – коли батьківської хатини вздрів!
Лягло і впало тягарів
У мент отой... і стільки, стільки!
Як приступом, там клямку взяти
Було мені в батьківській хаті
До матері тоді ввійти.

Все нищиш, все воюєш, – сину
Життя... людей? – світи?!

Посивіла. Чи пізнає?
Вже пес обгавкує. Встає
Здивована сестра... та все!
З плачем пізнали. Обняли.
І тим, чого не мав, – загріли.
Чого не смів багато мати...
І вчать – не забивати, а кохати.

І дні ясні, незвичкі – йдуть
В мережу промінів прядуть
На іншу путь цю – прядив злотних.
Та що мені? Які турботи?
Спочинеш трохи і візьмуть,

Тебе покличуть, поведуть,
Чи й сам до бою злюбиш путь.
Щоб убивати не забув, – полюю.
Ім. Сплю. Ліниво байдюкую.

А ці поля, а ці простори!..
Любовний спокій цим полям...
Так рівно дихає земля,
Як людям – мудрої говорить.

Розібрано паркан давно.
Міцне розлито скрізь вино.
Садами, ланом... цвинтар навіть
І той врочистої, живої – править.
Як служби, – пісні, що вона
У колі викінченім ясно –
Простір і глибина
Плоду і праці просте щастя.

Міцне розлито скрізь вино...
Мабуть, тих поколінь, що вже минули,
Та кинуть зерна не забули...
І ось – землю, над грядками поколінь, –
Погожих літ тремтюча, злетна тінь
І теплі вечори для втоми, для спокою,
Що, ясні не присплять, а тільки рани гоять.

Так дико розрослись шипшина і вишні
Та й квітів стільки, що усе мені
Імен не знати їх. Не спам'ятати.
Мабуть сестру їх вчили мати знати.

І, любя й дальня, – ви.
Спершу мені розпука!
Бо кровію свої залиті, хижі руки,
І хижу злість – одно поперед себе ніс!
Вже скільки тому? Десять? Шість?
Та що літа? Вас досі, як учора пам'ятаю!
І нині, нині ще кохаю...
Бо, у переставці війни,

Що в тій, чужій, свою зродила, –
Це ви, моя ви чиста сило,
Дали пізнати, що це – любов,
І що в життю її – найвища кров!
Що злість і біль, – лише вона освятить.

Це ви мене вернули між людей
В життя спокійне і немудре,
Що знає працювати, змагатися –
Спокійно досягати і кохати.
Зарослі, їх відразу не пізнав могили,
Як теплим вечером похилим
Прийшов, щоб ви зустріли сміхом...
На цвинтарі глибоке тихо.
Тут світла таєниця й злагода...
Не раз чекав... прийшовши загодя,
Чекав там вас... Вас, що за світ,
За цілий не віддав би... Де там!
Вас, Віро, вас, що мужем і поетом
Стать бути кликали... вона,
Ще й досі мені біль луна...
Її ім'я – як радість щира...
Хай в світі вам на кожен крок,
На кожную думку радість – Віро.

Бо аж тепер я бачу, як той шмат
Наївності та запалів юначих
На людях і життю намарне залишив,
Що вас було мені назвати дивом...
Як нині б вас беріг я і любив!
Бо, довго, взяли, шукав...
Аж по роках, неначе,
Таку як ви, злюбить собі знайшов...
Та... тільки в пару день...
Й гноїть – той рота шов!
А серце – заяче навпіл, навпіл – котяче!
Оце найбільший надбанок увесь!
Сплюндроване життя і зглумлєная честь!

А там тепер... напевно все однаке!
Природа у чергу – своїй порі.
Несхрещена судьба, не просний зір собаки –
У праці й щирости, як вимит ваш поріг.

В горби к лугам збігають гори,
А там вже гасить леза Горинь...
І в чистий, теплий плюскіт плес
Тече одвічна з небес,
Що квап і гомін в ній кінчає,
Світ ще рухнувсь і глибоко дихнув,
І тиша, глибина... Все спочиває.

І місто заройть огні...
Й над ним, у дань старовині –
Старий Острог у древніх дзвонах –
Росте, росте смерку велеба ...
Та повинь ночі підступа к горбам
І стеле дзвін в полях...і дзвін холоне...

Сине, сине небо...
Велебен і живий над нами
Один, кого не бурить, храм
Вже визорівсь просторам і серцям.

А ми були... Стулитися мовчати.
Ми, пристрасти шалена чистота.
Жаль нині вже не так.
І я не так, і не за тим дівчата.
З ніщоти розуму, – відразу від кінця...
І не відчуть, що це образа,
Що їй у слід безплідні холода...
Ось, часткою тепла – оті года.

Дріма каплія, що у ній,
Як ті, у серця глибині
Не приспані та гострі мрії...
У ряд божниць дай даниною молитов і сил!
Надію всю віддай, а матимеш могилу!

Пуста каплиця, не клячить душа – раба,
Бо всі вже там, вперед – де боротьба.
Довкола тепла тиш, за павутинь – святії...
Любов жива над світ! Над них святіша мрія!

Там спить каплиця, що у ній
Святі пишняться жупанами
Козацькими... В полях у далині
Вечірня гра хмарин понад горбами...

Каплиці ломить вікна без...
Й проміння не змістити вже... через
По-через вінця безу китиці – дереться...
Вечірня гра хмарин мережитья, снується.
З вікна гартованого, певно, тим святим,
Як смерклося видать, бо у долині
Вже поповзло туману павутиння,
Як мрійний дим.

І час пахучий, час такий сумирний.
І мовчимо, серцями вірні.
Що того слова тінь, коли нам кров одна?
Нам далечінь одна і жити глибина!
І заздрить янгол вартовий –
З мечем отой – бадьорий, юний
І нудота отут! Хоч згинь!
Піду із вами в світ! О, луни!
Ви – пориву і сили хміль!
Ви той, що родить щастя-біль.

І жаль такий знаттю, що вже не поверну,
Ген, ген – збруднитися – спливли далеко хвилі
Їм береги і даль... Лиш джерелу лишилося
Кормити біль оцей, ламати давнину.
І нині, любя, коли зрадив друг,
А любя жінка усе краще
Ганьбить без сорому, таке ледащо!
Болить він спомин – рани пруг.

Снитесь ви, поля вечірні!
І юні зустрічі, оті в полях квітки.
Ваш дотик – ніжним, гомінким,
Але бадьорим робить серце... Знаю!
Зробить як ви, зміцніти вам – бажаю.
Свідом і вірен, горд оцим до вас вертаю,
Сказать, що все люблю не зрадив. Здобуваю.

А що тих мук, поразки – я наново
Стаю до боротьби на згарищу вчорашнього
У смерклий – смутен час.
На заповіт я не забув на вас.
На незабудь. На доказ віри
Вам спомин гаслом щоб змагався, Віро!

Бо радість ви, хоча і не вернуть...
Хоч і не стрітисся. Я вас люблю одну.
Хоч далі рік, то глибша тїнь.
Роки далекі і широкі...
Роки – глибїнь та широчїнь.

ЧЕРВЕНЬ

Сон-зілля всіх отих пахучих,
Сухих червневих вечорів...
Оті, нікому не доручені,
Манливі натяки вітрів...

Заглиблені у тїнь задуми,
Пахуче-лепетні у снах
Летючих – дерева. А суму,
А туг, що їм дала весна...

Потати б у дурман солодкий
Бо щастя в грозах нам знайти,
Як відповіддю одинокою
На все життя вже стала ти.

Сон-зілля близькості твоєї,
Що – цілповерхнею я п'ю.
Ці, спраглі гроз п'янки алеї,
Доріг ланів смирне чекання,
Що лунко в серцю віддає...

Моя грозо такій любови
Усе життя тобі! Меті!
Як вчора, – дощ отой раптовий
Бадьоро, шумно налетів,

Затупотів стрихом, на ганку...
Це він тебе, тебе коханку
Червневу ніч в пахкий туман...
Він кликав вийти в світ, як вітер,
І з вітром – обнімав за стан.

ШЕВЧЕНКО

I

Сирітки мрійного, підпаска-кріпака,
Що п'яний дяк його навчав читать-писати,
Що з ласки панської пішов козачкувати,
Малюнку пристрастен, – аби його дівкам
На портретиста був і церкву малювати...
Вкраїні найчорнішим виростав рокам
В непогамовен гнів – у тінь Залізняка,
Що над колискою пісень ридала мати.

Напругий зов-зрости! В довершеність вікам!
До лютих помст мужик зве свого – мужика!
Народовим вікам – суддя – гремить пороком!
Що ж плюсклий голос ваш, підробні паничі!
Не лізьте в сіряка! Лакейській опанчі
Він зна ціну – вогнене з ночі око!

II

На батька-куркуля, щоб спрочувати все,
Скажи, сьогодні – ти навчен – якого?
Якого, примітивного, Шевченкового –
Звичаю, мови, світу – нам несеш?
Мужик у владаря! Придумати такого!
Це тільки п'яний сон – невтеси кріпака!
Криниця світова й глибока нам така!
І ми – до мудрости вказівка і дорога.

В непогамовний племінь, в незгасимий
Зови! Зови! Гартуй! Це винищити сім'я!
За кривду поколінь, сподіяне нам зло
Не в бунт осліпий! Суладної одплати!..
Із першого твого – дай кроку – путь узяти...
В страшну присягу – звожу я чоло.

КОНКІСТАДОР

Стомивсь. Землі офір – солодкої тайниці
Вже не шукать, хіба! Ось лагідна затока,
Що синява її, як мамин зір глибокий
Здаля благословля і мирним щастям сниться.
Ти, що знав бунт, підбій... лиш вірив правді криці
У вправній і меткій руці, слухняній оку,
Що било ворога уже здаля... Нівроку
Й скоритись голові? Вже смерть зближа – левиця.
О, конкістадоре! Останнім боєм битись!
Хай і вмиранню, а покора сниться!

Оселе волі цій і мислі гордовитій,
Що камінь межовий цементувала кров'ю,
Що м'язами і тілом – злій любові
Ти зводив світ, – даль в грозна винні звиту!
І ззаду океан гремить непогамовний.
У руку меч. Заснув. Спить конкістадор втомно.

ВІСТИ З ВОЛИНИ

Докурено останню з цигарок.
Стій у вікні. Ковтай туман смерковий.
На дальніх думаючи. Мої любі, що вам
Життя гіркого дасть нов, невмолимий крок
Болота рідного підступцею – пророки
Мамуню! Не в помог небесні високості!
І стріху об'їдять неситі коні гостей,
Як в око сіль... Та і свої нівроку!

Що роздоріжжями – по тих гнилих фігурах
У гору руки одрива Христос
Що поневолен рідний брат, гол, бос...
На братню, з братньої аж лопається шкура.
Це край дурний. Подумати! Не звикне він віка –
На свого зрадника й чужого п'ястука.

ЛІТО

I

Задихана, розбіглась. Виклик – ти це?
І соромом тремтить, аж паленіє...
І соромом, ті, чорнокрилі вії...
Вже вся слаба. Уся вабна – ця птиця.
А по узліссях, де полудень мліє,
Де солодко на сонцеві суницям,
Вужам і листю... Поцілунок сниться...
Там обніму... долать її к землі я.

Беззахисно гаряча в шепіт – любий.
Якої згуби на мені шукаєш?
Ніде нікого. Тільки Пан гукає,
Чи кров у скроні, у побідні труби?

Й задиханого щастя не добігли.
Вона у соромі. Мені – нудоти стиглі.

II

Пора! пора розкрити нагоди жонам?
Смаглявіти мужам у тіла згук мосязний
Залізом, каменем дати світові в законі
Свого товару вподобляння і назви.

А повень літа, як медами сита.
Важка, у прохолодь смерку, немов у м'яту.
Що в ній у пах її – неситий йдеш зім'яти
Коханки лоно в повінь літ і літа.

III

Чи то прапращур наш – в простій медвежій шкурі.
З-під неба бляклого – в світи широкі – з бору,
Чи божі лицарі – Михайло або Юрій
В бізантську били мідь – у захід – сонця пору,
Й струнки чайки у синяву Босфору
Пишнотам півдня, – злі півні пожежі,
Що нині к світу голосно так кров моя говорить –
Пнучись, як темена, – будують ночі вежі.

ЖІНЦІ В ТАНКУ

Висока хвиля музики підхопить.
Ти збліднеш в лицах. Потемніє зір.
Уже бринять назустріч злій грозі
Всі нерви й м'язи. Вищий, той затопить,

Що горне – вал. Підхопить понесе
Назустріч болеві, що їм солодко стерпло
Льсне серце – підкоряючись, на все
Вже згодне, віддане. Лиш зменшення не стерпить.

Бо мук настояних наринували моря
Затерти береги, пустель піски спраготні,
Де бубнами обвал, глибинні де фаготи,
Де пристрасти болючая Голгота,
Де флейт злі струмені, в скрипки, що ось згорять.

І віддано в танок підгорнешся вся ти
Розбеценим, пещот несито-спраглим тілом,
Яке з музикою нещадного ступило
Страшного бою, і життям платить.

Насяк електрики, що крок підлог, квадрат,
Де стільки пристрасти, безсиле збурить мури,
Б'є, захлинається – закута в тілі буря,
Що тільки тиском жил – у мислях родить чад

І я, п'яний саксофоніст, вже сам
Вчарований несамовиттям звуків
Їх кидаю, жагу свою сторуку,
Тобі назустріч безумом нестям
Каскади іскор на порцелян плечей,
Що він присмаглий – з внутрішнього жару!
Бо нам обом до віку незатамувати тіл пожару,
Як не згасить спраги благаючих очей.

КРИК З ПУСТЕЛІ

Страшна спрагою самота.
А чотки цих годин – не рвуться!
Лиш десь далеко, тонко... там
Піски в пустелі – одірвуться

І, рівно з вітром, в лет... Скоріш!
Скоріш! напруженіш! самумом!
Цей спогад... Гіршого? Лютіш?..
І як забудь? І як – не думать?

НЕМИНУЧІСТЬ

Напруженість, прихилість цього тіла.
Ненаситима цих очей мольба.
Я ще глухий. Іще уперта сила.
Іще трива жорстока боротьба.

Вона – свої нагі уста на пломінь
І тріскаються бліднуть... Ну, бери!
І моїх рук нахабність довідома
Прокляття мук укоханої гри.

Вона усім еством – за право жити побіч,
Мій їсти хліб і біля мене спать.
А мій простір – їй непотрібна здобич,
Що ось про неї – і не втолкувать?!

Ти зрозумій, земне, солодке путо,
Розтлінне, – височінь – обнижувать – тепло!
Цим далі побутом: вдушитися, затхнутися!
Завіщо мука нам, коли нарізно бути?
І будь разом – усіх найтяжче зло?!

В ДАНСИНГУ

I

Задихано у фокс, у тоскний гомін танга...
Й з стрункого келиха – трійзільний, жовтий хміль,
Деся, кажуть, нам таким: був, смерть приносив янгол –
Здається, – Азраїл.

Та, що, з цього! У пестоці, як в звичку,
Проста лічба – як прагне тіло, рот...
Нехай чека непогамовна тічка
Тих викидів сумління і згризот.
У тоскний плюскіт танг – ось-ось він – жмут оголений:
Сплетіння синіх жил... подерті нерви. Шмата –
Це серце, гратися – в маленькому квадратику
Для зв'ялих рук, що кинемо на столик.

Життя, любов – ця гра. Немудра шахівниця,
Безглузда партія, без короля. Наосліп.
Як ніч без пристрасти – безрадним тілом впиться –
Увесь тяжкий, весь непотрібний досвід.

А пари в залі проповзають, плазом,
Як в спазмах мук – злипаються тіла...
Улесним плескотом, що скарга і образа
Вивершень світляних мелодія дійшла,
Що їй зірватися з висот – кудись, у ручі
Лиш ти, глуха, у люстро виглядайсь –
Бо хвиля проклинать, чи заридать жагуче
Люстерко: світла змерзлий шмат... вдивляйсь!
Аби не знала, що таке одчай,
Несамовитістю безсонні зойком ночі.

Там – корчі па. Тут карколомні тяги.
Тут програні страшні, що без ціни і мет
В скарбонку пам'яті, у серце саркофагу –
Однаково, одно – нічого нас не йме!

Лиш ніч за вікнами, що костенить заулкам.
Напада за ніч білий, білий сніг...
Судьбі і вікові, що блудить без притулку
Злякатися себе, своєї тіни... Вуликом
Нам ніч, нам зоряна – не сяє дальнє мет!
В проваллях зловістю – цвітуть хвости комет.

II

Будь проклята, жоно, заклята в холод ситий.
Ненаситтю й неплідністю страшна.
З тобою мук уже несила жити
І дна нема... й байдужа вишина.

Цей вечір нам, як синій льодом глетчер
Чергованість напружень і безсиль.
Привиддя і тривоги – насичений цей вечір!
Без пізньої сльози, що її гостра сіль
Роз'їла б цей полон... Та льодом вечір – глетчер.

Й ти над усе, – змальована як лялька,
Як лялька байдуже... несчепная, несеш
Знак світу, знак пустель, що все спраготна тільки...
Світ знудивсь простору, також не хоче й меж.

В БАРІ

Так голосно сміються тут,
А кожне, невеселе око,
Тут світ: збундючено, на показ
У гореч спізнених отрут.

Хай палить горло алкоголь,
А слово загниває, душить.
Тут кожна – зразу, все дозволить
За усміхом примушеним.

Як молода любов, крихка
Одно – музики згуки чисті тут.
Та ще зворушливі такі:
Ці, – спереду коротші спіднички,
Як в інших там, на 7-ім місяці.

Моя Оксана поступ зна!
Цивілізацію! Європу!
Які марки вина,
Що до... й не до... потопне.

Моя Оксана любить бар!
Колись вони були, хрестини!
А тут: у корч стялося пар!
А тут: захмелень чаровиння!

І в гомін танга тоскна їдь,
У дзеньк пляшок, в смішок, як лоскіт...
Той моторшній, поза плечі слід
Від холоду... Жорстокий досвід,

Що в масний мляскіт підошов,
У корч нестямлену фокстроту –
В її блідім, зів'ялім роті
Межу любови я знайшов.

П'ЕРО

I

П'єро. Поламане перо і запудрована
Безжурна чи смутна, пізнай ти, – Коломбіна.
Банальної весни, банальних серць незмінна,
Однакова, як дощ чи як буття – картина...
А стільки муки, стільки болю сховано.

А тут вітри одлиг. Ступити за поріг
І вітру пестоці. Хвилюючий та свіжий
Земель, морей зов. Аромат. І сніг,
Що почорнів за кілька день одлиги...
І сонця гострий блиск – незвикло очі ріже.

В кімнаті іще смерк. Зима. Покинаний П'єро.
І чуть: хвилини – в скап. З даха – в дзвінке відро.

II

І зблід. Так зблід. Сказати не міг.
У горлі бивсь клубок солоний...
А очі, що були самі
Всіх промовистіші, холонуть,
Як ці, мов верхогірря сніг,
Цілованії – скільки? руки?
Це холодно від них? Вони до муки
Змертвіли. Верхогірря сніг.
Ці, що цілункам... руки умирання...
І ронить листя осінь рання.

III

Розбиті небеса. Цей не порядок світом.
Осіня, переселення пора.
Це молодим пташам змужніла гра.
Їм вищих мет, їм вириїв глядіти...
Ще потріпає доля... Ізнузда...
А нам? Ми ж і не тямили гнізда...

Ховайсь, ховайсь за офіранками.
Порожні та широкі небеса.
Страшні... це чую нині, коли сам...
Йдучи задимленим світанком,
Що в пригар витлілих багать
Мені навогко, гірко пахне –
Несмак, оскомина останку.

Іди ж у густу млу світанку!
Нема. Вже нам не буде свят.
А десь, ключем у вирій тягне
Дзвінкоголосих гурт багат.

IV

Поломане перо. Лицем в подушку, схована
Ридає чи регоче Коломбіна?
Осінній день він присмерком. Єдина
Була їй путь. Манила, причарована.

Враз випили уста. Не смакували
Із молоду. Яка – все не пізнала...
Чи радість, горе... Так собі, така
Любов. Не знає. Збилася в смаках.

Кімната смеркова. І з серцем – кожен сам.
Ждать. Довго ждуть. Ждуть марно. До останку.
І є: що вічністю – у тузі за коханкою...
Та Коломбіно – це не нам!

І осінню порожньою: – луна...
Яса і провесна...
І свіже щастя ранку...

ЛИСТ

Я чув, кохана, що знайшли ви мужа
І живете: пантофлі і халат,
Та світу ширшого – бажаєте не дуже...
Жаль! Ви ж, як плащаниці плат

Давали вірному – тремтуче юне тіло
Мені, життю, світам...
Моя струнка, смаглява, смілива!
Скажіть, чи не бува вам сумно там.

Між нами дні, це глибшають рови.
Мені високий тон – однако – радість, гореч...
Вам: одмирають крила... І знечулюєтесь ви...
Лягають будні, ночі немов гори.
Ви світу страчені. Хіба що
Міщухів нових родити і ховать...
І перепон минуть, весь ідеал і правда...
Нам краще як скоріш на себе забувать
І кожному іти в собі ворожі взавтра.
Не кожному орлом. Не в кожному бунту дух.
Ну, і звичайно, що орел не ловить мух.
У кожного свої мета, і світ, і правда.

Занадто ви багато рахували,
А я любив і сподівався не так.
І стало вам: пуття і щастя мало,
І покараскався назад ваш рак.
І як ви там покути одбували,
І в кого ви очей там позичали –
Не знаю. Люде є
Їм краща смерть, ніж так.

Та ви, кохана, могли й інша бути.
Відкинув мозком... серцем – ще люблю.
Вам всі мої путі чужі... їх не збагнути,
Як і мені не вашу колію.

А нині я чомусь, і ніжний, і тривожний,
На владу серця й спомину віддався.
Мое житло без вас холодне і порожне!
Та щоб вояк у спомини вертався?
Ні це в часи, коли долає втома
І хочеш понад все ти ніжности й тепла.
І от у спогад в тайничок якоїсь там знайомої
В осінній смерклий час, де сповитками мла.

.....
А ще не раз, ще не раз так вертати,
Питаючи шелесту дерев, вітру у листі...
Ще не раз отак, задумано, у далеч дивлючися,
Смеркання питати –
Де вона? Як вона? З ким...
І чи хороше їй оте місце.

Ще не раз вертатися до вечорів по спомини,
До стежок за шелестом її кроків,
До каміння, де сиділи, – по дотики, слова, поцілунки.
Смуток стане, як вино...
Як осінь стане смуток
Мовчазний, прозорий, глибокий;
А вітер із далини пахоц таку знайому, як трунку
Принесе – цілого впоїти...
Принесе і погладить
Гаряче чоло, спраглі уста і тіло...
А вона далеко...
Далекі, що не долинуть луни –
Простим словом: згоріло.

І в серці заквилить згублена радість,
Бо ще не раз, ще не раз так вертати...
І хай ти нині чужа... І стоїш – тїнь ворожа
Десь іззаду...
Бо того, що було, – не стерти і не загладити...
І я так, як треба, щоб муж любив,
Так любив, що лиш раз у століттю так можна кохати...

І за все, що було, і за світ, і за зло, і за щастя дякую.
Ви до свого, своїм я прапором... горді чола
лиш мати, та певні руки...
Все одно буде радість і мука
Поки жити – любити,
Чи мала, чи велика страта – однаково.

В. Д.

Дні були. Згадуєте.
Скільки хочеш – пий вина із чаші.
По-дитячому ми тоді кохалися.
Молоді троянди, чи то груди ваші
Пахуче й ласкаво розкривалися?

Стільки літ! Знаю! Не чекаєте.
У парку ізнов одцвіли каштани.
Певно тепер шумок не граєте...
Вранці: самі ви погожий ранок
Дивитесь в далеку дорогу,
А з неба чистого пісня, аж мlostюю...
Хтось інший всміхається,
Переступаючи пороги...

А вони:
Навіки далекі –
Сподівані гості.

СТЕЖКИ

Ще з темних прадідів – одна
У гай – коханців, споконвіка
Смерком – стежина мовчазна...
Як даль, – глибока. Світ – велика.

Зіллються тіни по слідах...
– Ланцями літ – ланці коханців.
Він знає міць улес, присяг...
Вона – самотне вороття уранці.
Його насиченість – глухань ця...
Жага її неспитих снаг.

А за ніч: звуглілих небес,
Що їм було нестерпно – жару...
Обломаним галуззям без...
П'ять пелюстків у синіх хрестиках
Шукали... й мало...

ВІДВАГА

Зближається весна. І газардовий грач –
Я в даль, у шир яке бо – ти побач!
Я – газардовий грач! Мені на боротьбу
Збирається у рух, на світ, не в плач!

Бо хоч сніжить іще на мокрі тротуари,
В повітрі вогкому уже сміються пари,

Та, як у серцеві – тих радісних заграв
Безрухий неба дзвін уже розколював,

Як повинь – в струмені – б'є плюскотиться вітер...
Рішуче йду очима в світ розкритий
І серце вперте завзятуше,
Ти все мовчиш, ти все в кутку ще?
А я щасливий, тебе кличу в день,
Тому що він жага, не знать чого – тривога,
Що хочеться любити, що в далечинь дорогу
Однако, будь що будь, нехай скоріш буде!
Однакова відвага – жити й вмерти.
Відвага: подолати, переперти!

А ти усе вагаєшся? Нічого не даси!
Бувай! Тримай в кутку. Сама себе з'їси!

ВЕСНЯНЕ

Вимовніше та голосніш
Вже б'ють вітри широкогруді
Як патетичная афіша
Одлунням небо буде.
Уже торішне листя в леті
Нам замітає зим сліди...
Як вихор страчених білетів:
Коли? Кому? За що? Куди?

Гей! Завітала, піднайшлася
Вітрам – не йржавий скрип гарби!
Ні! На всіх мовах: впийся щастя:
Рости і пий! Бери! Люби!
Та к серцю, що на щастя ласе
Лункий блакить... Слова дзвенять
На світ – бадьоре і голодне
У зграйний гаркіт – вороння.

ФРАНЦІЯ

З веранди винниці на цілий виднокруг.
Повітря чисте і дзвінке, мов зір дитини.
Чужинець, в котре згадую наш луг –
Розгін степів далекої України.

Їохана Маріон! що спогад – все болить!
Бо завше темна – тінь... і на землі так бути.
Буває сниться, тисне болем мить
Так варто, варто... Треба щось забути.

Той спогад – серця цвітом не спов'є –
Пахуча, що не знав раніш – вервена!
Той спогад – любий ваш, чи лицар де Гріє,
Що впав на землю там, біля Вердена.

Ці ваші винниці й усіх трудівників
Я, мов своїх, злюбив – моє дівча привітне!
Ця Франція, моя! Шапчина бідаків,
Що в червінь барви – нині землям світить.

Нам жити і любить! Геть спомин – горя тінь!
Глибінь цих піль крилата і висока...
У вашім погляді назавше далечинь...
З очей на спогаді – гірка сльоза нівроку.

Й не раз згадати вас, як щирою баскою
Ви Франція моя – в кущах вина юн – безум
Любить навчаючи – дурманили собою...
Ви, Франціє труда, а не Манон Леско
Онуко мовчазного Пер-Лашезу.

ЖІНЦІ

Трійзіль життя, що вони рух і блиск,
Що несить все, усе непогамовність...
І тіл коханок... Воль покірний віск –
Яка висока гра! Як мука – невимовна.
В неситий шал безумних цілувань,
Що тіло любої ти розпечеш у племінь,
Що марне і безплodne, дане втомі
Їй рвати з пазурів спрагогливих жадань...

Жоно! Коханко! Ти, що стала мені грань...
Занепад віку! Трунку зла й зневіри
Відчуженістю мислі, почувань –
Колективізмом не душі, а шкіри...

І жить з тобою як?!
І як любити – звіря?!

УРИВОК

Шинками жебрати любови
Вина й любови, ти, Верлене?
Париж отруєною кров'ю
Нічною, дихає – шалений,

Зухвало за абсент зелений
Сіда. Налиті кров'ю очі,
Як серце – ніжністю. Про мене!
У мене – злом. І тільки хочу

Світам і Богові свій виклик
У твоєму йменню, боротьбо!
Жду муками в цім сні незвиклому:
Ввійде Артюр Рембо.

Я весь, як ти гірка зневіра
В ідеях, людях і богах.
Як ти, одного хочи щиро:
З ганьби покори і зневаг –

Десь, в нетрі Африки глухої
Втікти... не бачити, не чути,
Як гноєм ситого спокою
Безрадних мук отруту ллють!

Де сон, життя, надія – шкура!
Де краще, – вище по щаблі!
Як ти, не знаєш літератури
На п'янім вітром кораблі!

Бо вже ціна усього – шлунок...
Так звана душа, ні в цент.
Як гад, сліпих кишей пакунок
Душа і мозок!.. Ну, й абсент –

Для тих, що з колії, шалені
Ще пориваються у світ...
Глянь! Спина п'яного Верлена
В запльованім кутку – від літ.

Досягнення? Пересторога?
А ті слова – із слинних уст!
В Сагару! – і така дорога,
То рай нам, спільний каже густ!

В світ! Не розшукувать екзотик!
В шаленій вірі – уповать!
Життя, це ж не смердючий гнотик!
Й гнійниці: очі та слова.

Втікти чи збурить підле куце!
Їх серце, заяць – все дола!
Ба! Навіть вихор революцій.
Впрягли – робочого вола.

З.Б.

Шукаю її слідів.
Відновлюю в пам'яті – її зір.
А вітер кличе – ходи –
І ранок розкрив простір.

Та все ще – прикутий я
До днів, що минули, кількох.
Важкими кроками кутами
Із болю, змагань, тривоги

Суворим лицем своїм
Вдивляється дійсність у далечінь...
А я?.. За розвіяний дим?
Я – за далеку тінь?

ПРОЩАННЯ

Любити серцем я наготові –
Щасливого життя невтомний вартовий.
Прощай! Прощай! Дзвенять шляхи ранкові
І я від сонця сам не свій.

Прощай! За довгу ніч, сніги глухі, як мука...
За перелитий через верх одчай...
Як вперше, ця весна. Поля, розкриті луки...
Прощай!

З ПРОЩІ

На порозі світу
Граються собі діти...
А де ж горе? Де сльози? Журбу?
Де нелюбов подіти?

Виходили, мов із темного бору...
Скажіть, люде добрі,
Де шлях на Святу Гору?
Приєднуйтеся, хоробрі!

Не до Київa, не до Почаєва –
Перед самі очі Божі
Ми прощу останню починаємо
За день – на всіх гожий.

Хто вогонь і крицю кує молотом,
Хто в життю – блискає косою...
Однак, любить землю і сонця золото
Мите синьою, небесною росою.

Весела красуня,
Вік – статна молодиця...
І думка, як гнів. Градобийниця суне –
А радісний ранок сниться.

І панам вже весільні шати
Скροстрільна цівка тче, бігає.
У багатих шатах комусь важко лягати
В землю... життям достигнувши.

Нам, чи кров, чи цвіт – все яскраво струмить!
Луками, горами шукаємо дороги.
Люде! Висока мить!
Люде! Вогнем тривога!
Кожен частку горя – віднести – візьміть!
Частку життя важкого.

П.ТИЧИНІ

Знов полином вітри з просторів України
І б'є співучий, радісний потік.
І серце – полум'я знов палить думку-глину:
Співуча дудочка – той буде болю крик.

А дівчина-душа звела пригасле сонце...
В крик половецьких орд і прадідів рабів
З Путивля, із стрільчастого віконця
Жагою перемог – знов голос прозвенів.

Плач полонянки – вспруги тіл робочих!
За бурею – на тихі хутори!
О, скільки слів співучих і пророчих!
Дій вітряній добі! Небес – земній зорі!

І все: зглушити біль, спружати гнів, образу
Старих віків, – в іржі холопських душ!
Ви душу випили мою усю, відразу...
І що скажу? Горіти хочу. Мушу.

22.1.1925

Прага

РІЗДВО

Різдво! Як мамою, що добра.
Ласкавий, затишний куточок.
Дитина-серце. Бій хоробрий.
А пестоцу так хоче.

Та нині рано, щоб раділи!
Це – недосяжні зорі... Чужі перли...
Одна дитина народилася,
А скільки нині бідних вмерло?

ТАМ

Там, у сонних, медяних травах
Тепла, радісна колія.
Там огорне така ласкава,
Така щира любов твоя.

Будуть сині безмежні простори...
Важким золотом куті в дні,
Де розмов прислухатися зорям,
Де у повинь щастя – мені.

МОВЧАННЯ

Хто зрозуміє, що не треба
Ні слів, ні рухів, ні чекань?
Німе, холодне висить небо
І каламутним шкельцем – рань.

Хмари набрякли та горбаті...
(Ще з ночі – в почуттях – пустир)
А світу сходом – меч щербатий
Та тьмянний місяця пухир.

І лиш бездомний вітер віє...
Що серцю не здолать, кричить.
О, хто ж навіки зрозуміє,
Що наказала ти: мовчи!

ВІДГОМІН

Вже, як з дитинства голос – згадую,
Та він мені найбільший, знаю.
Як цілий світ – рушниця ззаду
З саквами плечі обтягає.

Гартуйся, серце! З криць – у крицю!
За волю всіх! За радість – жити!
З нечислена могил – шалена громовиця
Гарматний голос – заповіт забитих.

ВЕЧІР

Ворожили вікна. Відчинялися двері.
Чекали мати – син прийде вечеряти!
А в далекого сина путі.
Що їх камінь спершу розтерти,
Та, замість радости,
Біди.

А він матір, свіж вітер любить, та сонце,
Вони сняться йому у гірких безкраях.
Смерк самота під віконце.
Син шука. Мати чекає.
Матері і синові у однаку годину
Тиша, самота... Вечір синій...
На очі
    сліз павутинь
    сповзає.

СВЯТО ПЕРЕМОГИ

На землю всіх зірок з небес!
Зірчасто-сині землі... Сніг.
Це добрий Бог дитячих снів
Всім дітям: празнику, чудес!

Приніс! Приніс! Приніс!
Різдво – з'їжджайтесь – звідусіль!
Саньми, та швидко, що є сил!
Із зазимку – й відразу в зелень
Іскристим снігом путь постелена!

Бо нам – не християнським Богом
Різдво – поганинова віра!
Найголосніше перемогу
Дитячим святом щирість!

Гукає, гомонить у світ
Що світел, зелені – дітві
Довкола ж він – зірчастий сніг!
Добробородий Бог добіг!

Ховає в зелені дарунки
І ти несмілива моя,
Що зорю... щасливі сни роять –
У першім поцілунку.

СТИЛІЗОВАНЕ

Небо, як синя квітка з паперу.
Ліфтом – нагору. Журавлі кличуть.
Місяць: П'єро з-поза хмари-порт'єри
Рококо... запудрованим гляне обличчям.

Листи коханок – тліє листя бульварами.
А вітер дням: літа згаслі парфуми.
Біля фонтану – останній парі
Скрипка з кафе... так сумно.

Сяду невпопад. Не до свого трамваю.
Листа до коханої в скриньку не вкину.
Щось мені нині... А що? – Не знаю.
Дуже хмільна і терпка година.

ПОЛІТТЯ

Ланам поліття, далям в гулі лун
Він – повноплідий, повновагий серпень.
І синява небес – остання ця, нестерпна –
Останнім – сяєву, теплу.

Із довгих та задуманих смеркань
Вони, часи розваг незвані приходять.
І, строгим, стільки влади і свободи,
І серця така щира дань.

І пряжа сонця золота
Із літом бабиним у нетривку хай в'яже
Мережу мрій – нездійснених. Докаже все
Скінчить у міру – струта самота.

О, ці часи, що болю всім скортіти!
Й так прапор весен зрадить боєвий.
Чи мо'година ця – скінчити й спорядити
В життю – світам той приділ твій?

Часи задуми – схмелень смутку п'ють,
В розкриту далечінь, докірливі, миная...
І знаєш ти, хоч дуришся, не знаю –
Тобі докір... Що ти не більшим тут!

Стоїш... давать на шир, на висоту...
Не струтою жалю квилого...
Не одчаєм...
Питаєш сили – рвати пут –
Щоб гра і труд, їм злитна путь рвучкая.

Ти став, смутен. Не повен ти ще
У міру. Й холодом аби не пройняло:
Рідніше, вибачливіш і тепліше
Згадай отую, біль її путіще
Згадай кохане, що в грозі гуло.

Бо вечори ростуть і глохнуть стіни.
Нічна прозорюється льодом вишина.
І стала понад все, життя в майбутнім тінню –
В ніч – смертний привид, виросла вона.

ПЕРЕДОДНІ

Неспокій довгих передоднів.
Гарячка. Метушня чекань
І враз: розкриється безоднею –
І враз, з нічого, як сьогодні:
Оновлення? Остання грань?

Цій осені – страшна пожежа!
Що непокор! Що опір! Злом!
Де, в обрій замкнене, безмежжя
Пустими стернями лягло.

ДОСВІТОК

Півсон любовнощів. Пестлива дрімота.
Іще стоїть... Та, в світляні щілини
Все ширша небо... і струмками вітер рине
Світа.

День – праця. Ніч – любов. Так радісно живи!
Все повинь! Що там: стать і розглядати!
В турботи, в запити нас кожен мент новий:
А ви за чим? Нового що чувати?

Вже видно двері... вийти у світі!
В світі широкі! Закипіть... Чого журитися?
На струнну путь, де ланцюгом твої обійми
не замкнуть...
Де розсвілося вільно жити.

ОСІННІ БУЛЬВАРИ

Над містом ще блукає сонно ранок.
Дзвенить, пливе високими глибинами десь осінь.
Озера – очі зраджених коханок...
Простори, розгорнув – нема! – порожні льоси.

Take нам вбоге тьмяне смертне золото.
Дитині зраджений ляльки далекими безкраями.
Бульваром, в порожнечу, склїнь, у холод
Бездомний ранок сонно позїхає.

Так. Серцеві прийшла, як цим бульварам, – осїнь.
Кошлатий каламуть немитих сїявом хмар...
Днїв тоскний смерк. Сухий, кривавий кашель.
Стеблині всохлїй – не ранкові роси!
Не червень. Ні! Поточить серце шашпіль.

МАНДРІВНИКИ

Рожево-синї плюскоти вабних заток далеких.
Незвикло-дивнї луни та слова,
О, мое серце! Радосте нова!
Нам – мандрувати. Серцю – ясно й легко.

Забути пристанї квапливий муравник,
Як визорїються небаченї сузїр'я...
І, кремязний наш пароплав вал вирїзавши:
Від берега... Що овидом... Що зник...

Чим стрїнуть люде там? покажуть береги?
Напружено гуди! Гуди, солоний
У щоглах, вітре. Серце не схолоне!
Заводь на бїльше. Так, немов солома,
Згорїло все старе. І, жадний жити знов
На путь нову. Наново дію слово!
І ззанова даю і мисль свою, і кров!

Бий серце! Чуй! Вона – з усіх ослад!
В життю обрали ми найкращу: мандрувати!
Якїї жони там – гаряче обнімати?
Яким речам до поту працювати?
Які нас ждуть світи
нових турбот і внад?

В ПОЛІ

Імлюю легкою сади вже сповиває,
Росте – з високих трав... синіє тихий вечір,
Чіткі великі зорі розсипає
Холодну, ясну перлину до перлини.
І гуснуть випари. Дух медяний, п'янючий,
Що аж найменші шпари тіла просяка він.
Та задурманює, як пристрасть – ночі з давен...
І тіло хоче злитися з простором,
Та ще не вгомонився, ще не змовк у тілі вітер.

І ліг я на межі, та всім єством питаю:
Хто, земле, поділив тебе – в своє мале любити?
Коли життю одна, любов одна, велика,
Якої не змістив ніхто, ніде й ніколи,
Якої одна крапля – й серцю досить стане,
Якою одну краплю серце і не змістить.

За ланом – лан, ось, віддихає і парує.
Ти чуєш запахи здорового, земного тіла.
А вітер пружить м'язи і хвилює кров,
А воздух цих просторів захмеляє сили.

Ліг на межі. Із болю, з неспокою:
Це довго, земле, будь тобі малою суетою.
Питаюся: покраєній в ганьбу, лежать її покорі?
Болючий час на спільне щастя й горе
Навчити пружного і вільного простору,
Час жити і вмирать – безмежжям і спокоєм.

ШМАТОК ЩАСТЯ

Б'є таксометр, як шалене серце.
Асфальту дощі і й ніби з чорних плес
Місто казкове росте, нове.
Гарно. Краще дивися. Не сердься!
Сердитися – воно і не гоже,
І безкорисно. Чи pomoже?

Сердишся. Гложе, що ти, немов пес,
Збігав, несамовитий, ці ночі.
І нарешті украв, нарешті несеш
Її – твого щастя шматочок.
Та, поки здобув, то вона і не та.
Вже інша, настирливо, кличе мета.
А ця, що була – чад і отрута.
Не знать, де подіти ці пута.

Ах, боже! Яка покручена вдача!
Хотів усім і усе б тоді дав!
Та це на вчорашнє. Сьогодні ж – у вввзвтра.
Її ти немов не бажав і не бачив.
Змагання й борня це за іншим було.
Доц, місто у ліхтарі зацвіло.

Б'є таксометр, мов шалене серце.
Радів би! То ж ось вона, здобич тих снаг!
Так правовірним, мабуть, здається
Сьоме небо в найщасливіших снах.
Та ні! Тягарями і нудом жона,
Розбитий, спустошений настрій.
Все прісне. Уломку, доробку щастя!
Прісне обом... і не знати як час цей
Порвати, одбути у спізненість снаг.

ХОРОШЕ ЛІТО

Суниці? Поцілунки? Сплутав!
Ягід, чи уст, чи перс... А ви
У мак і присок. Тільки присмак!
Устами споминам. Це ви
Життя й охоти поновить,
Як став блакить небес полудою
Усе що не від вас, – облуда!
Як парить! Певно буря буде.

Розлогі липи... Степ і небеса
В кущах, в кліщах сузір'я. В ключах!
Небесна вся комора ясна!
Без сну. Не гаючись. У щастя!
Увесь, захоплено, бо нам
Наш вік це дива чудеса...
А молодості, ласій, в ласощ.
Ви! Кращим! Найвартнішим! Зчаста
Дорівнювали міри
Аж сам, собі не йняв я віри.

Ех що всього хороше літо!
Блакить чи лоскіт? Пристрасть? Зливи?
Щілуноком тіло вам спалити!
Пахке, присмагле, як олива
Прикинеться така іржа!
Мовляв, до серця їдь, візьметься!
Такого! хто б кого держав!
Держав це щастя! Не здається вам,
Що світ і завидюць і скуп,
Що світ без вас у горе ступить!
Злі та глухі живуть навколо люде!
Хай краще ні межі нам, ані зрад не буде!
І ось... межа! Не зичить довголіття!
Міняє пору рік. Згодися по добрі!
Йди у зажурну пустоту поліття,
Як рік у осінь, мірь у мжичку!
Пeregриміла, одцвіла
Не літнього світанку нині мла.

ВЕЧІР У ПРИСТАНІ

Весела пристань. Хвилі п'яні.
Важкі, дебелі кораблі,
Що принесли з-за океану
Дарунків іншої землі.

А ззаду, у кривих заулках
Вже гусне вечір і горить
Лунка зоря... Та пристань вуликом
Склопотана, швидка – кипить.

І стільки ясного простору
Мені, усім. Там світ обнять,
Де ослики біжать під гору
Й дівчата весело вищать.

ЛІТО

В саду – лінивий холодок. За парканом похилим
Рів. Вийдеш, блисне в очі
Степ широколанний...
Мов обрієм горби повзуть... Як тільки око вгляне –
Вітри по житі пилом закурили,
І хвиля ворона, збиваючись, побігла
Зеленим плюскотом злизати синю смугу...
І день на захід: слива спіла, стигла,
Над обрієм – вогонь... різнобаревні смуги.
Й з усього розмаху десь ген, далеко креше
Гроза, що грім ляга за Лисою горою...
Іде гроза... Минає стороною...
А тут: прозорії хмарки,
Тут собі ясен день, мов стиглая черешня,
Озера чистого, глибокого спокою.

Ні коней, ні людей. Ні голосу. Нікого.
Стрекочуть цвіркуни. Та знехотя, коли – озветься жаба...
Та раптом закурить і оживе дорога...
І листям радісний, дитячий шум і лепет...
Та це лиш від крила, від грозового, трепет.
Ляга солодка, мріяна знемога...

Лиш око всесвіту, небесне, сине око,
Глибоке, як життя. Як його серце – чисте.
Та в рідких вихорцях, у грозівій тривозі
Ще лячне, клопітне, ще дріботливе листя...

Зшумить дитячий лепет. Засміється...
Тут вік отак. Прозоро. Рік за роком.
Під неба синім і глибоким оком
Спокійно дихає земля,
Та у неясний гул, немов здаля... ті соки...
Життя велике серце б'ється.

НА ПЕРЕДГРОЗЗЮ

Постаріла погод блакить!
У тучу обрії спухають.
Кохана! Непереливки!
Не цяці тут. Не в пелюшки
Як степ зове спрагою пить!
Гроза, ударами лихая.
Не одмахнешся тут – нехай вам!
На прикір тут – стерпиш!

На давніше – напиться крас.
В тебе вернутися, природо.
Орать, косити. Гнуть ободдя.
Не в позу й жест. Не красти
Собі і людям щастя застити!
Чуття і мислі мої – ось де.

Вдивляйся! Нароста гроза.
Як давиться, ти в злості, – спека.
Здаля гроза на тих возах
Рипить, зближає – на розсохлих.
Аж поки – блискавкам – захоаєш.
Мені на цілую аптеку.
Щоб вікна затуляти деками,
Та мокнути в твоїх сльозах.

Чи ж я не бачив, що за вдача?
Не бачив я? На триста літ
Кудись назад, він світ тобі!
Ще затуляєшся від всього
Живого. Ця тобі дорога
Тремтіть, не реготати боротьбі.

І туча – обрії згасила.
Ліниво-ситим /липень/ тілом
Без воздуха, – ковта, ковта...
Як спотикаючись по житах
Збрели, хто? звідки? – кволь-несміливі –
Заспотикались вітерці житами...
А ти: тремтіти в кут – нестямою.
Тремти. Чудово! – Буде й визкіт! –
Тоді не скажеш, – як в колиску, –
У це погоже літо сіла.

Та вихор з блискавицею
Високо! –
Як сил! – як крил! – скортіло!
Міцний, – бере міцну коханку,
Земля і вітер. Моць страсна!
Ізпопелить, розтрощить блискавка –
Зірве вбрання, –
Щоб світом спеленав!
А тут, близька, не жінка, – а туман як.

І опух лопа грозовий! –
І злива, град! – Це: не дитяча вава!
У блискавках зчеркни, о, змий –
З лиця землі оцю слабу неславу!

У блискавках – зчеркни! –
У зливах змий! –
Щоби змогли і стали –
Почать з новою, наново, – вславити

Тебе і вітер! – Довг життю віддати –
О, буре, змий ганьбу!
Щоб в очі глянути міцний і гордий міг –
На стрічне дій, людей, доріг.

ЛИСТ

Лагідна осінь
У баревні, в червоні
Ізнову шати.
Та хіба убрання –
Сховає холод, байдужість крові?!
Під цю пору, моя кохана,
Немов на змову –
Що не вістка від вас: гниле слово
Що ви й досі глухі зовам. –
Що ви и досі – ззаду життя холонете.

Так.-Здрастуйте!
Здрастуйте, Віро Сергіївно!
З даліни тисяч синіх кілометрів
Щиро і дзвінко – Вітаю вас.
Не йметься віри, що ви а ні з місця і досі,
Що ви й досі можете жити
Отак, – за сто літ назад. –

Скажіть, поясніть, що то з вами? Що воно?
Скажіть! Невже й досі роковими фаєтонами
У вечори мрійних менуетів; –
У панських покоях і досі ще Дафніси й Хлої,
І досі скутий, неживий ваш час?!
Так навіть і у Болівії, – і там – великі зміни! –
Навіть горобці, – і ті, цвірінчать новин у повітрі!
Що це з вами? Ви глухі, сліпі – у своїх перинах?
Ех, ви – хутірська, немоторна лінь Україно!! –
Кажете і досі. Мине шумовинь час нехитрий...
Кажете заспокоїтися Соломонової причти. –
– «Що було, – буде. Що є було й буде»...
Бити вас за це, не гудити. Ех, ви, сонь

Вкраїно, все непробудна.
Слухайте, цим саму суть прикривать? – кращим нічим?!
Та з такого регочуться люде.
Як, брехні, так бодай вже складнішої!

Як ви можете й досі – в задусі,
Старими традиціями, побутом скуті –
Марнувать молоде життя і рвучке сумління?!
Як ви можете фортецю-хутір –
Фортецю панщини – нашої добі, нашому поколінню,
Як ви можете вітійних брехень отруї –
Високій і гарячій добі, що нині?
Нарешті, як ви смієте – жити трутнем –
Смоктати з хутора село, белькочучи щось наївно невинного?

Це одверто в лице ваше кидаю я.
Я – ваш коханий колишній,
Перед молодістю, землею, Перед вашим нехай Всевишнім!
Не з вершка вишні – обріїв бачу ширших! –
Це від мене почувете інших слів та віршів! –

Засмалений пожежами воєн та революцій –
Не з тихого завулку! – з метро Опера –
Дні з мільйонголової юрби дзвінко пнуться! –
Що дні? Кожного менту напружена гра! –

І в незчисленних багатствах і голосах грає
Боротьба. В ній зростає доба нова –
Бо я знаю, мушу викарбувати це. Я за це змагаюсь!
Іншого – вітру й вогню по рідних хуторах –
Зрушити все те, із чого зростали!
Хату стару розвалить, бо задуха! Не стало –
Воздуху не вистачала, ані світла, ані їд!
Усього, як по світі, розглянувся, – мало.
Знаю. Ці слова – вам обидою – так і слід,
Бо – ви на хуторі нижчі доби – життю їдь, послід!
Нижче вогню – ваше кохання. –

Ваші завдання – життя, мислі та сподівання –
Все злобним ворогом нової доби, –
А я – кажу: дерево, з якого ріс, обрубай,
Дух – добий!

Це, звичайно, важко. Не в один день!
Відразу, з одного маху – не вдієш!
Гидко? Відразливо? – Не мені – вам. –
Уся сила. Уся надія.
Закон життя. Не бабусь теревені.
Викорчовувати старого й пеня!
Що він оранці міша, защерблює плуга, лома леміша.
Оце мета. Сюди духом спіємо.

І добити!.. Я битися стою –
Зовсім спокійний себе віддаю.
Лише краще вдарити. Обрахувати вірніш.
Сьогодні доба всім життям – на вище
Не шкода що, згадавши, хочеться вас поцілувати
До грудей притиснути міцно, близько, ближ –

Чи ні! Це другорядне. Аж потім там.
Байдуже до цього було б...
Як дід і бабця... Цілий вік нудять, тужать
Згоріла серця соломка... Ох що нам буде?
Нещасне, мовляв, нерозділене кохання –
Хіба сьогодні час йому в нудкі бажання?
Нині з іншого матеріялу зроблене серце.
Іншим у ціні життям тужимо.
Я вірю, що я вас запалив би, напружив.
Щирий до вас: так має бути, так би було,
Ви кращим ім'ям в людські сни – Віро!
Киньте ви сонне, зашкарубле село!

Киньте вітрами зовуть простори!
Ви бачите, знаєте вже, що є труд.
Невольний труд... І стерна доби вже беруть
Розкути кинути в широчінь!
Я вас кличу зовом: минуле – загинь!

Всі живі сучасного, там де бій – нині
На гордий звитяг у простір з пустині!
Б'ються вітри... А ви з тими хіба, що в норах?
Що по норах ховають – заневольне вчора?
Ви хотіли нової, вільної України?
А за скуток її у труді й бої гинути?
Кличе на сполох доба! Здобувать!
Валити, покоряти, не вчорашне консервувать!
Чи ж вам за віджите сумувати в горі?
Це не наші ваші, не здивуйте, зорі
В мертвій меланхолії хутірських стріх!
Це минуле, мисль і сила хорі...
Ступити туди, як у льох поріг...

Колись, так літ з десять,
В них століття мені промайнули –
Ми вдвох залюблено читали Єсеніна.
Ви читаєте, чую, і досі. Жаль. Сама осінь.
Хутір і село – я його забув.
Ви – живете і досі.
А нам, століттю і поколінню інша мисль!
Зовсім інше мріння!

Нам на рогами Єсенінської корови
Впертися в браму залізної доби.
Здобути життя залізом і кров'ю,
Напруженням праці і боротьби.
Викиньте з голови одур давнини.
Що ні крок наперед, того пута не пуститься.
Ви подумайте! Справді це жити?
Зрозумійте ви що ганьба ваш хутір,
Ваша скутість і те що ви трутні,
З рент, аренд... а за плотом тортури,
А за плотом жандарм, ситий колоніст.
Байдуже вам. Вам затишно. Є що їсти.
І вони від всіх бурь захистять, певні мури.
Чиряком ваш хутір Вкраїні. Новій добі.
Ви розумієте. Розумом не слабі.
А життя: цього не забути мені.

Не обминуть цього й ваші дні.
Ще мені ваш докір,
Що я зрадив наше святе минуле,
Зрадив народ, історію... Добре крутонули!
А себе запитали ви, як заклили,
Ваші куди добрели славні чумацькі воли?
Ваші куркулики?
Де, супроти вашого, європейського навіть,
Де Галичину, де Волинь поставити?
Бундючні бунчуки! Гетьманські шати!
Булавний чад увесь...
Куркуликів синки
І то у стадії свавільних юнаків
Себе показувати у очах народних...
Оце і все суворості сьогодні,
Хіба це їй за зрадника я став?
Історія підлот нечуваних віками!
Нечуваний в народах крам
Зрад, ясирів... що інше вадно там?
Це має бути знов наш храм?
Це крові давнина? В старі зразки? Ізнову?
Й хоч попіл любовний мені не дотлів
Оце й нас розділить – глибокий рів.
Сьогодні, на вершку століть,
Вивершенню войованого поколіннями, віками
Не я! Вам, що тулитися і гнить вогкими норами
І темними кутками.
Високий нам вогонь стоїть
І дні дзвенять – як сталь у камінь!
Дівчино життям ледаща!
В найкращому – Андрієва матір!
Так і готова в ясир.
Українкам – все однакі часи.
За поміч чиюсь – віддасть отаман
І охоче піде – солодкий дурман,
Що в продажу кров не одно отруїв покоління.
Вся українська слава, як вчора так нині.

МАЗЕПИНЦІ

I

Солона їдь підступить важко к горлу...
Куди завів, що вже й життя не тра'
Тут: тінь погрозлива баші, а там – Петра...
Старшинських правд послухалися, Орлику!
Хіба Дунаю тільки хвиљна гра...
Поможе що? Блукай подовж Дунаю.
За те, що в темні келії все булави чекає –
Старий гетьман і мука з ним – джура.

Козацтво лає. Марні та пусті
Ідуть роки, що гореч пити, пити.
Лютіш пекельного цього й не здумати зпитна...
І просяться... Отам весна, пустіте!
Що світ один: в одно знаття й ціну...
Однак неволі труд, чи в тих, чи в старшину.

II

Для вигнанця роки, немов на шию жорна.
Що мисль, як в рану – засягне руками...
Там козаки... Чи потече вода під камінь?
Здыхай тут сам, чи вже виводь нас, Орлику!
Із посполитими скревніялись бунчуками,
Та наша правда, вона вашій – чорна.
Послухай, Орлику! Уже весна на оранку!
Так – розсудить життя: нам голос до нестями.

І старшина мовчить. І Орлик одверта.
Дві правди, що усе в свої світа,
Що світ один – в одно знаття й ціну:
Неволя все одна, чи в тих, чи в старшину...
І другий хижий, немов ритий з кості
Самотнього гетьмана профіль гострий.

III

Старий гетьман йде, самотен, к вечерні.
На кріпосних валах – в переклич вартові...
В якому глибшому, чорнішому рові,
За цей, що ти, безраден в нім із черню?
Як черв у падалі, гидливі в голові
Їх точать мислі – вислід? І вотще – гнів.
Усе частіш на вікнах б'ються темні
Прокляття сліпоти в одвікій перезві.

Це ти, гетьман, їм рідний край заляв!
Ти, що у камінь будівель ім'я там карбував!
Ти, що степові – його власну гордість,
Достойну між народи в шанобу!
Став ставить в боротьбі. О як страшне забудь,
Що невитерплив мій народ, не горд він!

IV

Жалями: вечір нездоланих страт.
Що між народу, він на совість ховський.
Що між негордими... Не випростано. Повзько.
Це влади їм бажать? Та їм собака брат!
Ген – зманюють, зовуть, що повертать назад,
Просити ласки у царя московського...
Хто? З ким? Загинув Войнаровський...
І гірша підступу – оця чередність стратна.

А пролилося стільки болю, крові!
Що море пожару, моря як ніч – глибокі!
І... на той беріг... човен знов... ізнову...
Лакейські душі. Винні очі. Кроки.

ПРОЩАННЯ

А ось, розтали вже й останні
Слова, як дим той – на пероні.
Червонії свічки каштанів...
Грайливе сонце. Чути: дзвонять
В далекому селі за лугом...

Там дівчина – весна задумана
Іде, всміхаючись... їй туга...
Чи, ні! Сміху їй повна чаша.
А мо' і болю чаша повна?
Слова розтання молитовні
Повторюю – для тебе ж міг все...
І в спів дзвінкий весну...
Я стільки...
Любови... Сил... Таких ласкавих.
Ти вже далеко. Ти – не чуєш.
І не сказать, як не сказав я.

МОЛИТВА

Не дай лакейського, покорого путя,
Не відбери в життя мою до бою звинність,
Карай, лиш не жоною, всі провини –
Своєю кров'ю платитиму... життям!

Буденних шарпанин хвильку, премногу річ,
Негордих супутців не дай, як тих лихот дороги
Здійми печать, що душам є убогим,
Щоб вищого не знать – високих – гри і стріч.

Не дай ти моїм дням – не бить наперестріч!
Це гірше все, якби не мать нічого!
Вогню і гордоців далека щоб дорога!

Дощами маятна і мрака осінь ніч
Нехай на серцю не живе, улога.
Не уділи його – вагайливого і тримкого...
І мисль хитку, витійну не мені.

У сперечок баданну лихоманку,
І плісінь вільготну – нечинности жадну,
Й достотного знання, чуття не одзовну
На це: невсиченість – прохаю на останку!

Ще: крові густої, яскравої. Цим даром
Щоб путь світив, як уночі – пожеаром!

Я ж будневій судьбі, що тяжча єсть від смерти
Всю вбогу масноту із віку маю стерти!

ДРУГОВІ

До сонця близько – крила спалиш.
І зірвешся, конать на скелях.
Скажи, мій брате, – хіба мало
Нам горя у життю веселому?

В хмари Ікаром людському не можна
І де тих крил нам пошукать, купити?
Усе путі: зневірився б, знеможився б...
Хотіти ненаситно. Люто жити.

ВЕЧІРНЯ ПУТЬ

I

Вечірня, зична чистота.
Спів зорь у вишині.
Ти? Все шукаєш по світах?
Ось, глибше... в далині

З узлісся лине пісні без...
Дівочий? Зорі – в сміх?...
Серця сьогодні сріблом плес.
Похмуритися – гріх.

Ти й сам би став та заспівав.
Коло воріт – хоч цих...
Путі твої, висока гра...
А дні твої – старці.

Де вікнам світло... й при столах
Родинного тепла
Дня повинь плесами пішла,
Вечеряти дала.

Як усміху – любови всім!
Досхочу! Добра мати тут!
Мандруєш... Тужиш. Де він – дім?
Вечірня, тиха путь.

II

Знов. І знову зацвіли каштани,
Як різдвяна весела ялинка.
Напередодні – за дверима стану...
Заховався? Підглядаєш, синку?

О, тих дарунків – синовим ночам!
Убрань, ляльок та цукерків!
По цілому світі розбіжаться очі!
Такий щасливий теперка!

Зоря! З чоколяди рушниця й хата.
Труна – коробочка. Боле! Дивлюся!
Стільки дарунків! Та де вона, мати?
Мені б здійняла! Сам – боюся.

ВОЛИНСЬКІ ДІВЧАТА

I

На млосній дівчина порі.
Порогу – так і не минають – гості.
Як млокі ночі, зорні високості...
Заснути аніяк! Усе в лице той ріг!
Отрутний місяць у дівочу постіль
Зусюда загляда. Немов і сам би ліг!
І підсміає дід... лишив святих він книг...
Все розмовля про гріх, мовляв, розм'яти кості.
Що тьохнуть серцеві, що дівувань кінець,
Що на баскім коні – він вже близький – їздець,
Що в спів, дружок з плачем розплести коси...
Духмяна, млосна ніч, аж в лоні жар пашить:
Ї узліссям кличе спів і шепчуть комиші:
Прийнять солодкого, що він найвищий – досвід.

II

Аж чорна, синява запалася під очі.
Ще він горяч, біль – тіла порцелян...
З комори – у вікно. Як молоко – туман
Густий і теплий. О, спраго дівоча!
З городу, з конопель, що не заснуть – духмян
Все горне випар. Не позбуть – морочить
Однакова, все та... усім, усіх солодша
Мисль – тілу полюбить... це млосний час оман,
Бо став саяним стовпом на варті до порогу
Чист... срібноголос – місяць срібнорогоий.

III

До досвіту цілована, ти очі
Весь день – зімліла, млосна – не зведеш.
Так стидко й радісно. Щоб тільки вечір, ждеш,
Всю ніч пещеная... весні й життю зохочена.
Хвильна хода, як мисль. І теж вона – тій ночі,
Де тілом всім шукав без перепон і меж
Він щастя... Млосна вся – ну що іще візьмеш –

Питала ти від сили парубочої.
Смієшся сонцеві, як милому, покірна.
Торкає вітер цей, як любого рука.
Браткові меншому заобіцяєш півника,
А то, бува, – щоб не сказав батькам!
О, ранки радісні! Без сну – йдете у днину!
Млость – на беззахисні, дівочії коліна.

IV

Дубовий лист в підпал. Золотокутий серпень.
Багатий Спас – за піт і спраги жнив.
Пахуч простір земний... І вечір, що здобрів...
Ізнов любить – настало, аж не стерпиш.
Зове простір, що дальнім летом крил
Де стернями завалькуваті, ситі птахи...
Його пружистим тілом – вітер пахне,
Що покоритися – солодка, млосна сила.

Осінній барвний шовк. О, ранку прохолоди!
Жаданну гостя путь – нам на поріг зверни!
Де межами, путями стигнуть глодом
Вроки щасливі – стерплих снів терни.

ВИ!

День: з бурі, з бою – естафет.
Куди?! (Задихано – не нам би!)
І знов: коханки та кафе...
Політика і продаж... Ямби.

Гей, душі! Ніччю – пустирі!
Що ви, лункі – майдан порожній...
Такая втома вдосвіта – зорі...
І смерть, нарешті, – може?

РОЗПУКА

Ровами місяць тіни клав.
Лишила. Болю! Жалю!
А ніч спокійна – все текла
Від жит до жит і далі.

Повітря – мед. І дзвін цимбал!
Як бубон, серця весни.
Лишила! Тобі мука, шал!
Сказала, байдуже – чудесно!

Не годишся? Так будь! Прощай!
Ну так! Лише дурила.
Я спалахнув. Цвів молочай...
Прим'ятий, звівся – за могилою.

За голову узявсь. Стогнав.
Мені пісень! – Печале!
А ніч спокійна – все текла
Від жит – до жит... І далі...

МОЛОДІСТЬ

Що крок... а не скінчитися – простір...
Опалить вітер. Далі в лет – підхопить.
І дівчини-весни блискучий зір
У винах ніжності – іще бажати – втопить.

Я хочу щастя й простору. Це все!
Кажу – непогамовно-впертий... Все це!
Куди ж, шалений: в пустирі й льохи...
Так добре! Бути!.. Несу серце.

ЯРМА

I

Солона їдь – тиснуть підступить к горлу.
Та ба! Повітря: зловиш у п'ястук,
І тільки серця невгомонний стукіт,
І клекіт слів, мов племінь гнівів орліх.
І тільки серце – лютий біг погоні,
Що мука ярм, шляхотські канчуки!
На камінь – і грудьми! Що сили і розгон
В мур бід вам битися, мої поліщуки!

Не силою покут – вам сплачувать борги
За сліпоту, що був моїм, не нашим,
Що був – все з краю світ. Тепер гіркої чаші.
Біда багатой і зичної черги.
Лягло з віків ярмо на сонні, мляві плечі.
По Жовтих водах Зборов, Берестечко

II

Немилосерда і холодна правда,
Що камінь межовий, що камінь вартовий
В такому гореві й знов жоден сам по свій,
А у краю – розперезався зайда.
Знесилою покут, за шмат гнилий – преславен...
Прирослого к землі, сліпого, мов крота,
На все зосібленого – досхочу ковтай
Гірких трутизн життя, твоїм підлотам слави.

Бо не в червону плахту, що на очі гнів!
Не гордому, несміливому та заздренному
На брата чи сусіда... не знамена
Таким. Не визвольні палахкотять вогні,
О, зраджена й зрадлива черне – черні,
Що славою дідів тобі мечі ті щерблені?

ВЕСНЯНКА

Чуття заливає, як беріг бурун.
Ти пружний. Міцний. Спокійний.
Взавтра – золотоносних врун,
Взавтра – усміх надії.
Над чорні шпилі лісів верховини
В потоки – блакить! Сонце! – Ринуть.

Що визволений, встану я!
Як свіжий ранок – буду.
Розпучної, захланної –
Ну що тепер – облуди?
То ж світ яснитиме: ну, ще,
Ну, далі! Глибше! Ближче!
Гей, буде день! На серце тще
Ще краща, ще миліша
В долоні серце – покладе,
І хміль у кров ударить.

Бо жити, брати –
я ладен!
Собою
люблене – задарювать!

В ПОЛІ

В зеленім полі – проста і немудра.
Як наречена, яблуня цвіте.
Підеш у світ. Прийме тебе, як легіт.
І пелюстками слід твій замете.

Ви, люба, з голубами на плечах
Смієтеся, – дитинство ми одснили.
І він повзкий, чадний огонь в очах...
Що скажуть вам оті, що на плечах?
Що перса пристрасно їх закривають крила?

НИ! ІНШЕ

Що серця, як вдовиний плач
Нам цілі дні – така тривога!
Що слово, дотик. О, мій грачу!
Нас тягне в світ! У даль-дорогу!
Де – в сонцю й зеленях горби,
А вітер б'є у неба дзвони...
Де дні: любови! боротьби!
Те, в млосний жар розкриті лоно.

ПРОВЕСНА

I

З одлиги – стерниська
Іржава борода.
Світи вітрами навстяж,
Як ворота. –
Пий. Повним ротом!
Щоб хвилювало. Нині! Завше!
Тут. Десь далі – там! Пий весни!
Пий світи! Ковтай.

На довшу сонце заверта.
Брудного неба вікна вже полоще,
В турботи й клопоти нам вітер заходивсь
Лопатою згортай... Намрієш всяких див.
Одлига провесна... Не мало?
Рвучкий. Схвильований. Так ясно жити стало.

Із снігу, радісний –
Здригаючись – вилазить куц.
Ще веселішу путь знайти. Таку,
Щоб навіть і душі їй не ставало!

Не в зови предків. Суевірний
У тьму минулих зим, сторіч
Виходь у світ нарешті, чоловіче!
Сміття базікання – у двір.
В який воно? З цих пір –
Ти став, як стара баба, –
Вичитом? Егей! На волю, чоловіче!

II

Блищить бородою срібною дід.
З усім докучати – лізе онук.
А лугом, що вглянути, крекче лід.
І, з вітру міцного, пахоц: весну!

Почула. Надвір молодиця прийшла.
Малеча смика спідницю. Затямило:
Дай циці! Циці дай, мамо!
Стромля немовляті груди кудись.
А дивиться в далеч. Дивися!
Й чого я отак зажурилася?
Кортить, а чого... Сльозами умилилася.

Він пестить. Болить і лоскоче
Тіло, очі, уста.
І світиться усміхом стаєним.
Назустріч вітрові – пружиться тіло.
Ех! Жити воно – інакше скортіло.
Взять: муж. Так мало кохає.
І ловить думка на тому, що гріх.
Лоскоче. Пестить. Затаює сміх.

Вже стомлена риба плесами йде.
Натерлася досхочу. Наметавши
Ікри... Де той муж? Пропада собі десь.
Тут порай сама. Докуча дурний тесть.
О, доле моя, що аж плачеш.

Навіть весни не бачу.
І думка пекуча серця взялась –
Гарячої тої млости напасть.
Гуде, як гарматою бахає крига.

Згорбився – слухає повені дід.
Пора умирати – віщує цей лід.
Та впорай онука! Гей, молодице!
І знову тобі вердиться!

ПОЛУДЕНЬ

І стигне, не тече, вже стала голубінь.
Це полудня важке і неодлунне золото.
Понад могили в пряділь павутинну
У спеку, стелеться думок лінивий солод.

Не ворухне. Не диха. В плесі ось –
Як зачарований, відбивсь, не ворухнеться –
Блакитноокий вітер. Ні. Не він, а хтось –
Що молодша він, щастям в світі зветься.

І порохом пухким, пахучим десь в полях
Давно згубився шлях. Простір, як ясна воля.
Хіба часом, що збудить лози птах,
Чи риба знехоття в шир бігти пустить кола.

Бездонний день в жита, овси, гречки...
Потав – у конюшині соковитій.
І спокій. Солод мрій... У сурми гомінкі
Коли ж позвеш? Опалиш серце, вітре!

ОДНА НІЧ

Аж густа – ця чорна ніч.
Десь... Десь – дзеленчить трамвай.
Отак би... Тільки: віч-в-віч.
Зустріти. Ні віри. Ані одчаю.

Руки, мислі, серця поколінь.
Будівель і машин уперті акорди...
І творча, вічно несега гордість...
І порожнеча... І тлінь.
Звитяжцем, коханко, чи переможеним?
Солоні півстерплі уста
До своїх, до жадних притулю я.
Вогню перемог! Хочу! Можу!
Я – жага по людях, світах...
Хоч мовчатиме –
відповіді почую.

ВОЛИНЬ

I

Волинь – дідизна скраєна кордоном!
П'явки панцизни – бачиш, як вп'ялись!
Це – з Берестечка сеч! Отруйна, що колись
Над смерть лицарства – познеслась законом.
І твань невольна, як дрімучий ліс.
І гнутися. Вам гнутися – до скону.
Що вікові знаття, що бить душі поклони
На брязкіт мідяків, а не у грім заліз.

Що повені покут в звитяжнім блиску зброї
Віддати боргу – не зведуть чола.
Що в болота поліські – ніч зайшла
Біль вовчому виттю достойний.
Без гордості чужу подерти хоругов
Живуть ці без жаги розлить ворожу кров.

II

Глянь! Чорні там цятки нов-ситих хуторів,
А вітер, лютий – блиском сонця сипле.
Він вам – у мечики бляск. Та ви кутка прилипли,
Де люта лінія на щерк ізрослих брів?

Вам тільки у життя немиле – кволий стогін,
Що запитом у ніч, що буде далі з цього?
Одні лиш небеса нев'януче бездонні,
Поривчасті вітри... А ви покірні сонні...

Поривчасті вітри пахучі! подивись!
Земля в напруженні. Ну, аж дзвенить у гони.
Не вам на бур'яні, вам на підбій розгони!
Та випростайся гордий! Підведись!
Гнила солома стріх. Розорані могили –
Ці, межові знаки, рядами – заповіт.
Та обрій: болота. Бори – дорогу в світ
Душ вашу сонь застали. Вашу схилість.
Міцне єдине тут, що владний то обруч.
Кордон, що як батіг – ліг тілу – Горинь, Збруч.

МАРНА ЗУСТРІЧ

Цей ночі маєстат. Як океан, гойдає.
У зоряних дощах спокійно легко спить.
Лише одно жадне, тривожне – дожидає
Несите серце, все пита в безкраях,
В пустелищах любови все терпить.
Єлено недомовлене прожить!
Єлено – ось щогла рипить:
І ви ім'ям, що в кращу із назов би
Безмовні та бліді тут горечі допить
І кинуть марні, спізнені зови.
Страшна рука, що не тремтить. Назвикла холоду.
Ні щирости не повернуть, ні віри, ані молодість.
Єлено – попелом усе життя лежить.

А широчінь світів – у вітряний напруг
Гремить, співа. Могутньої заводить
І слухати віки, як шириться свобода.
Високій грі і мрії – дотерпіль.
Затявши п'ястуки, затявши зуби – жить.

А серце каменем, у спраготній пустелі.
Єлено, щиро ви скажіть,
Чого оця нам зустріч невесела,
Де удавать байдужість...
Де в сміх гіркий, що пусткою дзвенить.

Хто винуватцем? Ви? Чи я? Спитали!
Та нам любов – спізнилася віками.
Нам путь – несміливими зраджена руками...
Серцями нерішучими... Дарма!
Вона єдина нам – безлунна ночі тьма!
Вона страшна – нев'язанність нічим
Остання!
Єлено! Серце! Ви моя кохана!
Любов спізнилася. Подумати! – Віками!
Пустельна ніч над щоглами гуде
І знать, що не знайти притулку нам ніде,
Жорстокими пройти – жорстокими шляхами...
Закинути в піски, у спраглі – серця камінь,
Життя, що не знайде веселу, плідну путь...
Ви просите цілунку... Як не чуть
Проклаття цих бажань, що їх спрага гірка нам.

Ти на коліна голову мою
В нечулості страшна, на шаг жебрацький – гнути...
У шепоті – щаслива знов ця мить!
Нечулістю страшна! Навчитись де, забути,
Де взять путя – в пустелях не блудить?

ОСТРІГ

I

Ось тут гіркий, покутній він прославсь –
Шлях наших вікових, шлях програних роспорів.
Болотяна Волинь. Життя в борах – неспоре.
І стримність болеві отрутих наших слав.

Найвища – і сюди здіймалася, булавна
В сіромних бунт – козацькая пиха...
Та квол вогонь... що спалахне й стиха.
Похилі голови у люту мсту розправи.

Моя дідизно! Мій старий Острог!
Сторіч минулого – важкая твоя клямка
Кому – воріт у степ? Розкрилася – путям яка –
Твоя покірність, мука літ – невольникам дорога...
О, звістце проклятий – століттями облуд –
За княжу підлоту – сьогодні проклят будь!

II

Присадкуватий гриб старого, княжа замку –
На болота й бори-мости... І мощей шлях.
Тут, на межі – той не один поляг
І вал, і лицар – тим і нам у тямку.
У коло обрїю замкнулися бори.
Покірний, в постолах, що горю все настолюєш,
Скажи, скажи! – Що слав облуд зберіг...
Поріг – на захід? Схід? – Волинський княжий столе?

Як ріг горбів – сперезаний в дві річки
Мрійливо кришталевих, сонних вод –
Чиєю волею ти врїзався – підводити
Цей – сивий камінь будівель...
Сторіччя
На волю кам'яну, залїзну – марно кличуть
З чужого слова й крові – твій народ.

НІЧНА

Вкоронувати землю хтось хотів.
І не спромігсь. Лиш перли зорь розсипав.
І він, нездійсненну, у пісні терпне жаль
У душах, що цвітуть, як липа.
Співа десь пташка... й спить.
Співає, спить... Спі –

Ви нагадали смерть?
Та літо – нам дурман тепер!
Співає пташка й спить...
І тиша – любляче... в безкраї...
Ніч водоспадом пісні заливає
І спрагам зорями, на несумуй колише.
Зіллешся. Змиришся. Потанеш.
Світ і тиша.
Загубишся у зоряних дощах,
Потанеш в теменах, у ароматах.
Тільки тихше!
Співає пташка. Спить. Спі –
Ланами літ – важкі лани...
Сни.
Спить чи пить...
Століттями ці сни
Співає пташка... Спить.
Далеко сонно... з даліни.

УРИВОК З ПОЕМИ

Сиренами зридав короткий день
Кінець. –
Сиренами, брудними пламенами
У захід синцеві
Ген – дня холодне мрець.
Ніч – непохитна – владарем над нами!
А що масного світла плями! –
Вони не наші. Ті, не нам.

В болотяного повечір'я пору,
Погрозливих, зодчасних сирен
У зойк. Ось мовчки, стомлено, мов хорі –
Вертають з праці, як щодня, робітники.
З людських племен
Дослідникам доби
Провідникам, пророкам –
Мало знане плем'я!

Оте, що з праці – у нужду –
Із полону в полон
Робітники ідуть... «Сувор життю закон!»
Болотяного повечірря
Ім сіра путь. – Це життєва їм путь.
Хай дні трудом збагачують. Їх міра...
І сіра, в смерк ця путь –
Комусь таки...
І йдуть.
Вертають стомлені, зів'ялі з праці. – Знов.
Немов після поразки! –
У закамарки, по льохах згубитися
В блудному передмістю...
Покірно дати себе їсти там...
Там люто горем їстися...
Вернули знов – поразкою, –
Невольна праця. Сила світу, тупо!
А світом: світла і повітря скупю.

Впокорена: будню в полон
Синьоблуза армія перейшла.
Ще багатства прибуло світові!
З рук їх, із праці, –
І знов – надаремне.
Мо', горе, нужду – в прокльони?
Зарадиш цим? – Оборонишся?
Як же далі, о муко, жити?
Вийдеш, видихнути, притьма, смерк усе світом.

Душам і безтак – темне...
Болотяного повечірря
Холодна імла... –
Зів'яло. Імла на плечі: доземно.
Ще надія чи путь була би!
Та знущається доля, мабуть.
Господар, багатіший кожен,
Кожен пригонич – із отих... Лют кожен,
Що в твоїх руках наявилася світові –
У блиск глумливий, – все, що того є – твої діти!

Будов, що ставив...
Шкла – світла, що лив –
Глум – речей –

Ген, отими, що поминули
Під стінню, – чужі. Не в свою забрели бо вулицю, –
Волочуть, жебраки. – К мурам туляться.
Це в надвечір: збрудили вулицю –
Променади панські, що в бляск
Їх вітрини, реклами, жінки. Не для вас?!
Жебраки, – вона – панівна,
Ця широка багата вулиця –
Ви чого? за чим в променаді шукати? –

Тече, вона: черв у череві падали.
Нахабно настирлива – проститутчин торг...
Тут, в упертому висновку, може, мо' ще б
ви й загадували –
Світові, долі к торгу: –
Наріканням болю отого! – Дорого!
Дорого платитимеш золотника вітрино! –
І панійко, як вітрино з ласоцями, й тобі –
За цю квапливу панування годину
Відважено буде боротьбі. –
Звитязникові собою не ляжеш платить
Бо він, що нещадний, неодворотно наближа –
Падлом не лас... Не цінує. Не бажа.
І ви – сторожі, чиновники,
Інтелігенти!
Що з цих світ-смеркань
Свідомі, на грані –
Дохапуете злодійкуваті – менти!
Знаєте, що йде, і усе ж – свого.
Вам не буде – ах пан. А новий... І його...
Пана іншого послугувати будемо.
Знаємо життя, шануємо, що люде...
Вас кожен потребує? Лиш не взавтрій год.
Повздовж майдану,
Як величного катафалку віку

Добре розблисуйте
Тисячсвічкових лямпок!
В чорному, святом – мужі,
Біло балеві – жони,
Й вони в теміні: понад місто звисли
З неба, як на бурю, – з неба у заграві, –
З неба у вітер цегляно-червоний
Панахиди світові –
Осінній смерк. Гайворон? Костелів дзвони?
Шибками студених вікон –
Шибками наших вікон –
Дрібно і лячно він – одлиском пожар що гряде,
Вітер – Панахида віку...
Смеркання похоронні дзвони.

На передмістю брудному – там
Рве стін, простору, заулків –
Бо вже не змістяться вітри,
Ширшають в удар останній
Дві доби, два світи,
Два життя стялося...
Вам – шинками і дансингами –
Чи не видається – каяттям
Розбецених скорбот –
Заходяться музики?!
Швидким, задиханим – це не пристрасть! Звичкою!
Чіткіше темп... Гул росте, серце охляло! Темпу!
Хапливі, квапте,
Поспішайте, як на гвалт, –
Дожити. Кваптеся... Буде взавтра пізно.
В безладну колотнечу серць –
Взавтра, згучить не в надію. Взавтра, згучить – кінець.
Дожити поспішайте синкопами, скерцо...
Додрипується фокстротами світ старий!
Могилу, оцю ніч розрийте!
Роззявили роти вогких темнот! –
Аж лячно по заулках притьмих...
– Хто там ходє, як зловісне, хто там?!
Нічого, тут свої. Усе в порядку.

Апаш і проститутка... Йдіть. Скінчіть фокстроти!
Знесуть безсилля чорні трупи в лакованім авто.
У лихоманкові вогні шинків. –
– Хто тут блука і слуха дальний гул?
Хто він такий?
Реклами згасли. Топленики. Потопельники
Із гаслих, із глибин вітринних перехожих тіни –
О, ніч міська. Пустине! –
Збігається гієн, шакалів – трупоїдна звірина!
Зрегочеться, загомонить і тишина.
Чорна глибина
Наступлене будов каміння...
Хто злісний ходе – висне тінню –
Це безробітних тіни –
Над п'яне голосіння курв у сні панам.

Спить передмістя.
Тупо спить.
На передмістю: застиглим оком сови
З-за дахів – стародавній місяць.
Тут ще видно його... Як сто літ – усе висить.
Не постарів.
Не вмер...
Підглядати, – як звук –
Тиця сонно тупим лицем
В каламутні шиби, плачем хіба миті...
Темнота, за брудом нічого не видно.
Неохайна бідність –
І світла мало –
Хоч би вікна оті помила, –
Що: гнот! –
Тут, чи хворий вмира, – ніччю світять –
Чи родяться –
Все життя тобі в одну ноту –
Сіра голото!
Гей! Мудре, совине око
Чорнокнижників!
Вони тобою й прогляділи життя!
– Там – заулками, цікавіш! –
Чуеш? – Ріжуть! –

Гвалтують! Це вже не крик!
Це виття.
Нічого цікавого. Знана каяття.
– Або, що з п'яницею нещасна.
Чи з байстрюком ради не зна...
Чи просто, навіть тілом, не продається! –

Ти не ласий. Ти знаєш.
А зойк одчайний
Над багнища (а від цього щелепи стинаються!),
Над багно – високо – у темінь
Зойки ростуть. –
Нічні, глухі заулки –
Згублена, болотяна путь.

Нині ти, Антоне, від самого рання,
Якийсь, особливо, розчулений, –
Химерився цілий день, а не працював. –
Як годину свою дом'яв –
Вийшов, на першому розі став.
Западає сонця, як щодня. –
Вчора. Взавтра. – Нічого цікавого.
Сонце сідало помалу
В спухлину, синюватої хмари, –
У роззяві обріїв зеленувато гнилі... –
Сиренили авто. Люде переходили.
Трамваї тягло гули. –
Ні. Сонце, як заходило, – було:
Розпечене величезне жерло –
До болю розпеченої гармати.
За допроводу зловісної мовчанки
Не спроста – (лише день поховати) –
Це судний вогонь іще в одну ніч заховати –
Узялась чиясь рука...
І згадалось, щеміло:
Журилися вони смерком, –
Мати, –
– З дня у день нам бідно ні-на життя. –
І ніңця не видати. –
А дорога така важка!

Ше, подібне, смеркання згадав.
Смерк, що став першим кроком
На цьому (топчеш нині) – шляху.
Голі поля. Над румовищем ледь вже дим...
Кров і трупи.
Тремтів тоді, молодий, –
Вачиш нині голі поля оті.
Шанці, дроти... – Обрієм – далеко й високо –
Ліс війни. – Цілий ліс із хрестів... –

Гей, сміху! –
Ти на розі стоїш, химернику! –
Променеди тече ріка. –
Панахида віку. – Війна. Передмістя. –
Несуладні мрії. – Не к місцю. – Дивися!
Оберта... – Збігаються...
– Гей, сміху!
І чим думало мотовило! – Дивилося! –
Вліз під наше авто! – ледве, задушили б!
І чого їх пускають сюди? – жебраків цих? –
– Мент формальностей із поліцією.
Задушили б. Могли спізниться...
Їдьте з нами! –
Чудовий атракціон. –
Ти чуєш, це люде ніби говорять, Антоне!

...Стрибонув, стрибонув же він! от, – дурнило!
І його бачиш у збіговиську...
Схудле, змарноване тіло.
Того тіла, лица, що лискучі вилиці!
Та набрезклі, тремкі гудзуваті жили.
Він отямився. Винувата постать і зір.
Знов до свого. – Турботі цупкий:
Гей, сірники. Сірники. Сірники!
Бідарю! зневагою затоптаний!
Хоч би лють – не так – винуватцем. – Ну, щоб то
Вогники, що продаєш, –
Оці, сірчані, –
Іскри, хоч одної – отакої! –
Вогню!! Вглиб очей. Аж на серце! Глибоко!

Вартувати мстою, як голод – твій спокій.
Раз візьметься отой вигонь – він цупкий –
Вже не лишить ніколи! – Дочасу носи.
Носи. – Розділуй. Віддаси. –

Антоне! й нині – безтямно блукаєш!
За голосом чиїм? Стріти яку путь?!
– Я вийшов своє
Із світовим зімкнути!
Вийшов я – не дати думкам і чуттям
У середню дорогу лягти. В звиклу тяжку!
Утік, не надібав би
Буденний спокій.

Я ходжу, вдивляюся, збираю
Ті,
Очі до очей. Шукаю вогню.
Свідком ходжу, приглядаючись –
Сподіванням оцінюючи, хороню.
Бо, злитно – із світів і з передмістя,
Споминам війни і тою, що від матері
З болючої луни
В одно мір і віри... Любов'ю, злістю
В добу панахидну болотяною порою,
Смерклим у осінь роком прикмет збира –
Кличе збурити вогнем підбира
На світ новий сподівана пора.

ПРОКЛЬОНИ

I

У грозівій, у темній презві
Віки і доби – наш, як і тамні –
Стають серцями – давні, як тестамент,
Й рвучкі та радісні – нові
Ви, старчого лиця, той, вижовклий пергамен,
І струхлі ви – застати наш підбій?
Ми кожен бурі: – спопели й розвій
Дім, без жалю засуджений віками!

І нам майбутнє, вам – смеркань туман,
Бо жити нам болить і спрагли бою, ран,
Бо в ночі місячні, що белена й дурман
Сцвітають веснами тіла дівочі милі...
Й пізнати закон життя, зломати гадючий стан
Нам впитися землею, як тим тілом!

II

В нічній порі, як в злодійській халяві
В тілесному теплі – і зичний, і загрітий –
О, підлий ще живе ваш жируватий рід
Вся підступна і зла, продажна слава.
П'яницею, повією від давен
Запрошуєте: хто міцний – беріть!
Жона твоя, на діти матір – давана,
Який плодитиме, щоб гордий звівся, рід?

Коли, сам муж – ведеш до неї в постіль
Прохожих би, багатих ласунів...
І п'яні сплодять, в блювотинню гості
Кволих безхребетницьких синів,
Щоб синцем і багатством переважкий лан
Не в мечний блиск промінь, а брязкотом кайдан.

ПОРА

Пора. Відводять жон улесні голоси
Від щастя і тепла у телефонних автоматах.
Їх прибуває: напиватися, вслухатися...
Як вогким воздухом, на місто вечір ссівсь.
І зглушено всі згуки. Наносить...
На зиму більше приховати щастя.
Ну, ось вони, хоч натяком – хай дасть ця
На спомин сонця – втішної краси.

Лиш ластівки на дротах, хвалькуваті –
Про подоріж за сонцем – на моря...
Та вікна хоробливо вже горять...
Між голих віт сльозою ліхтаря
Смеркається... І дощ...
Нудота – накрапати.

ЗАКОХАНІСТЬ

Ці – тихі визнання любови...
Шовки ходи – і шелест трав.
Безумством кров неперемовна.
Одного думав би, бажав.

Дні – ситих і яскравих барв.
Їх гладке золото, мідь і зови.
Срібноволосі мрії сховища,
Усе, що їй відчув, пізнав, –

І світові – у віддих ясний.
Нарешті знаю мову щастя!
Бо, п'яний білий цвіт садів!
Ї не вслідкував – життям уся ти.
Весні не захотів, не вмів –
Солодкій струті – одолати.

ЛІТНІ НОЧІ

Ніч духмяна, липнева – хоч ти стрель!
Чарована глибінь, озореная темінь.
Перепелиний скрип і деркала на релях...
Пів-танучи – все більшає, росте.

Задуха лип. Настоян літа хмель.
До м'ят дівочих тіл юнацький гін невситний.
У млюсть, в солод благословляйся, літо
Рівнинних, степових, задріманих земель.

Слухають вільги, теплі тумани
Отруєні, важкі – не дасть спокою сні.
Не дасть спокою – дикі дурмани!
Сочитися, рости, поширитись, любити!

Й тремтять на небеса, на цілі – зоряниці
Що, нище серце, тихнучи, – боїться...
О, громе! Вибуху – в небесній, синій криці!
Коли ж у переповнені степи –
В криницю зачаровану – проллється?

НІ КРОКУ?

На так собі, ждемо ще звістки?
З якого приводу? Чому?
Не розумію. В тям не йму...
Це дійсність все, чи чар – любисток?

Це час найвищий! Напролом!
З чуттям, які ще там... Ось тяжко
Ця пристрасть узяла берло,
А биться з серцем – воно важко.

Сентиментальність, злюбність? З'їсть
Ця гірша від їржи – нам вільгіть!
Оця слізна, безсила злість,
Безволля і покори пильга.

Та стан стрункий, мов сталь леза!
Меткий і чистий будь, як племінь!
Не відступ! Ані згод сльоза!
Хитке поскреслюй – довідоме.

Не жди, на руба! На карби!
Будь муж – життєві владар пильний!
Або здобути, чи добить –
Любов, могутню серця звільність.

КОХАННЯ

Що боязка – в зачумлені сади
Ішла і мріяла. Боялася й хотіла.
Покусані уста. По тілі – ті сліди.
Вогнені дотики – по її цілім тілі!

Тобі в широкий світ непевні це сліди –
Мої уста – на цілім твоїм тілі,
А мороком весна устелює сади,
Де віддана руками. Зов очима.
Від моря б'ють вітри. Все мусить гоном ринути...
Несмілива, жадна – ти все ж прийшла сюди.

І ще сьогодні я тебе візьму,
Бо ти гаряча, вся ти беззахисна,
Бо ти прийшла в зачумлені сади,
Що змилювання пристрасти не знають.
Як спалене цілунків слід ховаєш –
По тілі радісні в світи, у цвіт – сліди.

1926

Черношіце

БАБИНЕ ЛІТО

І сині, ясні – дням знайшлися сторінки.
В отій, серцям повагій віком – книзі.
І виріям – одльот. Ключі до брам дзвінкі,
Та, в бабиного літа гаптунки
У золото й кров мережанії ризи.

Ця широчінь! Вири! Прозорі та бездонні!
І сині ясні дням знайшлися сторінки...
Мов зойками татарської погоні
Хіба ще кілька днів, і свист вітрів рвучкий,
І смуток вислідів: зійшлися, глянь, віки,
Запалося життя... Ні меж, ані путя, і він такий
Неторканій землі спраглив, щоб в неба склоні –

Де тих сузір'я були б незнані ще знаки!
Де б серце і мисль дістали крапці броні!
Цей надвечір політь – небесних с'яїв короні –
Висока тоном, чиста лунь дзвенить;

Що по новому, ясному сьогодні стане жить...
Дні... день по одним – в грозна, у разки,
В намиста у важкі – повнолітті – роки...
Роки політь в небесну, у безодню.

І сині, ясні – дням – знайшлися сторінки...
Знайшлися, розкрилися безмежжями сьогодні.

ГАРЯЧКА

Носити тіло тяжко.
До моря. Конче треба.
Весела – сонцеві мережить берег піна
Баревно сита і яскрава стяжка
В м'ягкому оксамиті неба.

Всі мрії там. Це зовсім по-жіночому.
У мжичку світу. В сутінок кімнати.
Дитиною навзявся: моря хочу!
Щось іншого – не намовлять! Не знати!
Та марне! Не порадять. Не послухають.
Ридає панахид – цей вітер листопаду.
І ніч замкнула в морок і задуху...
Злорадая – шепоче – будеш паддю!

Що ж для розваги хоч: про своє щастя марити!
Бува: омана помагає жити.
А цих оман було! І все у очі вітер...
Столочене життя, як градовою жито...
Було життя нам завше, як за хмарою.

Мовчання. Смерк неясне.
Химерне миготіння.
Позмінно... Й цей погасне
Кволенький день. Загинеш!
Як пес у ярмарку, – у світі
Ти без сліду.
Й для цього отак трудно жити?
З останків, спружено, що рветься жил сплетіння.

Ці річі, як ворожі
Варткі. Чого чекають?
Ви! Наша доля схожа!
Товчуть та приминають
Й мене у світі гождому.

До речі, мої річі
Найкраще: бути вільним
І найдорожче – сила
На всякі протириччя.

У сутінку кімнати,
Як захисту шукати...
Втікти. В них заховатися...
Прийміть, вітайте, річи!
В мовчання – до світанку!
Неблагий чоловіче
Твого життя останок?
.....
Ввенеціянське люстро!
У нім – не хлопнувши – потати
Дно. Замки з перлів. Сни дитячі.
Прийти. Цариці запитати

На кращі гороскопи,
Або палке кохання...

Цей панахидний провід
Смертельним потом кропить
Шибки. Смертельник, зрання
Осінній дощ. Останній клопіт.

Там: золотий пісок і пляжі
Як акварель гаряча.
Що мої очі скажуть –
Що ряботінь лиш бачать?

Спершу розбризка сонце,
Як пестоц з моря вітер,
Найкраще з моря вітер
І недокука – жити.

З тапетів із гардин
Повзе оживши в спеці гаддя
З химерних бригантин,
Лунає хрипко – зрада
Й панянка голосніш рида...
Регочуть в бородині понурі флібустієри,
Гарячка. Самота. Оце видать
На смерть розваг. Химеро!

Широко спекотою ллють
Як золото розтоплене з небес
Що міра вмерти...
Далека люба за морями путь,
Де сяйва і дня єдине міг зачерти.

Лежу, безсилий. Ті, живуть.
Тут: виссе п'явка тепломіру
По сходах шкалі ртуті
Носії повзуть...
Прийдуть. Собою всі надії зміряють.

Повзе по сходах ртуть
Що дихать з тягарем так тяжко!
В обвал свідомости – блискучі розтають
Далекі береги...
Ти, серце
В полохливу
пташку?

1924
Санаторій на Плєші

ІЗ НОЧІ

В жменю срібло місяця розлите по слідах...
Цілим тілом у лискучу і духмяну вовну.

Чорна, парка... тривожна вода...
Як вчарований пливе у казку човен.

Десь луна ляга у сонну даль, в поля.
Вся вона – жага, що не зносити, мучить.

Ніч плюскіт. Зорі обсипаються на шлях...
І жарина пісні: взяв за білу рученьку...

ЗАПИТ

А що, якби одного дня,
Всі речі люстром стали
Своїх творців?
Так для панят
одні пустелища осталися?

Пустир приссавсь до серця вам.
І це близьке. Уже здалека – грози,
Скресають вони люстра дням...
Когось – морозить.

ВІТЕР

Біжать берези, верби,
Жита, корчі і трави...
Це вітер. Вітер! Буйний!
Мое життя ласкаве.

Струмить у небі хмарка.
Течуть, течуть глибини...
І серце, очі смокче
Далекий обрій синій.

Бляск сонця! Вітер синій! Нині
В ранкових, у загравах
Розтав безмежжям біль останній –
Життя моє ласкаве.

МАТЕРІ

Година чорна, зла. Так само. Все так само.
О, мамо змучена, це як мені кричать?
Коли ця клята кров, в життя нам, як печать
Найгірша, проклята... І тільки рабська пам'ять...
У ланцюгові покоління іржава, тільки слід
Чи тхір, чи зрадник, чи, в обоє, – кат...
Так ліплений з століть хохлаченка наш сват...
І тільки зайти – панувати – в гості...

Всі твої зморшки, мамо, – перехрестя
Життям, зусиллями виснажливих років
О, як мені припасти до руки
Прийти...
Сьогодні: з неба зшестья!
Насправду – нині. Вір! Не заведе – у перше!
О, мамо! Побороть, бо так не сила, вмерши
В невольний труд – носить покор віки.

ВЕЧОРНИЦІ

Небесний, божий голубник.
Хмарини – на крайсвітніх луках.
І от, причепливою мукою
Склав світ – їй до дівочих нив.

Вечеря нашвидку... і полиши часник
Аби не чуть було. Вона не поцілує.
Рви. Поспішай! Мов горлиця воркує
До тайних мрій – отой, внадний дівник.

А вона жде... О, синього ока квітко,
Пересуду ховайся за повіткою...

Із нетерплячкою, у озерці, аби не быть біді!
Ми – не святі, але підгляне тітка
То стане світу
    в кожушину
    з дідька!
Десь рушників шукай та висилай сватів.

СМЕРК

А ось – уже і смерк!
Він гасне, день співучий.
Стіною ніч іде...
Крилом, як тінь від тучі...

І стародавній щит,
Той, з пісні, срібнорогий...
Та падають хрущі
З каштанів на дорогу.

І стала тиша. Тихше!
Сплять дерева, де стали.
Пестлива! Ти вколиш!
Моя жаго! Все мало!

Вже я, немаль боюсь,
Тобою ненаситний.
Так аромати густо.
І квітом нижче віття

Як я – уста. Тих уст
Безмежно... цілувати!
В тебе, як світ весну...
У світ, як в хату.

В ПРИСТАНІ

Какаду і мавпи продажем – в клітках.
Дивними квітками на залізних вітах
Ліхтарі у пристані... Усе програть. Пропити.
А було земель, було речей в руках!
А було сузір'я – вітрам і бурям світлих!
Щоб не сіла осядь і важка й гірка
По чадних шинках вже дика нам любов.
Нестямою розквітла
На брудних і куплених жінках.
Какаду з мавпами у незнану мову.
Може, тужать нашу, в іншій – чужину...
Як господарі, що все їм не збагнуть...
Все у мандри... За чужим – з чужого.

ПРИСВЯТА

З богом, прощай! Час, як туман – ісплив.
Я був усе поплутав. Зблудив.

Каламутиться ніч і заснути – ні з чого.
Хрипко треті півні співають.
Я не спав. З Богом. Прощай! Світає.

Не питаю, хоч би й зустрів.
Не скажу, хоча би побачив.
Я прожив, оджив за тебе й за себе!
Путь не може бути інша під осіннім небом.
Путь не може інакша. Є глухі. Є і зрячі.
Я горінню. В напруг. Я змаганню, до муки,
Ти – згрішити. Згрішивши – покаятись плачеш.

Із любови, з великої, не бува, воно, завше нічого.
Не соромся. Я винен, що посковзнувся, небого.

Звикла ти, що жона пецоті завше раба.
І як личить, живеш – брехлива, слаба.
Це нічого. Кожний дістане. Кожен має свою дорогу.
Досвіток берегами обрію виткав –
У холодний вітер – ніжно, тремтючу квітку.
Квітку збарвлену в кров. Я не спав.
Я не сплю.
Мені дні розвидняються. Вічно. Ізнов.

Щоб украсти й тобі того щастя:
Тям. Там, якогось, з теплом – пошукай.
В найласкавіші імена його називай.
І шануй. Мо' загриєшся трохи там.
Нам
Зненависна – серць перезва,
як була – є!
Що в – любов, чи в бідь –
Називаємо.

ПРИМІТКИ

СУМНА РАДІСТЬ. Друкується за виданням: *Антін Павлюк. Сумна радість. Поезії (1916–1918).* Том 1. – Остріг на Волині: Видавництво «Будуччина». – 1919. – 145 с.

О. Олень, Олександр Олень (спр. Олександр Іванович Кандиба, 1878–1944) — відомий український письменник, поет, драматург, представник символізму. Як і Антін Павлюк, в еміграції жив у Празі, де займався активною творчою і громадською діяльністю.

О. Кобець, Олекса Кобець (спр. Олекса Варавва, 1889–1967) – український письменник, автор збірок поезій «Ряст» (1913), «Під чужим небом» та ін., драматичних етюдів, прозових творів («Записки полоненого»), фейлетонів, нарисів і численних перекладів поетичних і прозових творів з іноземних мов. У «Червоному Перці» вміщував віршовані фейлетони, підписуючи їх «Андрій Дудка».

На шляху. Гориньград (суч. Гориньград Перший або Гориньград Другий) – село у Ріненському районі Рівненської області, розташоване по сусідству із с. Рясники, де народився Антін Павлюк.

Вечір. ...смуток давнього Лика (з давньогрец. – «вовк») – ім'я персонажів давньогрецької, єгипетської, критської міфологій, а також назва кількох річок в Азії.

«Неба синій, синій світ...». ...радість хмуру Гефсиманії – місцевість біля підніжжя західного схилу Елеонської гори в долині Кедрон, що у Східному Єрусалимі. Тут розташований Гетсиманський сад, відомий як місце молитви Ісуса Христа у ніч його арешту.

«Пішов без проводатиря...». Павло Григорович Тичина (1891–1967) – український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Член Спілки пролетарських письменників «Гарт»,

«ВАПЛІТЕ», «Пролетфронту». Автор збірок поезій «Сонячні кларнети» (1919), «Замість сонетів і октав», «Плуг» (1920), «Вітер з України» (1924) та інших, «партійно витриманих». Доробок першого періоду творчості (передусім зб. «Сонячні кларнети») Тичини вважається найвищим сплеском українського символізму, його авторський поетичний стиль отримав назву «кларнетизм».

Єдвабній – шовкові (єдваб – вид коштовної шовкової тканини).

Серце. Кр. Май, Криштоф Май (спр. Петруненко Федір Григорович, 1879–1938) – український поет, близький до родини Косачів і Лесі Українки. Поетичні твори друкував в антології «Українська муза», у виданнях «Рідний край», «Молода Україна», «Українська хата», «Рада», «Літературно-науковий вісник», «Дзвін», «Маяк», «Огні» (українсько-російський тижневик), «Сніп» (Харків), «Дніпрові хвилі» (Катеринослав), був одним із авторів літературно-художнього альманаху «Вперед» (Глухів, 1928). Деякі свої твори підписував псевдонімами: Журавський, Богдан Раєвський, Криштоф Май, Ст. Вершій. У квітні 1938 р. був заарештований і за звинуваченням у приналежності до партії есерів розстріляний у червні 1938.

Яків Григорович Савченко (1890–1937) – український поет, літературний критик та публіцист, брат поета Павла Савченка. У журналах «Шлях», «ЛНВ», «Універсальний журнал», «Мистецтво», «Глобус», «Життя й Революція», «Гарт» друкував статті, фейлетони, поетичні твори. Перебував під впливом французького і російського символізму. Як редактор «Літературно-критичного Альманаху» (1918) й один із засновників «Музагету», належав до основоположників українського символізму.

«В повітрі, в дзвонах прозорі саги...». *Габа* – турецька тканина.

Золотоноша – місто обласного підпорядкування, районний центр Золотоніського району Черкаської області. Антін Павлюк разом із батьком прожив у Золотоноші один рік (1915–1916), перебуваючи «у біженцях».

Дні. Клим Лаврентійович Поліщук (1891–1937) – український письменник, публіцист, автор історичних романів. Посідає вагоме міс-

це в українській літературі як один із творців українського символізму поряд з П. Тичиною, Я. Савченком, Д. Загулом, В. Кобилянським та ін. Під час революції Клим Поліщук працював у редакціях часописів «Український голос», «Народна воля», був членом редколегії видань «Народна справа» та «Мистецтво», входив до літературних угруповань «Біла студія» та «Музагет». У 1920 році емігрував до Польщі, але за кілька років повернувся в радянську Україну. В 1931 році був засуджений до 10 років ув'язнення в Соловецьких таборах, а в 1937 р. після перегляду справи розстріляний.

Віктор Вікторович Гофман (Віктор-Бальтазар-Еміль, 1884–1911) – російський поет, письменник, журналіст, писав критичні й бібліографічні нариси у виданнях «Речь», «Слово», «Современный Мир», перекладав російською твори Генріха Манна, Гі де Мопассана. На початку 1905 року брав участь в організації художнього й літературно-критичного журналу «Искусство». Перебуваючи під впливом символістів Бальмонта, Брюсова, Блока, виробив власний художній метод, який називав «інтимізмом».

Мертві кораблі. ...в просторах моря Північного. Північне море – частина Атлантичного океану, омиває береги Норвегії і Данії на сході, Шотландії й Англії на заході, Німеччини, Нідерландів, Бельгії і Франції на півдні.

Останні слова. ...горів простір – Чертогу... Рос. «чертог» – палац, великі, пишно вбрані покої.

«Серце в небо, в сяйво, в море...» . ...брата Каїна хи-хи. Каїн – перший син Адама, який вбив свого брата Авеля за те, що жертва Авеля була прийнята Богом прихильніше (книга Буття, IV). Ім'я «Каїн» стало називним для злої, заздрісної людини, яка здатна на підлість.

«Ні, я не хочу волі – милості...» . ... і в царство казки від Спартак. Спартак (бл. 109–71 р. до н.е.) – глadiator, лідер рабів під час Третьої рабської війни – великого повстання рабів проти Римської Республіки, народний герой. Був досвідченим воєначальником, чия армія складалася лише з утікачів-гладіаторів і рабів. Повстання Спартака часто розглядається як боротьба пригнобленого народу за свободу проти рабовласницької знаті.

Ніч. Осінь. *Олекса Андрійович Слісаренко* (справжнє прізвище Снісар, 1891–1937) – український поет і прозаїк, головний редактор видавничого відділу «Книгоспілки» (Харків) і співредактор «Універсального журналу» (1928–1929). Належав до київських угруповань українських символістів «Біла Студія» і «Музагет» (1919), згодом – до угруповань футуристів «Комкосмос» (1921), Асоціації панфутуристів (1921), Асоціації комуністичної культури (1924–1925), Спілки пролетарських письменників «Гарт» (1925), «ВАПЛІТЕ» (1925–1928), Техно-мистецької групи «А» (1929).

«Твого ім'я не знаю я, не знаю...». *...одвічний Алтайр.* Алтайр – зірка першої зоряної величини, найяскравіша в сузір'ї Орла.

Самотність. *Максим Тадейович Рильський* (1895–1964) – український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч, академік АН України. У 1920-х роках належав до мистецького угруповання неокласиків.

Микита Юхимович Шаповал (псевдоніми – М. Сріблянський і М. Бутейко; 1882–1932) – політичний і громадський діяч, публіцист, соціолог, письменник, видавець і співредактор журналу «Українська Хата» (1909–1914). Міністр в уряді В. Винниченка, співавтор IV Універсалу, голова Українського національного союзу (1918–1919), міністр земельних справ в уряді В. Чехівського (грудень 1918 – лютий 1919). Згодом – секретар дипломатичної місії УНР у Будапешті (1919–1920), голова Українського громадського комітету у Празі (1921–1925), співзасновник українських вищих шкіл у Празі, Української господарської академії в Подєбрадах, Українського вищого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова, видавець і редактор місячника «Нова Україна» (1922–1928).

«Ти – в огні вся, в самоцвітах...». *...як камінь Маргерит.* Маргарит (англ. margarite) – мінерал підкласу шаруватих силікатів (групи крихких слюд). Буває білого, сірого, рожевого й зеленого кольорів, має перламутровий блиск, надзвичайно крихкий і рідкісний.

«В темну ніч, в ніч бурі втілилася...». *Грицько Чупринка* (Григорій Авраамович Чупринка, 1879–1921) – український поет, активний діяч громадянської війни, керівник повстанських

загонів на Чернігівщині. З 1909 р. співпрацював із журналом «Українська хата». Попри прихильність Чупринки до авангарду, вся його поезія має основні ознаки символізму. Серед найвідоміших – збірки «Огнецвіт», «Метеор», «Ураган», «Сон-трава», «Контрасти», поетика яких близька до поетики Бодлера, Верлена, Рембо і Бальмонта. Сам називав себе «естетом».

Перелом. *Микола Григорович Філянський (1873–1938)* – поет, прозаїк, художник, геолог і музейний діяч. Один із авторів журналу «Українська хата», представник символізму. Поезії почав публікувати з 1906 р. у журналах «Рідний Край», «ЛНВ», «Сяйво», «Промінь» та ін. Впливом російських символістів позначені збірки «Лірика» (1906) і «Calendarium» (1911). У 1920-х роках друкував поезії в журналі.

ЖИТТЯ – друкується за виданням: Антін Павлюк. Життя. – Прага: Накладом Петра Гладуна, 1925. – 80 с.

Кохання. *В. А. Д.* Віра Антонівна Дмитриченко (також – В. Д., Віра Д.) – очевидно, пражка знайома автора, якій він присвятив кілька віршів.

Місто. *Люстро* – дзеркало.

Казки буднів. *А. Падолистові.* А. Падолист, Аполон Падолист, Аполоній Листопад, Олесь Топаз – псевдоніми поета Аполлона Варавіна (спр. – Олександр Костянтинівич Варавін, 1899–?) – члена організації «Жовтневе коло». За освітою – інженер-гідротехнік. Заарештований у квітні 1935 р. за звинуваченням у шпигунській діяльності на користь Чехословаччини. Засуджений до п'яти років ув'язнення у виправно-трудовому таборі.

...давно гаї покинув Пан... – грецький бог лісів, отар, пастухів, пізніше – покровитель усієї природи. За однією з версій, син Гермеса і німфи Дріопи.

...останнім фавнам... Фавн – одне з найдавніших божеств у римській міфології; покровитель лісів, отар і пастухів. У давні часи римляни ототожнювали його із грецьким Паном. За міфами, Фавн мав дар провіщати людям їхню долю.

Афродіта – одне із 12 верховних божеств Олімпу, богиня вроди й кохання, мати Ероса, цариця німф і грацій. За Гомером, Афродіта – дочка Зевса й океаніди Діони. У переносному значенні Афродіта (Венера) – красуня.

Жовтень. ...Панцерник Бродвая... (англ. Broadway – «широка вулиця») – назва найдовшої вулиці Нью-Йорка (більше 25 км). На ній розташовуються знамениті театри, тому назва вулиці стала синонімом американського мистецтва театру.

Європейські поети. Помпеї – колишнє римське місто біля сучасного Неаполя в Італійському регіоні Кампанія. Загинуло внаслідок виверження вулкану Везувій 24 серпня 79 року, який поховав його під тоннами пилу.

Вифліємська зоря. Вифлеєм – місто у Палестині, місце народження Ісуса Христа. За Біблією, зірка, що запалала над містом, символізувала народження Спасителя.

Etoile – з фр. – «зірка».

Цитринова водичка – лимонад (від лат. citrus – лимон).

Повія. magasin Printemps – найвідоміший паризький універмаг, відкрити у 1865 р., символ розкоші й достатку.

Вечірня іржа. ...мідь і міць і криця Спарти. Спарта – місто-держава Стародавньої Греції, найсильніше на Пелопонеському півострові, яке існувало в області Лаконії і конкурувало з Афінами. Спартанська держава – прообраз ідеальної держави, описаної у діалогах Платона.

...нагі, веселії Діани... Діана – у римській міфології – богиня рослинного і тваринного світу, жіночності і родючості. У римських провінціях під ім'ям Діани шанували місцевих духів – «господинь лісу».

...у темних залах Лувру... Лувр – королівський палац, почав зводитися як фортеця в кінці XII століття, із середини XVI ст. – резиденція французьких королів. Унаслідок тривалої розбудови Лувр ставав конгломератом різностильових споруд від доби відро-

дження до класицизму. З 1793 р. – музей, у якому зібрані пам'ятки науки і мистецтва, один із найбільших у світі.

Молодість. Лъос (пол. los) – доля.

Південний вечір. *Василь Михайлович Хмелюк (1903–1986)* – український маляр-постімпресіоніст і поет, учасник визвольних українських змагань часів революції 1917-20 років, член Асоціації незалежних українських митців. У Празі видав три збірки поезій: «Гін» (1926), «1926, 1928, 1923» (1927) та «Осіннє сонце» (1928). З 1928 році жив у Парижі, де здобув визнання як талановитий художник. Його твори зберігаються в музеях Лондона, Стокгольма, Львова, Люцерни, в галереї Оксфордського університету й у численних приватних колекціях. Перебуваючи у Празі, товаришував з А.Павлюком і разом із ним входив до літературного гуртка «Жовтневе коло».

...Мінливий Сиріус, Селена така тиха... Сиріус – найяскравіша зірка на небі у сузір'ї Великого Пса, має зорю-супутника, яку можна безпосередньо спостерігати в телескоп. Багато давніх культур надавали Сиріусу особливого значення. Зокрема, перша поява зірки над горизонтом протягом року дозволяла єгипетським жерцям точно пророкували початок розливу Нілу. Селена – у давньогрецькій міфології — богиня Місяця, а у римській міфології із Селеною ототожнювалася богиня Луна.

...Стрілець і Скорпіон і ніжний блиск Денеба... Стрілець, Скорпіон – зодіакальні сузір'я. Денеб – найяскравіша зоря в сузір'ї Лебедя та одна з найяскравіших зір на нічному небі.

Нове життя. *Симон Васильович Петлюра (1879–1926)* — український державний і політичний діяч, публіцист, літературний і театральний критик, організатор українських збройних сил, один із провідних діячів української національно-демократичної революції.

Гуляйполе – місто (з 1938 р.), центр Гуляйпільського району Запорізької області. Широку відомість Гуляйполе набуло в роки Громадянської війни. Саме тут у 1919–1921 рр. був розташований центр махновців. Тут же народився і виріс Нестор Махно.

Махно, Нестор Іванович (1888–1934) – керівник селянського повстанського руху 1917–1921 років. Поєднавав в своїй програмі сучасні йому ідеї анархізму, комунізму і стародавню ідею козацької вольниці.

Осінній біль. *Каїр* – столиця Єгипту, культурний та економічний центр Арабського світу, один із найбільших у Африці і на Близькому Сході. Місто було засноване арабськими поселенцями у VI ст. н.е.

З щоденного. *Фарисей* – спочатку релігійно-національна, а пізніше суспільно-політична течія в Іудеї (530 до н. е – 70 р. н.е.), одна із трьох давньоєврейських філософських шкіл, поряд із садукеями та ессеями. У Новому Заповіті фарисеї часто критикуються як лицеміри, тому в багатьох країнах ця назва стала загальним позначенням людей, які критикують за найменші дрібниці.

Митар – людина, що збирає мито (у Давній Іудеї). Позаяк митарі перебували на службі у римського прокуратора Іудеї, їх вважали зрадниками іудейського народу.

Олекса Коронатович Стефанович (1899–1970) – український поет, літературний критик, земляк А. Павлюка. З 1922 р. – в еміграції у Празі, де відвідував Карлів університет, з 1944 р. жив у Німеччині, а з 1949 р. – у США. Друкувався в «Новій Україні», «ЛНВ», «Пробоем», «Християнському шляху», «Новому Шляху» тощо.

Зрілість. *Еллада* – самоназва Греції грецькою мовою. В історичних творах та художній літературі означає Давню Грецію.

Прометей (лат. Prometheus – провидець) – у грецькій міфології віщий і добрий син титана Япета й німфи Клімени. Відомий передусім тим, що викрав вогонь з Олімпу і приніс його людям, аби врятувати їх від голоду й холоду.

Сахара – найбільша пустеля світу, площею 9 000 000 км², розташована у Північній Африці.

ОСІННІ ВИРИ. – Друкується за виданням: *Антін Павлюк. Осінні вири. Поезії.* Кн. 2 (1922–1926). – Прага, 1926.

Вінки століть. *Як Вієві...* Вій – персонаж української демонології, який найчастіше постає в образі старезного діда з густими

й довгими бровами та віями, через які нічого не бачить. Його погляд може бути смертельним для живих істот, бо має руйнівну силу, яка здатна провалити будинок під землю, а на його місці утворити водоймище.

Березень. *Рахманний* – тихий, сумирний.

Цирк Боболі. *Боболі* – відомий парк у Флоренції, один із найкращих паркових ансамблів доби Ренесансу, відкритий для відвідування у 1766 р. і зараз є музеєм садової скульптури під відкритим небом, де представлені як античні пам'ятки культури, так і зразки мистецтва XVI–XVII ст. Автор називає парк цирком, очевидно, тому що на початку XX ст. тут могли проходити циркові вистави для відвідувачів.

Кльовни – клоуни.

Муза далеких мандрівок. *Конго* – найбільша ріка центральної Африки, найбільш повноводна (друга у світі після Амазонки) і друга (після Нілу) за довжиною на континенті, а також країна Центральної Африки.

Парана – річка в центральній та південній частинах Південної Америки, яка протікає через Бразилію, Парагвай і Аргентину, завдовжки близько 2 570 кілометрів, а також штат у Бразилії.

Туніс (Республіка Туніс) – країна на півночі Африки на узбережжі Середземного моря, найменша за площею арабська держава Північної Африки.

Вечірне. *...одзолотів нам Спас.* Спас – християнське свято Преображення Господнього, що святкується 19 серпня православними та греко-католиками і 6 серпня римо-католиками. У Православній Церкві — одне із дванадцяти найбільших свят, відоме також як Яблучний Спас.

Потоп. *Карпати* (українські) – частина гірської системи Карпат на Заході України.

Полісся – особлива історико-етнографічна область, частина колишньої прабатьківщини слов'ян, що охоплює території чотирьох держав: Білорусі, України, Польщі та Росії.

Сиваш – система мілководних заток на заході Азовського моря, від якого відокремлюється Арабатською косою і сполучається з ним Генічеською протокою.

Плавні – заболочені чи підтоплені ділянки річок біля гирла, вкриті важкопрохідними заростями вологолюбної рослинності. Ідеться, очевидно, про легендарні Дніпровські плавні і Великий Луг з їх унікальними флорою і фауною.

Шляхи. *Голгофа* – пагорб, на якому було розіп'ято Ісуса Христа. За описами, це місце розташоване поблизу Єрусалима. Шлях на Голгофу у переносному значенні – шлях страждань.

Повстання. *Бастилія* – фортеця у Парижі, збудована в XIV ст. для захисту від англійців. З XV ст. перетворена на в'язницю для політичних в'язнів. Під час Французької революції (1789–1791), 14 липня 1789 р., Бастилію було зруйновано за постановою Установчих зборів. Цей день відзначається як національне свято Франції.

Сент-Антуанське передмістя – одне з історичних передмість Парижа, на східній його околиці.

Мандрівний театр. ...*ти у Франческові пізнаєш тут Отелло...* Отелло – венеціанський мавр, головний герой однойменної п'єси Вільяма Шекспіра. Це ім'я асоціюється із нестримними ревностями.

...*душу Гамлета казкові каравели...* Гамлет, принц Датський – головний герой однойменної трагедії Вільяма Шекспіра.

Паноптікум – музей, колекція різних незвичайних або рідкісних предметів (воскових фігур, дивних живих істот). У переносному значенні – щось, що нагадує таке зібрання.

Катеринка – механічний музичний інструмент, аерофон. Винайдена у першій половині XVIII ст., здобула особливу популярність у XIX ст. Обертальні рухи приводять у дію міхи, які нагнітають повітря, і валок із відповідною перфорацією, завдяки чому повітря потрапляє до потрібної пищавки (рос. шарманка).

Осінні бульвари. *Карфаген* – стародавнє місто у Північній Африці (руїни якого розташовані за 16 км на північ від міста Туніс у Тунісі), у давнину – самостійне місто-держава.

Рим – одне з найстаріших міст світу, столиця Давнього Риму. Або ж власне Давній Рим.

Париж. *Ейфелева вежа* – архітектурна пам'ятка Парижа, розташована на Марсовому полі. Була зведена як символ та використувалася як вхідна арка паризької Всесвітньої виставки 1889 року.

...осінню Верлена... Поль Верлен (1844–1896) – французький письменник, поет, символіст, посідає особливе місце серед видатних французьких ліриків кінця XIX ст. Відомий як «принц поетів» і визнаний майстер символічного напрямку. Поетичну творчість розпочав під впливом митців «парнаської» школи та романтиків, зокрема Шарля Бодлера.

...як сні Бодлера – цвітом зла... Шарль Бодлер (1821–1867) – французький поет, літературний критик та перекладач, один із найвпливовіших представників французької літератури XIX ст. «Квіти зла» – збірка поезій 1840–1857-х років, опублікована в 1857 р., містить переважно еротичні й декадентські вірші. Вона вважається значною віхою у розвитку французької поезії і становленні символізму як літературного напрямку.

Сена – одна з найбільших річок Франції, символ Парижа і об'єкт натхнення багатьох митців.

Жінці Лота. *...Невірная жоно! Хиткая жінко Лота...* Лот – праведник, якому разом із сім'єю було дозволено залишити місто Содом до його зруйнування. Рятуючи свого послідовника, Бог поставив лише одну умову порятунку – тікаючи, не обертатися. Лотова дружина порушила цю заборону й перетворилася на кам'яний стовп. Її ім'я символізує непослух і невір'я.

Напис на книзі. *Безтварий* – безликий.

Думка. *Капітолій* – один із семи пагорбів, на яких виник Стародавній Рим. На Капітолії перебував Капітолійський храм, який теж називали Капітолієм, де відбувалися засідання сенату і народні збори.

Невже? *Конкістадор* (з ісп.) – завойовник.

Крик. *З Верленом, з По тужив і пив... / і снів з Бодлером...*
Едгар По (1809–1849) — американський письменник, поет, есеїст, драматург, літературний редактор і критик, один із провідних представників американського романтизму. Найбільш відомий своїми містичними оповіданнями, одним із перших американських професіоналів короткого оповідання і засновник детективу. Твори По спричинили суттєвий вплив на літературу символізму, що позначився на творчості Бодлера, Малларме, Уайльда, а також російських символістів.

...Коли найдальшу не згубив / Єсенінову путь... – Сергій Олександрович Єсенін (1895–1925) – відомий російський поет. З перших поетичних збірок («Радуниця», 1916, «Сельський часослов», 1918) виступив як тонкий лірик, майстер психологічного пейзажу, співець селянської Русі, знавець народної душі. У 1919–1923 входив до групи імажиністів.

Вино. *Кана Галілейська* – відоме з Біблії поселення в Галілеї, де Ісус Христос здійснив своє перше диво: перетворення води на вино.

...вино летейське – від назви річки Лета – річки забуття у грецькій міфології. Відтак летейське вино можна розуміти як вино забуття.

Вал. *Д'Обрі. Роксолана* (Лісовська Анастасія *бл. 1506–1558, деякі дослідники називають 1561 або 1563) – наложниця, а згодом улюблена дружина султана Османської імперії Сулеймана I Пишного, дочка священика з м. Рогатин Івано-Франківської області, яку в 1518 р. під час нападу на місто полонили кримські татари. Згодом потрапила до султанського гарему. Як дружина султана мала великий вплив на чоловіка й османську політику.

Каріатида (із грец. – «жриця храму Артеміди у Карії», місті поблизу Спарти) – статуя одягненої жінки, введена у вжиток давньогрецькими архітекторами для підтримки верхньої горизонтальної частини споруди. Каріатиди замінюють в архітектурі колони й пілястри та інші опорні елементи будівельної конструкції.

Нікейський човен. Нікея – стародавнє і середньовічне місто в Малій Азії на місці сучасного турецького міста Ізник. Засноване у IV ст. до н. е. під назвою Анкор, або ж Гелікор.

Мотто. *Мотто* (італ. *motto* – вислів) – афоризм, вислів, що пишеться на початку літературного твору як епіграф.

В лабораторії. *Бунзенів каган.* Роберт Вільгельм Бунзен (1811–1899) – відомий німецький хімік-експериментатор.

Ціанкалі – ціаністий калій – отруйна речовина.

Море. *...син орди Мамая...* Мамай – легендарний український козак, який ходить по світу і допомагає людям у біді, бореться за правду і карає кривдників. Узагальнений образ козака і українців загалом в Україні в часи Козаччини. Захисник українського народу, степовик, мандрівник, воїн, мудрець, казкар і характерник в одній особі.

Вулиця. *...тілом стомленим дратуючи у шиммі...* Шиммі – популярний у 1910–1920-х роках парний салонний танець американського походження, різновид фокстроту.

Луги Аркадії. *Аркадія* – гірська область та ном на Півдні Греції, переважно сільськогосподарський район. Здавна Аркадія оспівувалася поетами як щаслива країна, з патріархальними, простими звичаями пастухів і пастушок.

Тарпейська скеля – назва прямовисної скелі у Римі, із західної сторони Капітолійського пагорба. З неї скидали засуджених на смерть злочинців.

На смерть Сергія Єсеніна. *...не до Їнонії / барвіста – / (всесвіт!) / путь...* Інонія – уявне місто, селянський рай у поемі Сергія Єсеніна «Інонія» (1918), де він змалював своє уявлення про ідеальну країну.

Маслачки. *...неньки Шаповалів і Петлюр...* – Микита Шаповал (член Центральної Ради) і Симон Петлюра (головний отаман, а згодом голова Директорії) – керівники визвольних змагань у 1917–1920 рр.

Прощання (критикам). *Филипович* – Павло Петрович Филипович (1891–1937) – український поет, літературознавець, критик. Автор збірок поезій «Земля і вітер» (1922), «Простір» (1925). Належав до літературної групи «неокласиків». Вважав, що гармонійному розвитку національної літератури необхідне підґрунтя класичного світового письменства, не сприймав кон'юнктурної офіційної ідеологічної лінії в тогочасній поезії, виступав за підвищення культурного та художнього рівня літературних творів. Став автором нищівної рецензії на збірку Павлюка «Життя» (Життя й революція. – 1926. – № 4. – С. 121–122).

Степи. *Кам'яна баба* – половецька та скіфська – пам'ятки сакрального мистецтва. До наших днів дійшло понад двох тисяч кам'яних баб. Статуї символізували предків і ставилися в спеціально споруджених для них святилищах. Їх зводили зазвичай на вершинах високих курганів або пагорбів.

Скитські сні... Скіфи – в сучасній науковій літературі група племен, які жили у VII–III ст. до н. е. на землях Великого Євразійського Степу, тобто теперішньої України, Росії та Середньої Азії.

Маєстат – велич, величність.

Я. ...Пантофлю слинить – в біль Тичини / й Сосюрі будня соч нудна... – Сосюра Володимир Миколайович (1898–1965) – український письменник, поет-лірик, автор понад 40 збірок поезій, широких епічних віршованих поем, роману «Третя Рота». Належав до низки літературних організацій того періоду – «Плуг», «Гарт», «ВАПЛІТЕ» та ін.

Без хмелю. *Ізольда... Ільтіс... Улалюм...* – героїні літературних творів: Ізольда – лицарського роману XII ст. «Трістан та Ізольда», ... Улалюм – однойменної балади Едгара По (1847), однієї із найтрагічніших у світовій поезії.

Мадригал. *Мадригал* (від лат. *matricale* – пісня материнською мовою) – світський літературний та музично-поетичний пісенний жанр епохи Відродження, короткий ліричний (рідше сатирич-

ний) вірш на тему кохання, пізніше – дотепний віршований комплімент (іноді іронічний), адресований жінці.

Сни. *...не все й не всім быть Лермонтовським демоном...* – «Демон» (1829—1839) — поема М. Ю. Лермонтова, створена на основі біблійної легенди про янгола, вигнаного з неба за бунт проти Божественної влади, а також на основі кавказької легенди про гірського духа, який покохав дівчину Тамару.

Сучасність. *Трапезунд* – в давнину грецька колонія на березі Чорного моря, в Малій Азії, заснована вихідцями з Мілета за 750 років до нашої ери. На початку XVII ст. запорожці кілька раз ходили в морські походи на Трапезунд, захоплюючи місто й визволюючи невільників.

Скутара, Скутар (Скутари) – давня назва Ускуядара, частини Стамбула на азійському березі Туреччини. У давнину був містом на Босфорі, навпроти Константинополя, передмістям якого вважався. Тут були розташовані Султанський палац, чимало мечетей, ринки й казарми.

Співець. *Ночі Купальської онук...* Свято Івана Купала (Купайла) – традиційне свято, яке відзначається в ніч на 7 липня. Історично цей день був днем літнього сонцевороту, що згодом збігався з Різдом Івана Хрестителя. Ім'я ж святу дав Купало – язичницький бог земних плодів. Ніч на Івана Купала вважається магічною. Існує повір'я про цвіт папороті, котрий нібито з'являється в купальську ніч.

Поганець – язичник.

...дню запоріжської Покрови... Покрова Пресвятої Богородиці – християнське свято, яке відзначається 14 жовтня. Покрова була найшановнішим святом у Запорізькій Січі, ікона Покрови вважалася найбільшою святиною, а Богородиця – заступницею і покровителькою, якій козаки молилися перед кожною битвою.

Запит. *Тропар* (з грец. – «наспів») – богослужбова пісня, що оспівує зміст свята, чи складова частина канону, що наслідує укладом та мелодією перший вірш (ірмос).

...брехливих тропарів з корану... Коран – священна книга мусульман та релігії ісламу.

Шкіц. *Расники* (Рясники) – зараз – село Острозького району Рівненської області, в якому народився Антін Павлюк.

Горинь – річка в Україні, права притока Прип'яті.

БІЛЬ – друкується за виданням: *Антін Павлюк. Біль. Поезії (1919–1926).* – Прага: «Поетисти», 1926.

Лист. *З Севастополь-бульвару.* Севастополь – портове місто на південному заході Кримського півострова.

Франція. *Jardin de Plantes* – сад рослин – ботанічний сад у Парижі між Паризькою мечеттю, університетським місточком Жусьє і Сеною, заснований у 1635 р.

Mirabeau. Оноре Габріель Рікеті, граф де Мірабо (1749–1791) – французький політик, письменник, оратор, революціонер, дипломат. Під час Французької революції належав до табору поміркованих революціонерів, був прихильником конституційної монархії.

2 sous. Су – дрібна французька монета номіналом у 12 деньє, пізніше – 5 сантимів. Спочатку чеканилася із золота, потім зі срібла, а ще пізніше з міді.

...фрігійську шапчину... Фрігія – історичний регіон і стародавня держава на заході Малої Азії. Назва походить від імені народу фрігійців, які бл. 1100 р. до н. е. переселилися до Малої Азії з Балкан. У VI ст. до н. е. була приєднана до Лідії.

Janne d'Are. Жанна д'Арк, Орлеанська Діва (1412–1431) – національна героїня Франції, католицька свята. Жанна, селянська дівчина зі сходу Франції, стверджувала, що мала видіння від Бога, у котрих їй було доручено врятувати Францію від англійського панування наприкінці Сторічної війни. Вона воювала проти англійців на боці майбутнього короля Карла VII, була схоплена бургундцями, союзниками англійців, і 30 травня 1431 р. спалена на вогнищі в Руані «за ересь, відьомство і носіння чоловічого одягу».

Абетка. Тамерлан (1336–1405) – середньоазійський державний діяч і політик, славнозвісний полководець, засновник династії Тимуридів, емір 1370–1405 рр. Сприяв розвитку науки й культури, особливо багато уваги приділяючи будівництву палаців, мечетей, мавзолеїв. Володіючи визначними організаторськими й військовими здібностями, йому вдалось сформувати численну, дисципліновану й добре озброєну армію.

В колі. Марсель – місто у Франції, адміністративний центр регіону Прованс–Альпи–Лазурний берег та департаменту Буш-дю-Рон, у давнину – одне з найвизначніших міст-держав у Середземному морі.

Олександрія, Александрія – головний порт і друге за величиною та економічним значенням місто Єгипту на західному березі дельти річки Ніл, розташоване між Середземним морем і озером Мар'ют. Місто назване на честь свого засновника – Александра Македонського.

Ніл – найдовша річка у світі. Стародавньої єгипетською мовою означає «Велика річка».

Поетика. Стенотипистка – стенографістка.

Von vent bonne mer хвиль Т. S. F. – (з фр. – погожого вітру, спокійного моря). TSF — французьке скорочення назви «télégraphie sans fils» (бездротова телеграфна система). «Na vlnách TSF» – назва збірки чеського поета Ярослава Сейферта («На радіохвилях»), яка вийшла у 1925 р., а в пізніших виданнях дістала назву «Svatební cesta» («Весільна подорож»).

Елегія («Перегляда альбоми...»). *Ch. Baudelaire. J'aime le souvenir de ces époques nues...* Вірш Бодлера «Люблю я спогади про ті епохи голі...» (пер. Дмитра Павличка), що увійшов до циклу «Сплін та ідеал» збірки «Квіти зла» (1857).

Елегія («Любов молитва...»). За епіграф взято цитату з вірша Бодлера «Хвора муза»:

Скажи, що сталося, моя ти музо вбога?
Ніч одійшла, але в твоїх страшних очах
Похмуро палахтить ненависть і тривога
Там видава нічні відбив безумства жах (Пер. Дмитра Павличка)

Каштани цвітуть. За епіграф узято цитату з вірша Бодлера «Вся цілком»:

До мого дому нині зрана
Прийшов підступний Сатана:
«Я знаю, – мовив він, – Кохана –
То диво! Створена вона... (Пер. Дмитра Павличка)

Алкоголь. За епіграф узято перший рядок другої строфи з вірша Бодлера «Ворог» (...Турботи осені мене заповнили...) та цитату з вірша «Одержимий»:

Для мене втіха – все! Ти чуєш, серце чуле
Шле фібрами всіма до тебе сто волянъ:
Обожнюю тебе, мій милий Вельзевуле! (Пер. Дмитра Павличка)

Лист знайомій. *Монмартр* (букв. Гора Мучеників) – назва 130-метрового пагорба на півночі Парижа, де існувало давньоримське поселення. Найвища точка міста. У березні 1871 р. Монмартр став місцем зародження Паризької комуни, а згодом – осередком мистецького життя.

Другові. *Ікар* – у давньогрецькій міфології син Дедала й рабині Навкрати. Майстер Дедал сконструював крила, скріплені воском, і радив синові не підніматися високо. Ікар не послухався: він наблизився занадто близько до Сонця і загинув.

Прощання. *...тихий сад Оверну.* Овернь – стародавня провінція у центрі Франції і сучасний район.

Коршма. *Сантім* – розмінна монета Франції та деяких інших держав.

Лист. *Madame Pompadur* – Жанна-Антуанетта Пуассон, маркіза де Помпадур (1721–1764) – фаворитка французького короля Людовика XV. Мала великий вплив на короля, визначала політику країни впродовж майже двадцяти років. Відома як прихильниця просвітництва, підтримувала публікацію енциклопедії Дідро і Даламбера.

«**Польовий Ісус.** Поема (уривки). Твір був написаний протягом 1919–1921 років. Наприкінці тексту автор зазначив місце написання: «Україна. Армія УНР. Табори Лянцут, Домб'є, Бересте, Вадовиці, Остріг на Волині».

Друкувалася частинами у періодичних виданнях «Наш світ», «Українська трибуна». У тижневику «Українська трибуна» уривки з поеми подано у віршовому вигляді із поділом на строфи. У виданні «Наш світ» (1924. – Ч. 6, Ч. 7–8) уміщено «Заспів» та «Mater Dolorosa».

Комнезам – комітет незаможних селян – орган радянської влади, що діяв в Україні у 1920–1933 рр. і був наділений широкими повноваженнями. Комнезами проголосили «організаціями державного значення». За їх допомогою партпарат застосовував репресії проти заможних селян («розкуркулювання») і придушував «політичний бандитизм».

Продналог (продовольчий податок) – натуральний податок із селянських господарств, запроваджений замість продрозкладки в 1921 р. під час переходу країни від політики воєнного комунізму до нової економічної політики.

Зелені Свята – традиційні українські свята, три останні дні Зеленого Тижня (тижня перед Трійцею) та три перші дні Троїцького Тижня (після Трійці).

Mater Dolorosa – з лат. – скорбна Богоматір.

Галілея – історична область на півночі Ізраїлю, де Ісус Христос провів велику частину свого життя і явив вісім з одинадцяти чудес. Саме в Галілейських краях сталося більшість подій, описаних у Новому Завіті.

Летючий Голландець – легендарний корабель-привид, який не може пристати до берега, бо приречений довічно блукати морями й океанами. За повір'ями, зустріч із Летючим голландцем віщувала біду.

...в Наркомах та в Петлюрі... – ідеться про боротьбу більшовицьких військ із націоналістичними силами, на чолі яких у період Директорії (1918 р.) стояв Симон Петлюра. Наркоми – народні комісари, пізніше – міністри.

Купина Неспалима – терновий кущ, який горить, але не згорає. За Біблією, коли Мойсей пас отару овець у пустелі біля Синайської гори у вигляді цього куща Бог явився йому й наказав вивести з Єгипту народ Ізраїлю до землі обітваної.

...снилася покриткою Катериною... – ідеться про Катерину з однойменної поеми Тараса Шевченка.

Парсифаль і Кукіль... Парсифаль – герой куртуазного епосу, частини сказань про короля Артура і його лицарів. Кукіль – отруйна рослина родини гвоздикових. Антін Павлюк запозичив ці два образи із вірша Павла Тичини «Кукіль» (зб. «Замість сонетів і октав»), у якому таке їх поєднання – героїзм та отрута – символізує суперечливість революційної доби, її національної героїки і трагедійності: «...А мати лежить посеред улиці / з півхунтом хліба у руці... / Над двадцятим віком / кукіль та Парсифаль».

Чи Останній Суд чи Вечеря... Таємна вечеря – остання вечеря Христа з учнями, на якій він запровадив Таїнство Причастя. Відбулася у Великий, або Чистий Четвер, – день арешту. Останній суд – очевидно, ідеться, про судовий процес над Ісусом Христом.

Футуристом – славили б Прерії, шумні площі міста чужого... Футуристи – послідовники футуризму – мистецької течії 1910-х – початку 1920-х рр. В Україні – Михайль Семенко, Гео Шкурупій, Валер'ян Поліщук, Олекса Влизько та ін. Чи не головним образом у їхній творчості був образ міста.

«Ідем на Захід, Гуни ми!»... Гуни – східноєвропейський народ II–VI ст., відомі як завойовники.

Пілат, Понтій – римський правитель Іудеї з 26 до 36 р. н. е. Його правління ознаменувалося масовими стратами. За Новим Заповітом, під час суду він тричі відмовлявся засудити Ісуса Христа до страти і зрештою перекинув вирішення його долі на волю народу.

...як сибіл селянських чув пророче... Сибіли або сивіли – у Стародавній Греції – мандрівні пророчиці, які віщували долю.

...осяння над тихим Елеоном... Елеон – гора, місце Вознесіння Христа.

...веди нас до Сіону... Сіон – південно-західна гора в Єрусалимі, на якій розташована Єрусалимська фортеця. У пророків назва «Сіон» часто означає Царство Боже.

...янгол смерті – бурі – Азраїл... – у мусульманській філософії – янгол смерті. За легендою, протягом сорока днів від моменту смерті людини він приходить по її душу.

Содом – давнє біблійне місто, яке (одночасно з іншим місто – Гоморою) було знищене Богом через гріхи його жителів.

Ой, ілі, ілі лама савнахфані! – із сірійської мови – Боже мій, Боже мій, нащо мене Ти покинув? (пер. Івана Огієнка) – другий рядок 21 псалма – слова, що їх промовив на хресті Спаситель.

...Як з братами Азовськими... – ідеться про героїв народної думи «Втеча трьох братів із города Азова, з турецької неволі».

...На ріці вавилонській... – вавилонськими ріками називали Тигр і Євфрат, хоча Вавилон розташований на березі Євфрату.

ЛІРИКА. Друкується за виданням: *Антін Павлюк. Лірика. Coloured plates (1921–1928). Частина 1. – Прага, 1931. – 64 с.* Збірка оформлена малюнками («літографіями»). У передмові до збірки автор цитує вірш Бодлера «Подорож»:

Твою отруту п'єм – хай сила наша скресне!

Вогонь, що мозок нам жере і душу рве,

В провалля зве – дарма, пекельне чи небесне, –

У глиб Незнаного, щоб осягти нове (Пер. Михайла Москаленка)

Мука. *Кармен* – циганка, героїня однойменного твору французького письменника Проспера Меріме.

П'єро – слуга в ярмарковому французькому театрі, один із головних персонажів пантоміми з ХІХ ст., що походить з італійської комедії масок.

Коломбіна – служниця, один із персонажів італійської комедії масок XVI–XVII ст.

З розмов. *Тобі середньовіччя Dies Irae* (з лат. – «день гніву»). «Dies Irae» – католицька секвенція (гімн), у 1570–1962 рр. – обов’язкова частина заупокійної меси.

Тобі горби погідної Морави... – Морави – річка у Центральній Європі, ліва притока Дунаю. Нижня течія ріки слугує кордоном між Чехією і Словаччиною, а потім між Австрією і Словаччиною.

Досвіток. Присвята «Здені Б.». Очевидно, ідеться про якусь празьку знайому поета Здену Бартове, якій присвячено загалом близько десятка віршів.

В пристані. *Каву до Антверп, полотно на Яву...* Антверпен – порт у Бельгії в пониззі річки Шельда у провінції Антверпен. Один із найбільших портів у світі. Вперше згадується у VII ст. В епоху хрестових походів – великий торговельний центр. Тут була здавна розвинена текстильна промисловість. Ява – острів в Індонезії, де вирощують каву.

Коліївщина. *...Мотронівський благословив монах...* – ідеться про Мотронинський монастир, заснований в урочищі «Холодний Яр» (Чигиринський район), який у XVIII ст. був одним із центрів боротьби проти церковної унії. Із монастирем пов’язують початок Коліївщини – гайдамацького руху під проводом Максима Залізняка: учасники повстання прийшли сюди на молебень 26 травня 1768 р., а наступного дня розпочали похід проти поляків Правобережною Україною.

Гонта, Іван (1705–1768) – один із керівників українського гайдамацького руху. У червні 1768 р. під час гайдамацького повстання на Гонту була покладена відповідальність за оборону міських укріплень Умані, де ховалися жителі міста і прилеглих поселень. Разом із загоном надвірних козаків перейшов на сторону повсталих, за що згодом був жорстоко страчений.

Гайдамаки. *...Потоцького забули...* Потоцький Микола (бл. 1593–1651) – польський магнат, виходець із роду Потоцьких. Коронний

гетьман Речі Посполитої (з 1637 р.). Керував придушенням козацьких повстань в Україні. За Хмельниччини керував урядовими військами Речі Посполитої. Був розгромлений у Корсунській битві 1648 р., потрапив у полон і виданий Богданом Хмельницьким кримському ханові, а згодом визволений за великий викуп. У 1651 р. очолював польське військо у Берестецькій битві.

Волинь. ...*Моя древлянська земле – Волинь!..* Древляни (древляни) – східнослов'янське плем'я, у VI–X ст. жили на українському Поліссі. На півночі землі древлян доходили до Прип'яті, на півдні – до річок Здвижу і Тетерева, на сході – до Дніпра, на заході – до межиріччя Случі й Горині.

Древлянські хащі. ...*Княжі лисиці підпалити солом'яні стріхи біжать...* – ідеться про народне повстання 945 р., коли древляни збунтували проти князя Ігоря, який хотів повторно зібрати з них данину і поплатився за це життям. Його дружина, княгиня Ольга, помстилася жителям древлянської столиці – Іскоростеня, спаливши місто за допомогою голубів. У вірші використано образ лисиць як символ хитрості княгині.

Залізник. *Максим Залізник* (близько 1740 – після 1768) – ватажок гайдамацького повстання (1768–1769), відомого під назвою Коліївщина, козацький отаман.

Як підсумок до збірки автор використовує цитату із вірша Артюра Рембо «Офелія».

Свобода! Небеса! Кохання! О Причинна!

Ти танула від мрій, мов білий сніг в огні;

І слово марища душили безупинно.

– І зір потьмарили Безмірності страшні! (Пер. Всеволода Ткаченка)

ВАТРА. Друкується за виданням: *Антін Павлюк*. Ватра. – 1931.

Прощання. *Оверн* (Овернь) – давня провінція у центрі Франції.

Ave Maria. *Ave Maria* – з лат. «Радуйся, Маріє» – католицька молитва, названа за її першими словами.

Санкюлоти (від фр. «sans» – без і «culotte» – короткі штани) – представники міської бідноти, які носили довгі штани, зроблені з грубої тканини. Під час диктатури якобінців вважалися патріотами та революціонерами.

Посланіє. Вітріол (фр. vitriol, пол. witryol, нім. Vitriol) – мідний купорос.

Вільгіть (вільгість) – вологість, сирість.

Ярило – східнослов'янське божество, пов'язане з родючістю і плодючістю.

Лель – давньослов'янський бог кохання.

Пилипівка (різдвяний піст) – один із постів православної церкви, що триває з 28 листопада по 6 січня. Назва походить від свята святого апостола Пилипа, яке припадає на 27 листопада – останній день, коли дозволено їсти скоромну їжу перед постом.

Сюрреалізм. Сенсібілізм. Панліризм... Сюрреалізм (у пер. із франц. – надреалізм) – напрям у літературі й мистецтві, що виник на початку ХХ ст. у Франції. Головні риси: звільнення від логіки, орієнтація на досвід несвідомого вираження духу – сни, галюцинації, марення, осягнення нескінченного й вічного. Сенсібілізм (від англ. «sensibility» – чуттєвість) – прагнення до передачі найтонших порухів душі, максимальне вираження чуттєвості. Панліризм – надмірна ліризація у поезії.

ПОЛИН. Друкується за виданням: *Антін Павлюк*. Полин. Лірика (1921–1926). – Прага, 1931.

У передмові до збірки автор висловив розчарування у тому, що його творчість не розуміють ані читачі, ані критики, й заявив про відхід від поетичної творчості: «Писати покинув кінцем 1928...». Книжка вийшла у 1931 році, а в 1933-му письменник виїхав із Праги в радянську Україну, де був заарештований і засуджений до десяти років позбавлення волі.

Літо. ...божі лицарі – Михайло або Юрій... – ідеться про покровителя людського роду архангела Михаїла (одного із семи архі-

стратигів) та Юрія Зміборця, святого мученика і воїна, покровителя киеворуських князів та України.

Босфор – протока, що з'єднує Чорне та Мармурове моря, розділяючи Туреччину на азійську та європейську частини.

В дансингу. Задихано у фокс, у тоскний гомін танга...
Фокстрот, танго – назви видів танців.

...синій льодом глетчер... – льдовик.

Відвага. *Газардовий* – відчайдушний, жагучий, пристрасний, запальний, азартний.

Франція. *...лицар де Гріє і Манон Леско* – головні персонажі «Історії кавалера де Гріє і Манон Леско» абата Прево (фр. Histoire du chevalier des Grieux et de Manon Lescaut) — одного з перших в історії літератури психологічних романів, опублікованого в 1731 р.

...біля Вердена... Верден – столиця середньовічного графства у Лотарингії (Франція).

Пер-Лашез (фр. Père Lachaise, буквально «отець Лашез», на честь єзуїтського ченця) – один із найвідоміших цвинтарів Парижа на сході міста. Це найбільша зелена оаза французької столиці й один із найбільших музеїв надгробної скульптури просто неба.

Уривок. *Артюр Рембо* (1854–1891) – відомий французький поет, один із засновників символізму, належав до групи «проклятих поетів». Був у близькій дружбі із Полем Верленом. З 1880 р., припинивши літературну діяльність, подорожував країнами Африки. У вірші Павлюк звертається до того періоду життя поетів, коли вони після трагічної сварки розлучилися: Верлен потрапив до в'язниці, а Рембо вирушив у подорож.

З прощі. *...Не до Києва, не до Почаєва...* Почаїв, Свято-Успенська Почаївська лавра – одна із найбільших (після Києво-Печерської лаври) православних святинь України.

П.Тичині. *...А дівчина-душа <...> З Путивля, із стрільчастого віконця...* – ідеться про літописний плач Ярославни, дружини новго-

род-сіверського (пізніше й чернігівського) князя Ігоря Святославича. Один із найвідоміших сюжетів «Слова о полку Ігоревім».

Лист. ...*Дафніси й Хлої...* – герої роману давньогрецького письменника Лонга «Дафніс і Хлоя», у якому зображено сільську ідилію на лоні природи.

Мазепинці. *Тут: тінь погрозлива баші, а там – Петра...* Баша – можливо, мається на увазі турецький султан Ахмед III, що вів переговори з гетьманом Мазепою та Пилипом Орликом про надання військової допомоги Україні в боротьбі проти Російської імперії. У 1711 р. турецька армія під його командуванням розбила московські війська Петра I у битві біля Ясс на р. Прут.

Пилип Орлик (1672–1742) – гетьман України у вигнанні (1710–1742), з 1702 р. – генеральний писар Війська Запорізького й довірена особа Івана Мазепи. Разом із ним перейшов на бік короля Карла XII, а після Полтавської битви емігрував в Османську імперію.

...Старий гетьман – Іван Мазепа (1639– 1709) – український державний і політичний діяч, гетьман Лівобережної України (1687–1704), гетьман Війська Запорозького (1704–1709).

...Загинув Войнаровський... Андрій Войнаровський (бл. 1680–1740) – осавул Івана Мазепи у 1701–1716 рр., його племінник та спадкоємець по материнській лінії. Був довіреною особою гетьмана, у 1708 р. разом із ним перейшов на бік шведського короля. Після поразки шведів у Полтавській битві емігрував у Бендери (Молдова), а звідти до Німеччини. У 1710–1711 рр. разом із Пилипом Орликом працював над створенням антиросійської коаліції європейських держав. За наказом Петра I у 1716 р. був заарештований у Гамбурзі й засланий до Якутська, де й помер у 1740 р.

Ярма. ...*По Жовтих водах; Зборов, Берестечко...* – місця битв національно-визвольної боротьби 1648–1654 рр. під проводом Богдана Хмельницького: переможних – під Жовтими водами (29 квітня – 16 травня 1648 р.) та під Зборовом (5–6 серпня 1649 р.), а також найбільшій за весь період Хмельниччини – під Берестечком (28 червня – 10 липня 1651), у якій козацьке військо зазнало нищівної поразки.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

А Bas!	495
Adieu	340
Ave Maria	484
А тут?!	183
Абетка	347
Акорди	83
Алкоголь	365
Аміль	119
Аполон	189
Бабинє літо («І сині, ясні – дням знайшлися сторінки...»)	610
Бабинє літо («Співучі скарги – птиць одльот...»)	488
Бажання («Від жалю втекти. Єдиного лиш хочу!..»)	182
Бажання («До віку! Ненажерно і нестримно!..»)	153
Бажання («У пристані бажання більшого росте...»)	177
Бар	254
Батькам	121
Без нікого	364
Без хмелю	293
Безнадія	98
Береза	195
Березень («Грачі. Вітри. Рахманне поле...»)	169
Березень («Гримлять дахи і злегле, пріле листя...»)	157
Березень («Гримлять дахи і злегле, пріле листя...»)	455
Березень («Діду, годі, годі вже!..»)	279
Білий дзвін	82
Біль («Захлинаючись болем...»)	312
Біль («Не вернути. Спалено. Давно...»)	161
Біль («Так вже! так... І слів не зв'язати...»)	189
Біль («У тіль беріз що світяться у далеч...»)	344
Благовіщення	459

Благословення	291
«Бліднуть ніжні янтарі...»	40
Босяки	472
Братам	249
Будень	269
Буря («Безмежний степ. Ген буря десь росте...»)	231
Буря («Зойк – а не пісня! – Вітер та грім!..»)	181
Буря («У вітрах колисані весни...»)	155
В барі	552
В горах	94
В дансингу	550
«В імлі конає день туманний...»	58
«В колі вічним, в колі ночі знов»	35
В колі («Ой, жагуча сонця кров...»)	103
В колі («Рекорд найвищій смерть...»)	354
В лабораторії	257
В лікаря	352
В місто!	200
В міському парку	504
«В млі я, самотній, все йду...»	71
В море!	154
В неділю	474
В нічному потязі	425
В ночі («...Той легендарний людський син...»)	423
В ночі («Десь в імлі – в безодні духа...»)	60
«В повітрі, в дзвонах прозорі саги...»	43
В полі («В зеленім полі – проста і немудра...»)	591
В полі («Імлюю легкою сади вже сповиває...»)	571
В пристані («Відпливли кораблі – світляні привиди...»)	442
В пристані («Какаду і мавпи продажем – в клітках...»)	617
В санаторії	152
В снігах	507
«В темну ніч, в ніч бурі втілилася...»	91
В тюрмі	84
«В цій млі минали дні безкраї...»	101

В шинку	216
В. Д. («Іржею осени... вуглинами затліли...»)	172
В. Д. («Ще з темних прадідів – одна...»)	557
В. Д. («Де тепер хороші ваші очі?...»)	212
Вал. Д'Обрі	244
Варіант («Не згадуєте ви...»)	288
Варіант («Ну, остання, просто неминуча...»)	315
Варіант («Ще! Ще! весни! Як сну тих лу! як пролісків!..»)	303
Ватра	480
Вересень («Вже кленові горять алеї...»)	199
Вересень («Як тільки без повітря і безрухий стане...»)	225
Веселий марш	100
Весна («Весна ізнову. Вітром, цвітом луг...»)	154
Весна («Вітри життя, простори, квіти...»)	277
Весна («Гул пішов. Навіть крига...»)	305
Весна («І думати болить таким простором...»)	258
Весна («Не сплять пташки, потоки, дерева...»)	304
Весна («Стало так. Усе більшого треба!..»)	332
Весна «Як молодая гусінь...»	344
Весна у гості	524
Весняна злива	251
Весняне («Вимовніше та голосніш...»)	558
Весняне («І думати: їм сонце є!..»)	237
Весняне («Простір і вітер. Води вільні...»)	329
Весняне («Серце п'яне співами і грою...»)	253
Весняне («Ці лакомі, великі очі!..»)	449
Весняне («Щокрок – і не скінчиться нам простір...»)	259
Веснянка («Знову став мені світ великий...»)	224
Веснянка («Чуття заливає, як беріг бурун...»)	591
Веснянки	523
Весняного ранку	516
Вечір («Ворожили вікна. Відчинялися двері...»)	566
Вечір («Кожен вечір імлиється, темніє...»)	219
Вечір («На заході...»)	359
Вечір («На склі візерунки холоду...»)	32

Вечір («Плавак за греблею і над вирами верби...»)	345
Вечір («Плину в пристань тиховодну...»)	69
Вечір («Рідкий дощик знов луки кропить...»)	194
Вечір («Тихі, йдуть у порожій алеї...»)	530
Вечір на станції	143
Вечір у пристані	573
Вечірне («Вечір. Тиша. Десь чайка кигиче...»)	323
Вечірне («Крізь листя знов сочаться...»)	180
Вечірні зови	470
Вечірні поля	322
Вечірня («Здавалося – несила...»)	298
Вечірня («Тихо стало у долині...»)	238
Вечірня іржа	117
Вечірня путь	585
Вечорниці	615
Вже	437
«Вже не ридають сни зневіри...»	99
Ви!	588
Виклик	213
Вино	239
Вирій	230
Від скитських вогнів	128
Відвага	558
Відгомін	565
Відгук	236
Відповідь	521
Вінки століть	158
«Віриш в грані і туман?..»	56
Вірші	307
Вісти з Волині	547
Вітер	614
«Вітер свіжий над ланами...»	34
Вітряне	167
«Владний світ колом встав, владним колом засяв...»	43
«Вмира в ланах вітрів ридання...»	33

Вогонь	184
Волинські дівчата	587
Волинь («Волинь – дідизна скраяна кордоном!..»)	595
Волинь («Снігові бурани та втома у серцеві...»)	462
Воля («Ночі. Дні. Потоки зливи. Грози...»)	495
Воля («Пам'ятаю час передзахідний...»)	32
Вперше	241
«Все тихо плине, рине, плине...»	88
Втома	325
Вулиця	260
Гайдамаки	456
Гарячка («Венеціанське люстро...»)	343
Гарячка («Носити тіло тяжко...»)	611
Голос	529
Горбатий шлях	245
«Далека ти. І ночі плин жагучий...»	75
Далекій	346
Дарма	501
Дві скарги	434
«День спалю в огнях, в огні...»	79
Дика весна	148
Дике поле	295
«Дитиною бачив золоті простори...»	102
Дівчині	136
Дні («Все життя жорстка любов...»)	222
Дні («Тихо, тихо, ясно...»)	86
Дні («У ночі, у ночі...»)	159
«Дні догорали буйно-шумні...»	76
Дніє	342
До зорі	96
«Довірся знову. Йди за мною...»	90
Дожір	526
«Долі іду все назустріч...»	36
Донбас	252
«Допитливо-жагуче знов питаєш...»	90

Досвіток («І знов: очам безсонним ранок...»)	437
Досвіток («Півсон любовнощів. Пестлива дрімота...»)	569
Досвіток («Ще просонню димлять розлоги...»)	532
Досить	244
Древлянські хаці	463
Другий вечір	361
Другові («До сонця близько – крила спалиш...»)	585
Другові («З обличчя усміх ізмахнеш...»)	247
Другові («Людина не Ікар...»)	373
Думка	226
Екзотичне	178
Елегія («Любов молитва...»)	363
Елегія («Перегляда альбоми...»)	361
Елегія («Дрімає далечінь і вихорці житами...»)	215
Елегія («Оттак і знівечив – спалив усе, не знаючи...»)	165
Європа	262
Європейські поети	114
Єлена	250
Життя («До моря йдіть! – гудуть вітри солоні!..»)	106
Життя («Життя – це красуня. Давай їй дарунків!..»)	171
Жінці	560
Жінці в танку	548
Жінці Лота	210
Жовтень	113
З берега	186
З дівчиною	528
«З кришталевого туману...»	45
З межі	443
З проці	563
З розмов	432
З старого зшитку	68
З степової балади	283
З щоденного	139
З. Б.	562
Завмирання	242

«Закликаю тебе співом радісним...»	81
Заклики	505
Закоханість	608
Залізник	471
Залізо	204
Запит («А що, якби одного дня...»)	614
Запит («Антоне що таке...»)	371
Запит («В яку луну століть моя дорога?...»)	217
Запит («Лиш вихор у такій порі...»)	327
Засів	175
Заулок	210
Захід сонця	466
Звичайний янгол	160
Згарання	308
«Зелений, жовтий, синій і червоний...»	47
Зеленя	524
Земля («Солодке молоко – дощі...»)	111
Земля («Цього суму ніяк не вилити!..»)	192
Земна любов	142
«За туману...»	47
«Зі всіх глибин зібрав усі перлини...»	71
Злива	358
Злива в степу	150
Злива проміння	327
Змрок	164
«Знаєш зоряні шляхи...»	73
Зневіра («Знову туга і вітер... вітер...»)	213
Зневіра («Какаду і мавпа у клітках маленьких...»)	378
Зневіра («Ні! Не це! Не знаю! Мені все одно!..»)	250
Зневіра («Погорблені гори мандрують у далеч...»)	529
Знов	246
«Знов в небі світ. Знов небо сине...»	59
«Знов в серці сум... і йти так легко...»	78
Знов голос	525
Знову	329

Зов далини	520
Зойк	374
Золотий день	207
Зореспад	245
«Зоря засяла соромливо...»	39
Зречення («Ну, не знайти мені! Так їх багато!..»)	321
Зречення («Понад струмком запалено вже клени...»)	125
Зрілість	141
Зруйнований Бабилон	447
«Зустріває серце млу радо...»	76
Зустріч («Знов сопілка з коловерті плаче...»)	198
Зустріч («Тобі з безодні тихий крик...»)	58
«І всім, всім вірив, аж до зневіри...»	89
«І небо і сіре море...»	44
«Іду... і ниви линуць, хиляться...»	53
Із ночі	614
Із старого зшитку	214
Ізнов	216
Ізнову ніч	243
Ікарові скелі	494
Інтерновані	489
Іспит	481
«Йдучи у світ новий, я знаю...»	66
Казки буднів	110
Казочка	377
Кафедансінг	466
Каштани цвітуть	364
Квітень («Дощ весняний і промені... та всіх...»)	184
Квітень («У синяві крилате стало все...»)	324
Квіти, що їх забуто на лавці	496
«Кинув ваш смуток, ваш шум...»	45
Кінець («Вже не бринять вони – несамовіті!..»)	438
Кінець («Враз... Несподіваний кінець землі...»)	246
Кінець («Ген там, у давнині, в пісках пустель...»)	232
Клич	451

Клопіт з серцем	533
«Космос, атом – я стою на зоряній дорозі...»	93
Кохання (В.А.Д.)	107
Колискова	305
Коліївщина	453
Коло	202
Конкістадор	546
Коноплі	285
Коршма	378
Котики провесни	459
Кохана	171
Коханий	144
Кохання («Ну, радість ти, черго стели!..»)	170
Кохання («У весняну блакить небесні поштарі...»)	514
Кохання («Що боязка – в зачумлені сади...»)	610
Кохання літньої ночі («Зітхання вітру. Й раптом мов...»)	482
Кохання літньої ночі («По третіх. По півнях. Як не пускав...»)	518
Кривий сонет	233
Крик («Гей би знову коник дерев'яний!..»)	174
Крик («З Верленом, з По тужив і пив...»)	237
Крик («Ну, співай! Захлинеться серце...»)	249
Крик з пустелі	549
Кубло під вікном	483
Куркулі	433
«Легкі крила розгорну...»	41
«Линуть тіні. Вітер віє...»	44
Лепет листя	192
Лист («Вертаюся ізнов...»)	269
Лист («Ви знаєте?...»)	267
Лист («Де ви тепер Ані як мені нині...»)	380
Лист («Душа ізнову болем...»)	178
Лист («Коханая!..»)	312
Лист («Лагідна осінь...»)	577
Лист («Я чув, кохана, що знайшли ви мужа...»)	554

Лист до сестри	464
Лист другові	336
Лист знайомій	370
Лист сестрі	337
Листопад	150
Лірика	301
Літне	299
Літні ночі	608
Літня ніч («Жить! Змог, що переможних стеж!..»)	506
Літня ніч («Над прірвами обрію – темна трава...»)	514
Літо («В саду – лінивий холодок...»)	574
Літо («Задихана, розбіглась. Виклик – ти це?..»)	547
Літо («Знов пісня близько так...»)	151
Луги Аркадії	262
Луна	233
Любов («Любов – це значить дати та взяти!..»)	130
Любов («Ритмічні ці, гойдливі, голі...»)	438
Любов з передмістя	461
Людське	148
Магді Б.	252
Магді П.	158
Мазепинці	582
Мандрівний театр	187
Мандрівники («Рожевосині плюскоти вабних заток далеких...»)	570
Мандрівники («Рожевосиній переплеск заток далеких...»)	138
Мандрівники («Широке море – ті безкраї...»)	156
Маригал	299
Марії Г.	476
Марна зустріч	596
Марна чаша	435
Марність	460
Маслачки	274
Матері	615
Мати	196

Медитація	517
Мертві кораблі	53
Мета («Галюцінує погляд знов і знов!..»)	454
Мета («Галюцінує погляд знов, ізнов...»)	231
«Ми мовчанням скажем, не кволі...»	55
«Минуло все. Воно все снилось...»	99
Мисль	520
Місто («Екстаз будов. Той захват сил і воль...»)	167
Місто («Місто моє! Люстро світу...»)	108
Місто («Міський, столунний шум...»)	526
Міць	129
Мовчання («Хто зрозуміє, що не треба...»)	180
Мовчання («Хто зрозуміє, що не треба...»)	565
Модель 1928	498
Моє нині	421
«Моя натомленість – горить...»	95
Може	369
Мої сусіди – дівчатка	424
Молитва («Не дай лакейського, покорого путя...»)	584
Молитва («Ну прийди! Ну, з'явся ще!..»)	165
Молитва («Ох, мій вітре! вітре шалений!..»)	174
Молоді копита	193
Молодість («З вітру виросте, зза мряки далечинь...»)	118
Молодість («Що крок... а не скінчитися – простір...»)	589
Море	258
Моря	343
Мотто	254
Моя кімната	310
Мрія	222
Муза далеких мандрівок	173
Мука (Варіант)	509
Мука (Субімпресії)	406
На гори!	65
На дідизні	539
На музиці	519

На передгрозю	575
На перший сніг	440
«На піску, на піску, на шляхах...»	33
На порозі	179
На припоні	172
На провесні («За порогом весняна, тривожная імла...»)	209
На провесні («Пустел..»)	502
На провесні («Як ті голуби на верби – хмарки...»)	302
На прощанню	525
На смерть Сергія Єсеніна	263
На стерні	218
На шляху	31
«Над безоднями стоїм заковані...»	87
Найбільше	255
Нам	279
Намисто (Пісня)	97
Напис на книзі	211
Напоготові	495
Напруження	115
Народини світу	135
«Не вкрив обличчя снів примарами...»	50
«Не догоріли струн докори...»	52
Не почуть	195
«Неба синій, синій світ...»	34
Невже?	234
Неминуче	266
Неминучість	549
Нескінченість	319
Нині («Життя загубив золотого з кишені...»)	341
Нині («Сонпустоцвіт. Хвиля та небо...»)	157
Ні кроку?	609
Ні! Інше	592
«Ні, я не хочу волі – милості...»	61
Ніч («Гноїться ніч майська – струц...»)	248
Ніч («І далеч вулиць знову ліхтарі...»)	376

Ніч («Так. З болем би зірвав цілунок!..»)	220
Нічна	598
Нічна розмова	374
Нічне («Ох, вночі – тільки біль!..»)	317
Нічне («Ці нічні сади і місяць між верхами...»)	304
Нічне «Ізнову пізня ніч Лунки провалля вулиць...»	379
Нічний Ісус	366
Нічний потяг	260
Нічний степ	362
Нічні маріння	435
Нічні села	166
Нове життя	129
Новий світ	201
Новий шлях	126
Новорічні	367
Ночі	444
«О мріє, сестро запізнена...»	30
Один удар!	206
Одна ніч	594
Однакий голос	464
Одної осени	445
«Ой туга, туга метеора...»	93
Океанія	228
Осіннє («А нині день, як струмінь золотий...»)	533
Осіннє («Місто димом, імлюю і ранніми...»)	292
Осіннє («Небо – як синя квітка з паперу...»)	261
Осіннє («Пізно. Простори осінні...»)	280
Осіннє («Синій холод осінній, дзвінкий...»)	236
Осіннє («Що гірше осени в залузанім бульваріку?..»)	306
Осінні бульвари («...А луни б'ють! і палять луни...»)	253
Осінні бульвари («Над містом ще блукає сонно ранок...»)	569
Осінні бульвари («Той вічний ляк дзвінків осіннього трамваю...»)	188
Осінні вири («Мовчки стою, в далечінь дивлюся...»)	272
Осінні вири («Ні жалю, ні суму – не заплачу...»)	212

Осінні зорі	224
Осінні лани	328
Осінні поля	295
Осіnnий	176
Осіnnий біль (В.А.Д.)	137
Осіnnий бульвар	257
Осіnnий вечір	328
«Осіnnий плеще океан...»	69
Осіnnього вечора	371
Осіnnя ніч	232
Осіnnя путь	496
Осінь («В серпі туга задзвенить осіння...»)	256
Осінь («Глибока осінь в порожнечі піль...»)	282
Осінь («Десь хмарини пропливають...»)	72
Осінь («Загоркле й терпке осінне повітря...»)	183
Осінь («Золота світ в олтарі...»)	66
Осінь («Тихо пада листя... журний шелест...»)	153
Осінь («У струнах бабиного літа...»)	339
Осінь («Яблука з коша виймала...»)	368
Останні слова	54
Остріг	597
«Охоче в лісі тут, в пустелі...»	70
Очі	200
П. Тичині	564
П'єро	553
Пада сніг	375
Париж	209
Перед бурею	284
Перед грозою	316
Передмова	538
Передодні («Неспокій довгих передоднів...»)	278
Передодні («Неспокій довгих передоднів...»)	569
Перехід	187
Переходи	161
Перли	230

Перша гроза	191
Перший сніг	225
Перші кроки	235
Південний вечір	127
Пізня година	341
Піски	376
Пісню у вир	297
Пісня («... А вітер віти пробує...»)	176
Пісня («Гей! Тобі ні золота, ні слова!..»)	205
Пісня («Радість приходе не часто...»)	163
Пісня («Що? Закривавлена душа? Коханче! Травень ясний!..»)	237
Пісня ночі	68
«Пішов без проводатиря...»	37
Пляж	378
Повія	116
Поворот («Іржавіє вода по замулених плесах...»)	373
Поворот («Іржавіє вода по замулених плесах...»)	529
Повстання	186
Подяка	331
Поетика	355
Полин	182
Поліття	567
Полудень	594
Польовий Ісус. Поема (уривки)	381
Пора	607
Посланіє	508
Послідь	452
Потоп	182
Предки	227
Привіт	265
«Прийде з високих гір...»	82
«Прийшла, прийшла смутна, весняна...»	73
«Прийшла... Згадала дні... колишне...»	75
Присвята («З богом, прощай! Час, як туман – ісплив»)	617

Присвята («Прийшов та кликав: ходім!..»)	206
Присвята («Так. Ми віднині тільки вороги...»)	205
Пристрасть	132
Пробудження	175
Провесна («З одлиги – стерницька...»)	592
Провесна («На полудневій, глянь, стіні...»)	442
Прозор	239
Прокльони	606
Прокляття	481
Простір («Знов той шлях, та лінива курява... Добре...»)	208
Простір («Не заглушити серця. Не замкнуть...»)	185
Простори	240
Проти течій	218
Прощання («А ось, розтали вже й останні...»)	584
Прощання («В останнє хусточкою з пристані махнуть...»)	375
Прощання («Востаннє хусточкою з пристані махнуть...»)	484
Прощання («І жовкнуть знов розлогі каштани...»)	379
Прощання («Любити серцем я наготові...»)	562
Прощання («Нині так нудно і так тривожно...»)	164
Прощання («Хай тобі́ проста, ясна, як мати...»)	193
Прощання (критикам) («Adieu, Adieu! К чортам!..»)	275
Пустелі	331
Пустеля любови	515
Пустка («Їв лободу і остюки...»)	330
Пустка («Погорблені гори вандрують у далеч...»)	372
Путь	450
Ранкове	332
«Рано, рано грози грають...»	38
Ранок	170
«Ранок синій, ранок ясний...»	40
Рецензія	240
Риска	291
Рівнина	434
Рідне	223
Різдво («Різдво! Як мамою, що добра...»)	564

Різдво («Саньми та швидко звідусіль...»)	354
Роздоріжжя	261
Роздумування	289
Розлука («Білою хустиною помахує...»)	518
Розлука («Не уступишся? Впертий! Так нині...»)	534
Розпука	589
«Розцвітали синії волошки...»	36
Романтика	423
Русальна ніч	443
Світ	168
Свято перемоги	566
Село («В сотки поколінь, тисячами тих літ...»)	532
Село («Як повинь – день. Тече, тече проміння...»)	329
Селюх	426
Серпень («А він прийшов – свій стеле шелестшовк...»)	448
Серпень («За туману ночі...»)	65
Серпень («Одзолотів багатий Спас...»)	219
Серце («Вийми зза пазухи вогонь!..»)	123
Серце («Сонцем серце це запалене...»)	101
«Серце в небо, в сяйво, в море...»	59
Син	345
Сич	340
Слова («Дівчина... (яка?) і сад бузковий...»)	223
Слова («О, холодні, байдужі слова!..»)	489
Смерк («А ось – уже і смерк!..»)	616
Смерк («Смеркалося так довго. Ви прийшли...»)	325
Смерком	436
Смерть («Червінь, і синява, і золото вечірне...»)	218
Смерть («Чорне, чорне, глухолунне небо!..»)	315
Сни (Магді Бара)	307
Сніг	324
Сніг розтає!	202
«Сон душу взяв. Зачарував...»	74
Сонет («Вмира зелена стіна...»)	67
Сонет («І вітру дзвони, і поля...»)	35

«Сонцем серце в небі горить...»	56
«Співає хуга гімн прощання...»	74
Співанка	296
Співець	321
Сплін	326
Сподівання	221
Спокій	279
Спомин про кохану	359
Старе	134
Старе знайомство	297
Стежки	557
Степ («Безкраєм степ. Жита. Жита...»)	302
Степ («Лиш синява глуха полудня золотого...»)	188
Степи («Ліниві воли й забуті вітрами...»)	286
Степи («Степів смагляві дні синіють...»)	247
Стерні	281
Стилізоване	567
Страта	452
Струни	42
Судьба	535
Сучасність («Кінь. Сідло. Уздечка. Повід в руки впав мені...»)	109
Сучасність («Нудно стає, і простори забули...»)	319
Так...	160
Там	565
«Там неба ясний, ясний край...»	62
«Твого ім'я не знаю я, не знаю...»	64
Твое лоно	284
Твої очі	294
«Темний хтось все дивиться з безодні...»	37
Тепла	331
Ти («Сивим крилом повітає орел...»)	208
Ти («Ти в світ прийшла життя родити радість...»)	376
Ти («Ти, няньчена ніжністю!..»)	311
«Ти – в огні вся, в самоцвітах...»	85

«Ти – як смерть прекрасна і бліда – як радість...»	30
«Ти не бійся ночі тьми...»	39
«То не сльози – тільки роси, ясні зорі...»	51
«Той тихий жах і сон і щастя...»	42
Травень	323
Три бажання	80
Туга	168
«Тягнувся він – зростав, зростав...»	60
Тяжка година	149
«У мареві надій, в просторі...»	50
У морі	226
«У морі, в далях – тільки небо...»	46
У полі	369
«У сутінь йду. В сумну долину...»	92
Уривок («Віконниця ізнов захлипала...»)	163
Уривок («Вітри в просторах не ридали...»)	81
Уривок («День по дневі в чорнее намисто...»)	256
Уривок («Дитина й поет тільки радісно вірять...»)	259
Уривок («Знаю Плакати за мною усе ж хтось буде...»)	377
Уривок («І слухаємо зорь...»)	372
Уривок («Сичати сірчаним дощам...»)	524
Уривок («Шинками жебрати любови...»)	560
Уривок з поеми	599
Фабрикант	338
Фабрикантова жінка	429
Філософія	243
Франція	338
Франція	559
«Хай в бурі б'ється, в млі бурун...»	46
«Хай, хай темніють далі сині...»	56
Хмарка	322
Хміль («Переливається – в казковій грі – у шклянці...»)	520
Хміль («Узяти небо за руки, та й подивитися в очі...»)	152
Холод («Моя дитино! Казки хочеш ти...»)	215
Холод («Так... у полях, в снігах луну...»)	235

«Холод й холод... Сипле сніг...»	57
Холодний прозор...	203
Холодок	234
Хороше літо	572
«Цвіли усмішки на устах...»	70
Циганці	194
Цирк Боболі	169
Чабанська	49
Червень	544
Червона зоря	123
Чистота	345
Чорне («Гавкає собака. Віти у вікно...»)	190
Чорне («І осінь квітами – прощай!..»)	166
Чорне і біле	531
«Чорні, хмурі, босі...»	48
Шахи	229
Шевченко	545
Шинкова	162
Шкіц («Віки – любов. І біль – віки...»)	278
Шкіц («Вікно відчинене...»)	287
Шкіц («Сніг снів... а тут весна так рясно...»)	333
Шкіц («Сум, жовч і біль ти на лиці...»)	266
Шлях	341
Шлях невблаганний	77
Шляхи	186
Шляхи зла	217
Шляхи упертих	133
Шматок щастя	571
Щасливе літо	457
Щастя	453
Ще варіант	300
Що є любов?	501
«Що казати? Смутні, неживі...»	77
Щоденне	203
Я («Душа – мов парус. Душа – мов арфа...»)	84

Я («Кафе, фойє та ресторанами...»)	242
Я («Церковщиною, скажуть, тхне...»)	292
«Я бачу небо, тільки небо...»	87
«Я вийшов блідий, з могили...»	92
«Я з башти, башти...»	63
«Я знаю. Ти десь там. Біду...»	94
«Я лежу зачарований сном...»	67
«Я не порушу радості хвилини...»	78
«Я, натомлений, живий...»	96
Як треба жити	490
Яма	198
Ярило	522
Ярма	590
Ярмарок («В блакиті парко тиша спек...»)	318
Ярмарок («Ой, та й люду! Цвітом стеле!..»)	290
Ясний мент	503

ЗМІСТ

*Ростислав Радишевський. Творчість Антона Павлюка: у
вирі символізму і футуризму*

5

СУМНА РАДІСТЬ

Сумна радість (цикл)

«Ти – як смерть прекрасна і бліда – як радість...»	30
«О мріє, сестро запізнена...»	30
На шляху	31
Вечір («На склі візерунки холоду...»)	32
Воля («Пам'ятаю час передзахідний...»)	32
«На піску, на піску, на шляхах...»	33
«Вмира в ланах вітрів ридання...»	33
«Вітер свіжий над ланами...»	34
«Неба синій, синій світ...»	34
Сонет («І вітру дзвони, і поля...»)	35
«В колі вічним, в колі ночі знов»	35
«Розцвітали синії волошки...»	36
«Долі іду все назустріч...»	36
«Темний хтось все дивиться з безодні...»	37
«Пішов без провідатиря...»	37
«Рано, рано грози грають...»	38

Серце (цикл)

«Зоря засяла соромливо...»	39
«Ти не бійся ночі тьми...»	39
«Ранок синій, ранок ясний...»	40
«Бліднуть ніжні янтарі...»	40
«Легкі крила розгорну...»	41

«Той тихий жах і сон і щастя...»	42
Струни	42
«В повітрі, в дзвонах прозорі саги...»	43
«Владний світ колом встав, владним колом засяв...»	43
«Линуть тіні. Вітер віє...»	44
«І небо і сіре море...»	44
«Кинув ваш смуток, ваш шум...»	45
«З кришталевого туману...»	45
«У морі, в далях – тільки небо...»	46
«Хай в бурі б'ється, в млі бурун...»	46
«З-за туману...»	47
«Зелений, жовтий, синій і червоний...»	47
«Чорні, хмурі, босі...»	48
Чабанська	49
«Не вкрив обличчя снів примарами...»	50
«У мареві надій, в просторі...»	50
«То не сльози – тільки роси, ясні зорі...»	51

Дні (цикл)

«Не догоріли струн докори...»	52
«Іду... і ниви линуть, хиляться...»	53
Мертві кораблі	53
Останні слова	54
«Ми мовчанням скажем, не кволі...»	55
«Хай, хай темніють далі сині...»	56
«Сонцем серце в небі горить...»	56
«Віриш в грані і туман?..»	56
«Холод й холод... Сипле сніг...»	57
Зустріч («Тобі з безодні тихий крик...»)	58
«В імлі конає день туманний...»	58
«Серце в небо, в сяйво, в море...»	59
«Знов в небі світ. Знов небо сине...»	59
«Тягнувся він – зростав, зростав...»	60
Вночі («Десь в імлі – в безодні духа...»)	60
«Ні, я не хочу волі – милості...»	61

Ніч. Осінь (цикл)

«Там неба ясний, ясний край...»	62
«Я з башти, башти...»	63
«Твого ім'я не знаю я, не знаю...»	64
Серпень («З-за туману ночі...»)	65
На гори!	65
Осінь («Золота світ в олтарі...»)	66
«Йдучи у світ новий, я знаю...»	66
Сонет («Вмира зелена стіна...»)	67
«Я лежу зачарований сном...»	67
З старого зшитку	68
Пісня ночі	68
Вечір («Плину в пристань тиховодну...»)	69
«Осіній плеще океан...»	69
«Цвіли усмішки на устах...»	70
«Охоче в лісі тут, в пустелі...»	70
«Зі всіх глибин зібрав усі перлини...»	71
«В млі я, самотній, все йду...»	71
Осінь («Десь хмарини пропливають...»)	72
«Знаєш зоряні шляхи...»	73
«Прийшла, прийшла смутна, весняна...»	73
«Сон душу взяв. Зачарував...»	74
«Співає хуга гімн прощання...»	74
«Далека ти. І ночі плин жагучий...»	75
«Прийшла... Згадала дні... колишне...»	75
«Зустріває серце млу радо...»	76
«Дні догорали буйно-шумні...»	76
Шлях невблаганний	77
«Що казати? Смутні, неживі...»	77
«Знов в серці сум... і йти так легко...»	78
«Я не порушу радості хвилини...»	78
«День спалю в огнях, в огні...»	79

Самотність (цикл)

Три бажання

80

«Закликаю тебе співом радісним...»	81
Уривок («Вітри в просторах не ридали...»)	81
Білий дзвін	82
«Прийде з високих гір...»	82
Акорди	83
Я («Душа – мов парус. Душа – мов арфа...»)	84
В тюрмі	84
«Ти – в огні вся, в самоцвітах...»	85
Дні («Тихо, тихо, ясно...»)	86
«Над безоднями стоїм заковані...»	87
«Я бачу небо, тільки небо...»	87
«Все тихо плине, рине, плине...»	88
«І всім, всім вірив, аж до зневіри...»	89

Простори (цикл)

«Допитливо-жагуче знов питаєш...»	90
«Довірся знову. Йди за мною...»	90
«В темну ніч, в ніч бурі втілилася...»	91
«Я вийшов блідий, з могили...»	92
«У сутінь йду. В сумну долину...»	92
«Космос, атом – я стою на зоряній дорозі...»	93
«Ой туга, туга метеора...»	93
«Я знаю. Ти десь там. Біду...»	94
В горах	94
«Моя натовленість – горить...»	95
До зорі	96
«Я, натовлений, живий...»	96
Намісто (Пісня)	97
Безнадія	98
«Вже не ридають сни зневіри...»	99
«Минуло все. Воно все снилось...»	99

Перелом (цикл)

Веселий марш	100
«В цій млі минали дні безкраї...»	101

Серце («Сонцем серце це запалене...»)	101
«Дитиною бачив золоті простори...»	102
В колі («Ой, жагуча сонця кров...»)	103

ЖИТТЯ

Життя («До моря йдіть! – гудуть вітри солоні!..»)	106
Кохання (В.А.Д.)	107
Місто («Місто моє! Люстро світу...»)	108
Сучасність («Кінь. Сідло. Уздечка. Повід в руки впав мені...»)	109
Казки буднів	110
Земля («Солодке молоко – дощі...»)	111
Жовтень	113
Європейські поети	114
Напруження	115
Повія	116
Вечірня іржа	117
Молодість («З вітру виросте, з-за мряки далечинь...»)	118
Амінь	119
Батькам	121
Серце («Вийми з-за пазухи вогонь!..»)	123
Червона зоря	123
Зречення («Понад струмком запалено вже клени...»)	125
Новий шлях	126
Південний вечір	127
Від скитських вогнів	128
Нове життя	129
Міць	129
Любов («Любов – це значить дати та взять!..»)	130
Пристрасть	132
Шляхи упертих	133
Старе	134
Народини світу	135

Дівчині	136
Осіній біль (В.А.Д.)	137
Мандрівники («Рожево-синій переплеск заток далеких...»)	138
З щоденного	139
Зрілість	141
Земна любов	142
Вечір на станції	143
Коханій	144

ОСІННІ ВИРИ

Дика весна	148
Людське	148
Тяжка година	149
Листопад	150
Злива в степу	150
Літо («Знов пісня близько так...»)	151
В санаторії	152
Хміль («Узяти небо за руки, та й подивитися в очі...»)	152
Осінь («Тихо пада листя... журний шелест...»)	153
Бажання («До віку! Ненажерно і нестримно!...»)	153
Весна («Весна ізнову. Вітром, цвітом луг...»)	154
В море!	154
Буря («У вітрах колисані весни...»)	155
Мандрівники («Широке море – ті безкраї...»)	156
Нині («Сон-пустоцвіт. Хвиля та небо...»)	157
Березень («Гримлять дахи і злегле, пріле листя...»)	157
Магді П.	158
Вінки століть	158
Дні («У ночі, у ночі...»)	159
Звичайний янгол	160
Так...	160
Біль («Не вернути. Спалено. Давно...»)	161
Переходи	161

Шинкова	162
Пісня («Радість приходе не часто...»)	163
Уривок («Віконниця ізнов захлипала...»)	163
Змрок	164
Прощання («Нині так нудно і так тривожно...»)	164
Елегія («Оттак і знівечив – спалив усе, не знаючи...»)	165
Молитва («Ну прийди! Ну, з'явися ще!..»)	165
Чорне («І осінь квітами – прощай!..»)	166
Нічні села	166
Вітряне	167
Місто («Екстаз будов. Той захват сил і воль...»)	167
Світ	168
Туга	168
Березень («Грачі. Вітри. Рахманне поле...»)	169
Цирк Боболі	169
Ранок	170
Кохання («Ну, радість ти, черго стели!..»)	170
Кохана	171
Життя («Життя – це красуня. Давай їй дарунків!..»)	171
На припоні	172
В. Д. («Іржею осени... вуглинами затлїли...»)	172
Муза далеких мандрівок	173
Молитва («Ох, мій вітре! вітре шалений!..»)	174
Крик («Гей би знову коник дерев'яний!..»)	174
Пробудження	175
Засів	175
Осінній	176
Пісня («... А вітер віти пробує...»)	176
Бажання («У пристані бажання більшого росте...»)	177
Лист («Душа ізнову бодем...»)	178
Екзотичне	178
На порозі	179
Мовчання («Хто зрозуміє, що не треба...»)	180
Вечірне («Жрізь листя знов сочаться...»)	180
Буря («Зойк – а не пісня! – Вітер та грім!..»)	181

Бажання («Від жалю втекти. Єдиного лиш хочу!..»)	182
Полин	182
Потоп	182
Осінь («Загоркле й терпке осіннє повітря...»)	183
А тут?!	183
Квітень («Дощ весняний і промені... та всіх...»)	184
Вогонь	184
Простір («Не заглушити серця. Не замкнуть...»)	185
З берега	186
Шляхи	186
Повстання	186
Перехід	187
Мандрівний театр	187
Осінні бульвари («Той вічний ляк дзвінків осіннього трамваю...»)	188
Степ («Лиш синява глуха полудня золотого...»)	188
Аполон	189
Біль («Так вже! так... І слів не зв'язати...»)	189
Чорне («Гавкає собака. Віти у вікно...»)	190
Перша гроза	191
Лепет листя	192
Земля («Цього суму ніяк не вилити!..»)	192
Молоді копита	193
Прощання («Хай тобі проста, ясна, як мати...»)	193
Вечір («Рідкий дощик знов луки кропить...»)	194
Циганці	194
Не почуть	195
Береза	195
Мати	196
Зустріч («Знов сопілка з коловерті плаче...»)	198
Яма	198
Вересень («Вже кленові горять алеї...»)	199
В місто!	200
Очі	200
Новий світ	201

Коло	202
Сніг розтає!	202
Холодний прозор...	203
Щоденне	203
Залізо	204
Пісня («Гей! Тобі ні золота, ні слова!..»)	205
Присвята («Так. Ми віднині тільки вороги...»)	205
Присвята («Прийшов та кликав: ходім!..»)	206
Один удар!	206
Золотий день	207
Простір («Знов той шлях, та лінива курява... Добре...»)	208
Ти («Сивим крилом повітає орел...»)	208
На провесні («За порогом весняна, тривожная імла...»)	209
Париж	209
Жінці Лота	210
Заулок	210
Напис на книзі	211
В. Д. («Де тепер хороші ваші очі?..»)	212
Осінні вири («Ні жалю, ні суму – не заплачу...»)	212
Виклик	213
Зневіра («Знову туга і вітер... вітер...»)	213
Із старого зшитку	214
Холод («Моя дитино! Казки хочеш ти...»)	215
Елегія («Дрімає далечінь і вихорці житами...»)	215
Ізнов	216
В шинку	216
Шляхи зла	217
Запит («В яку луну століть моя дорога?..»)	217
На стерні	218
Смерть («Червінь, і синява, і золото вечірне...»)	218
Проти течій	218
Серпень («Одзолотів багатий Спас...»)	219
Вечір («Кожен вечір імлиться, темніє...»)	219
Ніч («Так. З болем би зірвав цілунок!..»)	220
Сподівання	221

Мрія	222
Дні («Все життя жорстка любов...»)	222
Слова («Дівчина... (яка?) і сад бузковий...»)	223
Рідне	223
Осінні зорі	224
Веснянка («Знову став мені світ великий...»)	224
Вересень («Як тільки без повітря і безрухий стане...»)	225
Перший сніг	225
У морі	226
Думка	226
Предки	227
Океанія	228
Шахи	229
Перли	230
Вирій	230
Буря («Безмежний степ. Ген буря десь росте...»)	231
Мета («Галюцінує погляд знов, ізнов...»)	231
Осіння ніч	232
Кінець («Ген там, у давнині, в пісках пустель...»)	232
Луна	233
Кривий сонет	233
Холодок	234
Невже?	234
Холод («Так... у полях, в снігах луну...»)	235
Перші кроки	235
Осінне («Синій холод осінній, дзвінкий...»)	236
Відгук	236
Крик («З Верленом, з По тужив і пив...»)	237
Пісня («Що? Закривавлена душа? Коханче! Травень ясний!..»)	237
Весняне («І думати: їм сонце е!..»)	237
Вечірня («Тихо стало у долині...»)	238
Прозор	239
Вино	239
Простори	240

Рецензія	240
Вперше	241
Завмирання	242
Я («Кафе, фойє та ресторанами...»)	242
Філософія	243
Ізнову ніч	243
Досить	244
Вал. Д'Обрі	244
Зореспад	245
Горбатий шлях	245
Кінець («Враз... Несподіваний кінець землі...»)	246
Знов	246
Степи («Степів смагляві дні синіють...»)	247
Другові («З обличчя усміх ізмахнеш...»)	247
Ніч («Гноїться ніч майська – струп...»)	248
Крик («Ну, співай! Захлинеться серце...»)	249
Братам	249
Зневіра («Ні! Не це! Не знаю! Мені все одно!..»)	250
Єлена	250
Весняна злива	251
Донбас	252
Магді Б.	252
Осінні бульвари («...А луни б'ють і палять луни...»)	253
Весняне («Серце п'яне співами і грою...»)	253
Бар	254
Мотто	254
Найбільше	255
Осінь («В серпі туга задзвенить осіння...»)	256
Уривок («День по днів в чорнеє намисто...»)	256
Осіній бульвар	257
В лабораторії	257
Море	258
Весна («І думати болить таким простором...»)	258
Весняне («Щокрок – і не скінчиться нам простір...»)	259
Уривок («Дитина й поет тільки радісно вірять...»)	259

Нічний потяг	260
Вулиця	260
Роздоріжжя	261
Осіньне («Небо – як синя квітка з паперу...»)	261
Європа	262
Луги Аркадії	262
На смерть Сергія Єсеніна	263
Привіт	265
Шкіц («Сум, жовч і біль ти на лиці...»)	266
Неминуче	266
Лист («Ви знаєте?...»)	267
Будень	269
Лист («Вертаюся ізнов...»)	269
Осінні вири («Мовчки стою, в далечінь дивлюся...»)	272
Маслячки	274
Прощання (критикам) («Adieu, Adieu! К чортам!..»)	275
Весна («Вітри життя, простори, квіти...»)	277
Передодні («Неспокій довгих передоднів...»)	278
Шкіц («Віки – любов. І біль – віки...»)	278
Нам	279
Спокій	279
Березень («Діду, годі, годі вже!..»)	279
Осіньне («Пізно. Простори осінні...»)	280
Стерні	281
Осінь («Глибока осінь в порожнечі піль...»)	282
З степової балади	283
Перед бурєю	284
Твое лоно	284
Коноплі	285
Степи («Ліниві воли й забуті вітрами...»)	286
Шкіц («Вікно відчинене...»)	287
Варіант («Не згадуєте ви...»)	288
Роздумування	289
Ярмарок («Ой, та й люду! Цвітом стеле!..»)	290
Риска	291

Благословення	291
Я («Церковщиною, скажуть, тхне...»)	292
Осінь («Місто димом, імлюю і ранніми...»)	292
Без хмелю	293
Твої очі	294
Дике поле	295
Осінні поля	295
Співанка	296
Пісню у вир	297
Старе знайомство	297
Вечірня («Здавалося – несила...»)	298
Літне	299
Маригал	299
Ще варіант	300
Лірика	301
Степ («Безкраєм степ. Жита. Жита...»)	302
На провесні («Як ті голуби на верби – хмарки...»)	302
Варіант («Ще! Ще! весни! Як сну тих лун! як пролісків!..»)	303
Нічне («Ці нічні сади і місяць між верхами...»)	304
Весна («Не сплять пташки, потоки, дерева...»)	304
Весна («Гул пішов. Навіть крига...»)	305
Колискова	305
Осінь («Що гірше осени в залузанім бульваруку?...»)	306
Вірші	307
Сни (Магді Бара)	307
Згарання	308
Моя кімната	310
Ти («Ти, няньчена я ніжністю!..»)	311
Біль («Захлинаючись болем...»)	312
Лист («Коханая!..»)	312
Смерть («Чорне, чорне, глухолунне небо!..»)	315
Варіант («Ну, остання, просто неминуча...»)	315
Перед грозою	316
Нічне («Ох, вночі – тільки біль!..»)	317
Ярмарок («В блакиті парко тиша спек...»)	318

Нескінченість	319
Сучасність («Нудно стає, і простори забули...»)	319
Зречення («Ну, не знайти мені! Так їх багато!..»)	321
Співець	321
Вечірні поля	322
Хмарка	322
Вечірне («Вечір. Тиша. Десь чайка кигиче...»)	323
Травень	323
Квітень («У синяві крилате стало все...»)	324
Сніг	324
Смерк («Смеркалося так довго. Ви прийшли...»)	325
Втома	325
Сплін	326
Злива проміння	327
Запит («Лиш вихор у такій порі...»)	327
Осінній вечір	328
Осінні лани	328
Весняне («Простір і вітер. Води вільні...»)	329
Знову	329
Село («Як повинь – день. Тече, тече проміння...»)	329
Пустка («Їв лободу і остюки...»)	330
Подяка	331
Пустелі	331
Тепла	331
Весна («Стало так. Усе більшого треба!..»)	332
Ранкове	332
Шкіц («Сніг снів... а тут весна так рясно...»)	333

БІЛЬ

Лист другові	336
Лист сестрі	337
Фабрикант	338
Франція	338

Осінь («У струнах бабиного літа...»)	339
Adieu	340
Сич	340
Пізня година	341
Нині («Життя загубив золотого з кишені...»)	341
Шлях	341
Дніе	342
Моря	343
Гарячка («Венеціанське люстро...»)	343
Весна «Як молодая гусінь...»	344
Біль («У тій беріз що світяться у далеч...»)	344
Чистота	345
Син	345
Вечір («Плавак за греблею і над вирами верби...»)	345
Далекій	346
Абетка	347
В лікаря	352
Різдво («Саньми та швидко звідусіль...»)	354
В колі («Рекорд найвищій смерть...»)	354
Поетика	355
Злива	358
Спомин про кохану	359
Вечір («На заході...»)	359
Другий вечір	361
Елегія («Перегляда альбоми...»)	361
Нічний степ	362
Елегія («Любов молитва...»)	363
Каштани цвітуть	364
Без нікого	364
Алкоголь	365
Нічний Ісус	366
Новорічні	367
Осінь («Яблука з коша виймала...»)	368
Може	369
У полі	369

Лист знайомій	370
Запит («Антоне що таке...»)	371
Осіннього вечора	371
Уривок («І слухаємо зорь...»)	372
Пустка («Погорблені гори вандрують у далеч...»)	372
Поворот («Іржавіє вода по замулених плесах...»)	373
Другові («Людина не Ікар...»)	373
Зойк	374
Нічна розмова	374
Пада сніг	375
Прощання («В останнє хусточкою з пристані махнуть...»)	375
Ніч («І далеч вулиць знову ліхтарі...»)	376
Ти («Ти в світ прийшла життя родити радість...»)	376
Піски	376
Уривок («Знаю Плакати за мною усе ж хтось буде...»)	377
Казочка	377
Коршма	378
Зневіра («Какаду і мавпа у клітках маленьких...»)	378
Пляж	378
Нічне «Ізнову пізня ніч Лункі провалля вулиць...»	379
Прощання («І жовкнуть знов розлогі каштани...»)	379
Лист («Де ви тепер Ані як мені нині...»)	380
Польовий Ісус. Поема (уривки)	381

ЛІРИКА

Мука (Субімпресії)	406
Мое нині	421
В ночі («...Той легендарний людський син...»)	423
Романтика	423
Мої сусіди – дівчатка	424
В нічному потязі	425
Селюх	426
Фабрикантова жінка	429

З розмов	432
Куркулі	433
Рівнина	434
Дві скарги	434
Марна чаша	435
Нічні маріння	435
Смерком	436
Досвіток («І знов: очам безсонним ранок...»)	437
Вже	437
Кінець («Вже не бринять вони – несамовиті!..»)	438
Любов («Ритмічні ці, гойдливі, голі...»)	438
На перший сніг	440
Провесна («На полудневій, глянь, стіні...»)	442
В пристані («Відпливли кораблі – світляні привиди...»)	442
З межі	443
Русальна ніч	443
Ночі	444
Одної осені	445
Зруйнований Бабилен	447
Серпень («А він прийшов – свій стеле шелест-шовк...»)	448
Весняне («Ці лакоми, великі очі!..»)	449
Путь	450
Клич	451
Послідь	452
Страта	452
Щастя	453
Колівщина	453
Мета («Галюцінує погляд знов і знов!..»)	454
Березень («Гримлять дахи і злегле, пріле листя...»)	455
Гайдамаки	456
Щасливе літо	457
Котики провесни	459
Благовіщення	459
Марність	460
Любов з передмістя	461

Волинь («Снігові бурани та втома у серцеві...»)	462
Древлянські хащі	463
Однакий голос	464
Лист до сестри	464
Захід сонця	466
Кафе-дансінг	466
Вечірні зови	470
Залізник	471
Босяки	472
В неділю	474
Марії Г.	476

ВАТРА

Ватра	480
Іспит	481
Прокляття	481
Кохання літньої ночі («Зітхання вітру. Й раптом мов...»)	482
Кубло під вікном	483
Прощання («Востанне хусточкою з пристані махнуть...»)	484
Ave Maria	484
Бабине літо («Співучі скарги – птиць одльот...»)	488
Слова («О, холодні, байдужі слова!..»)	489
Інтерновані	489
Як треба жити	490
Ікарові скелі	494
A Vas!	495
Напоготові	495
Воля («Ночі. Дні. Потоки зливи. Грози...»)	495
Квіти, що їх забуто на лавці	496
Осілля путь	496
Модель 1928	498
Що є любов?	501

Дарма	501
На провесні («Пустел...»)	502
Ясний мент	503
В міському парку	504
Заклики	505
Літня ніч («Жити! Змог, що переможних стеж!...»)	506
В снігах	507
Посланіє	508
Мука (Варіант)	509
Літня ніч («Над прірвами обрію – темна трава...»)	514
Кохання («У весняну блакить небесні поштарі...»)	514
Пустеля любови	515
Весняного ранку	516
Медитація	517
Кохання літньої ночі («По третіх. По півнях. Як не пускав...»)	518
Розлука («Білою хустиною помахує...»)	518
На музиці	519
Мисль	520
Зов далини	520
Хміль («Переливається – в казковій грі – у шклянці...»)	520
Відповідь	521
Ярило	522
Веснянки	523
Весна у гості	524
Зеленя	524
Уривок («Сичати сірчаним дощам...»)	524
Знов голос	525
На прощанню	525
Докір	526
Місто («Міський, столунний шум...»)	526
З дівчиною	528
Поворот («Іржавіє вода по замулених плесах...»)	529
Зневіра («Погорблені гори мандрують у далеч...»)	529
Голос	529

Вечір («Тихі, йдуть у порожій алеї...»)	530
Чорне і біле	531
Село («В сотки поколінь, тисячами тих літ...»)	532
Досвіток («Ще просонню димлять розлоги...»)	532
Осінь («А нині день, як струмінь золотий...»)	533
Клопіт з серцем	533
Розлука («Не уступишся? Впертий! Так нині...»)	534
Судьба	535

ПОЛИН

Передмова	538
На дідизні	539
Червень	544
Шевченко	545
Конкістадор	546
Вісти з Волині	547
Літо («Задихана, розбіглась. Виклик – ти це?...»)	547
Жінці в танку	548
Крик з пустелі	549
Неминучість	549
В дансингу	550
В барі	552
П'єро	553
Лист («Я чув, кохана, що знайшли ви мужа...»)	554
В. Д. («Ще з темних прадідів – одна...»)	557
Стежки	557
Відвага	558
Весняне («Вимовніше та голосніш...»)	558
Франція	559
Жінці	560
Уривок («Шинками жебрати любови...»)	560
З. Б.	562
Прощання («Любити серцем я наготові...»)	562

З прощі	563
П. Тичині	564
Різдво («Різдво! Як мамою, що добра...»)	564
Там	565
Мовчання («Хто зрозуміє, що не треба...»)	565
Відгомін	565
Вечір («Ворожили вікна. Відчинялися двері...»)	566
Свято перемоги	566
Стилізоване	567
Поліття	567
Передодні («Неспокій довгих передоднів...»)	569
Досвіток («Півсон любовнощів. Пестлива дрімота...»)	569
Осінні бульвари («Над містом ще блукає сонно ранок...»)	569
Мандрівники («Рожево-сині плюскоти вабних заток далеких...»)	570
В полі («Імлою легкою сади вже сповиває...»)	571
Шматок щастя	571
Хороше літо	572
Вечір у пристані	573
Літо («В саду – лінивий холодок...»)	574
На передгрозю	575
Лист («Лагідна осінь...»)	577
Мазепинці	582
Прощання («А ось, розтали вже й останні...»)	584
Молитва («Не дай лакейського, покорого путя...»)	584
Другові («До сонця близько – крила спалиш...»)	585
Вечірня путь	585
Волинські дівчата	587
Ви!	588
Розпука	589
Молодість («Що крок... а не скінчитися – простір...»)	589
Ярма	590
Веснянка («Чуття заливає, як беріг бурун...»)	591
В полі («В зеленім полі – проста і немудра...»)	591
Ні! Інше	592

Провесна («З одлиги – стерниська...»)	592
Полудень	594
Одна ніч	594
Волинь («Волинь – дідизна скраяна кордоном!..»)	595
Марна зустріч	596
Остріг	597
Нічна	598
Уривок з поеми	599
Прокльони	606
Пора	607
Закоханість	608
Літні ночі	608
Ні кроку?	609
Кохання («Що боязка – в зачумлені сади...»)	610
Бабине літо («І сині, ясні – дням знайшлися сторінки...»)	610
Гарячка («Носити тіло тяжко...»)	611
Із ночі	614
Запит («А що, якби одного дня...»)	614
Вітер	614
Матері	615
Вечорниці	615
Смерк («А ось – уже і смерк!..»)	616
В пристані («Какаду і мавпи продажем – в клітках...»)	617
Присвята («З богом, прощай! Час, як туман – ісплив»)	617
ПРИМІТКИ	619
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК	645

Літературно-художнє видання

Літературні палімпсести

**Антін
ПАВЛЮК**

Твори у двох томах

Том 1

Поезії

Відповідальний редактор *Р. Радішевський*

Редактори: *А. Артюх, І. Нібак*

Коректор *Н. Ольшевська*

Комп'ютерний набір *В. Жигун*

Підписано до друку 22.10.12. Формат 60x84^{1/16}. Вид. № ЛП 4.
Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 200.
Ум. друк. арк. 39,9. Зам. № 212-6235.

Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет"
01601, Київ, б-р Т. Шевченка, 14, кімн. 43

☎ (38044) 239 3222; (38044) 239 3172; факс (38044) 239 31 28

Свідоцтво внесено до Державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02

ММ

АХТНН
ПАН
ВБ
ПН
НОК

Том I